

Sajtószilánkok 2012-2018.

Szerző Administrator

2018. április 10.

Utolsó frissítés 2018. szeptember 20.

A Retikülben vall Szvorák Katalin a csendről addig egy múlt évi riport töltheti ki a csendet

„Fecseg a felszín, hallgat a mély”

A némasági fogadalmat tevő apácákat suttogó misztérium veszi körül. Kívülállóknak afféle csodabogaraknak tartják őket, akik el vannak zárva a világtól és annak örömeitől. Te bejutottál a falak mögé. Milyennek láttad őket?

Boldog, kiegyensúlyozott embereknek, akikből áradt a nyugalom, a szeretet, s a tekintetük sokatmondóan beszédes volt. Sok fiatal huszoneves is volt köztük, ami akkor megrázott és elgondolkoztatott...

A zene örömet vitted el nekik. Mentek veled, hagyták magukat elvarázsolni?

A zene nem ismer határokat, korlátokat és boldogító, gyógyító hatása közismert. Természetes volt számomra, hogy temperamentumos virtuóz népzeneinkkel tetszést aratunk, bár először megfordult a fejemben az a gondolat is, vajon ebben a közegben hogy fog működni ez, egyáltalán szabad-e ilyen zenével előrukkolni? Pár perces játék után az aggodalmam megszűnt, látva a csillogó tekinteteket, a tapsoló kezeket, a ritmusra dobogó lábakat.

Tudtál velük valamilyen módon kapcsolatba kerülni a koncert után is, picit belelátál az életükbe?

Az előadásunk után körém sereglettek, volt, aki megsimogatott, s öröm volt látnom a kipirult arcokat, a boldog tekinteteket. Reakciójuk ugyanúgy működött, mint más halandónak, csak ők nem szavakkal, de egyéb kifejezési módokkal reagáltak, kommunikáltak velünk.

Zenész barátaid vettek rá erre a koncertre. Miért?

A bajor népi hegedűsök találkozáját minden évben megrendezték Reutbergben, ahol mi kiemelt vendéggként zenéltünk, s mivel a rendház szomszédságában zajlott mindez, így jött az ötlet, hogy a rendház falain belül is csendüljön fel a muzsika. A dolog pikantériája, hogy ráadásul magyar népzene.

Te igazi életimádó, mediterrán lélek van, aki szeret jókat nevetni, beszélni, hatalmas szíved is van mindehhez. Aki ennyire tele van érzelmekkel, annak nehéz lehet a hallgatás. Ki, vagy mi vesz arra rá, hogy csendben figyelj?

Valóban, szinte minden igaz, amit itt felsoroltál, de ez mind nem zárja ki a csendesség, elvonulás tényét és igényét részemről. Egyébként nem vagyok egy tipikus csacsogós női lélek, mert sokszor „Nékem üres fecsegőt fest az üres fecsegés”, mondta Kazinczy, bár Szendi Gábor és Popper Péter szerint éppen ez a fecsegés irányítja a világ útját, viszont ezt az ütegyengetést átengedtem férjemnek.

Bizonyára génjeimben is hordozom a csend utáni vágyat, elég csak az apai ág juhász felmenőimre gondolni.

Nagyapám ajkát csak ritkán hagyta el a szó, de az messzire hallatszott...

A természet tisztelete, szeretete bizonyára innen is eredhet. Tény, hogy órákig képes vagyok bámulni hangtalanul az eget, nézni a felhők játékát, a szél zúgását hallgatni, a madarak énekében gyönyörködni, s figyelni röptüket, vagy egy csobogó patak mellett letelepedve behunyt szemmel hallgatni a természet ezernyi apró nesztét, zizegését.

A csend segít eligazodni önmagamban, segít az összpontosításban, a tisztánlátásban, s nem utolsósorban a lelki feltöltődésben, s az alkotásban.

Érzékeny lelkemnek nagy szüksége van a csendre, néha úgy érzem, a csend sokkal beszédesebb, ha megfelelő helyen „hangzik el”.

Létezik olyan, hogy alkotó csend?

Igen, természetesen létezik, s talán ez az egyik legszebb pillanat!

Nálam nagyon sokszor a csend szüli a legjobb gondolatokat, a legünnepebb pillanatot. Az alkotásnál is velem van a csend.

Nem kell, hogy a dallam elhagyja az ajkamat, belülről hallom a zenét, jó lesz-e vagy sem?

A képzelőerőm sokkal jobban működik, ha csend vesz körül, s ez bennem bármikor megteremthető, ha úgy akarom...

Kérdezt: Völgyi Vera

„Amilyen magasan van az ég a földtől,
olyan nagy az Úr kegyelme az őt félők iránt.

Az ember napjai olyanok, mint a fű,

úgy virágzik, mint a mező virága:

átmegy rajta a szél, és nincsen többé,

és nem ismeri őt többé a helye sem.”

A 103. zsoltárral dicsértem a Teremtést ökumenikus lemezeimen. Azt hiszem ennél szebben nem lehet az emberi élet törekénységét kifejezni. Sokan képzelik a Teremtés koronáinak magukat és próbálják a Teremtő művét kicsinyíteni, de nincs bennük kellő alázat és kételkedés, így nem tudatosítják, hogy valóban mily parányi porszem vagyunk a világmindenségben.

Életünk egy ajándék a Teremtőtől, egy lehetőség, egy nagy utazás, egy hatalmas misztikum, melyben hol felemelkedünk, hol elbukunk, hol elesünk, hol talpra állunk. Életem számtalan periódusa juttatott vissza Istenhez. Templomi koncertjeim énekei alatt és életmentő műtéteim tájékán éreztem valóban azt a közelséget Istenhez, mely meghatározza gondolataim, érzéseim, mindennapjaim. A múlandó életről való elmélkedésben inspirálódva tudom, hogy a jó Istentől megkaptuk azt a végtelen kegyelmet, szeretetet és lehetőséget, hogy világunkat, környezetünket elviselhetőbbé,

emberibbé tegyük: minden nap egy kicsi jóval, ami lehet egy mosoly, egy szó, egy gesztus, simogatás, de lehet határozott igen, vagy nem is. Az írástudók s művészek komoly felelőssége, hogy a hitükkel, cselekedeteikkel, érzékenységükkel ne nyugodjunk bele, hogy a világ olyan, amilyen... „Meggzárad a fű, a virág elhull, de a mi Istenünk beszéde megmarad mindörökké!”

Szvorák Katalin: Értékmentés közben értékke nemesedünk

- első gondolatok a friss Kossuth-díj kapcsán-

A hír hallatán álmatlan éjszakák köszöntek rám és érzéseim megfogalmazása keserves próbálkozásokba torkollott, mert nem vagyok a szavak embere, csak az elénekelt szavaké, mely mögött ott van teljes lelkiségünk, magyarságunk. A pár éve kapott alternatív Kossuth-díjat könnyebben fogadtam, mert életutam, a pályám, a mindenkori kisebbség, a vox humána megszólaltatójaként is alternatív volt.

Nekem a rivaldát, felhajtást elkerülőt, a csöndes alkotót a mostani Kossuth-díj valóban nagyon meglepte. Váratlan kedves ajándék a Sorstól, de a nem várt ajándék mindig jobban esik az embernek, viszont nehéz teher is egyben, mert felelősséggel jár: felelősséggel népem, nemzetem, szülőföldem iránt, amiből vétettem, ahonnan a dalolás örömét, megtartó erejét, érzékenységét kaptam, felvidékiként a mindenkori kisebbségekkel való szolidaritást, kiknek lelkülete népdalaikon keresztül felcsendül közép-európai lemez-sorozatamon eredeti nyelveken, de a hitet is, mely nélkül lelkem üresen visszhangozná dalainkat. Ezért is dicsérhettem a Teremtőt hét történelmi egyház énekeivel.

A népemből vétettem, egy apró felvidéki falu volt gyermekkorom színtere és talán ezért olyan fontos számomra a vidék, a falu. Nem véletlen, hogy pályám során szájról-szájra terjedek és a vidéki kis közösségek szeretete ad erőt és bizakodást.

Ez a díj egyben a népdal létjogosultságának, fontosságának elismerése, sikere is. Boldogsággal tölt el az a tudat, hogy több százéves népi kultúránk, a népdal átörökítésének egyik fontos láncszeme lehetek, aki a tanításon keresztül is továbbélteti ezeréves kultúránkat.

Ez a díj ajándék- elismerés a határon túli magyarságnak, és a szűkebb pátriámnak, felvidéki testvéreimnek.

A díj annak a múltbéli népi kultúrának is szól, amiből a mai ember oly sokat tudna meríteni, erkölcsileg erősödni, lelkileg gazdagodni, gyógyulni. S ami nekem oly sokat adott életem során érzelmileg erősítette a nemzetemhez való tartozást itt a Kárpát-medencében, mert Kodály szerint: „Magyarnak születni ma már nem lehet. Azt mindenkinek magának kell megszereznie,” hiszen egy nép, egy nemzet is addig él, amíg gyökereit táplálja. A fa is kiszárad, ha elvágják gyökereit. Ebből a tiszta forrásból mindig újult erőt kapunk, emberséget, önismeretet. Ahol felcsendül az ének, ott megszelídül a lélek! Ott harmónia terem. S talán semmi sem tudja úgy egybefűzni, egybeforrasztani az embereket, mint a dal, az ének, a legtermészetesebb, legősibb hangszerünk, az énekhang által megszólaltatva.

Azáltal, hogy a ránk bízott kincseinket őrizzük és továbbadjuk, a mi nemzedékünk is értékmentés közben értékke nemesedik, bár egyre jobban félttem kultúránk sorsát.

Életünk egy ajándék a Teremtőtől, egy lehetőség, egy nagy utazás, egy hatalmas misztikum, melyben hol felemelkedünk, hol elbukunk, hol elesünk, hol talpra állunk. A díj odaítélése után továbbra is tisztán látom az élet esendőségét, az emberi élet törékenységét

és a 103. zsoltár szerint tudatosítom, hogy valóban mily parányi porszem vagyunk a világmindenségben.

„Az ember napjai olyanok, mint a fű,

úgy virágzik, mint a mező virága:

átmegy rajta a szél, és nincsen többé,

és nem ismeri őt többé a helye sem.”

Énekeim szeretet-üzenete mindent legyőz

Nem vagyok a szavak embere, csak az elénekelt szavaké. Ars poeticámat - credomat is legszívesebben dalokba-énekekbe foglalnám, de a Vigília nem egy „hangos” folyóirat. Ettől függetlenül jólesne, ha esetlen mondataim mögött halk énekeim belülről hallatszódna.

Minden ember valamilyen küldetéssel, feladattal érkezik a Földre. Már maga a születés egy misztikum, egy csoda. Minden születésben ott a lehetőség az emberség szolgálatára és a környezet, a neveltetés, a hit felelőssége, hogy a szárnypróbálgatás után teljes kibontakozás következhesse, még akkor is, ha vallom, hogy nevelni tulajdonképpen csak részlegesen lehet, mert születésünk már magunkkal hoztunk mindent, ami lesz belőlünk és a nevelésből csak az marad meg, ami ellen a bennünk lévő adottságok nem lázadnak.

Lényeges, hogy a gyermekben ne önmagunkat keressük, mert a Teremtő gondoskodik helyettünk arról, hogy mindenki előbb utóbb megtalálja a helyét, küldetését, mi csak egyengethetjük az utat. A Teremtett világ, a maga összetettségében hihetetlen rendet takar, ahol minden egyes ember egy megismételhetetlen univerzum. Valójában az ember önmaga számára a legmisztikusabb, legismeretlenebb minden őt körülvevő lény között.

A Teremtő nekem a színpadtól, szerepléstől szorongó-féltő lénynek, mégis ezt a csodás pálya-utat jelölte meg, hogy hangommal, énekeimmel gyógyíthassam a lelkeket. Nem könnyű szeretetével, lelki nyomorúsággal küzdő emberek elé kiállni, mert az én lelkem azonnal elérzékenyül, de az énekeim szeretet-üzenete mindent legyőz. Ebben a kegyelmi állapotban számtalanszor van részem, ez a Teremtő ajándéka és az énekek az én ajándékaim a Teremtőnek. Az éneklésem intuíció és vallom, hogy intuíció nélkül csak mesteremberek volnának mindenütt.

Hiszek a dal, az ének gyógyító erejében, hiszen olyan érzelmi csatornák nyílnak meg általa, melyek lelki megnyugvást hoznak. Hiszek a Vox Humáná-ban, hiszek abban, hogy a dal, az ének által emberibbé, békésebbé válhat világunk. Sokszor vagyok szomorú, mert az emberek egyre ritkábban élnek ezzel a csodaszerrel. Ahelyett, hogy

kiénekelnék magunkból a bánatot, félelmet, szorongást. A technika csodáinak köszönhetően, a manipulált média hatására az emberi társadalom egyre inkább átalakul, ahonnan a Vox Humana kiszorul.

Hiszek a közösségek, az imák gyógyító erejében, mely a legkonokabb betegségek felett is győzelmet tud aratni. Magam is megtapasztalhattam életmentő műtétem során.

Szavakkal a hitet nagyon nehéz megérintenem, de templomi koncertjeimen olyan nagyon közel kerülök az Úrhoz, hogy szinte párbeszédben vagyok vele, ekkor érzem teljes lelki megtisztulással az ég és föld harmóniáját, összecsengését. Nem véletlen a hit megtartó ereje, hiszen a tisztelendő öregek és bölcsek mind Istenhez fordulnak, de az egykoron legmaterialistább ateista tudósok nagy része is öregkorában megtér Istenhez.

Szíveket megérinteni, csak belső harmóniával, kiegyensúlyozott lelki világgal lehet, mert különben az ének „hamisan” cseng. A lélek a test lakója, ezért vigyázok mindkettőjükre és vonulok el számtalanszor a természetbe, mely a Teremtő egyik legnagyobb ajándéka nekem Járom az erdőt, hegyeket mászom és a legkisebb virágban is hosszan gyönyörködöm, naplementét és holdtöltét csodálok. Távoznak a lelki mérgek és újult gyógyító erővel térek vissza egyre betegebb civilizációnkba, ahol igyekszem távol tartani magam minden álhírtől, álembertől, álértéktől, próbálom kiszűrni a felénk áradó világszintű környezeti szennyet, mert a médiák örökös háttérzörejében elveszítjük önmagunkat és az egymáshoz vezető utat.

A legtöbb ember menekül a csend elől, nem tud vele mit kezdeni, mert így szembesülnie kellene önmagával. A legtöbb ember önmaga elől menekül, s az emberek java másnak akar látszani, mint ami, közben pedig a legnagyobb hűséggel önmaga iránt tartozik elsősorban.

Húsz éve televízió nélkül, mostantájt már közel minden médiahatást elkerülve élek. A „túléléshez” saját magamat kell először felépítenem, akárcsak embertársaimnak kellene. De ez nem egy körülbástyázás, mert hiszek az örök mozgásban, az örök változásban.

Mindenki éhes a szeretetre, az odafigyelésre, megértésre. A szeretet ereje mindent legyőz. Csak a szeretet tudja megmenteni a világot. A zsarnokság tehetetlen a szeretettel szemben. Minden emberben elsősorban csak a jót kéne észlelnünk és ehhez kell a feltétel nélküli szeretet gyakorlása.

"Bármit elveszíthetsz. A vagyonodat, a békességedet, a türelmedet, a hitedet, a családot, az életedet.... Mindent! Csak egyetlen dolog van, amit soha senki nem vehet el tőled, sem el nem veszítheted, az, amit te adtál másoknak."

Szvorák Katalin népdalénekes, előadóművész (a Vigilia, 2013. január)

Fésületlen interjú a Gramafonnak

22 évesen már a Népművészet Ifjú Mestere díjban részesült. Mennyire vezetett egyenes út az Ipoly-menti Pinctől Füleken át a népdalokon keresztül a díjig?

Utam nem volt egyenes, de éppen a göröngyösségének köszönhetően vagyok edzett és élvezem jelenem minden pillanatát. Gyermekként Pincen egy Ipoly menti 300 lelkes faluban próbálgattam a felnőttek világát: libákat legeltettem és az egész faluközösség szocializált. Még élt a nagycsalád, még melegebb volt a búboskemencénk és ez az idilli környezet indított útnak. Jenő cigány nagyapám borotválta, majd vasárnaponként legkedvesebb nótáit húzta fülébe. Óvoda helyett az Ipolyban fürödtem, vagy Jolika barátnémmal lakodalmast játszottunk, de tanítottuk a tyúkokat is a „magasabb” tudományra. A teljes lelki szabadságot, időtlenséget csak egyszer-kétszer zavarta meg egy-egy nem várt esemény: például a kultúrházavatón a barátnőm hamisan kezdte el a Hopp Juliskát. Ez elég volt ahhoz, hogy engem sírva szedjenek le a színpadról, így sokáig nem is mentem a színpad közelébe. Jóval később a fülekpüspöki táncegyüttes lelkes tagja lettem, itt már ismét énekeltem, közben tagja lettem az iskolai énekkarnak is, de a legnagyobb sikereket lelki rokonom, Kovács Kati táncdalaival értem el. Kishitűségem tompították a rajzversenyek és különböző versenyszerűen üzött sportágak. Az érettségi előtt kétszer nyertem meg a szlovákiai magyarok népdalversenyét, majd segédtanítóskodtam Füleken. Olykor matematikát, sőt fizikát is kényszerültem tanítani, de minden órát dalolással kezdtünk. Egy évvel később már a budapesti Eötvös kollégium lakója lehettem. Budapesten minden összekuszálódott lelkemben, mert én voltam a vidékről érkező, palóc-magyar lány, a cseh ill. szlovák diák, aki „ jaj, de szépen beszél magyarul”. Az útkeresés és önmagam keresésének nehéz időszaka következett, de ebből az állapotból hamarosan kizökkentett 1980-ban, a Parlamentben Pozsgay Imrétől átvett díj, a Népművészet Ifjú Mestere. Ezt akkor csehszlovák állampolgárként átélni könnyek nélkül nem lehetett.

Számos elismerése közül melyikre a legbüszkébb? Mit jelent az Alternatív Kossuth-díj?

Számomra a díjak kissé másodlagosak, mert lelkemnek elsősorban a nem manipulált vidéki kisközösségek szeretete és figyelme a fontos. Ezért, ha már választanom kell, első helyre a pinci és füleki díszpolgárságomat tenném, mert mindkettőt az a közösség adományozta, ahonnan elindultam, akik a gyökereimet táplálják és egész életutamat végigkísérik. Jóleső érzés az alternatív Kossuth-díj tulajdonosának is lenni, hiszen egész pályám alternatív: menedzserek nélkül, nagy fesztiválok elkerülve, mégis több, mint harminc éven át éneklésem nem került teljesen a felejtés homályába. Munkásságom is alternatív, mert olyan tematikus albumokat készítettem, melyek a műfaj „harmadik utasságát” - egyben magányos útját jelzik: például nyolc lemezemen a Kárpát-medence népeinek közös dallamkincsét szóltattam meg eredeti nyelveken, a legutolsón pedig a Teremtést dicsérem hét történelmi egyház énekeivel.

A különböző elismerésekkel terheket tettek a vállára, vagy inkább ösztönözték a további munkára? Hogyan birkózott meg az egyre nagyobb elvárásokkal?

Ezek mind édes terhek, kedves elvárások, melyek ösztönöznek. „Teher alatt nő a pálma”, így a feladatok, szorult helyzetek, kihívások számomra nem jelentenek terhet, hiszen egész pályám a „harc-edzettség” jegyében zajlott. Itt nem valódi harcra, de pont az ellenkezőjére, a szeretetre kell gondolni, mely életutamat táplálja. Egykori kisebbségi palócként örökölt

paraszti alázattal élem mindennapjaim, bűvópataként csendben teremtek értéket. Nem tudok elkényelmesedni, mert belső mércém kellő önkritikát mutat.

Hogyan hangolta össze énektanári munkáját az előadóművészivel?

Milyen a mai népzenei utánpótlás?

Közel húsz éve tanítok a szentendrei zeneiskolában. Mondanom se kell nagyon élvezem. A tanítás nemcsak jó „hangedzés”, hiszen olykor napi 8-9 órát is végigénekelek növendékeimmel, de ezentúl is rengeteg pozitív hozománya van. Egyébként a sok dalolás az én lelkemnek is jól tesz, gyógyít.

Diákjaimnak köszönhetően örök ifjúnak érzem magam, az órákon rengeteget tanulok tőlük és ez a baráti kölcsönösség odáig vezet, hogy jó néhányan a magánövendékeim közül pszichiáter helyett hozzám járnak. Nálam egyébként elsődleges a dalolás öröme, a népdal szeretete és másodlagos a különböző versenyeken való megmérettetés. A legfontosabb számomra, hogy hozzájáruljak egy lelkiileg egészséges gyermek kibontakozásához, aki múltbéli kincseinket továbbörökíti. A népzenevel foglalkozó fiatalok száma örvendetes, így én optimistán hiszem, hogy egyre többen lesznek elkötelezett hívei lelkünk tükrének, a magyar népzeneének.

Kell-e félteni az autentikus népdalokat, népzeneét a feldolgozásoktól, a kísérletezéstől? Mivel vegyíthető a népzene, mivel nem?

A népzene, mint minden zene fundamentuma, a legjobb alap, kiindulópont, kifejezőeszköz, hogy zeneileg ráépítve továbblépjünk. Minden bármivel vegyíthető, műfajok keveredhetnek, különös szintézisek és disszonanciák hozhatók létre, egyedi feldolgozások születhetnek. Egyetlen egy szempont, ami fontos, hogy minőséget, továbbörökíthető értéket hozzunk létre. Remek kísérletező talajt látok a dzsesszel való népzenei ötvözeteknél, de hatalmas jövőt kínál a kortárszene népzenevel való elegyítése is. Minden esetben lényeges a komoly stílusismeret és az alázat.

Kivel, kikkel dolgozott együtt szívesen eddigi pályája során?

Az elmúlt évtizedek során 27 önálló albumom készült el, bár csak némelyikből tarthattam lemezbemutató koncertet, mégis örömmel és szeretettel emlékszem vissza különböző lelkületű zenésztársaimra. Készítettem gyereklemezt a Tékával, spanyolországi élő koncertek felvételeiből készült a Bekeccsel közös Live és a Kőfaragókkal az amerikai turnén rögzített Meotis. Nyolc lemezem zenei atyja Kiss Ferenc volt, akinek édes-keserű hangvitele, egyéni lelke nagyban hozzájárult zenei fejlődésemhez. Ezek az albumok az egész Kárpát-medence olyan énekelt dallamaiból válogattam, melyek a nemzetek közt vándoroltak, így került sor a Monarchia Zenei Társulás létrejöttére. Ezek az albumok a magyar zenészek túl ott volt a délszláv zenét játszó Vujicsics, az osztrák Tanzgeiger, a ruszin muzsikát megszólaltató Técsői Banda és a nyitrai Ponitran zenekar. Készítettem egyházi albumot a pápalátogatás tiszteletére a Hegedős Együttessel és a kassai Csámborgóval. Az elmúlt években egy egyházi lemeztrilógia jelent meg, majd az ökumené jegyében A Teremtés dicsérete. Utóbbi két lemezem zenei komponistája az „aftercryng-os” Pejtsik Péter volt, aki kellő muzikalitással szinte kortárszenévé varázsolta a régi egyházi dallamokat. Életem külön fejezete Horváth T. Károlynak köszönhető, aki Weöres megzenésítéseivel lepott meg, a másik Illés Lajos, akivel félszavakból is értettük egymást. Ő nemcsak két rockoratóriumában szánt nekem főszerepet, de két lemezem zenéjével is megajándékozott. A közeljövőben is alkotni vágyok: egy újabb gyereklemezt, folytatnám „közép-európás” sorozatomat, de szeretnék palóc népmeséket is mondani. Pénztelen világunk viszont azt sugallja, hogy a jövő alkotásai csak néhány száz példányban készüljenek el CD formában, viszont azonnal kerüljenek fel a honlapomra letölthető állapotban. Jelenleg is már közel 20 hanghordozóm tölthető le ingyen, mert én így is szeretnék azokhoz szólni, akik üzeneteimre kíváncsiak. Egyébként koncertjeimre sem a „sznobok” járnak, hanem inkább kispénzű emberek, akiknek gondot okoz a belépőjegy és egy CD megvásárlása is.

Melyek voltak a legemlékezetesebb fellépései itthon és külföldön, miért azok?

Ezernyi apró emlékképfoszlány közül kiemelni, még csak felsorolni is nehéz a legemlékezetesebbeket, mert daloltam müncheni kórházban, amerikai lovardában, francia marhavásáron, a Víz Világnapján Kyotóban, német némaságot fogadott apácáknak, ezer egyforma kínainak. Énekeltem különböző állami ünnepeken a magyar himnuszt, Mádl Ferenc beiktatásán a Szózatot, állva tapsolták Washingtonban az amerikai himnuszt, legutóbb a norvég himnuszt is énekelhettem. A helyszíneket, az alkalmakat még tovább folytathatnám, de ennyi idő távlatából azt kell mondanom, hogy számomra egy-egy vidéki zárt település - mondjuk egy nógrádi falvacska - néhány tucatnyi templomi közönsége és őszintesége felér a Bobby Mc Ferinnel történt duettezésemmel. Pályám egy kívülálló szemével nem szokványos sikertörténet, mert lelki éghajlatom tiltakozik minden természetellenes megnyilvánulástól. Számomra fontosabb a belső harmónia és az általam közvetített üzenet.

Bencsik Gyula

Szvorák Katalin Kossuth-díjas

Az exkluzív interjút a pozsonyi Új Szó részére Puntigán József készítette.

(rövidítve és más címmel jelent meg: 2013.03.19-én)

Ritkán érezhető, mélységes öröm és meghatódottság töltött el, amikor március 15-e estjén elolvashattam a „friss Kossuth-díj” kapcsán írt szívet melegítő, gyönyörű gondolataidat. Akarva akaratlanul is eszembe jutottak a füleki gimnáziumban eltöltött közös évek, az ott és akkor hallott, ma is a fülemben csengő első dalaid, a Röpülj páva izgalmai, fellépéseid a Népművészeti fesztiválokon, egy gombaszögi találkozás, ahol még a teli bizonytalansággal előtted álló lehetőségekről beszélgettünk, húsvéti jelenéseid és találkozásaink Hollókon, és Füleken, losonci fellépéseid, lemezeid és CD-id sokasága, a tavalyi füleki és losonci márciusi 15-i ünnepség, amikor Szörényi Levente és Kudlik Júlia társaságában hoztad el a szabadság emlékképeit.

„A hír hallatán álmatlan éjszakák köszöntek rám és érzéseim megfogalmazása keserves próbálkozásokba torkollott, mert nem vagyok a szavak embere, csak az elénekelt szavaké, mely mögött ott van teljes lelkeségünk, magyarságunk.” - írod. Megfogalmazható azon pillanat érzése, amikor átvetted a díjat?

Arra koncentráltam, hogy kitaláljak a pulpitushoz és össze ne roppanjak a Kossuth-díj súlyától. A Parlament mindig felemelő érzéssel tölt el, hihetetlen védettséget és erőt nyújt. Először 1980-ban léphettem be a kapuján. Csehszlovák állampolgárként Pozsgai Imrétől a Népművészet Ifjú Mestere címet vettem át könnyek között. 2000 január elsején az énekhangom kíséretével helyezték el a magyar koronát a Kupola-terembe, de megfordultam a parlamenti karácsony háziasszonyaként is, és énekelhettem Kodály Esti dalát az Európai Unió soros elnökségi nyitőünnepségén. Minden ember lelkét-életérzését sorsdöntő pillanatok, életre szóló élmények is befolyásolják. Életem ilyen eseménye volt Mádl Ferenc köztársasági elnök ünnepélyes beiktatása, ahol a Szózatot a cappella énekeltem. Mádl Ferencről így a Szózat és a Szózatról Mádl Ferenc jut eszembe és lelkem mélyén „ők ketten” egymást erősítve egymással ötvöződtek. Mádl Ferenc, ez a szívből politizáló ember jelző érték lelkemben. Jelzi, hogy „ hazádnak rendületlenül...”. Számomra szent volt ez a nap. Akkor lelkileg hónapokig készültem rá, hogy méltó módon szóljon az egy szál hang, benne minden magyar hangja.

Alig hároméves voltál, amikor Pincen az új kultúrház avatóján először a színpadra vittek. A Hopp Juliska lett volna a dal. Akkor még a könnyeid potyogtak, de életre keltettek egy magot, amely azután a nótás kedvű nagypapa, a színjászó nagymama, a szombatonként dalokat hozó Feri cigányék, a gondoskodó édesanya, a legnehezebb helyzeteket is megoldó édesapa segítségével kihajtotta az első levélkéit. A levélkékből ágacskák, a ágacskákból pedig fáska, fa lett. Megjelentek a dalbimbók, majd dalvirágok, melyek szirmaikat szétbontva már azok szeméből fakasztottak könnyet, akik láthatták és hallhatták a dalokba öntött gyönyörűségüket. Mostani „álmatlan éjszakáid” alatt megfogalmazódott gondolataidban hányszor jutott eszedbe a gyökereket jelentő picinyke kis nógrádi falu?

Az ember ilyenkor ösztönösen summáz, mérlegel, végiggondolja pályáját, mozaikszerű emlékképfoslányokból összerakosgatja életútját. Szinte minden éjszaka Pincel is álmodtam, hiszen gyermekkoromban, ebben a faluban, ahol minden arc, minden mozdulat ismerős volt, vártam a harmathullást és csillaghullást, a templomharang jelzését és mindenütt a falunak, mint egyetlen nagycsaládnak biztonságérzése és biztató mosolya fogadott. Mindennek meg volt a maga ideje, helye és az én óvodanélküli, réteken, mezőkön futkározó apró leány-lényem csak önfeledten habzsolta a szabadságot, a jókedvet, a derűt. Ezeket a nagyon mély életet elindító érzéseket nem lehet kitörölni, még akkor se, ha felnőtt fejjel tudom, hogy mindaz, ami egykori pinci gyermekként körülvevett, nem volt folyamatosan mosollyal tündöklő, de optimizmusom velem született tulajdonság és eddigi mesészerű életem örök, hű kísérője. A Teremtő ének-tehetséggel ajándékozott meg, s most évek, évtizedek lepergése után egyre inkább érzem, hogy ez az én utam: az emberek vizsgálása, lelki gyógyítása énekeimmel, de közben nekem is gyógyír a dalolás.

Pinc - Fülek - Budapest - Pilisszentlászló. Családoddal együtt beleszerettek ebbe a szlovák többségű faluba, ahol több, mint két évtizede éltek egy eredetileg „tót” parasztházban. Aligha véletlenül itt, hiszen a falu dimbes-dombos környezete, hangulata szinte azonos a pinciével. Annyi különbséggel, hogy Pincen gyermekkorodban alig laktak szlovákok. Emlékszem, hogy amikor először énekeltél szlovák népdalokat, azt nem mindenhol fogadták nagy lelkesedéssel. Pedig csak azt tetted közzé, amit az évszázados együttélés teremtett meg. A népdal összekötő? A népdal nem ismer határokat, nem ismeri a gyűlöletet, a kirekesztést. A népdal lelkiülete, szépsége azért tudott kimagasló művészetté kristályosodni, mert az egykoron nagyrészt békében egymás mellett élő népek, nemzetek megajándékozták egymást saját népművészetükkel. Nem véletlen, hogy 27 szólólemezem közül a legvisszhangtalanabbak a legkedvesebbek nekem, így a Kárpát-medence népeit békítő többnyelvű nyolcrészes sorozatom, vagy a hét egyház legszebb Teremtést dicsérő énekeit tartalmazó ökumenikus kiadványom. Egy elveszett békevilág nosztalgikus keresése az én utam. A kizárólagosságokban gondolkodók számára ez a dunatáji közös zenei haza életre keltése nehezen emészthető. Elvárom az anyaországtól, hogy a határon túli magyar és nem magyar ne legyen idegen ebben a régióban.. A megbékélés gyakran monomániás illúziókergetésnek tűnik, de az illúzió kergetéséhez csökönyösen ragaszkodom. Egy Kárpát-medencei közös hazának, a népek testvérré válásának álmodójaként, egy halmozott kisebbségiként, zárkózott felvidéki palócként, sokszor itthon (?) - otthon(?) is kirekesztve a mindenkori kisebbségek énekmondójának érzem magam.

„Ahol felcsendül az ének, ott megszelídül a lélek!” - vallod. Az utóbbi években megjelent lemezeid (A nap megszentelése, A teremtés dicsérete, Éneklő egyház.) mélyen a keresztény gyökerekhez nyúlnak vissza? Úgy érzed, hogy ezek a hit, a lélek és népdal találkozásai?

A népdal minden nép lelkének tükré, a lélekben pedig ott a hit! Pál a zsidókhöz írt levelének 11.részében ezt írja: „ A hit pedig a reménylett dolgoknak valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés.” Popper Péter szerint „ az életünk nem több, mint tajték egy hullámon” és az embernek, mint örök értelemkeresőnek spirituális igénye van a hitre. A hit vigasz, mint ahogy a dal is az!

Ismerve pályafutásod számos részletét tudom, hogy az nemcsak sikerekből és örömeiből állt. Mint írod: „ ... Életünk egy ajándék a Teremtőnkől, egy lehetőség, egy nagy utazás, egy hatalmas misztikum, melyben hol felemelkedünk, hol elbukunk, hol elesünk, hol talpra állunk.”. A most kapott Kossuth-díj mennyiben erősít a mindennapok eme küzdelmeiben? A Kossuth-díj hatalmas felelősség, de védettség is egyben. Az életemet nem fogja különösebben megváltoztatni, mert génjeinkben hordozzuk valónkat. Bizonyára szóban és írásban nagyobb súlya lesz közlendőimnek, így ez megfontoltabbá tesz. Most érzem igazán, hogy mennyivel egyszerűbb dalrafakadni, mennyivel természetesebb önfeledten énekelni, mint megnyilatkozni, interjút adni, hiszen a kimondott szavak, mihelyst elhagyják ajkunkat, könnyen súlytalanná válhatnak. Hiszek dalaim üzenetében és stabil lelki éghajlatomban, mert ez a díj engem bizonyos fokig konzervál és

számomra valóban az lesz igazán érdekes, hogy ezek után az emberek hogyan viszonyulnak majd irányomban?

Tudom, hogy lehetetlen feladat elé állítanálak azzal, ha azt kérném, hogy sorold fel azokat, akik eddigi pályafutásod során segítettek, támogattak, kiálltak melletted, s így földi vagy már égi életükben a részesei lehetnek a mai örömeidnek. Kezdve a nagyszüleidtől és szüleidtől a nótafákon keresztül egészen közismert személyiségekig. Mégis?! Kik azok akikre különös szeretettel emlékszel?

Először talán szellemi példaképeimet villantanám fel, mert lelki éghajlatomhoz József Attila szeretetével gondolatok állnak legközelebb, Ady váteszi versei, Mikszáth „jó palócai”, Bartók nyitottsága, az impresszionista festők, Lénárd Sándor és Albert Schweitzer humanizmusa, Hunèik Péter Határeset, Popper Péter és Polcz Alaine lélekbúvár üzenetei, földim Földi Péter Bagolyasszonya, Rodin szobrai...

Nagyon nehéz kiemelni bárkit is a végtelen sorból, hiszen 55 év alatt rengeteg emberi találkozás, benyomás színezte lelkemet és mindenki más-más nyomot hagyott benne. Családomon belül anyai nagyapám egészséges életfilozófiája, nemzetföltétele, igazságérzete volt nagy hatással rám. Gyerekfejjel fel se mérhető az első tanítónéniknek és bácsiknak életmeghatározó szerepük, akik első szárnypróbálgatásaimat erősítették. Élénken élnek bennem Kálosi tanár úr matematikai órái, nem a matematika szeretete, de az ő emberisége miatt. Említhetném a diákpárti Benko tanár urat és Fehér tanár urat, akinek szarkasztikus humora és izgalmas magyar órái mindig lázba hoztak.

Néptáncosként feledhetetlen Taki, Takács András és kezdő népdalénekesként a fáradhatatlan Ág Tibor segítő kéznújtása.

Külön kiemelném a sugárzó személyiségű Rajeczky Benjaminget, a tudós zenetörténészt, aki szeretetével elbűvölt, a gyimesi Zerkulát, a vak hegedűst, az ismerős és ismeretlen nótafákat, a dallampárhuzamok kutatóját, Szomjas-Schiffert Györgyöt, lelkiatyámat Gábor Bertalant, a méltatlanul mellőzött Tóth Zsóka szavalóművészt, aki Batta György Egy mondat a szeretetről-t mondta előadásaimon. Külön kiemelném - engem, a szekértáborokba fel nem kéredezhető - a mindig őszinte szeretettel segítő Kis Ferenc népzenezt, de eszembe jut a nótaférdű Czine tanár úr és a „piros a vér a pesti utcán” költője, Tamási Lajos is, aki szerint „hangomtól megszépülünk” és Komlós Aladárné, Palotai Erzsébet, a Kassáról elszármazott művész, aki a „napsugár kishúgának” nevezett. Külön emlék Neményi Lili operaénekesnő, aki először figyelmeztetett a karrierépítés egoizmusára, ami belőlem hiányzik. Példakép volt a vörösboros egykori duhaj avantgarde költő, Palasovszky Ödön és párja Mici néni, aki az első sioktató könyvet írta, nőként elsőként mászta meg az Alpeselek legmagasabb csúcsait, hogy utána munkásoknak gyógytornát tanítson és esténként eltáncolja Madzsar Alice Ayrus lányát. Apolitikusként örömmel említem meg a „depolitizált” Szájer Józsefet, aki jónéhány CD-m megjelentetését önzetlenül támogatta. Mennyi kiváló embert ismerhettem meg, kiknek hihetetlen kvalitása természetességükben, őszinteségükben nyilvánult meg. Mea culpa, akiket most kifelejtettem...

„...Váratlan kedves ajándék a Sorstól, de a nem várt ajándék mindig jobban esik az embernek, viszont nehéz teher is egyben, mert felelősséggel jár: felelősséggel népem, nemzetem, szülőföldem iránt, amiből vétettem, ahonnan a dalolás örömét, megtartó erejét, érzékenységét kaptam...” - írod. Lehet e terhet boldogan viselni?

Az ember saját magát ismeri legkevésbé, nekem is rejtély, a belső hangot megszólaltató erő. Azt hiszem, ez örök titok marad és ez a szép benne. Valahol mindenki hordja a maga keresztjét, így számomra még a szenvedés is valahol kedves teher és boldogság, mert ez teremti meg azokat a megfoghatatlan pillanatokat, amely a dal szárnyán eljut lélektől lélekig. Paulo Coelho-t idézném: "Már annyi meglepő dolgot láttam, hogy a legcsekélyebb kétségem sincs afelől, hogy léteznek csodák, hogy minden lehetséges, s hogy az ember kezdi újra felfedezni azt, amit elfelejtett: saját belső hangját."

I. VIVA DE LA MUSICA

(Készítette Tarnóczy Orsolya, megjelent a Pepitában)

• Ha jól tudom három éves volt, amikor szülőfalujában, Pincen az új kultúrház avatóján először színpadra lépett. Ez volt az a sorsdöntő pillanat, ami végleg megpecsételte az életét?

Valóban megpecsételte, mert barátnőm hamis hangon kezdte el a Hopp Juliskát, így engem sírva szedtek le a színpadról. Hosszú éveknek kellett eltelnie, hogy ismét közönség elé merészkedjek és felvállaljam önmagam kitárulkozását.

• Az éneklésen kívül más szóba sem jöhetett? Mikor vált egyértelművé, hogy a népdal az egyedüli műfaj, amivel foglalkozni szeretne?

Ellenkezőleg! Rajzoltam, festettem, hét évig hegedültem, néptáncoltam, különböző sportágakban versenyeztem, de végül az éneklés győzött. Nyertem táncdalfesztivált Kovács Kati számokkal, Huszka Jenő Szabadság, szerelem-ében Judit voltam, sanzont ötórás teadélutánokon, énekeltem orosz népdalokat szovjet laktanyákban. Serdülőként a fülekpüspöki Palóc Táncgyűttes tagjaként érintett meg a népdal és azóta el se eresztett.

• Ha jól tudom tinédzserként kétszer is megnyerte a szlovákiai magyarok népdalversenyét. 1981-ben a Röpülj páván szintén első díjat kapott. Mégis években telt, mire a pályája igazán beindult. Miért?

A Röpülj páva után az én „pávám nem szállt fel” és talán most se szárnyal igazán, bár nem is teszek érte

különösképpen, mert továbbra is menedzserek és önmenedzselés nélkül élek és tudatosan távol tartom magam mindenfajta pofavizittól, minden érdekkapcsolattól, kerülöm a kultúrát irányítani akaró diktátorokat és a mozgalmi szellem is távoli nekem egy juhászdzinasztia leszármazottjának. Egykoron is többször voltam „rossz időben - rossz helyen” és az általam felvállalt közép-európaiság, valamint az ökumené se siker-storyk. Úgy tűnik továbbra is megmaradok szájról-szájra terjedőnek és a „harmadik utasoknak” járó magányos, de boldog karanténban.

Első önálló lemeze, a Dalvándorlás 1986-ban jelent meg, amelyen - sokak meglepetésére - egyes dalok szlovák, román, szerb, horvát változatát is előadta. Miért érezte ezt fontosnak?

A Dalvándorlást még 7 „dalvándorlás” követte, mert munkásságom egyik súlypontja a lemezsorozatomban is megfogalmazott megbékélése az itt élő népeknek, nem a békés egymás mellett élés, de a békés együttélés. A több nyelven énekelt dalok az egész Kárpát-medence közös zenei anyanyelvét, közös hazáját szólaltatják meg, mert ez munkásságom egyik súlypontja.

• Kik azok, akik eddigi pályafutását segítették, irányították, vezették. Akiknek igazán sokat köszönhet? Szellemi példaképek, tanárok, művészek, nőtáfak tucatjait kéne most felsorakoztatnom. A sor szinte végtelen. Rengeteg hatás formálta életem. Kiragadva említeném nemzetföltő anyai nagyapámat, a Palóc Táncegyüttes koreográfusát Takács Andrást, a felvidéki népdalokat mentő Ág Tibort, Rajeczky Benjaminget, aki gondoskodó szeretetével ajándékozott meg, a dallampárhuzamok kutatóját Szomjas-Schiffert Györgyöt, a nótáskedvű Czine tanár urat, Palotai Erzsit, aki „benső fényforrásnak, a napsugár kishúgának” nevezett, Neményi Lilit, aki tudatosan óvott minden karriertől. Szeretettel emlékezem Palasovszky Ödön avantgard költőnk párjára Mici néniére, a mozdulatművészre és gyógytornászra, aki síoktató könyvet írt és az egyik első női sziklamászónk volt. A pályatársak közül első helyen jut eszembe a mindig szeretettel segítő Kiss Ferenc népzeneész. Külön fejezet életemben a kassai polgár férjem, akivel egy csók és egy boldogító igen zárta le a népi-urbánus vitát. Ráadásként és áldásként említem Szájer Józsefet, aki jó néhány CD-m megjelenését önzetlenül támogatta.

• Mi magyarok nagyon büszkék vagyunk népzeneinkre. A szlovák népzenei kutatásról az átlagos zeneszerető embernek legfeljebb Bartók Béla Négy szlovák népdala jut eszébe. Mit kell tudni a szlovák népzenei gyűjtésekről, aminek Ön nagy ismerője?

A szlovákoknak is van jócskán népdalgyűjtőjük, de mindmáig a legnagyobb szlovák népdalgyűjtő a magyar Bartók. Az már más lapra tartozik, hogy a szlovák-magyar közös dallamokkal egyik fél se foglalkozik behatóan, pedig nem az a lényeg, hogy ki-kitől vette át, hanem hogy léteznek, mert ez a legszebb bizonyítéka annak az egykori békés „dalajándékozós” korszaknak, az egykori Monarchiának, ahová nosztalgikus lelkeim visszavágyik. Ezeknek a közös énekeknek a mostani megszólaltatása úgy érzem, minden politikai beszédnél beszédesebb, hatásosabb.

• Pályája alatt sok helyen megfordult a világban. Hova vitte el a népdalok csodás üzenetét?

Szinte hihetetlen a több ezernyi koncert világszerte. És majdnem mind kizárólag baráti meghívások eredménye. Menedzserek somfordálását elkerülve számtalan emlékképfoszlány sejlik fel bennem, hiszen közel negyven országban tarthattam koncerteket. Énekeltem müncheni kórházban, amerikai lovardában, francia marhavásáron, torontói evangélikus templomban, 40 fokban Brazília városaiban, német némaságot fogadott apácáknak, ezer egyforma kínainak, állva tapsolták Washingtonban az általam énekelt amerikai himnuszt, legutóbb a norvég himnuszt is énekelhettem. Mostani visszatekintésemkor úgy érzem, hogy tucatnyi őszinte közönséggel megáldott Kárpát-medencei apró falvas koncertemet nem cserélném fel bármilyen média által tunningolt világsikerrel.

• Népdallal kezdte a pályafutását. De hogyan jutott el az egyházi énekekig?

Egy természetes lelki szükség vezérelt a népdaltól az egyházi énekekig, tudva, hogy sok évszázados értékeinket nemcsak becsülnünk, de továbbéltetnünk felelősség és kötelesség.

• Azt vallja, hogy: „a Teremtő ajándéka, hogy mindnyájan keresztények vagyunk attól a pillanattól kezdve, hogy világra születtünk.” Úgy gondolja, hogy a születésünkkel egyfajta feloldozást kapunk?

A válaszadás nem egyszerű, hiszen az ember önmaga számára a legmisztikusabb, a legnagyobb titok. Az ember saját magát ismeri legkevésbé, magának is rejtély vagyok. Azt hiszem, ez örök titok marad és ez a szép benne. Egy életen át kereshetjük a választ mi végre jöttünk a világra, mi az élet célja, eleve, mi dolgunk van itt a Földön? De az is megválaszolhatatlan, hogy bizonyos életünket meghatározó események miért következnek be, merre terelődik életünk folyása, egyáltalán van-e véletlen? A Teremtő próbál üzeni nekünk, kérdés, hogy vesszük-e a jelzéseket, hogy ösztöneink, érzékszerveink sűgására változtatunk-e. Én hiszek az üzenetekben és tudom, hogy ezek felfogásával tudjuk földi utunkat végigjárni. Az életünkért mi vagyunk felelősek, s annak minősége is jelzi, milyenek is vagyunk mi voltaképpen. Önmagunk keresése, megtalálása végtelen kihívás, egy életen át tartó folyamat és ha az ember szembe mer nézni önnön tükörképével, ha megérti cselekedeteinek okát, próbál nem gépemberként rutinszerűen élni és figyel belső hangjára, akkor Paulo Coelho-val vallhatjuk: "Már annyi meglepő dolgot láttam, hogy a legcsekélyebb kétségem sincs afelől, hogy léteznek csodák, hogy minden lehetséges, s hogy az ember kezdi újra felfedezni azt, amit elfelejtett: saját belső hangját." A csendben rátalálunk önmagunkra, elkezdjük magunkban és magunk körül a világot megváltoztatni, s így nyerhetünk önmagunk számára igazi feloldozást, még mielőtt Istentől várnánk azt.

• Az éneklés akkor egyfajta istentisztelet az Ön számára?

Az éneklés számomra az ég-föld harmóniáját jelenti, visszhangozza, amikor az idő rohama lelassul és lélektől-lélekig jut el az üzenete a dalnak. Templomi koncertjeimen gyakorta érzem azt az erőt, amit felülről kapok. Az én utam az emberek vizsgálása, lelki gyógyítása, de közben nekem is gyógyír a dalolás.

• Az utóbbi években megjelent lemezei (A nap megszentelése, A Teremtés dicsérete, Éneklő egyház.) mélyen a keresztény gyökerekhez nyúlnak vissza. A katolikus egyházi tanok mellett elfogad más tanítást is? Katolikus létemre nyitott szívvel, lélekkel próbálom megérteni a világot. Nem véletlen életemnek egyik archimédeszi pontja, az ökuménia, ezért igyekszem minél gyakrabban történelmi egyházaink énekeivel dicsérni a Teremtőt.

• Van már elképzelése arról, hogy milyen lesz a következő lemez? Eddigi 27 önálló hanghordozóm mind tematikus. A folytatás is az lesz. Tucatnyi lemezötletem van, de ezek megvalósítása kizárólag anyagi források kérdése. Készülőben van egy gyereklemez sok-sok gyermekhanggal, az A capella műsorom a növendékeimből verbuválódott Lánykapellával, ahol a legősibb hangszer az emberi hang szólal meg a Kárpát-medence nyelvein „bolyki-brotherosan”, és terveződik egy meglepetés-album Kudlik Julival.

• Azt mondja, hogy: „... életünk egy ajándék a Teremtőtől, egy lehetőség, egy nagy utazás, egy hatalmas misztikum, melyben hol felemelkedünk, hol elbukunk, hol elesünk, hol talpra állunk.” De mi van, ha nem tudunk felállni? Kissé meg kéne tanulnunk a keleti kultúrákból szabadabban, elengedettebben élni, mert sokszor olyan lelki és egyéb terheket cipelünk magunkkal, hogy talpra állásunk szinte lehetetlen. Mindenki hordja a maga keresztjét, de nekem ez a szenvedés is tud kedves teher és boldogság lenni, mert ez teremti meg a megfoghatatlan pillanatokat, amely a dal, a szó, a csend által eljut lélektől lélekig.

• A Rák ellen, az emberért, a holnapért elnevezésű alapítvány felkérését is azért vállalta el, hogy a dalain keresztül segíthessen a rászorulókon? Tíz éve kétszer estem át kezelésen és életmentő műtéteken, így meggyógyult hiteles személyként, megújult életfilozófiámmal úgy érzem segíteni tudok sorstársaimon. Életerőt, optimizmust tudok hirdetni nemcsak dalaimmal.

• Közel huszonhárom éve él Pilisszentlászlón. Mi az, ami leginkább ide köti? A Pilis hegyek szépsége, rejtélye, a táj nyugalma, és az az új otthon, ami leginkább egykori felvidéki szülőföldemre emlékeztet.

• Szentendrén, a Vujcsics Tihámér Zeneiskolában tanít. Mióta oktatja az új nemzedék tagjait? Az új generációt mennyire érdekli a népzene? Az új generáció népzenei érdeklődése, szeretete optimizmussal tölt el. A gyermeki lélek még nyitottabb, ezért hatalmas a pedagógusok felelőssége. Óráimon elsődleges a dalolás öröme, a népdal szeretete, de közel húsz évnyi tanításom alatt arra is rádöbbentem, hogy az ember, a gyermek lényegében „nevelhetetlen”, mert már születéskor (sőt magzatként) magunkban hordozunk mindent. Nem neveléssel, de cselekedeteimmal próbálok példát mutatni, remélve, hogy a „lelkileg kész” növendékeim nem láznak ellene. Szeretetéhes világunkban iskolai tevékenységem elsősorban lelkek gyógyítása, személyiségfejlesztés. (Több diákom pszichiáter helyett jár hozzám.) A népdalok megtanulása lelki és nemzeti tükröt tár elénk minden bánatunkkal, örömünkkel.

Milyen érzés most énekelni a közönségnek, mint mondjuk húsz évvel ezelőtt? Mennyire változott a hallgatóság?

A világ, a közönség is változott. Nem biztos, hogy jó irányba. Az én belső iránytűm viszont egyre jobb irányokba terel, egyre boldogabban élem meg sorsomat, egyre mélyebben szólnak a dalaim.

• Az elkövetkezendő időszakban hol találkozhat Önnel a közönség? Volt növendékemmel, Tímár Sárával adunk közös koncertet május 8-án a Hagyományok Házában, majd a Református Fesztiválon is énekelhetek. A kisközösségek, a falvak énekeseként visszatérő vendégként koncertezem Andrejszki Judittal Váckisújfaluban, „lánykapellázom” Mátraalmáson, dalolok egy losonci érettségi találkozón, meghívtak az örökkön hűséges evangélikusok Nagykanizsára, jótékonykodom Celldömölkön, de vendége leszek egy koncert erejéig a Nógrád-megyei Apc falunak is. Hamarosan Galán Géza emlékesten énekelek Révkomáromban, négy-öt alkalommal tartunk előadást a szeretet kommunikációjáról Kudlik Julival. Nagy öröm, hogy meghívnak Szilágycsehbe a Tövisháti Napokra augusztus legvégén. Körvonalazódni látszik egy zsolnai koncert is, ahol a Vox Humana lemezemről énekelnék szlovák-magyar népdalpárhuzamokat. Van érzés, amit gyermekként éltem meg, ez a kisebbségi sors-érzés, ezért palóc-magyarként, duplakisebbségiként, a mindenkori kisebbségek énekmondójaként nagyon fontosnak érzem szórványban élőknek szánt koncertjeimet, mert itt valóban féltve őrzött kincs anyanyelvünk, itt valóban mindennap meg kell küzdeni megmaradásáért. Ezért külön is öröm a Kudlik Julival tervezett júniusi előadás Munkácson és Ungváron.

• Mennyire kíséri figyelemmel a mai népdalénekesek munkáját? Természetesen figyelgetem, de nem biztos, hogy objektív képet rajzolhatnék róluk, mert nem ismerem a média színpalak mögött zajló torzításait. Nagy örömmel tölt el több tucatnyi fiatal őszinte tehetség létezése és nagyon szorítok nekik, hogy a szerepléseket meghatározó barikádokat elkerülve, tehetségükhöz mérten jussanak pódiumhoz, lehetőségekhez.

• Ön szerint mennyire változtatja meg az emberek gondolkodását egy-egy dal?
Számos emlékezetes visszacsatolás jelzi, hogy igenis egy-egy dal, egy-egy koncert változtat az emberek gondolkodásán. Számos levélíró tanúsítja, „hogy egészen más ember lettem.”

• Rengeteg díjjal büszkélkedhet. Mégis milyen érzés volt, mikor a pályafutása elismeréseképpen idén átvehette a Kossuth-díjat? Mit jelent Önnek ez az elismerés?
Elsősorban nem várt ajándék, mely súlyos is egyben, mert komoly felelősséggel jár nemzetem, szülőföldem iránt. Biztonságot is ad életutam bejárásához, mert konzervál és védettséget is nyújt. Különleges lélektani tanulmányozásban is szerencsém van, mert jócskán analizálhatom, hogy a díj odaítélése után az embertársaim, hogyan viszonyulnak hozzám.

• Lehet még nagyobb álmokról és célokról ábrándozni?
Kis lépések hívéként soha nem kergettem elérhetetlennek tűnő álmokat, vágyakat, talán ezért hullhatott gyakran az ölembe a szerencse.

• Azt olvastam, hogy Önnek a legfontosabb: a friss harmat, a zsenge családja, egy siheder vörösfenyő görbén nőtt ága, a búbos kemencék, az esti litániák, a mosolygó kankalínok, a tündöklő szemek, a barátok, a kacsintó partifecskék, a moha, a páfrány és egy impresszionista naplemente. És még?
Fontos a lelki békém, önmagam elfogadása hibáimmal együtt, mert csak így lehetek hiteles és őszinte. Egyre fontosabbnak érzem a mindennapok cselekedeteiben hozott felelős döntéseket, hogy hozzájáruljak egy kicsit a világ jobbításához.

- Hogyan és miért lett a magyar-könyvtár szakos tanárból népdalok tanítója és előadója?

Kényszerválasztásként indult és kényszer-diplomával zárult vendégszereplésem a Bölcsészkaron, de nem bántam meg, mert rengeteg érdekes-értékes embert ismerhettem meg és a tanárain elnézték, hogy nem vagyok elég „bölc”. Hál’Istennek könyvtárosként soha nem dolgoztam, mert akkor összedől volna az Egyetem Tizedes Osztályozás is, főleg amikor átálltak a számítógépes rendszerekre, ugyanis a mai napig éppen csak be tudom kapcsolni a „masinát” és megválaszolni a leveleket. Hasonlóan viszonyulok minden műszaki kellékhez. Még mindig kazettás magnót használok és ősi tranzisztort hallgatok. Tévét közel húsz éve nem nézek, nincs is otthon televízió.

- Mivel foglalkozik most, hol tanít, kiknek és mit?

Most éppen diákjaimmal énekelek végig napi 7-8 órát, így heverem ki az elmúlt napok jóleső pezsgését, a hihetetlen méretű gratuláció-özönt. Sok százan telefonáltak, sms-eztek, üzentek a face-bookon keresztül. Többen táviratoztak, de leginkább a kézzel írott leveleknek örültem és a sok virágcsokornak. A következő napokban megpróbálom megköszönni a több száz levelet, melyek közül számosat megkönyveztem, majd a régi-új kerékvágásban folytatom életemet: főzök a családomnak, Örkényt és Polcz Alaine-t olvasok, tanítok a szentendrei zeneiskolában, készülök koncertjeimre és új lemezeket is tervezek. A jövőben szeretnék minél többször eljutni a Kárpát-medence szórvány magyar vidékeire, ahol valóban minden nap meg kell küzdeni a magyarságért. Ezentúl alig várom a kitavaszkodást, hogy a kis kertünkben ismét gyomlálhassak és hatalmasat túrazzak a kajsói havasokban.

- Mit jelent az Ön számára a Kossuth-díj, minek az elismerése?

Ez a nem várt kedves ajándék felelősséggel jár: felelősséggel népem, nemzetem, szülőföldem iránt. A díj egyébként a népdal fontosságának, létjogosultságának elismerése is, de elismerés a határon túli magyarságnak, szűkebb pátriámnak, felvidéki testvéreimnek.

A díj annak a múltbéli népi kultúrának is szól, amiből a mai ember oly sokat tudna meríteni, lelkiileg gazdagodni, erkölcsileg erősödni és gyógyulni. A népdal az a tiszta forrás, melyből nemcsak erőt, de emberséget és önismeretet kapunk. Gyakran mondom, hogy, ahol felcsendül az ének, ott megszelídül a lélek! Semmi sem tudja annyira egybeforrasztani az embereket, mint a dal, az ének. Jóleső érzés, hogy a ránk bízott kincseinket őrizzük és továbbadjuk, így értékmentés közben mi magunk is értékke nemesedünk, bár nagyon-nagyon félttem kultúránk sorsát-jövőjét!

Egyébként engem nem változtat meg ez a díj, mert a siker-storykat és rivaldát kerülő lényem hisz a dalaim üzenetében. A díj odaítélése után továbbra is tisztán látom az élet esendőségét, az emberi élet törékenységét. A lelki éghajlatom stabil, ezért tudom, hogy ez a díj engem bizonyos fokig „konzervál”, így számomra különleges pszichológiai tanulmány lesz viszont, hogy ezek után az emberek, hogyan viszonyulnak majd irányomban?

LÁBNYOMOKAT KERESÉK....

(Az interjút készítette: Kempf Károly Ignác, megjelent a Szentendre és Vidékében, 2013. április 20-án)

- Meg vagyok győződve arról, hogy nem csak a magam és a Szentendre és Vidéke szerkesztősége nevében, hanem az

egész városunk nevében gratulálhatok sok szeretettel az újabb rangos kitüntetéséhez?

A gratuláció minden embernek nagyon jólesik, így nagyon szépen megköszönöm! Felemelő érzés, hogy Szentendrén túl az egész Felvidék büszke rám, hogy a Nógrádi Lapok címdoldalon gratulál, mint a harmadik Nógrád-megyei Kossuth-díjasnak, de magáénak tart vezércikkében Gömör - megye is. Gyermekkorom színterén a Losonc melletti Pincen a hír hallatán még a vasárnapi mise is később kezdődött. Egyébként Pilisszentlászlón jut 1000 főre a legtöbb Kossuth-díjas a Kárpát-medencében, ugyanis rajtam kívül Krasznahorkai László is birtokosa az elismerésnek. Mostanában levelek, üzenetek százait próbálom megválaszolni. Volt, aki verset írt, voltak csodálatos virágcsokrot küldők, de a legjobban a kézzel írott gratulációknak örültem, mert azokban igazán ott a lélek, az odafigyelés, a rám gondoló idő szeretete. Lelki éghajlatom stabilitásának köszönhetően a díj kapcsán megváltozni nem fogok, megmaradok ebédet főző családayának, paraszti elődeim génjeit öröklő kertet kapáló, gyomláló gazdasszonynak, hegyen-völgyön túrázóknak, Örkényt, Ulickaját, Poppert és Polcz Alaine műveit faló olvasónak, diákjait szerető tanító néninek... Alázatosságom, féltékenységem, gyakori csöndességem, olykori hiányos műveletlenségem is felvállalva maradok az, aki voltam. Mindig kiérzem az emberekből azt, hogy mennyire természetesen és őszintén közelítenek felém. Mostanság a legérdekesebb lélektani tanulmány, hogy a Kossuth-díj birtoklása után az emberek, hogyan viszonyulnak hozzám.

- Az ön életében mit jelent ez a díj? Csúcspont vagy egy mérföldkő az úton?

Elsősorban ajándék. Nem várt ajándék. Álom és valóság. Álom, mert álmodni sem mertem, valóság, mert öröm és egyfajta teher is. Teher, mert súlyos nekem, aki eddig csak az elénekelt szavak területén jeleskedtem, de mostantól súlya van minden szavamnak, így megpróbálom hebehurgyaságomon javítani, hogy méltó legyek a díjhoz. Milyen egyszerű lenne az életem, ha nem kéne most interjú adnom, csak énekelhetnék, dalolhatnék a feltett kérdésekre. A díj nemcsak nekem szól, de szól áttételesen az egész Kárpát-medence közös zenei anyanyelvét művelőknek, mert munkásságom egyik súlypontja az egyik lemezsorozatomban is megfogalmazott megbékélése az itt élő népeknek. Úgyszintén archimédeszi pontja életemnek az ökümenia, ezért igyekszem minél gyakrabban történelmi egyházaink énekeivel dicsérni a Teremtőt. Egyébként ars poeticám a cselekvő szeretet, így ez a díj a jóleső érzésen túl figyelmeztetés a továbbra is magányos életút-ösvényem bejárásához, melyen most biztosabban közlekedek majd, mert ez a díj bizonyos fokig konzervál és védettséget is nyújt.

- Honnan jön a mindig új inspiráció és az állandó hit az énekléshez?

A Teremtő mindenkit megáld egy energia horizonttal és boldogság-érzékeléssel is. Nekem mindkettőből jócskán jutott. Ehhez már csak adalék volt az egykori falusi nagycsalád, az óvoda nélküliség, a kiváló tanárok, a nem mindennapi férjem, felcseperedett gyermekeim és még sorolhatnám a mindennapi szocializációmát kísérő-segítő tényeket. Tudom, hogy van bennem egy belső intuíció, melyet szintén a Teremtőtől kaptam és ennek köszönhetően művészetem nemcsak rekonstrukció, nemcsak mesterei utánzás.

- Kik indították el a művészi útján, kik a példaképei?

Szellemi példaképeim között első helyen József Attila szeretet-versei állnak, mögöttük dübörögnek a mindig iránytűként használt Ady sorok. Megemlítenék Mikszáth „jó palócai”, Bartók nyitottsága, a francia és magyar impresszionisták, Rodin szobrai, Lénárd Sándor és Albert Schweitzer humanizmusa és még hosszan sorolhatnám. A sor végtelen. Rengeteg érzés színezte lelkemet: családomon belül anyai nagyapám nemzetföltétele és igazságérzete, az első tanítónénik és bácsik életmeghatározó szerepe, majd a remek füleki gimnázium tanári kara, de felvillan a Palóc Táncegyüttes koreográfusa Taki azaz, Takács András, a felvidéki népdalokat megmentő Ág Tibor, Rajeczky Benjamin, a zenetörténész, aki szeretetével elbűvölt, a gyimesi Zerkula, a vak hegedűs, az ismerős és ismeretlen nótafák, a dallampárhuzamok kutatója, Szomjas-Schiffert György. Külön kiemelném - engem, a szekértáborokba fel nem kéredzkedőt - a mindig őszinte szeretettel segítő Kis Ferenc népzeneeszt, de eszembe jut a nótáskedvű Czine tanár úr és a „piros a vér a pesti utcán” költője, Tamási Lajos is, aki szerint „hangomtól megszépülünk”. Külön fejezet életemben a kassai polgár férjem, akinek köszönhetően egy csókkal és egy boldogító igennel elintéztük a népi-urbánus vitát. Férjemnek köszönhető Palotai Erzs, az egykoron kassai művész, aki „benső fényforrásnak, a napsugár kishúgának” nevezett. A valamikori Nemzeti Színház rendezőjének özvegyét szintén férjem varázsolta elém. Ő volt Neményi Lili operaénekesnő, aki először figyelmeztetett a karrierépítés mérhetetlen egoizmusára, ami belőlem teljesen hiányzik. Az avantgard költőfejedelmet Palasovszky Ödönt és párját Mici néniét gyakorta látogattam. Mici néni síoktató könyvet írt, megmászta az Alpesecek legmagasabb csúcsait, munkásokat ingyen gyógytornáztatott és esténként eltáncolta Madzsar Alice Ayrus lányát. Külön passzusként említem a „depolitizált” Szájer Józsefet, aki „állófogadásos repi-pénzéből” jónéhány CD-m megjelentetését önzetlenül támogatta. Zárójelesen jegyzem meg: példát vehetnének róla többi politikát művelő társai is. Minden egyes barátság-nál-kapcsolat-nál-ragaszkodás-nál nekem elsődleges a természetesség és őszinteség, mert csak ilyen emberekkel, emlékekkel érdemes élni.

- Mit jelent az ön életében Szentendre? Hogyan kötődik városunkhoz?

Két évtizede szinte minden hétköznapom színtere Szentendre, nemcsak a munkahelyem köt ide, de elsősorban a monarchikus békeidők üzenete, a délszláv barokk, a templomok, az utcák, házak, a piac. Találkozások helyszíne is Szentendre, mely számomra lényegében egy múltbéli üzenet, egy nem létező egykori világ keresése, egy nosztalgikus álom. Ezt az álmodást kergettem például pár hete Lukin karnagy lányával, akik melleleg Molnár Ferenc

ükunokái, Vészi József dédunokái, Vészi Margit unokái, de a családfát most tovább nem bogozom, mert elég élményfoszlányként megemlíteni, hogy birtokháborítottunk Izbég romokba dülő egyik épületében, az egykori Vészi villában, majd családi fotóalbumokat könnyeztünk meg. A fényképeken az izbégi kert, a tenispálya, a mai napig észlelhető fürdőmedence, hatalmas társasági összejövetelek. A fotókon a Vészi házaspár mellett lányuk Vészi (Molnár) Margit, unokájuk Márta és férje Sárközi György, aki Izbégen fordítja le a Faustot. Ő volt zsidó származásúként a népiek Válasz folyóiratának az atyja. Egyébként Izbégen Farkas Ferencéknél határozta el a Válasz folyóirat megszüntetését 1949-ben. Számos fotón ott látható Márkus Anna, aki egy ideig Pilinszky felesége lehetett, de ott van Baby, Kolozsvári Grandpierre húga, a „tardi helyzetes” Szabó Zoltán, fürdőgatyában a gyermek Horváth Ádámka (a későbbi Kossuth-díjas filmrendező) és a fura pofákat vágó Sárközi Matyika (az író, szerkesztő) stb... Jólesett a múltba révedés. Olyannyira, hogy hamarosan Párizsba utazunk a közel 90 esztendő festőművészhez, Márkus Annához, hogy személyesen meséljen az egykori Szentendréről.

Az utcákat járva a valamikori Szentendrét élesztgetem lelkemben. Boromisza Tibor, Vas István, Barcsay, Czöbel lábnymait keresem - és már csak a neve miatt is Bánáti-Sverákét... A szörnyű bővít próbálom nem észrevenni...

- Ön tanít is. Mit jelent az ön számára a tanítás?

A zeneiskolai tanítás lételemem immáron 17 éve, bár tisztában vagyok az ember „nevelhetetlenségével”, mert vallom, hogy a Teremtő kész lényeket hoz létre, már a megszületésünk előtt. Valóban egy genetikai-horoszkopális csoda születik kész adottságokkal, akit tulajdonképpen nevelni nem lehet, mert már születéskor magunkban hordozunk mindent és a nevelésből csak az marad meg bennünk, ami ellen a már kész énünk nem lázad. Tehát én nem nevelek, de cselekedeteimmel próbálok példát adni, hátha növendékeim kész lénye-lelke nem lázad ellene és befogadja. Énekesi tevékenységem inkább lelkek gyógyítása, istápolása, melyre mostani szeretetéhes világunkban nagy szükség van. Az már más lapra tartozik, hogy a népdaléneklés kiskorban (is) egyfajta tükröt tár nemzetünk felé és visszatükröződik benne minden bánatunk és ritka örömünk is. Az ének, a zene és a testnevelés a legjobb gyógyír egy egészségesebb generáció felcseperedéséhez.

- „Az elmúlt 33 évben több mint 3000 koncert 3 kontinens 33 országában”. Impozáns adatok, jól láthatóan nem él elefántcsonttoronyban. Mikor és hol láthatjuk, hallhatjuk legközelebb?

Nem élek elefántcsont-toronyban, de már csak egy juhász dinasztia ivadékaként is szeretem a magányt, a csendet, a televízió-telefon nélküliséget. Mindig is tudatosan távortartottam magam minden érdekkapcsolattól, minden pofavizittól, kerültem a hatalomvágyó-karrierista diktátorokat, a kultúrát dirigáló önjelölteket és a mozgalmi nyájszellem is távol áll tőlem, ezért is ritka csoda, hogy Kossuth-díjjal tüntettek ki. Hál’ Istennek alázatos, természetes lelki éghajlatom mindig taszította a menedzserek közeledését, így nem véletlen, hogy csak olykor jutottam el nagy dobra-vert fesztiválokra, akkor is csak azért, mert kolléganőim megbetegedtek, vagy fél-pénzen én kapható voltam. Olykor zenekari tagként szerepelhettem egy-egy nagyobb eseményen. Most talán kissé megtörni látszik a távrolról sem bántó több évtizedes mellőzésem, ezért szerepelhettem pár hete a Táncháztalálkozó gálaműsorában és nemsokára a Református Fesztiválon is énekelhetek, valamint volt növendékemmel és zeneiskolai „utódommal”, Tímár Sárával adhatunk közös koncertet május 8-án a Hagyományok Házában. Itt a hagyományokhoz hűen ismét Pistyúr Imre szobrai díszítik majd a színpadot. A nyár folyamán remélem Szentendre szintén meghív, hogy a növendékeimmel alakított Lánykapella új műsorát itt is bemutathassuk. Ebben az interjúban szeretném először „levédeni” a Lánykapella együttes nevet is, akikkel hamarosan CD-re rögzítjük énekeinket. Egyébként a közeljövő kisközösségi fellépései szintén lényegesek-mérvadóak számomra. Akár a népdal én is szájról- szájra terjedek és ennek köszönhetően hamarosan énekelek Révkomáromban egy Galán Géza emlékestén, visszatérő vendékként koncertezem Andrejszki Judittal Váciskisújfaluban, négy-öt alkalommal tartunk előadást a szeretet kommunikációjáról Kudlik Julival, „lánykapellázom” Mátraalmáson, Borsodszirákon, de a nyár folyamán dalolok egy losonci érettségi találkozón, meghívtak az örökkön hűséges evangélikusok Nagykanizsára, jótékonykodom Celldömölkön, de vendége leszek egy koncert erejéig a Nógrád-megyei Apc falunak is. Különlegesen fontos számomra a szórványmagyarság, így Kudlik Julival tartok előadást Munkácsra és Ungváron. Szeretem a kissé világvégi helyeket, ahol szigetként-szórványként még él féltve őrzött kincsként a magyar nyelv, ott ahol mindennap meg kell küzdeni védelmében. Ez az érzés, amit egy anyaországának átéreznie szinte lehetetlen, mert gyermekként kell átélni mindazon lelki hatásokat, melyek a kisebbségi sorsban élőket érintik. Én megmaradtam mindenkori kisebbségének úgy, hogy ezt az érzést többlettel alakítottam és az egész Kárpát-medencét érzem otthonomnak.

MEGMARADOK JÓSÁGOS TANÍTÓ NÉNINEK...

(Az interjút Csermák Zoltán készítette, megjelent e Felvidé Ma és az Erdély Ma portálon)

Három éve az Alternatív Kossuth-díjjal tüntették ki, idén a Parlamentben a Kossuth-díjat vehette át. Mit jelent Ön számára az egy szó különbség?

Az alternatív Kossuth-díj nagyon illet lelki éghajlatomhoz, hiszen egész életutam egyéni, alternatív. Magányosan kaptam, mert évenként egy embernek adták, aki a kormánytól éppen nem kaphatta meg azt. A mostani Kossuth-díj nem csúcspont, inkább mérföldkő, de elsősorban nem várt ajándék. Álom és egyben valóság is, mert álmodni sem mertem, hogy megkapom, de valóság is, mert tény és egyszerre teher is. Most is nyugodtabb lenne az életem, ha nem kéne interjút adnom, helyette csak énekelhetnék.

A Kossuth-díj felemelő érzés, mert az egész Felvidék büszkén emleget, de a Nógrádi Lapok is címdalra gratulált, mint a harmadik Nógrád-megyei Kossuth-díjasnak és magáénak vallott Gömör - megye is. Szentendrén polgármesteri

fogadásban részesültem. Gyermekkorom színterén, a Losonc melletti Pincen az öregasszonyok hosszan pletykáltak a hír hallatán. Ahol élek, egy kicsi hegyi faluban, Pilisszentlászlón jut 1000 főre a legtöbb Kossuth-díjas a Kárpát-medencében, rajtam kívül Krasznahorkai László is birtokosa a kitüntetésnek.

Lelki éghajlatomnak köszönhetően a díj nem változtat meg: maradok gondoskodó családayának, kertjét gondozó gazdasszonynak és hegyen-völgyön túrázóknak, aki esténként a kandalló tüze mellett Pál Ferit, Popper Pétert és Polcz Alaine könyveit olvassa. Diákjaimnak megmaradok jószágos tanító néninek.

Mindig kiérzem az emberekből azt, hogy mennyire természetesen és őszintén közelítenek felém, ezért mostanság a legérdekesebb lélektani tanulmányozásom, hogy a Kossuth-díj odaítélése óta az emberek hogyan viszonyulnak hozzám.

Ars poeticám a cselekvő szeretet, így ez a díj a jóleső érzésen túl figyelmeztetés magányos életút-ösvényem bejárására, melyen most biztosabban haladok, mert a Kossuth-díj bizonyos fokig konzervál és védettséget is nyújt. Melyik a második kitüntetés, amire a legbüszkébb?

Elsőként említeném azt a rendkívüli, életet meghatározó eseményt, amikor 1980-ban csehszlovák állampolgáráként könnyek között átvehettem a Parlamentben Pozsgai Imrétől a Népművészet Ifjú Mestere címet. Hasonlóan meghatódtam külhoni magyarként 1981-ben, amikor a Röpülj páva verseny győztese lehettem. A sok díjam közül harmadikként említeném Pinc falu díszpolgárságát. Ez az alig pár száz lelket számláló közösség indított útnak, adott erőt, hitet a sokszori újrakezdéshez. Ez a majdnem világvégi otthon, a határon túlról adományozta nekem a magyar szót, mely odaát mindig többlet-tartalommal bír.

A ma már zömében szlovák lakosokkal betelepített falunak se iskolája, se óvodája nincsen, mégis nosztalgikus emlékként fogadtam a szlovák polgármester által átnyújtott díszpolgárságot.

Szvorák Katalin interjú

1, Felvidéken született, Magyarországon 1981-ben a „Röpülj páva” népzenei versenyen elért első helyezése után ismerte meg a nagyközönség. Hogyan emlékezik vissza e sorsdöntő versenyre?

Ekkor már harmadik éve Eötvös kollégista voltam, legkedvesebb városomban, a kissé mostoha anyaországban, ahol a „gulyás-szocializmust” építették. Bölcsészhallgatóként a „legvidámabb barakk” minden üzenetét próbáltam külhontól érkezőként felfogni és megemészteni. Nagyon jólesett az első díj, hiszen ekkor valamennyire előtérbe fókuszálódott a szlovákiai magyarság is, mert addig elsősorban csak Erdély volt a hivatkozási epicentrum. Külön öröm volt a sok tízezres-százezres szavazat, hiszen azok java a Csallóköztől a Bodroghözögig élőkől érkezett. Az egyetemen addig én voltam a „cseh”, olykor „szlovák” lány, aki, „jaj, de szépen beszél magyarul”. Igaz ekkor már kezdtem levetkőzni őseim csodás palóc nyelvjárását, mert a média a „buta és sületlen” embert szinte kizárólag csak palóc nyelvjárásban karikírozta. Nehéz, de szép évek voltak ezek, duplakisebbségiként, palóc-magyarként, falusiként-vidékiként Csehszlovákiából átkerülni az anyaország „vízfejébe”, Budapestre, majd véglegesen áttelepülni, egy kicsi faluban otthon teremteni, családot alapítani és mindeközben megmaradni felvidékinek egy tágabb szellemi hazát teremtve a Kárpát-medencében.

2, Magyarországon a 80-as években a táncház-mozgalom gazdag énekkari kultúrával párosult. Egy népdalénekes kedvezőbb indulást nem is remélhetett volna.

A Röpülj páva után nem repült a sült galamb, bár énekeltem táncházakban is, annak előtte kórusokban és nagyon élveztem Takács András koreográfiáit a fülekpüspöki Palóc Táncgyűttesben, ahol éveken keresztül néptáncoltam. Az én alapvető lelki éghajlatom viszont a mai napig nem mozgalmi állagú, hanem inkább csöndben értéket kereső, teremtő. Nekem se az indulásom, se a folytatása a mai napig nem egy sikertörténetekből álló egyenes út.

Természetességemmel nem tudtak mit kezdeni a „kultúrdiktátorok”, ezért nem kedveltek, így senkinek se lehettem eszköze. Általában nem voltam jó időben, jó helyen, mindig a magam magányos ösvényét tapostam, ahol olykor rám is tapostak. Ma már látom, hogy ez az ösvény visszatekintve sokaknak járandó-járható utat jelentett, üzenetet hordozott és ez nagyon jó érzés! Az utat menedzserek és önmenedzselés nélkül, szájról-szájra terjedve sokszor ellenszélben tettem meg, éppen ezért tudok örülni minden pályámat érintő apróságnak. Valójában a kisközösségek éltető ereje volt mindig az elsődleges, akik utamon végigkísértek és erőt adtak. Most is az alulról szerveződésben, a civil szférában és elsősorban a vidéken, a falvakban látom a megújulás legnagyobb tartalékát.

3, Első lemeze Dalvándorlás címmel jelent meg. Ettől kezdve a zenei párhuzamok elkötelezett híveként tartják számon. A felvidéki gyökerei motiválták a közös dallamkincs feltárását?

Palóc-magyarként cseperedtem fel és anyanyelvemet olyannyira óvtam, hogy a többségi nyelvet csak az iskolában tanultam. Reszketve és dadogva beszéltem szlovákul, hiszen mindig rossz helyen használtam a visszaható „sa” szócskát és olykor a nemeket is összekevertem. Később, átkerülve Magyarországra más optikán keresztül nagy hozadékká alakítottam a szlovák tudásom, a velük való együttélést, így született nyolc önálló albumom a Hungarotonnál, Hollós Máté jóvoltából. Ezeket a Kárpát-medence közös dallamait szólaltatom meg eredeti nyelveken. Legutóbb a szlovák nyelvtörvényre a szlovák-magyar népdalparhuzamos Vox Humana albummal reagáltam, melyet 100 számozott példányban jelentettem meg, Schuster Rudolf Köztársasági Elnök ajánlásával. Eljuttattam a legfontosabb helyekre, de a visszhangtalansága a mai napig csöndet áraszt, akárcsak az általam felvállalt közép-európaiság. A legutóbb készített 27. albumomon hét egyház Teremtést dicsőítő énekei hallhatók. A meghirdetett és felvállalt ökömené valahogy ezt nem nagyon díjazta. Talán mindig megmaradok a „harmadik utasnak” kijáró karanténban, ahol egyébként nagyon jól érzem magam.

4, Mi magyarok nagyon büszkék vagyunk népzeneinkre. A szlovák népzenei kutatásról az átlagos zeneszerető embernek legfeljebb Bartók Béla Négy szlovák népdala, vagy Nyitra- megyei gyűjtőútjai jutnak eszébe. Mit kell tudni a szlovák népzenei gyűjtésekről?

A szlovákok is büszkélkedhetnek szlovák népdalgyűjtőkkel, de mind a mai napig a magyar Bartók a legnagyobb szlovák népdalgyűjtő. Az már más lapra tartozik, hogy úgy román, mint szlovák gyűjtése alig hozzáférhető, sőt tudtommal a

Slovenské spevy III. kötete a mai napig nem jelent meg. Egyébként minden zeneszerző közül nekem Bartók a legkedvesebb, ő az alfa és az omega számomra!

5, A közös kultúrák kutatását itthon nagyra becsülik. Hasonló a visszhangja a határainkon túl is?

Külföldi fellépéseimen is mindig becserkészek egy-egy népdalpárhuzamot. Nagy általánosságban Salzburgig mindig komoly sikert aratok többnyelvű megszólalásaimmal, hiszen a K.U.K. szelének nosztalgiáját érzik ki belőle. Valójában szlovák, vagy román, vagy szerb és a többi szomszédos nép közönségéhez ez idáig nem sikerült eljuttatni dalvándorlásaimat, pedig üzenetem elsősorban nekik szól. Tőlünk nyugatabbra sokszor helyesbítenem kell, Bukarest helyére teszem Budapestet, sőt olykor javítani kell „az apró szláv állam” kitételeket is. Az amerikaiaknak ez a multikulturalitás kissé mást jelent. Sajnos ott a nagy összeolvasztó-tégely nemzeti identitást is romboló üzenetét is kihallják dalaimból, pedig én magyarként érzékeltetem az egymás mellett élés csodás kulturális hozadékát úgy, hogy közben szomszédaink öntudatát, nemzeti büszkeségét nem szeretném csorbítani, sőt ...

6, Egy szerb-magyar kultúrát ápoló városban, Szentendrén, a Vujicsics Tihamér Zeneiskolában tanít. Ez véletlen, vagy ide is a multikultúra szeretete vonzotta?

A véletlennek köszönhetem - bár szerintem nincsenek véletlenek, hogy immáron 16 éve igent mondtam a tanításra. Szentendre egyébként a legközelebbi város, ahhoz az egykoron szlovák kislelőhelyhez képest, ahol otthont teremtettem. Szinte madártávlatból is tudom, jó volt a döntésem, mert ez előadóművészi tevékenységemnek csodás kiegészülése. Jó érzés látni, tapasztalni, hogy az éneklés öröme, a tudás vágya, hogy működik a kicsiknél és nagyobbaknál, hogy személyiségük fejlődésére, lelkükre hogyan hat az éneklés természetessége. Az se egy utolsó szempont, hogy az éneklés szeretete minden tevékenységükre kihat és nekem külön ajándék, hogy rengeteget tanulok növendékeimtől és az már csak egy ráadás, hogy nekik köszönhetően örök fiatalnak érzem magam.

Jóleső érzés a zeneiskolában tanítani, melynek névadója Vujicsics Tihamér, kinek gyűjtéséből jómagam is sokat merítettem, s adtam át népdalait diákjaimnak, akik a magyar dallamok mellett mindig nagy örömmel tanulták az idegen nyelvűeket is.

7, Az e-generációt mennyire érdekli a népzene?

A gyermeki lélek mindenre nyitott, ezért óriási a pedagógusok felelőssége, hogyan adják át a tudást, megszeretteti-e, vagy elriasztja a gyereket. Úgy gondolom, a szeretettel való közelítés-nevelés és a gyermeknek adott bizalom minden gátat leomlaszt és ez kihatással van minden területen a teljesítményére. Szerencsésnek érzem magam, hisz nekem a tanítás is öröm, a dalolás is az, s ha ezt át tudom adni növendékeimnek, az igazán csodás érzés. Több mint egy tucat diákom választotta az énekesi pályát, többen konzervatóriumban tanulnak, jó páran a Zeneakadémián. Ez mind nagy öröm, de úgy gondolom, hogy nekünk zeneszerető, zeneértő gyermekeket kell elsősorban nevelnünk, akik nem „karrierista versenylóvak”, hanem érzékeny ember-palánták, akik az élet minden területén tudják ezt a tudást hasznosítani, tudnak vele élni és netán továbbhagyományozni.

8, "A rák ellen, az emberért, a holnapért!" alapítvány meghívására a közelmúltban egy sajtóreggelin vett részt. A daganatos betegségek leküzdésére az életörömet jelölte meg, mint egyik legfontosabb gyógymódot. E pesszimista korban tanítványainak át tudja-e adni a tudás mellett az Önre jellemző vidámságot is?

A dalolás mint örömforrás, köztudott. Valóban beteg, értékvesztett világunkban kellene a kapaszkodók és ebben az éneklés kitüntetett szerepet játszhat, hiszen a dal kiemeli a szürkeségből és égi magasságokba röpit, fiziológiailag, lelkileg átjárja az ember testét. Énekléskor számtalan boldogsághormon termelődik. Jobb és több ez, mintha depresszió ellen pirulákat szednénk. Hozzám is járnak olyan felnőttek magánövendékként, akik pszichiáter-pszichológus helyett engem választottak és rövid időn belül kiegyensúlyozott, daloló új emberekké váltak. Az öröm, a dal le tudja győzni a betegségeket, a letargiát is. Pár éve gyógyítanak a Dúdolás lemezemmel. A beszédjűkben korlátozott, agyvérzésen túlesett betegek ennek az albumnak a segítségével próbálnak meg újra énekelni és csak azután beszélni.

Nem véletlen, hogy a hagyományos paraszti társadalmakban az éneklés végigkísérte az ember egész életét. A hagyományápolás megvalósítható, csak jól kell vele sáfárkodni. A tiszta forrással tudni kell élni és nem a zavarosban halászni.

A múlt évben „A rák ellen az emberért, a holnapért” alapítvány felkért, hogy legyek a reklámarcuk, melyre boldogan rábólintottam, hiszen egy évtizede én is megjárta a poklok kapuit. Optimista derűmmel legyőztem a betegségem és a két életmentő műtét utáni kobaltsugárzásakor csodás magyar népdalokat dudorásztam. Rájöttem, hogy túl rövid az élet ahhoz, hogy ne legyünk optimisták. Azóta újjászületve, töretlen hittel élvezem a mindennapok apró örömeit, e földi utam minden rezdülését.

A továbbörökítés daloló láncszeme

Harminckét évvel ezelőtt a Röpülj páva győzteseként üdvözölhette a közönség, amely attól fogva népdalénekesként ismeri. Bár évekkal ezelőtt táncdalokkal is fellépett füleki teadélutánokon, nem volt kérdés számára, hogy a népdal az ő igazi útja. Szvorák Katalin 2013. március 15-e óta Kossuth-díjas énekesnő.

Számos díj birtokosa: a Liszt Ferenc-díj, a Bartók Béla emlékmű díj vagy a Kodály Zoltán-díj néhány elismerés a sok közül. Köti-e konkrét munkához, hogy éppen ebben az évben ítéltek oda Önnek a Kossuth-díjat?

Az egész pályám, az elmúlt 30 év munkájának elismeréseként tekintek a díjra, amely váratlan öröm számomra. 2010-ben kaptam meg az Alternatív Kossuth-díjat: és mivel meglehetősen alternatív úton haladtam előre a pályán - nem volt például soha menedzserem, az emberek szeretete adott kézzől-kézre tovább − azt az elismerést könnyebb lélekkel dolgoztam fel. A Kossuth-díj meglepetésként ért, a váratlan öröm mellett pedig nagy felelősséget jelent számomra.

Ha kézzől-kézre, szájról-szájra adták, talán az a legnagyobb elismerés.

Máig a közönség szeretete jelenti a legtöbbet. Csodálatos leveleket kapok tőlük: ismeretlen emberek ajándékoznak meg a

verseikkel, a gondolataikkal, amelyeket a hangom ébreszt bennük. Meseszerű számomra, hogy ezt most egy állami díjjal is elismerték.

Önnek talán egy valóra vált álom a Kossuth-díj. Mit jelent a népdalnak, a magyar népi kultúrának?

A népdal létjogosultságának, fontosságának elismerését is közvetíti számomra. Nagyon jó érzés, hogy több százéves kultúrának a dalait, zenéit énekelhetem: a továbbörökítés egy láncszeme lehetek. A fiataloknak is hallania, énekelnie kell a népdalokat, amelyek minden korban újat tudnak mutatni, miközben örök emberi érzéseket, értékeket fogalmazznak meg.

Olvasható Önről, hogy Füleken táncdal énekesi sikereket ért el. Miért választotta mégis a népdalt?

Valóban énekeltem táncdalokat, Kovács Kati dalait szerettem a legjobban: volt időszak, amikor táncdalokkal szerepeltem ötórai teákon, mellette pedig népdalokkal léptem fel más rendezvényeken. Gyorsan tisztázódott bennem, hogy utóbbi az én utam. Felvidéki származású vagyok, a népdalok nekem erőt adtak: erősítették az anyanyelvemhez, a kultúrához való kötődést.

Harminckét évvel ezelőtt, 1981-ben Ön lett a Röpülj páva című vetélkedő győztese. Milyen érzésekkel figyelte a műsor megújulását, a Fölszállott a páva adásait?

Nagyon fontosnak tartom, hogy a fiatalok velük egykorú példaképeket is lássanak a kultúra művelői között. Örömmel látom, hogy milyen nagy szeretettel, hozzáértéssel, őszinteséggel szólalnak meg az ifjabb generáció képviselői. Minden tehetségük megvan hozzá, hogy a népi kultúra kincseit megtalálják, megőrizzék. A népdal mindig aktuális, nem egy konzervdobozva zárt régiség, hanem velünk együtt változó, általunk továbbélő örökség.

A dalvándorló

Beszélgetés Szvorák Katalinnal

Szvorák Katalin népdalénekes, előadóművész Losonc szülötte. Tanulmányait az Eötvös Lóránd tudományegyetem magyar-könyvtár szakán végezte. Nevét a nagyközönség 1981-ben, a Röpülj páva népzenei versenyen elért első helyezése után ismerte meg. Életét a népzenenek szenteli, három világrész harminchárom országában koncertezett. Hangját huszonnégy hanglemez örzi, művészetét számos elismeréssel, köztük Liszt Ferenc-díjjal és az Alternatív Kossuth-díjjal ismerték el.

Felvidéken született, Magyarországon a Röpülj páva népzenei versenyen elért eredményével szerzett nevet. Hogyan emlékezik vissza e sorsdöntő vetélkedőre?

A verseny idején már harmadéves Eötvös-kollégista voltam. Külhonból érkezett bölcsészhallgatóként a legkedvesebb városomban, Budapesten, a kissé mostoha anyaországban az akkori „legvidámabb barakk” üzeneteit próbáltam felfogni és megemészteni. Nagyon jólesett az első díj, hiszen ezáltal előtérbe került a szlovákiai magyarság is, addig sokak számára a határon túli magyarságot csupán az erdélyiek jelentették. Külön öröm volt a soktízszázéves, javarészt Csallóköztől a Bodroghközéig élőkől érkezett szavazat. Az egyetemen a versenyig én voltam a „cseh”, olykor „szlovák” lány, aki, „jaj, de szépen beszél magyarul”. Igaz ekkor már kezdtem levetkőzni őseim csodás palóc nyelvjárását, mert a média a buta és sületlen embert szinte kizárólag palóc nyelvjárásban karikírozta. Nehéz, de szép évek voltak. Duplakisebbségként, palóc-magyarként, falusiként, Csehszlovákiából kerültem át az anyaország „vízfejébe”. Végleges áttelepülésem után egy kicsi faluban teremttem otthon és családot, de mindeközben megmaradtam felvidékinek.

Magyarországon a 80-as években a táncmozgalom gazdag énekkari kultúrával párosult. Egy népdalénekes kedvezőbb indulást nem is remélhetett volna.

A Röpülj páva elismerés után sem repült számba a sült galamb. Ez lelkialkatomra vezethető vissza: a mai napig nem vagyok mozgalmi beállítottságú, inkább csöndben értéket kereső, teremtő típusként jellemezném magam. Minden eredményemért keményen meg kellett dolgoznom. Természetességgel a „kultúrdiktátorok” nem tudtak mit kezdeni, ezért nem is kedveltek, így viszont senkinek se lehettem eszköze. Általában soha nem voltam jó időben, jó helyen, mindig a magam magányos ösvényét tapostam, ahol olykor rám is tapostak. Ma már örömmel látom, hogy ez az ösvény sokaknak járható-járható utat jelentett! Az utat menedzserek és önmenedzselés nélkül, sokszor ellenszélben tettem meg, éppen ezért tudok örülni minden pályámat érintő apróságnak. Valójában számomra a pályámat kísérő kisközösségek éltető ereje volt mindig az elsődleges. Most is az alulról jövő szerveződésekben, a civil szférában és elsősorban a vidéken látom a megújulás legnagyobb tartalékát.

Első lemeze Dalvándorlás címmel jelent meg. Ettől kezdve a zenei párhuzamok elkötelezett híveként tartják számon. A felvidéki gyökerei motiválták a közös dallamkincs feltárását?

Palóc-magyarként cseperedtem fel és anyanyelvemet olyannyira óvtam, hogy a többségi nyelvet csak az iskolában tanultam. Reszketve és dadogva beszéltem szlovákul, hiszen mindig rossz helyen használtam a visszaható „sa” szócskát és olykor a nemeket is összekevertem. Később Magyarországon már más optikán keresztül használhattam a szlovák tudásom, a két nép együttélésének kulturális élményéből született nyolc önálló albumom a Hungarotónál, javarészt Hollós Máté igazgató jóvoltából. Ezekben a Kárpát-medence közös dallamait szóltatom meg eredeti nyelven. A politika távol áll tőlem, de a szlovák nyelvtörvényre a szlovák-magyar népdal-párhuzamos Vox Humana albummal reagáltam. A lemez 100 számozott példányban, Schuster Rudolf Köztársasági Elnök ajánlásával jelent meg. Noha eljuttattam a legfontosabb helyekre, de az opust, az általam felvállalt közép-európaisághoz hasonló csend veszi körül. Egy másik összeállításommal sem jártam másként. A legutóbb készített 27. albumomon hét egyház Teremtést dicsőítő énekei hallhatók, s noha az ökömenét szóban sokan hirdetik, de e lemez körükben sem talált visszhangra. Úgy tűnik, mindig megmaradok a „harmadik utasnak” kijáró karanténban, ahol egyébként nagyon jól érzem magam.

Mi magyarok nagyon büszkéek vagyunk népzeneinkre. A szlovák népzeneinkről az átlagos zeneszerető embernek legfeljebb Bartók Béla Négy szlovák népdala, vagy Nyitra- megyei gyűjtőútjai jutnak eszébe. Mit kell tudni a szlovák népzenei gyűjtésekről?

A szlovákok is büszkélkedhetnek népdalgyűjtőkkel, de mind a mai napig a magyar Bartók a legnagyobb szlovák népdalgyűjtő. Az már más lapra tartozik, hogy úgy román, mint szlovák gyűjtése alig hozzáférhető, sőt tudtommal a Slovenské spevy III. kötete mind a mai napig nem jelent meg. Itt teszem hozzá, hogy a zeneszerzők közül nekem Bartók a legkedvesebb, ő számomra a „kezdet és a vég”!

A közös kultúrák kutatását itthon nagyra becsülik. Hasonló a visszhangja a határainkon túl is?

Külföldi fellépéseimen is mindig „becsületesek” egy-egy népdalparhuzamot. Általában Ausztria nyugati határáig többnyelvű megszólalásaimmal komoly sikert aratok, hiszen hallgatóim a K.U.K. iránti nosztalgiát érzik bennük. Valójában szlovák, román, szerb és a többi szomszédos nép közönségéhez ez idáig nem sikerült eljuttatni dalvándorlásaimat, pedig üzenetem elsősorban nekik szól. Tőlünk nyugatabbra már felvilágosító munkát is kell végezni, sokszor helyesbítenem kell: Bukarest helyére teszem Budapestet, sőt olykor javítani kell „az apró szláv állam” kitélt is. Az amerikaiaknak ez a multikulturalitás kissé mást jelent. Sajnos ott a nagy összeolvasztó-tégelyben a nemzeti identitást romboló üzenetet is kihallják dalaimból. Nem értik, hogy magyarként hirdetem az egymás mellett élés csodás kulturális élményét, úgy, hogy közben szomszédjaink öntudatát, nemzeti büszkeségét sem szeretném csorbítani, sőt ...

Egy szerb-magyar kultúrát ápoló városban, Szentendrén, a Vujicsics Tihamér Zeneiskolában tanít. Ez véletlen, vagy ide is a multikultúra szeretete vonzotta?

A véletlennek köszönhetem - noha szerintem nincsenek véletlenek -, hogy immáron 16 éve tanítok. Szentendre, mint város fekszik egyébként legközelebb otthonomhoz, az egykori szlovák kislemezhez. Az évek távlatában is jónak tűnik döntésem, mert kiegészíti előadóművészi tevékenységemet. Jó érzés látni, tapasztalni, hogy az éneklés öröme, a tudás vágya, hogy működik a kicsiknél és nagyobbaknál, és hogyan hat az éneklés természetessége személyiségük fejlődésére, lelkükre. Az éneklés szeretete minden tevékenységükre kihat és külön adomány nekem, hogy rengeteget tanulhatok növendékeimtől. Az is ajándék, hogy nekik köszönhetően örök fiatalnak érzem magam. Jóleső érzés a Vujicsics Tihamér nevét viselő iskolában tanítani. A kiváló zenetudós gyűjtéseiből magam is sokat merítettem. E népdalokat is átadom diákjaimnak, akik a magyar dallamok mellett mindig szívesen tanulják az idegen nyelveket is.

Az e-generációt mennyire érdekli a népzene?

A gyermeki lélek mindenre nyitott, ezért óriási a pedagógusok felelőssége, hogyan adják át a tudást: megszeretteti-e, vagy elriasztja-e a gyereket. Úgy gondolom, a szeretettel való közelítés-nevelés és a gyermeknek adott bizalom minden gátat lerombolhat, s minden területen kihatással van a tanuló teljesítményére. Szerencsésnek érzem magam, hisz nekem mind a tanítás mind a dalolás is öröm, s igazán csodás érzés, ha ezt a derűt tudom sugározni növendékeimnek. Munkám elismerése, hogy több mint egy tucat diákom választotta az énekesi pályát: többen konzervatóriumban tanulnak, de a Zeneakadémián is vannak növendékeim. Ez siker számomra is, de meggyőződésem, hogy nekünk nem „karrierista versenylovakat”, hanem zeneszerető, zeneértő gyermekeket kell elsősorban nevelnünk. Az érzékeny ember-palánták, később az élet minden területén tudják ezt a tudást hasznosítani, tudnak vele élni és tovább is tudják adni.

"A rák ellen, az emberért, a holnapért!" alapítvány meghívására a közelmúltban egy sajtóreggelen vett részt. A daganatos betegségek leküzdésére az életörömet jelölte meg, mint egyik legfontosabb gyógymódot. E pesszimista korban tanítványainak át tudja-e adni a tudás mellett az Önre jellemző életörömet is?

A dalolás, mint örömforrás, köztudott. Beteg, értékvesztett világunkban kellene a kapaszkodók, és ebben az éneklés kitüntetett szerepet játszhat. Hisszük, hogy a dal kiemel a szürkeségből és égi magasságokba röpít, fiziológiailag, lelkileg átjárja az ember testét. Énekléskor számtalan boldogsághormon termelődik. Jobb és hasznosabb a depresszió elleni piruláknál. Hozzám is járnak olyan felnőttek magánövendékként, akik pszichiáter-pszichológus helyett találtak meg, és rövid időn belül kiegyensúlyozott, daloló új emberekké váltak. Az öröm, a dal le tudja győzni a betegségeket, a letargiát is. Pár éve gyógyítanak a Dúdolás lemezemmel. A beszédjünkben korlátozott, agyvérzésen túlesett betegek ennek az albumnak a segítségével próbálnak meg újra énekelni és csak azután beszélni.

Nem véletlen, hogy a hagyományos paraszti társadalmakban az éneklés végigkísérte az ember egész életét. A hagyományápolás egyben kötelességünk. Nem a zavarosban kell halászni, hanem a tiszta forrásból kell merítenünk. Az elmúlt évben „A rák ellen az emberért, a holnapért” alapítvány felkért, hogy legyek a reklámarcuk, amelyre boldogan rábólintottam, hiszen egy évtizede én is megjártam a poklok kapuit. Optimista derűmmel legyőztem a betegségem és a két életmentő műtét utáni kobaltsugárzásakor csodás magyar népdalokat dudorásztam. Rájöttem, hogy túl rövid az élet ahhoz, hogy pesszimisták legyünk. Azóta újjászülvén, töretlen hittel élvezem a mindennapok apró örömeit, e földi utam minden rezdülését.

Énekeim szeretet-üzenete mindent legyőz (megjelent a Vigíliában)

Nem vagyok a szavak embere, csak az elénekelt szavaké. Ars poeticámat - credomat is legszívesebben dalokba-énekekbe foglalnám, de a Vigília nem egy „hangos” folyóirat. Ettől függetlenül jólesne, ha esetlen mondataim mögött halk énekeim belülről hallatszódnának.

Minden ember valamilyen küldetéssel, feladattal érkezik a Földre. Már maga a születés egy misztikum, egy csoda. Minden születésben ott a lehetőség az emberség szolgálatára és a környezet, a neveltetés, a hit felelőssége, hogy a szárnypróbálgatás után teljes kibontakozás következhesse, még akkor is, ha vallom, hogy nevelni tulajdonképpen csak részlegesen lehet, mert születésünkör már magunkkal hoztunk mindent, ami lesz belőlünk és a nevelésből csak az marad meg, ami ellen a bennünk lévő adottságok nem láznak.

Lényeges, hogy a gyermekben ne önmagunkat keressük, mert a Teremtő gondoskodik helyettünk arról, hogy mindenki előbb utóbb megtalálja a helyét, küldetését, mi csak egyengethetjük az utat. A Teremtett világ, a maga összetettségében hihetetlen rendet takar, ahol minden egyes ember egy megismételhetetlen univerzum. Valójában az ember önmaga számára a legmisztikusabb, legismeretlenebb minden őt körülvevő lény között.

A Teremtő nekem a színpadtól, szerepléstől szorongó-féltő lénynek, mégis ezt a csodás pálya-utat jelölte meg, hogy hangommal, énekeimmel gyógyíthassam a lelkeket. Nem könnyű szeretetével, lelki nyomorúsággal küzdő emberek elé kiállni, mert az én lelkem azonnal elzárkózik, de az énekeim szeretet-üzenete mindent legyőz. Ebben a kegyelmi állapotban számtalanszor van részem, ez a Teremtő ajándéka és az énekek az én ajándékaim a Teremtőnek. Az éneklésem intuíció és vallom, hogy intuíció nélkül csak mesteremberek volnának mindenütt.

Hiszek a dal, az ének gyógyító erejében, hiszen olyan érzelmi csatornák nyílnak meg általa, melyek lelki megnyugvást hoznak. Hiszek a Vox Humáná-ban, hiszek abban, hogy a dal, az ének által emberibbé, békésebbé válhat világunk. Sokszor vagyok szomorú, mert az emberek egyre ritkábban élnek ezzel a csodaszerezzel. Ahelyett, hogy kiénekelnék magunkból a bánatot, félelmet, szorongást. A technika csodáinak köszönhetően, a manipulált média hatására az emberi társadalom egyre inkább átalakul, ahonnan a Vox Humana kiszorul.

Hiszek a közösségek, az imák gyógyító erejében, mely a legkonokabb betegségek felett is győzelmet tud aratni. Magam is megtapasztalhattam életmentő műtétem során.

Szavakkal a hitet nagyon nehéz megérintenem, de templomi koncertjeimen olyan nagyon közel kerülök az Úrhoz, hogy szinte párbeszédben vagyok vele, ekkor érzem teljes lelki megtisztulással az ég és föld harmóniáját, összecsengését. Nem véletlen a hit megtartó ereje, hiszen a tisztelendő öregek és bölcsék mind Istenhez fordulnak, de az egykoron legmaterialistább ateista tudósok nagy része is öregkorában megtér Istenhez.

Szíveket megérinteni, csak belső harmóniával, kiegyensúlyozott lelki világgal lehet, mert különben az ének „hamisan” cseng. A lélek a test lakója, ezért vigyázok mindkettőjükre és vonulok el számtalanszor a természetbe, mely a Teremtő egyik legnagyobb ajándéka nekem. Járom az erdőt, hegyeket mászom és a legkisebb virágban is hosszan gyönyörködöm, naplementét és holdtöltét csodálok. Távoznak a lelki mérgek és újult gyógyító erővel térek vissza egyre betegebb civilizációnkba, ahol igyekszem távol tartani magam minden álhírtől, álembertől, álértéktől, próbálok kiszűrni a felénk áradó világszintű környezeti szennyet, mert a médiák örökös háttérzörejében elveszítjük önmagunkat és az egymáshoz vezető utat.

A legtöbb ember menekül a csend elől, nem tud vele mit kezdeni, mert így szembesülnie kellene önmagával. A legtöbb ember önmaga elől menekül, s az emberek java másnak akar látszani, mint ami, közben pedig a legnagyobb hűséggel önmaga iránt tartozik elsősorban.

Húsz éve televízió nélkül, mostantól már közel minden médiahatást elkerülve élek. A „túléléshez” saját magamat kell először felépítenem, akárcsak embertársaimnak kellene. De ez nem egy körülbástyázás, mert hiszek az örök mozgásban, az örök változásban.

Mindenki éhes a szeretetre, az odafigyelésre, megértésre. A szeretet ereje mindent legyőz. Csak a szeretet tudja megmenteni a világot. A zsarnokság tehetetlen a szeretettel szemben. Minden emberben elsősorban csak a jót kéne észlelnünk és ehhez kell a feltétel nélküli szeretet gyakorlása.

"Bármit elveszíthetsz. A vagyonodat, a békességedet, a türelmedet, a hitedet, a családodat, az életedet.... Mindent! Csak egyetlen dolog van, amit soha senki nem vehet el tőled, sem el nem veszítheted, az, amit te adtál másoknak."

Szvorák Katalin népdalénekes, előadóművész

Lélekgyógyító dalolás

Eddigi pályafutása során három kontinens harminchét országában több mint háromezer koncertet adott Szvorák Katalin, aki június negyedikén Párizsban, a konzulátus trianoni megemlékezésén énekelt franciául és magyarul, Péter-Pál napon pedig egyik tanítványával kerületünk vendége volt a Seybold-Garab pincében.

-A „földi halandók” fel sem fogják, hogy népzeneinknek mekkora sikere van külföldön. Nem is sejtik, milyen kincs van a kezünkben, hogy a magyar népzene milyen erős sugároz és mennyire sokszínű - mondta lapunk munkatársának Szvorák Katalin, aki Kudlik Júliával a Szeretettel című albumot, zeneakadémiai tanítványaival, a Szvorák Vokállal pedig az A capella lemez anyagát mutatja be országszerte.

A Kossuth- és Liszt-díjas népdalénekes leginkább a jeles napokhoz kapcsolódó dalokat szereti. Egyik legnagyobb élményeként a finnországi Szent Iván napját említette, ahol - miközben énekeltek - a tavakon a tisztaságot sugalló máglyák lobogtak az éjszakában.

Szvorák Katalinnal pályafutásáról és a népdal gyógyító hatásáról beszélgettünk.

Fiatalon is népdalénekesnek készült?

Az énekesi pálya nagyon ingoványos. Nem tudhattam, hogy az énekléssel így befuthatok, ezért fontosnak tartottam, hogy valamilyen komoly, civil pályát válasszak. Csehszlovák állampolgárként felvételiztem Pozsonyban és azért választottam a magyar-könyvtár szakot, hogy Budapesten, az ELTE-n tanulhassak, ahová csehszlovák ösztöndíjjal fel is vettek. Három évre rá, 1981-ben jelentkeztem a Röpülj páva énekversenyre, amelyet megnyertem és a továbbiakban ez határozta meg az életemet. Akit ez a műfaj érdekel, most mindenhez hozzájuthat, de nekünk akkor nehéz volt

hozzáférni az eredeti anyagokhoz.

Lassan tizenkilenc éve tanítja a népzene szeretetére a 6-20 éves fiatalokat Szentendrén, de a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen is tanított népdaléneklést. A mai fiatalok is nyitottak a népi értékek megismerésére? A gyerekek hihetetlen nyitott szívvel és lélekkel érdeklődnek a népdalok iránt. A Vujicsics Tihamér Zeneiskolában nagyon sok tehetséges tanítványom van, így alig tudtam választani közülük, melyiküket hoztam el Budafokra, a Péter-Pál napra. Nálunk a gyerekek tanulhatnak komoly zenét és népzene is - tamburát, furulyát és citerát -, de csoportos ének oktatás is van, amelyet egykori növendékem, Tímár Sára vezet. Az egyetemen másfél évig voltam vendégtanár és óriási dolognak tartom, hogy a népzene, amely az alapozásra is remek lehetőséget nyújt, már öt éve itt is oktatják. A népzene alapforrás: a dzsessz felé is nagyon jó kiindulópont, de mindenfelé el lehet kalandozni a segítségével.

A tanítás mellett állandóan koncertezik, országszerte énekel, és mindig mosolyog. A dal teszi ilyen kiegyensúlyozottá, boldoggá?

Kezdjük elfelejteni ezt a fajta kommunikációs lehetőséget, nem használjuk a mindennapokban, pedig sokkal könnyebb lenne a lelkünk, az életünk, ha kicsit többet dalolgatnánk.

A gyerekek közül is az tud tisztán, szépen, sugárzóan énekelni, akinél nincs baj, akinek a lelke rendben van. Hetente kétszer tanítok, a gyerekekkel együtt végigéneklek a délutánt és nem fáradok el, mert ez az én lelkemnek is jót tesz. A foglalkozások során is arra törekszem, hogy tanítványaim megízleljék, milyen jó dolog dalolni. Úgy érzem, sok az érzelmileg elhanyagolt fiatal, a zenei nevelés pedig egyfajta terápia, lélekgyógyítás. A zene által megtalálja az ember önmagát és saját hangját, megérti benső énjét.

Az éneklés abban is segít, hogy újra tudjunk egymással beszélgetni?

Hogyne, hiszen a dalolás közösséget teremt! Köztudott dolog, hogy ahol két ember elkezd énekelni, előbb-utóbb mindenki köréjük gyűlik és bekapcsolódik a dalolásba.

Tamás Angéla

Az éneklés ünnepe: Szvorák Katalin és a népzene gyógyító ereje

„A népzene hatással van az emberek életére, megállítja az időt rohanó világunkban. Emberséget, erkölcsiséget, önismeretet és mintát kaphatunk a több száz éves gyöngyszemektől” - mondta Szvorák Katalin a Rádió Orient műsorában. A Liszt Ferenc- és alternatív Kossuth-díjas előadóművész hozzátette: a népdaloknak gyógyító ereje van, az énekek emberi sorsokat rejtenek magukban.

Szvorák Katalin már génjeiben hordozta a népzene szeretetét. A népdalénekes családjában mindenki jó énekhanggal rendelkezett. „Egy Ipoly-menti kis katolikus faluban cseperedtem fel. Itt szívtam magamba, hogy mindennek megvan a maga helye, rendje és ideje. A mai napig az itt eltöltött 5 év élményeiből táplálkozom” - idézte fel gyermekkori emlékeit a Rádió Orient vendége.

A népdalénekes 5 éves korában elkerült a nagyszülői közelségből és az Ipoly nyugodt természeti környezetéből. A kisgyereket zeneiskolába írták hegedűre, azonban hadilábon állt az énekléssel. Tizenéves korában állt ki újra a közönség elé, a kóruséneklés közössége vezette vissza a zenei pályára. „Az iskolában minden órát énekléssel kezdtünk. A zene közelsége, az énekversenyeken elért sikerek, továbbá a fülekpüspöki Palóc Táncegyüttesben eltöltött évek vezettek a népdalok felé” - emelte ki az OrientPress Hírügynökség közgazgatási rádiójának vendége.

A népzene hatással van az emberek életére, megállítja az időt rohanó világunkban - hangsúlyozta Szvorák Katalin. „A dalok több száz éve kiforrott gyöngyszemek, melyek lelki megtisztulást hoznak az énekesnek és a közönségnek. Emberséget, erkölcsiséget, önismeretet és mintát kaphatunk a népdaloktól. Ünnepe, amikor az ember énekel. Boldog vagyok, hogy láncszem lehetek ebben a több évszázados folyamatban” - mondta a Liszt Ferenc- és alternatív Kossuth-díjas népdalénekes.

A Rádió Orient vendége a népdaloknak köszönhetően a világ szinte minden pontján megfordult. Az első meghívások után szinte szájhagyomány útján terjedt a híre. „Öröm volt látni, hogy mekkora külföldi sikereket aratott a magyar népdal. Itthon sajnos nem értékeljük kellőképpen kulturális kincseinket” - emelte ki az előadóművész.

Szvorák Katalin sok különleges helyzettel szembesült életében: némasági fogadalmat tett apácák, agyvérzéses betegek, marhavásárok résztvevői és melegséget adó juhnyáj is hallhatta énekhangját. Népdalgűjtési útjai során sokat járt Erdélyben és Gyimesben. A helyi emberekkel való találkozást a mai napig meghatározó élményként tartja számon. „Nem kottaképeket, hanem emberi sorsokat és arcokat látok a dalok mögött” - emelte ki.

„Az emberek egyre magányosabbak. Segíteni akarok rajtuk, sok mindent szeretnék elmondani nekik az énekeken keresztül” - hangsúlyozta a közgazgatási rádió vendége. Szvorák Katalin minden fellépését katartikus élményként éli meg. „Ez egy hihetetlen erőt adó kegyelmi állapot” - mondta.

A népdalénekes zeneiskolában is tanít, így első kézből szembesül a fiatalok népzene iránti fogékonyságával. „A gyerekek odafigyelésre és szeretetre vágnak. A zene révén lelki problémáik is előtérbe kerülnek, csak úgy tudnak felszabadultan énekelni, ha rendben van a lelkük. Így az éneklésen keresztül valamilyen szinten a pszichológusuk is vagyok” - emelte ki Szvorák.

A népdalénekes a belső béke és szabadság megtalálásának fontosságára hívta fel a figyelmet. A nagy rohanásban mindenkinek szüksége van a szeretet átadására, a csendre és a nyugalomra. Ebben a folyamatban is segíthetnek a népdalok. „A tiszta forrás nem én vagyok, csak árad belém és továbbadom” - idézte a rádió vendége Békeffy Antal népdalkutató mondatait.

A továbbörökítés daloló láncszeme

Harminkét évvel ezelőtt a Röpülj páva győzteseként üdvözölhette a közönség, amely attól fogva népdalénekesként ismeri.

Bár évekkkel ezelőtt táncdalokkal is fellépett füleki teadélutánokon, nem volt kérdés számára, hogy a népdal az ő igazi útja. Szvorák Katalin 2013. március 15-e óta Kossuth-díjas énekesnő.

Számos díj birtokosa: a Liszt Ferenc-díj, a Bartók Béla emlékmű díj vagy a Kodály Zoltán-díj néhány elismerés a sok közül. Köti-e konkrét munkához, hogy éppen ebben az évben ítelték oda Önnek a Kossuth-díjat? Az egész pályám, az elmúlt 30 év munkájának elismeréseként tekintek a díjra, amely váratlan öröm számomra. 2010-ben kaptam meg az Alternatív Kossuth-díjat: és mivel meglehetősen alternatív úton haladtam előre a pályán - nem volt például soha menedzserem, az emberek szeretete adott kézzől-kézre tovább − azt az elismerést könnyebb lélekkel dolgoztam fel. A Kossuth-díj meglepetésként ért, a váratlan öröm mellett pedig nagy felelősséget jelent számomra.

Ha kézzől-kézre, szájról-szájra adták, talán az a legnagyobb elismerés.

Máig a közönség szeretete jelenti a legtöbbet. Csodálatos leveleket kapok tőlük: ismeretlen emberek ajándékoznak meg a verseikkel, a gondolataikkal, amelyeket a hangom ébreszt bennük. Meseszerű számomra, hogy ezt most egy állami díjjal is elismerték.

Önnek talán egy valóra vált álom a Kossuth-díj. Mit jelent a népdalnak, a magyar népi kultúrának?

A népdal létjogosultságának, fontosságának elismerését is közvetíti számomra. Nagyon jó érzés, hogy több százéves kultúrának a dalait, zenéit énekelhetem: a továbbörökítés egy láncszeme lehetek. A fiataloknak is hallania, énekelnie kell a népdalokat, amelyek minden korban újat tudnak mutatni, miközben örök emberi érzéseket, értékeket fogalmaznak meg.

Olvasható Önről, hogy Füleken táncdal énekesi sikereket ért el. Miért választotta mégis a népdalt?

Valóban énekeltem táncdalokat, Kovács Kati dalait szerettem a legjobban: volt időszak, amikor táncdalokkal szerepeltem ötóra teákon, mellette pedig népdalokkal léptem fel más rendezvényeken. Gyorsan tisztázódott bennem, hogy utóbbi az én utam. Felvidéki származású vagyok, a népdalok nekem erőt adtak: erősítették az anyanyelvemhez, a kultúrához való kötődést.

Harminckét évvel ezelőtt, 1981-ben Ön lett a Röpülj páva című vetélkedő győztese. Milyen érzésekkel figyelte a műsor megújulását, a Fölszállott a páva adásait?

Nagyon fontosnak tartom, hogy a fiatalok velük egykorú példaképeket is lássanak a kultúra művelői között. Örömmel látom, hogy milyen nagy szeretettel, hozzáértéssel, őszinteséggel szólalnak meg az ifjabb generáció képviselői. Minden tehetségük megvan hozzá, hogy a népi kultúra kincseit megtalálják, megőrizték. A népdal mindig aktuális, nem egy konzervdobozva zárt régiség, hanem velünk együtt változó, általunk továbbélő örökség.

MAI TÉMA

- Hogyan és miért lett a magyar-könyvtár szakos tanárból népdalok tanítója és előadója?

Kényszerválasztásként indult és kényszer-diplomával zárult vendégszereplésem a Bölcsészkaron, de nem bántam meg, mert rengeteg érdekes-értékes embert ismerhettem meg és a tanárim elnézték, hogy nem vagyok elég „bölc”. Hál’Istennek könyvtárosként soha nem dolgoztam, mert akkor összedől volna az Egyetem Tizedes Osztályozás is, főleg amikor átálltak a számítógépes rendszerekre, ugyanis a mai napig éppen csak be tudom kapcsolni a „masinát” és megválaszolni a leveleket. Hasonlóan viszonyulok minden műszaki kellékhez. Még mindig kazettás magnót használok és ősi tranzisztort hallgatok. Tévét közel húsz éve nem nézek, nincs is otthon televízióm.

- Mivel foglalkozik most, hol tanít, kiknek és mit?

Most éppen diákjaimmal énekelek végig napi 7-8 órát, így heverem ki az elmúlt napok jóleső pezsgését, a hihetetlen méretű gratuláció-özönt. Sok százan telefonáltak, sms-eztek, üzentek a face-bookon keresztül. Többen táviratoztak, de leginkább a kézzel írott leveleknek örültem és a sok virágcsokornak. A következő napokban megpróbálom megköszönni a több száz levelet, melyek közül számosat megkönyveztem, majd a régi-új kerékvágásban folytatom életemet: főzök a családomnak, Örkényt és Polcz Alaine-t olvasok, tanítok a szentendrei zeneiskolában, készülök koncertjeimre és új lemezeket is tervezek. A jövőben szeretnék minél többször eljutni a Kárpát-medence szórvány magyar vidékeire, ahol valóban minden nap meg kell küzdeni a magyarságért. Ezentúl alig várom a kitavaszkodást, hogy a kis kertünkben ismét gyomlálhassak és hatalmasat túrázzak a kocsói havasokban.

- Mit jelent az Ön számára a Kossuth-díj, minek az elismerése?

Ez a nem várt kedves ajándék felelősséggel jár: felelősséggel népem, nemzetem, szülőföldem iránt. A díj egyébként a népdal fontosságának, létjogosultságának elismerése is, de elismerés a határon túli magyarságnak, szűkebb pátriámnak, felvidéki testvéreimnek.

A díj annak a múltbéli népi kultúrának is szól, amiből a mai ember oly sokat tudna meríteni, lelkileg gazdagodni, erkölcsileg erősödni és gyógyulni. A népdal az a tiszta forrás, melyből nemcsak erőt, de emberséget és önismeretet kapunk. Gyakran mondom, hogy, ahol felcsendül az ének, ott megszelídül a lélek! Semmi sem tudja annyira egybeforrasztani az embereket, mint a dal, az ének. Jóleső érzés, hogy a ránk bízott kincseinket őrizzük és továbbadjuk, így értékmentés közben mi magunk is értékke nemesedünk, bár nagyon-nagyon félttem kultúránk sorsát-jövőjét!

Egyébként engem nem változtat meg ez a díj, mert a siker-storykat és rivaldát kerülő lényem hisz a dalaim üzenetében. A díj odaítélése után továbbra is tisztán látom az élet esendőségét, az emberi élet törékenységét. A lelki éghajlatom stabil, ezért tudom, hogy ez a díj engem bizonyos fokig „konzervál”, így számomra különleges pszichológiai tanulmány lesz viszont, hogy ezek után az emberek, hogyan viszonyulnak majd irányomban?

Néhány adventi gondolat

Ahogy az áldott kismama, Mária utolsó hónapjában jóleső izgalommal, reménységgel, szeretettel várja gyermekét, valahogy én is így vagyok az adventi várakozással. Ilyenkor a gyermeki éneket szeretném elővarázsolni-erősíteni annak a lelki tisztaságával, hitével együtt, hogy újra megélhessem azt a csodát, ami karácsonykor a születés misztériumában teljesedik ki, a várva várt gyermek születésével, aki elárvult szívünket megnyitja a szeretetre, kiéhezett lelkünket reménységgel tölti meg. Ady szavaival: „Én is mennék, mennék / Énekelni mennék, / Nagyok között kis Jézusért / Minden szépet tennék./ Új csizmám a sárban / Százszor bepiszkolnám,/ Csak az Úrnak szerelmemet / szépen igazolnám.”

Az ünnepekre - úgy érzem - egyre nagyobb a lelki szükség, mégsem tudjuk úgy megélni, ahogy azt eleink tették. Ahhoz le kellene lassulnunk, tudatosabban kellene élnünk, az értékekre jobban figyelünk, a családi kötelekeket erősíteni, hogy a szeretet áramolhasson és eljusson oda, ahová szánjuk. A mindennapok rohanó taposó malmából, a zajos, zavarodott értékvesztett világunkból kellene kilépnünk, lelkünket felemelnünk, hogy észrevehessük saját környezetünkben is a mindennapi kis csodákat, a segítő kezeket, az odafigyelő tekintetet, s így emberarcunkat megőrizve, belső harmóniánkat megtalálva, az ünnep is valóban lelki tartalommal, szeretettel lesz megtöltve.

Az a kis, majdnem világvégi otthon a határon túlról, amely a magyar szót adományozta nekem a dalolás szeretetével, mely odaát mindig többlet-tartalommal bírt, ez ad erőt, nyugalmat, csendességet, belső békét, hogy visszavarázsoljam a mába a régi idők adventi, karácsonyi hangulatát, az Ipoly menti kis, felvidéki falut, a nagycsaládot, a szikrázó fehérséget, az ostorcspapkodást, a meleg bejglük illatát, az éjféli misét, a befagyott kacsaúztatót, az istállószagot, az állatok leheletét, a szomszédban lakó Jolika barátnémat, nagyanyám apró, törékeny, de szívós alakját, nagyapám huncút, mosolygós szemét, zajos, vidám disznótorokat. Ebben a faluközösségben egykoron nem volt magárahagyatottság. Mindenki figyelt-vigyázott a többiekre.

Ma még inkább éhes mindenki a szeretetre, az odafigyelésre, megértésre. A szeretet ereje mindent legyőz. Csak a szeretet tudja megmenteni a világot. A zsarnokság tehetetlen a szeretettel szemben. Minden emberben elsősorban csak a jót kéne észlelnünk és ehhez kell a feltétel nélküli szeretet gyakorlása.

"Bármit elveszíthetsz. A vagyonodat, a békességedet, a türelmedet, a hitedet, a családot, az életedet.... Mindent! Csak egyetlen dolog van, amit soha senki nem vehet el tőled, sem el nem veszítheted, az, amit te adtál másoknak." Egy felvidéki énekek kívánom: „ Karácsony estéjén szépen vigadjanak,/ Első órájában békével jussanak./ Valahány e háznak lakosai vannak,/ Az Isten áldása térüljön magukra!"

Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész

Szvorák Katalin az amerikai magyar evangélikusok vendége

2012. október 22.

T.E., Felvidék.ma

Szvorák Katalin a Nyugat-Clevelandi Magyar Evangélikus Egyház vendégeként október 10. és november 1. között szólóhangversenyeket tart Észak-Amerika különböző helyszínein.

Az első koncertekre New Jersey államban és New York városában került sor, majd a clevelandi evangélikus templom következett, ahol közel másfél órás előadásán rövid zenetörténeti sétán vehettek részt a szép számmal megjelent magyarok. A koncert az ökumené jegyében 7 egyház teremtést dicsőítő énekeivel kezdődött, majd az egyházei-régizenei-népzenei áthallások, dallamvándorlások következtek, rövid szünet után külön műsorral kedveskedett a művész a jelen lévő gyermekeknek. " Azt mondják ötven fölött kezd az ember bölcsébbé válni. Hát ez valóban igaz az amerikai kiruccanásra eddigi tapasztalataim alapján - nyilatkozta Clevelandben Szvorák Katalin, aki nagy várakozással tekint a torontói előadásai elé. "Első koncertkörutam 13 éve közel 30 egyetemen az amerikaiak káosz-mentes, pénz és sikerorientált, pszichológusokkal és pszichiáterekkel tarkított arcát mutatta meg és elsősorban lehengerlő magabiztosságukat. Ugyanezt tapasztaltam a Folger Libraryban, Washingtonban néhány évvel később, amikor Orbán Viktor kitüntetések az amerikai himnuszt is énekeltem, melyet a felső tízezer hatalmas vastapssal jutalmazott. Ez a mostani utam viszont a legélménydúsabb, hála Tamásy Éva és Zoltán clevelandi lelkészünknek. Valóban az itteni magyar társadalom teljes szociológiai-ideológiai arcát ismerhettem meg és azt a hihetetlen önfeláldozó szolgálatot, melyet itt a végeken az evangélikusok végeznek. Az atomjaira hulló társadalomban egy torzsalkodásuktól sem mentes szórványmagyarságban hihetetlen felelősséggel lehet csak lelkeket gyógyítani és menteni, úgy, ahogy ezt Tamásy Éva teszi, aki nyitottságával, hatalmas lelkével istápolja az itteni végeken élőket. Gyengülő romokon erős várat épít."

Vasárnap 21-én, Szvorák Katalin a clevelandi magyar evangélikus gyülekezet templomában tartotta 1956-ot idéző ünnepi beszédét, 1956 és a nők címmel. A művész Faludi György ismert, szívet facsaró 56-os versével indított, majd beszédében hosszan és szívhez szólóan ismertette a nők komoly, felelősségteljes szerepét szabadságharcunk alatt, mert "A forradalmat kivívó pesti srácok mellett ott vannak már a pesti lányok is. Fialat egyetemisták és idős matrónákat egyaránt elítélt később az eltipró-megtorló gépezet. Hat magyar nőt végeztek ki 1956-os tetteikért... Talán nincs még ilyen pillanata a magyar történelemnek, ahol a magyar nők ennyire sokan és ennyire egyszerre lépnek be nemzetük történelmébe.... de ez a lépés rögtön a legnagyobb és talán a leginkább hozzánk, nőkhöz illő. Olyan emberekhez, akiktől pedig a kommunizmus, mint akárcsak bármely más elnyomó rendszer nem követelte meg, hogy zászlóvivő legyen." Beszédében többek közt kiemelte: "Mi, jelenünk magyar asszonyai ugyanúgy érzünk, s ha kell, ugyanúgy teszünk, mint elődeink. A borzalmas és esztelen világot mi, nők tudjuk talán a legkönnyebben és leghamarabb felismerni, mint ahogy mi is tudunk érte a legtöbbet szenvedni. Népdalaink százai vallanak arról a gyötrelmes fájdalomról, amelyekben a

szabadságért a halált is vállaló katonafiút, vagy férjet siratják az asszonyok. Akkor még semmit, vagy alig valamit tehettek a lelki kínok ellen, mint kiénekelték bánatukat. 1956 hős női már nem énekeltek. Ők cselekedtek, mert a haza, a honfitársak, de a család is ezt kívánta tőlük."

Ünnepségünkön a cserkészek is szépen szerepeltek. A cserkész lányok szép szavalata és éneke tette meghitté az együttlétet. Tamásy Márton zongorajátéka felemelő volt, ugyanígy Tamásy Viola: Hej tulipán, tulipán című éneke. A Kis Magyar Kórus Tamásy Zoltán lelkész vezetésével együtt énekelte Szvorák Katalin a Mert a haza nem eladó című éneket, valamint a Szózatot. A közös ima, a lélektől lélekig ható ének, Szvorák Kati sugárzó lénye megéreztetette velünk, hogy jó keresztyénnek és magyarnak lenni azon a helyen, ahová az Úr küldött.

T.E., Felvidék.ma

Szvorak Katalin unnepi beszede Clevelandban

(Vasarnap 21-en, Szvorak Katalin a clevelandi magyar evangélikus gyülekezet templomában tartotta 1956-ot idéző unnepi beszédét, 1956 es a nok címmel.)

1956 noi szemmel

Tisztelt unnepló kozonsegi!

- Vasárnap 21-én, Szvorák Katalin a clevelandi magyar evangélikus gyülekezet templomában tartotta 1956-ot idéző unnepi beszédét. A művésznő Faludi György ismert, szívet facsaró 56-os versével indított, majd beszédében hosszan és szívhezszólóan ismertette a nők komoly, felelősségteljes szerepét szabadságharcunk alatt :

1956 női szemmel

Faludy György szerint a magyar népnek minden évszázadban egyszer meg kellett küzdenie szabadságáért, nemzeti függetlenségéért. 1703-tól 8 éven keresztül, 1848-ban másfél évig, 1956-ban viszont már csak 13 napig tarthattak a hazai és külhoni költők által oly sokszor megénekelt, de el is siratott szabadságharcunkéink.

Mindhárom viadalunk katonailag elbukott - de mindhárom mélyen beépült önazonosságunkba. Mi, magyarok, ma 2012-ben egyszerre vagyunk kurucok, honvédek és 56-os forradalmárok.

Mindhárom viadalt egyre több és egyre nagyobb nemzeti összefogással tudtuk végigharcolni az egyre több és egyre nagyobb túlerővel szemben. De míg Rákóczi vitézei kimerültek, Kossuth honvédeit pedig kétszeres létszámfölény kényszerítette térdre, épp 56 évvel ezelőtt már csak a többszörös túlerő szoríthatta új terrorba.

A nemzet mindegyik kataklizma ellen összefogással küzdött, majd néma ellenállással tűrt.

Ennek az összefogásnak 300 évvel ezelőtt még szinte csak mutatóba voltak nők, asszonyok, Zrínyi Ilonák a tagjai. 150 éve már a harcosok közé is tucatjával jelentkeztek önként a magyar „Mária főhadnagyk”. Az 1956 őszi pesti utcákat megörökítő fényképeken azonban már nem ritkák a hölgyek.

A forradalmat kivívó pesti srácok mellett ott vannak már a pesti lányok is.

Fiatal egyetemisták és idős matrónákat egyaránt elítélt később az eltipró-megtörő gépezet. Hat magyar nőt végeztek ki 1956-os tetteikért.

Azt fogták rájuk: gyilkosok! Börtönbezárt, megkínzott sorstársaikat pedig bérenceiknek, felgyújtóknak titulálták!

De vajon ki meri ezt elhinni az orvosként a kimerültségig dolgozó Tóth Ilonáról?

Ki meri ezt hinni a Corvin közben harcoló, szerelme hívására 1957-ben hazatérő, Sticker Katalinról?

Ki meri pálcát törni a bátorságáért húszévesen kivégzett Mányi Erzsébet felett?

Lehet-e igaz bírálója annak a népnek, ahol a véres sérülések több mint tizedét nők szenvedték el?

Az egri nők 1552-ben nem annyira karjuk erejével, mint megjelenésük látványával buzdították a csüggedő végváriakat. Lettek követők!

1956-ban a mi elődeink, lányok, asszonyok immáron százsámra jelentkeztek a barikádokon, a sebesültszállítóknál, az élelmiszerküldemények összeállításainál.

Mert a terror őket is elérte.

Mert ők is tenni akartak ellene.

Mert a nép őket is hívta.

Nagymamáink ők, de a megszállók szüleink generációját is büntetni akarták: a forradalmat követően elítélt legfiatalabb lány még csak 14 éves volt!

Elítélték őt is, mert a hatalom megrettent a forradalomtól.

Megrettent attól az igazi összefogástól, ahol a magyar nők válllvetve küzdöttek férfi társaikkal. Talán nincs még ilyen pillanata a magyar történelemnek, ahol a magyar nők ennyire sokan és ennyire egyszerre lépnek be nemzetük történelmébe.... de ez a lépés rögtön a legnagyobb és talán a leginkább hozzánk, nőkhöz illő. Olyan emberekhez, akiktől pedig a kommunizmus, mint akárcsak bármely más elnyomó rendszer nem követelte meg, hogy zászlóvivő legyen.

De 1956. október 23-án a forradalom talán legszebb pillanatát egy fiatal magyar lánynak köszönhetjük. A Bem térhez közeli utcákon tüntető tömeg ekkor lett figyelmes a z egyik ház ablakából a lyukas nemzeti zászlót lengető lányra.

Az első lyukas nemzeti zászlót ezután száz meg száz, kommunista címertől megfosztott lobogó követte.

A szabadság trikolórja.

Az a szabadságzászló, amelyet már a francia festők is hölgy kezébe festettek, s amelynek fáklóját itt, az Egyesült Államok földjén is egy csodás női szobor emel a magasba.

Ám 1956-ban ezt a szabadságot nem csak egy magyar hölgy kezébe adta a sors!

Egy korabeli újság idézete hűen tükrözi a magyar nők döbbenetes szerepét:

„Te jöttél elől, te, Vöröshajú Lány. Arcod a csata izgalmában égett. Egyik kezeden a mi drága nemzeti színű zászlónk lobogott. A másik kezeden a szabadság fegyverét tartottad. Mi, akik akkor láttunk téged, soha nem felejtünk el. Egy nemzet szabadsága lángolt benned.”

Hisszük és tudjuk: az újságíró nem túlzott! De nem tuloz az a clevelandi magyar orvos sem, aki szerint: „... A szabadsag nem bir el megalkuvast. A felszabadsag pedig a szabadsag kigunyolasa.”

Mi, jelenünk magyar asszonyai ugyanúgy érzünk, s ha kell, ugyanúgy teszünk, mint elődeink. A borzalmas és esztelen világot mi, nők tudjuk talán a legkönnyebben és leghamarabb felismerni, mint ahogy mi is tudunk érte a legtöbbet szenvedni. Népdalaink százai vallanak arról a gyötrelmes fájdalomról, amelyekben a szabadságért a halált is vállaló katonafiút, vagy férjet siratják az asszonyok. Akkor még semmit, vagy alig valamit tehettek a lelki kínok ellen, mint kiénekeltek bánatukat.

1956 hős női már nem énekeltek. Ők cselekedtek, mert a haza, a honfitársak, de a család is ezt kívánta tőlük.

A forradalomban önkéntes sebesültszállítást vállaló Tóth Ilona így vallott erről hóhérai előtt:
„...féltettem a fiatalokat és nem utolsó sorban magamat is... ember vagyok.”

Sokezer Tóth Ilona vállalta, hogy ember maradt az embertelenségben.

A nőknek óriási szerepe volt abban, hogy tartották a lelket a férfiakban. A harcok szünetében a nők sorban álltak kenyérért, óvták, gondozták a gyermekeket. Igyekeztek a normális életnek legalább a látszatát megőrizni.

A harcok alatt pedig töltötték a Molotov-koktélokot, töltötték és hordták a pesti srácoknak a tejes bögréket, a zsíroskenyereket. Készítették a kötszereket, kötötték a sebesülteket, de voltak, akik futárszolgálatot is vállaltak. A forradalom leverését követően pedig szembe kellett nézniük a megtorlás borzalmaival, a férjek, apák, társak elhurcolásával, a megaláztatásokkal és a hétköznapi nyomorúságokkal. Sokukat rúgták ki az állásából a férj, az apa, a társ miatt.

Ők voltak azok, akik naponta gyülekeztek fogságba vetett szeretteik börtönei előtt, csak hogy egy szót válthassanak velük, hogy egy pillanatra ismét találkozzon a remény szemsugara a meggyötörtek lopott pillantásaival. Ők voltak, akik csomagot vittek, hírt hoztak, de egymás csonka családjait is reménnyel és hittel éltették.

A győztes hatalom sem mert fellépni a női szeretet, az anyai ösztön elemi erejével. Az 1956. december 4-i budapesti nőtüntetés néma gyászfelvonulása harcokcsik és fegyveresek tömegei előtt nyitott magának utat. Nemhiába kérték a felvonulás férfi szervezői a magyar nőket: „Magyar anyák! Magyar lányok, asszonyok! Most rajtatok a sor!” „Roppant nagy a ti erőtok! Még a golyó sem fog Benneteket!

Ez volt a szuronyok és krizanténok napja. A tüntető nők nem engedtek férfiakat maguk közé! Nem engedték, mert minden magyarért, apáért, fiúért, de ugyanúgy asszonyokért és lányokért is tüntettek.

A legtöbb elítélt felesége, élettársa csak évek múlva juthatott újra állandó álláshoz. Addig alkalmi munkákból tartották fenn a családot. A hosszú fogság kapcsolatok ezreit tette tönkre, nők tízezrei lelkét gyötörte meg.

Kedves magyar honfitársaim!

Értelmetlent nem ismeri a történelem. De azt a népet, amely nem próbál meg mindent, még a lehetetlent is, maga mögé sodorja, más népek mögé utasítja.

1956 forradalmának nem adatott meg fél év, hogy rendezze a sorait, sem újabb egy, hogy majdnem sikeres honvédelmet folytasson, mint 1848/49-ben. De megadatott, hogy mi, nők immáron ne csak a harcokba küldjük fiainkat, hanem akár újra erőt adjunk a vesztes háború után nekik, újabb erővel, újra lelket öntsünk beléjük!

A magyar nemzet nem csak túlélte 56 megtorlását, de le is győzte az 56 évvel ezelőtti pusztítást.

Ehhez a mi elődeinkre, 56 lányaira és asszonyaira is szükség volt!

...és kellett az az erő, az a remény és az a derű, amely nélkül nem lehet jövőt építeni.

Talán jól példázza mindezt Lasnyik Éva, Horváth Lászlóné története. A gyönyörű, szőke hajú lány a Gödöllői Agrártudományi Egyetem fiatal tanáraként ott volt a Rádiónál, majd az élet a Corvin közbe sodorta. Kedvességével és önfeláldozó munkájával mindenkit meghódított. A megtorlaskor azonban hiába keresték, mert arra, hogy milyen volt szőkesége, mindenki emlékezett, de a nevére senki. Csak a becenevét tudták a forradalmárok: Kisaranyos.

Legyünk büszkék rájuk! Őrizzük emléküket szívvel és lélekkel, mert amint ezt egy clevelandi orvos is megírta: „... A történelem nem az enyészet öre - ami elmúlt, az nem hull a semmibe, hanem sorsa es alakítója annak, ami utána következik.”

Köszönöm figyelmüket.

Szvorák Katalin: A nagymama dalai
Gyógyír minden dal!

A Liszt-, Kodály-, Hungaroton-díjas, Bartók emlékdíjas és Kossuth-díjas énekművésszel, népdalénekeskel, Szvorák Katalinnal beszélgettünk.

- 2010-ben már benne volt a levegőben, hogy Önnek már régen járna a Kossuth-díj, és akkor jött az alternatív Kossuth-díj; a „rendes” csak 3 évvel később. Hogy is volt ez?

- Ezt a díjat egy alapítvány adományozza. Nekem nagyon jóleső meglepetés volt, hiszen egész pályám egyedi, alternatív. Nem kísér rivaldafény, nem tódulnak utánam menedzserek és az önmenedzselésem egyenlő a nullával. A mai napig szájról-szájra terjedek, akár a népdal. Különleges öröm volt megkapnom az alternatív Kossuth-díjat azért is, mert évente csak egyvalaki kaphatta. Az meg külön kuriózum, hogy a „legális” Kossuth-díj birtokosa is lehetek egyszerre. Természetesen lelki éghajlatomból adódóan a rengeteg díjat váratlan ajándékként könyvelem el, sohasem mozgatórugói életemnek. A legbüszkébb viszont az Ipoly-menti Pinc falu díszpolgárságára vagyok, mert azt őszinte szeretettel adományozta az alig 300 lelkes kis faluközösség.

- Hogy lett népdalénekes?

- Ez fokozatosan alakult ki bennem, az ember keresi önmagát, valamiben szeretne kiteljesedni, nyomot hagyni. Annyi minden mást is csináltam, ráadásul irtóztam attól, hogy a színpadon engem nézzenek, de a sors másként akarta. Pinc falujában, ahol cseperedtem, majd később Füleken az iskolában szinte mindenkinek ilyen jó hangja volt. Énekekkel kezdtük az órát, és természetes volt, hogy így még a matematika órát is vidáman vésztük át.

Közben azért kétszer is megnyertem a felvidékiek részére szervezett „Tavaszi szél vizet áraszt” országos népdaléneklési versenyt, énekeltem Lenin és Husák képei alatt ötőrai „elvtársi” teákon, Kovács Kati számokkal nyertem szlovákiai táncdalfesztiválokon és Huszka Jenő Szabadság, szerelmében én voltam Judit. Tehát volt operett, kórus, táncdal és szonon is. A néptánc hozott igazán közel a népdalhoz serdülőként. Pszichémhez igen közel került, beleépült, helyesebben már benne volt ez a letisztult, sallangmentes zene. Valószínűleg a génjeimben is hordoztam, hogy népdalénekesé váljak, talán meg se kellett tanuljam, legfeljebb újra felfedezni magamban. Boldog vagyok, hogy ez így alakult, mert sok örömet szerzett nekem és rengeteg gátlásomat le tudtam vetközni általa.

Hús éves voltam, amikor csehszlovák állampolgárként átjöttem a „szabad és gulyás-szocialista” kádári Magyarországra tanulni. Elvégeztem a magyar-könyvtár szakot, közben népdaloztam Budai Ilonkánál.

Megpályáztam „A népművészet ifjú mestere” címet, amit 1980-ban meg is kaptam. Határon túliként a Parlamentben könnyezve vettem át a kitüntető címet Pozsgai Imrétől. Utána jött a Röpülj páva! Akkor még teljesen idegenül mozogtam itt, Budapesten, palóc tájszólással beszéltem. Ekkor is a népdal segített lelki gyógyításomban, a magamra találásban. Ha nem lettek volna ezek a teljesen véletlen-sorsszerű lehetőségek, akkor lehet, hogy ma nem is énekelnék. Talán hímeznék, mesélnék, vagy virágágyásokat gondoznék, de valószínűleg akkor is boldog ember lennék, mert annak születtem.

- És hogyan tovább?
- Utána sem pottyant ölembe a „karrier”, befejeztem az egyetemet majd 1986-ban elkészítettem a Dalvándorlás c. első lemezemet, amely a Kárpát-medence népeinek közös dallamkincsével foglalkozik. Később ezt egy nyolc albumos „dalvándorlás” követte.
 - Ma már folyamatosan jelennek meg az albumok, 2013-ban pl. három is...
 - Igen, a Nap után sétáló című gyermeklemez után az A cappella jelent meg, melyen a Kárpát-medence népdalvariánsai szerepelnek. Ezen egykori zeneakadémiai növendékeim énekelnek velem együtt. A harmadik pedig Kudlik Júliával a Szeretettel - dalok és gondolatok. Mindhárom saját költségen, saját kiadásban jelentettem meg. Egyetlen boltban kaphatók az országban! A profitorientált tőke ellen így lépegetek. Lassan, de eredményesen! A „kudlikos” aranylemezzé avanszált másfél év alatt. Csöndben hármashat megünnepeltük...
 - Az sem véletlen, hogy a 2013-as Kossuth-díjat a pedagógiai, művészetoktatási tevékenységért ítelték oda, hiszen Önök új dolgokat fedeznek fel a diákjaival...
 - Nagyon fontosnak éreztem, hogy azon túl, hogy a saját népzeneink kultúránkat tudjuk, a szomszédjainkét is megismerjük! Nagyon sok az átjárás, az áthallás a Kárpát-medencében: erős keleti gyökerek, nyugati hatás, nagyon izgalmas, hogy miket kaptunk másoktól és azok hogyan alakulnak át nálunk. A jeles napok dalainál is sok érdekeset fedeztem fel, pl. hogy mennyire hasonlóan gondolkozunk az élethelyzeteinkben. Közös a történelmünk, ugyanarról énekelünk, csak a nyelv változik. Az emberek nagyon csodálkoznak, mikor ezeket énekelem, énekeljük. Sokkal gazdagabbak leszünk azáltal, ha mi is megismerjük a másokét, így elfogadóbbakká válunk. Ez mindenre-mindenkor érvényes, akár a cigánysággal, zsidósággal kapcsolatosan is. A zene által még az előítéletek is egyszerűen oldhatók fel!
 - Most erősen jelen van a magyar kultúrában a határon innen és túl élő magyarok együvé tartozásának érzése. Sokáig ezt nem volt szabad érezni. Odakinn ez mennyire érzékelhető?
- Amikor én itt egyetemista voltam, „cseh lánynak” számítottam az Eötvös Kollégiumban, pedig a Felvidéken magyar iskolát végeztem, és itt magyar szakra jártam. Ez a hatalmas nyitás ma óriási tett, mert a határon túli magyaroknak nagyon fontos az összetartozás érzése, a feltekintés az anyaországra, mint „édesanyára”. Mindenütt erős az asszimiláció, és éppen ezért az együvé tartozás érzésével kell erősíteni magunkat. A szülőföldön, az anyanyelven elsajátított tudás sokkal mélyebb, mint amit a többségi társadalom idegen nyelven tanulnak meg. Az önazonosságukkal tisztában lenni a legfontosabb, hogy büszkének legyenek arra, hogy magyarok. Magam is a bőrömmön tapasztaltam, hogy ez a mindennapok csatáiban milyen nehéz. Emiatt is fontos az oktatás, hogy tisztában legyenek azzal, milyen szellemi örökség a miénk! Ezt büszkén kell felvállalni. Ezért is különös hely a Dunakanyar, ahol sok nemzetiség él együtt és többféle módon tud(hat) egymásnak közös élményt nyújtani. Ezt csak együtt lehet!
- Szvorák Katalinnak van még egy újabb „tartozása” a gyerekek felé egy CD-vel. Ez mikor fogalmazódott meg?
- Karácsonyra várjuk az első unokát, akiről még nem tudni, hogy fiú lesz-e, vagy lány. Eszter lányom semleges nemből most Babónak nevezi őt. Sok-sok kismamának, anyukának, nagymamának szeretnék segíteni a készülő lemezzel. Itt a főszereplő az emberi hang, melyen altatók, tornáztatók, tapsoltatók, cirógatók, etetők, jártatók, dúdolós és dallamos mondók csendülnek fel. Minden terhesség és szülés számomra komoly misztérium, hiszen a nő legnagyobb alkotása a gyermek. Én a Popperrel szimpatizáló és lelkes feminista olvasó bizton állítom, hogy mi nők, ha semmi mást nem tennénk életünkben, csak szülnénk, akkor is a férfiaknál sokkal kiemeltebben hasznosabbak vagyunk, mert jövőt, így folytatást-biztosítót, egyedimegismételhetetlen lényeket-tehetségeket hozunk létre. A „spermalövő” férfiak elégedjenek meg és teljesítsék egy valamikori kínai filozófus útmutatása szerinti a három életcél: építsenek egy házat, írjanak egy könyvet és nemzzenek minél több gyermeket!
Anyaként megalkottam két főművem: két gyermekem! A férjem is teljesítette a filozófus elvárásait. Most nagymamaként szeretném élvezni, tovább énekelni a folytatást!

Mindenkinek áldott, békés karácsonyi ünnepeket kívánok
Szvorák Katalin

Szvorák Katalin: Húsvétot várva (részlet) és Czigány György : Külön Kyrie Szvorák Katinak

....Húsvét a Nagyhéttel karöltve a természet megújulása mellett az ember lelki-testi megújulásának, önvizsgálatának az időszaka. Ez a mi életünk leképezése is, mert ahhoz, hogy a magaslatokat megéljük, megértsük, megérdemljük, meg kell tapasztalnunk a mélységeket is. A Húsvét az isteni szeretet legnagyobb megnyilvánulása, hiszen Isten annyira szerette teremtményeit, hogy egyszülött fiát áldozta fel értünk. Czigány György szerint „szomorúságunk földjéből kelhetnek csak ki a húsvéti reménység virágai.” Most következik az az idő, amikor mindent előlről lehet kezdeni, Nagy László szavaival: "...letörlök arcomról minden csillagot."....

Czigány György :

Külön Kyrie Szvorák Katinak

Szívünk maradék hamuját
tehetetlen, síró gyerekként

viszi a vihar, hogy Isten
arcába vágja.
Uram irgalmazz, segíts
hogy hangodra ismerjünk -
halálos a szél zúgása.
De irgalom, hogy aki él
értünk virágot ültet.
Míg végleg elfogy
a testünk, míg marék port
csap föl az eleven böjti szél,
s mégiscsak mennyekig
emeli régvolt
szívünket.

Galambos Ádám interjúja Kudlik Júliával és Szvorák Katalinnal (Evangélikus Élet)

Két előadóművész őszinte, bensőséges vallomásai hallhatóak a szeretetről a most megjelent cd-n. Miért ezt a témát választottátok?

K.J. - Évek óta járom az országot, a magyarulakta területeket - olykor Katalinnal együtt - és a szeretetről osztom meg gondolataimat a jelenlévőkkel egy olyan világban, ahol nem szeretik a szeretetet. Pedig a harmadik évezred kezdetén is ugyanaz az egyetlen járható út számunkra, mint kétezer évvel ezelőtt: és ez a szeretet útja. Ha a ma embere - aki leginkább győzni, uralkodni és fogyasztani akar - nem döbben rá erre, elveszünk egy szálig.

Hogyan alakult ki hogy együtt dolgoztok?

K.J. - Ismeretségünk 1981-ben kezdődött, amikor Szvorák Katalin - akkor még határon túliként - megnyerte a Magyar Televízió Röpülj páva versenyét, ahol Antal Imrével együtt vezettem a műsort.

Sz.K. - Sorsszerűnek érzem a Julival való újra találkozást. A szentendrei Szent Péter Pál templomban A nap megszentelése címet viselő albumom bemutatóján Juli volt az est háziasszonya. Azóta számtalan estem, koncertem bevezetője-háziasszonya lehetett. Fokozatosan hangolódunk egymásra, mígnem barátságunk megszülte a szeretetről szóló közös műsorunkat. Egymásra találásunkat még jobban mélyítette Juli anyai ágon való délvidéki gyökerei, valamint mindkettőnk férjének kassai származása.

Az ének és monológ ritkán szokott egy albumon szerepelni, így talán formabontó, új műfaj is született. Nehéz volt együtt dolgozni, a két műfajt egységes harmóniába rendezni?

Sz.K. - Az emberi hang a legtermészetesebb közeg, akár ének, akár szavak rezgésének útján. Az egymásra hangolódásunk egyszerű volt, hiszen hasonló értékrendet vallunk. A lemezfelvételt több tucat előadás előzte meg. Most csak a legutóbbi kárpátaljai, ungvári és munkácsi megszólalásainkat említeném, ahol a római katolikus templom falai között nyújtottunk reményt és vigaszt.

Hogy látjátok, mennyire hiányzik ma a szeretet a mindennapokból?

K.J. Korunk legnagyobb problémája nemcsak hazánkban, hanem szerte a nagyvilágban a megértéssel, illetve a meg nem értéssel van. Lassan ott tartunk, hogy az emberek saját magukat sem értik. Nagyjából senki nem ért meg senkit. Még ha azonos nyelvet beszélnek is. Ha a nyelvek különbözőek, hogy értenek szót? A meg nem értés pedig gyűlölködéshez vezet! Még nagyobb baj, hogy az ember nem érti a természetet, amelynek szerves részeként teremtettünk! Süketek vagyunk arra a nyelvre, amelyen a természet napnál világosabban közli velünk, hogy kárt, fájdalmat okozunk a Földnek. Így lassan az evolúciós spirálban egyre lejjebb kerülünk. És már nem is az a baj, hogy lent vagyunk, hanem hogy lefelé nézünk. Nem tudunk fölfelé nézni! A kérdés az, akarunk-e? A döntés rajtunk áll! Ahogy kortárs költőnk Körmendi Gitta írja: „Lehet még más világ, lehet benne béke./ Minden, minden lehet, hogyha teszünk érte.”

Nagyon sok a jószándékú, tenni akaró, segítőkész ember, mégis a maroknyi sápiítózó sikoltozót halljuk meg. „A hangos szó a félelem palástja”. Aki fél - nem képes szeretni. A félelem a szeretet ellentéte. Hiszen a szeretet lényege, hogy lemondunk önmagunkról a másik javára. Aki fél, az önmagával és félelemével van elfoglalva. Manapság a rosszak azért olyan erősek, mert a jók olyan gyöngék. A jóknak pedig az kell legyen a feladata, hogy a hatalom szeretete helyett a szeretet hatalmát hirdessék, tanítsák és terjesszék. A szeretet megalapozását alázattal, áldozattal kell kezdeni. A leghosszabb út a világon, amely az embertől az emberig vezet. Ezt kell, kellene újra megtalálnunk és egymás kezét megfogva, megszorítva hittel, akarattal, elszántsággal és szeretettel segíteni egymást a bajban-betegségben, hogy azután együtt tudjunk örülni mások és a magunk sikerének.

Ilyen és hasonló gondolatok, és Kati által énekelt dalok követik egymást, beszédes csöndekkel összekötve, illetve elválasztva ezen a lemezen, amely nemcsak a kettőnket összekötő mély, belső értékek alapján kialakult őszinte barátság, hanem a sokéves közös munka megérett gyümölcse.

A szeretethez való hozzáállások, benső töltekezések nem titkoltan hitetekből fakad. Hogyan értelmezték a szeretet hírül vitelét a világban?

Sz.K. A szeretetre egyre nagyobb a lelki szükség, mégsem tudjuk úgy megélni, ahogy azt eleink tették. Ahhoz le kellene lassulnunk, tudatosabban kellene élnünk, az értékekre és egymásra jobban figyelünk, a családi kötelekeket erősíteni, hogy a szeretet utat törjön magának, s eljusson oda, ahová szánjuk. A mindennapok rohanásából, a zajos, zavarodott világunkból kellene kilépnünk, lelkünket felemelnünk, hogy észrevehessük saját környezetünkben is a mindennapi kis csodákat, a segítő kezeket, az odafigyelő tekintetet, s így emberarcunkat megőrizve belső harmóniánkat megtaláljuk. A Julival közös Szeretettel lemez megállítja az időt és az örök emberi értékeket szeretné megmutatni ebben a teljesen torz, értékválságos, manipulált, médiák által flusztrált világban. Sokszor ál-emberek, álarcok vesznek minket körül, ezért is betegszünk meg. Ez az album egyfajta kiutat, a szeretet útját szorgalmazza, mely egy radikális visszatérés a valódi értékek, a múltunk, a hitünk, a kultúránk égíse alá, ahol évszázados szokásrendeknek megfelelően zajlottak a mindennapok. Ez a visszatérő szeretet- attitűd számos családot menthetne meg, boldogíthatna. Sajnos a világtendenciák, melyeknek hullámai minket is sújtanak, az ellenkezőjét erősítik, de pont ezért kell ellenállni. A ma emberei agyonhajszoltak, időhiányban fuldoklóak, minden a megélhetés körül forog, a felülről-kívülről diktált trendik-divatok szerint zajlik, elveszítik önálló személyiségeiket és a globalizált világ kiszolgáltatott rabszolgáivá válnak. Ebben az agyonmanipulált világban valóban nehéz szeretetet közvetíteni, értéket őrizni, de nem lehetetlen. Augusztus 17-én a budapesti Máriaremetei Kegyetemplomban lesz albumotok díjtalanul látogatható bemutatója. Merre lehet még titeket a közeljövőben hallani?

Sz.K.- Legközelebb a Szakrális Hét keretén belül szerepelünk szeptember 15-én az Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtárában. Hiszek a művészet lélekformáló és világjobbító erejében, ezért nagyon remélem, hogy a műsorunkkal sok embernek szerezhetünk örömet és vigaszt.

K.J.- Mostantól már nemcsak előadásokon, de lemezen is hallhatók vagyunk, így csupán azt kérjük leendő hallgatóinktól, hogy 55 percre kapcsoljanak ki minden fütyülő, sípoló, ketyegő, dudáló és ki tudja milyen hangokat kiadó kütyüt és ketyerét, hunyják le a szemüket és nyitott füllel, kitért szívvel hallgassák „Szeretettel” című lemezünket!

KERTBARÁT MAGAZIN:

Visszaköszön a szülőföld

Gyönyörű népdalok, egyházi népénekek, gyógyító dallamok csendülnek fel Szvorák Katalin előadásában azon a huszonöt önálló albumon, ami három évtizedes pályafutását jelzi. Több ezer élő koncertet adott itthon és a nagyvilágban, zeneiskolában tanít, dúdolásával kórházi betegeket gyógyítanak. A Felvidékről elszármazott fiatal lány a budapesti diákévek után, immár fiatalasszonyként egy főváros közeli, szlovákijú faluban talált új otthonra családjával. Gyermekait itt nevelte föl, s máig ide tér haza ország-világjáró énekes körútjairól.

Kapaszkodik az út felfelé a Pilis kanyargós emelkedőin, összeboruló lombok alatt autózunk. Szentlászlóra érve, a völgyfaluban könnyen megtaláljuk a kőboltíves, kék fakapus portát. A ráomló dűsvirágú trombitafolyondár és a bejáratnál posztoló válogatott fenyők is hirdetik: errefelé becsben tartják a szép növényeket. Vendéglátóink, Szvorák Katalin népdalénekes és férje mégis szabadkoznak: nagy munkán vannak épp túl, a frissen elkészült kerti csobogó jócskán felforgatta a kertet. A mutatós építményt - geológus barátjuk segítségével - súlyos, kerek görgetegkövekből állították össze, amiket évek alatt maguk gyűjtögettek kirándulásokon.

- Nem akartunk tájidegen szökökutatókat, itt minden helyi anyagokból épült- mondja Katalin. A hagyományos, kőalapú vályog parasztház is, amit annakidején megvettünk. A tömör kőkerítést és a terasz körüli támfalakat is pilisi terméskőből faragták helybéli mesterek.

Pincről a Pilisbe

• A kövek között pedig hamisítatlan hegyvidéki kert: sok örökzölddel, illatos tûlevelűvel, takarosán föltornyozott fahasábokkal, hűvös-friss levegővel. De mi szél hozott éppen ide?

- Gyerekkoromban egy Losonchoz közeli picike faluban éltünk, Pincen. „inc, pinc, pala-pinc, te vagy odakint” - ahogy a játékos kiszámoló mondja, és valóban, én ott minden percet kinn töltöttem a szabadban. A kertünk alatt folyt az Ipoly, a közelben Árpád-kori temetődomb, s amerre a szem ellátott, játékra hívó csodás mezők. Mesevilág volt, ahol egy lehettem a természettel. Több generáció élt együtt a családban, és nagyszüleimtől megtanultam a földdel való munkálkodást is. Később aztán Budapestre kerültem egyetemre, amit szintén szerettem. Ám mikor már megszületett a kisfiunk is, hirtelen szűk lett a város a poros levegőjével, kutyapiszkos játszótérei. Természetes közegbe vágytunk. Ismerősök ajánlották e falut, aminek szép fekvésén kívül másik vonzereje, hogy szlovák szót is hallhatunk. Párom „kassai polgár” s ha ránk köszön egy-egy idős néni szlovákul, mi is úgy válaszolunk neki. A tájban is, az emberekben is kicsit visszaköszön a szülőföld. Mindketten bika jegyűek vagyunk, akiknek nagyon fontos az otthon.

• Az a régi, pinci otthon megvan még?

- Sajnos a szüleim hirtelen elmentek, és a régi házat lerombolta új tulajdonosa, egy tehetős vállalkozó. A környék is erősen megváltozott, úgyhogy ma már csak a temetőbe járok arrafelé. Mi most már itt vertünk gyökeret.

Kövek, fák, virágok

• Milyen volt a ház, a kert, mikor megérkeztetek, milyen állapot fogadott kezdetben?

- Hadiállapot - nevet Katalin. A ház kicsi volt, a szokásos „tisztaszoba-konyha-hálószoba” beosztással, és erősen

vizesedett. A villanyvezeték épphogy elbírt a pislákoló körtéket, hiányzott a fürdőszoba, s hiába örököltünk üvegezett verandát, a dermesztő téli hidegen az se enyhített. Volt teendő elég. Bővítettük a házat, cserépkályhát építettünk, kutat fúrtunk, és az udvart is alaposan rendbe kellett tenni. Lebontottuk az ólakat, rendeztük a terepet, és a férjem rengeteg fát, cserjét ültetett. Vörösfenyőt, balkáni fenyőt, cédrust, borókát, nyírfát. Alattuk, köröttük borbolya, berkenye, kecskerágó, madárbrs, illatozó babérmeggy, tamariszkusz. Persze mindezt apránként, hosszú évek alatt tudtuk megcsinálni, és ma se mondhatjuk, hogy kész volna.

• Ritka szépen sikerült a régi parasztház jelleget megőrizve, a belső tereket mégis elegáns és eredeti módon berendezni. Az épülethez csatolt, kertre néző, fényes nappali, benne búboskemence, rusztikus lépcső, ódon bélyeges téglákkal, a vitrinben káprázatos ásványgyűjtemény - mind arról vallanak, hogy akik itt élnek, figyelnek a környezetükre, megbecsülik és gyűjtik a múlt és a természet kincseit.

- Nemcsak a köveket szeretjük ennyire, de bármerre járunk, meglátjuk a különös formájú terméseket, virágokat, ágakat is. A fehér falon nagyszerűen mutat például a fügekaktusz kiszáradt levele, és bennünk kedves tengerparti emlékeket idéz. A vonzódásunk természethez és múlthoz a foglalkozásunkból is adódik. Tamás a múltat kutatja, én pedig a népdalokkal szintén az idők mélyén járok, hisz e dalok hosszú évszázadok alatt csiszolódtak, tisztultak a mai formájukra. És mind a természetből gyökereznek. A legszebb szerelmes dalok természeti képpel indulnak: „Én kimenék kiskertembe virágom nézni”. „Hej tulipán, tulipán, teljes szegfű szarkaláb, tele kertem zsályával, szerelemnek lángjával”, Piros, piros szegfű, bimbós marojánna”. Bármilyen dalba belekóstolgatunk, majd mind a virágokról szól és mind csupa jelkép, titkos erotika. Csak ma már egyre kevésbé értjük e finom képes beszédet.

• Ki-ki törheti a fejét. De mi most maradjunk az egyszerűbb feladatnál: jelképek helyett a valóságos virágoskert bemutatásánál.

- Ez tényleg elég könnyű, hiszen a hely adottságai megszabják a lehetőségeket. Hűvös, árnyas telek lévén itt később virágzik minden. Azért az öreg muskátli tövek dúsan virítanak, a kis színes egynyáriak is a kaspókban, s a leánderek is megbarátkoztak a klímával. Persze a kemény fagyok idején „beköltöznek” a házba. Kedvelik a helyüket a kőfalakon a tarka pozsgások is. Jövőre rózsákat szeretnék még ültetni a levendulák mellé. Eszter lányunk pedig eltökélten próbálkozik fűszerkerttel.

Kék madár és messzi tájak

• A házat és a kertet sajátos hangulatú fedett terasz kapcsolja össze, amit a hegyoldalba vágott, szárazon fölrakott terméskő fal övez.

- Dél-Franciaországban láttam hasonló, habarcs nélkül rakott falakat, és nagyon megtetszett. Sokfelé koncertezem, és az utazások során nyitott szemmel járok. Ha valami szép és jó, azt igyekszem „hazahozni”. A mediterrán kék és zöld színek együttesébe is beleszerettem s bár ez másfajta táj, a játékos színvilágot beloptuk az ajtók, ablakok, a terasz festésébe. Szeretünk ide kiülni. Sok szobanövényünk is itt „nyaral”, s hogy mennyire otthonos ez a zug, mutatja, hogy a kövek közti résekbe befészkeltek a kékcinegék. Búbajos picic madarak, jól esik elnézegetni őket. Rengeteg más „szállóvendégünk” is van, a bokrok, nagy fák vonzzák őket. Meg persze, azt is értékelik, hogy itt nincs kutya, macska.

• Milyen érdekes tájakra „röpített” még el a hangod?

- Énekeltem például Brazíliában magyar népdalokat, Bartók-feldolgozásokat. Ott aztán fantasztikus színes, buja a növényzet, hatalmas fák liánokkal, majmokkal, tarka papagájokkal. Vidámak az emberek, szinte a levegőben is a tánc ritmusát érezni. Nagyon szeretem a görög tájakat is, de a magas, alpesi hegyvidék is elvarázsol. Szokatlan helyszíneken is énekeltem már: marhavásáron Franciaországban, némaságot fogadó apácák templomában, Bajorországban. Több kórházban daloltam betegeknek, nekik készült a dúdolós lemezem, ami agyvérzés utáni beszédzavaros állapotok gyógyítására szolgál. És nagy megtiszteltetés, felejthetetlen élmény, hogy Mádl Ferenc köztársasági elnöki beiktató ünnepén én énekelhettem a Szózatot a Parlamentben.

Ünnepek virágai

• Ezek a jeles alkalmak emlékezetes csokrokkal is járnak?

- Igen, gyönyörű virágokat kapok, és nagy becsben tartom őket. Emlékszem, egyszer Illés Lajostól kaptam hatalmas vörös rózsacsokrot, piros-fehér-zöld szalaggal átkötve. Annyira örültem neki, hogy megszártva évekig őriztem. Mint ahogy a provance-i magyarok csodás mimóza csokrát is. Nagyon szeretem a virágot, s ha épp nincs a kertben, tartok itthon a vázában. A virágok, a növények éppúgy, mint a dalok, segítenek a zaklatott embernek megnyugodni, kicsit befelé figyelni. Nem nézünk tévét - egyetemista gyerekeinknek se hiányzik, - marad időnk olvasásra, természetjárásra, hegymászásra, vízi túrára.

• Ádvent, karácsony közeledtével hogyan telnek a kerti napok?

- Ilyenkor, a szokásos kerti teendők mellett, megnyesem kicsit a bokrokat és az örökzöldekből, bogyós ágakból, tobozokból csokrot készíték az ablakpárkányokra, fűzért a bejárati ajtó fölé. Fenyő és gyertyaillat keveredik a búboskemencében sült mézeskalács illatával. Fehér karácsonyban reménykedem, s lélekben az ünnepre készülődöm. December 27-én a belvárosi, Váci utcai Szent Mihály templomban fogok énekelni. Mostanában egyre jobban vonzanak az egyházi népénekek. Üzennek e dalok, erkölcsi példázatok adnak. Legutóbbi lemezem, A nap megszentelése is ebben a tárgykörben fogant, és most készülődik a legújabb, melynek témája: Isten és a természet.

Sándor Mária

Szvorák Katalin: Emlékfoszlányok Illés Lajosról

A bálványosi emlékkoncert apropója irattatja velem örökkön visszatérő gondolataimat Lajosról. Bár nem vagyok a szavak

embere, - akárcsak Lajos se volt-, de az iránta való mélységes tisztelet, szeretet vezérel most engem.
A mostani meghívás különleges öröm számomra, az egykori felvidékinek, az meg külön jelentőséggel bír a szívemben, hogy Illés Lajosra emlékezünk zenéjén keresztül.

Amikor én még kislány voltam, tízévesen a 68-as táncdalfesztivált hallgattam lelkesen, amikor még Lajos is „kisrác volt...” Olyan hangot ütött meg az Illés, hogy odaát a Felvidéken is megtelt a magyar lélek vele. Népdalénekesként is fújtam a dalaikat, mert a zenéjük magyar volt és rólunk szólt. Ezért is volt óriási öröm és megtiszteltetés, amikor jóval később, személyesen is kapcsolatba kerültünk 95 tájkán. Lajos ekképpen nyilatkozott erről: „Kati volt a Magyar Ének című művem egyik főszereplője. Megragadott gyönyörű hangja, megéreztem, több van benne, mint amit eddig megismerhettünk”. Majd következett a Betlehem csillaga, ahol Mária szerepét kaptam. Sose volt számomra nehéz műveinek eléneklése, hiszen elég volt természetes önmagam megszólaltatása. Lajos is ilyen volt: minden sallangmentesen működött nála, így könnyű volt vele együttműködni.

Külön két albumot is készített számomra: a népdalátiratokból álló Válaszúton-t és a gyermekeknek szóló versmegzenésítéses Álomföldön-t. Nagyon jó érzés volt vele együttalkotni, hiszen zsenialitása adott volt, a sebessége pedig hihetetlen. Napok alatt születtek meg zeneszámai. Mókás és viccelődős Lajos volt a stúdió parancsnoka és külön-külön minden szereplő növendékemet megölelte, megörvendezettte. A gyermeklemezről mindenki fújja a Talabér slágert, a Válaszútonról a csodás népdalfeldolgozások mellett a „ Miért hagytuk, hogy így legyen” című kakukktójást élveztem a legjobban. Félteve őrzött kincsként hosszú évekip dédelgettem a nemzetiszínű szalaggal átkötött sárga rózsacsokrát és mind a mai napig elevenen él bennem a Magyar ének erdélyi turnéjának néhány napja, amikor Énlakán vendégeskedtem Lajoséknál, ahol igazi felszabadult énjét élvezhettük. Együtt szedtük le a szomszéd házról azt a csodás feliratos tetőcserepet, mely a mai napig kandallónk peremét díszíti. Később elhozta hozzánk látogatóba atyai jóbarátját, az énlakai lelkészt, Dancs Lajost. Milyen jó érzés, hogy a vendégkönyvünk is megörökítette emléküket: „....Ahol a Firtos lova hátán még szunnyad a Gondviselés...” Majd holland barátait kalauzolta hozzánk, akikkel együtt mulattuk az időt pilisszentlászlói otthonunk udvarán.

Szomorú volt elmenetele, de zenéje, emberi nagysága örökké él bennem, mint ahogy Szokolay Zoltán búcsúztató verse is:

„Fenn ül már az égi kántor.

Zúzos, jeges glóriája

rácsúszik a homlokára,

keze billentyűkön táncol,

lába ráfagy a pedálra,

de szemében öröm lángol,

azzal tekint utoljára

ránk, az itthagott világra....”

Biztos vagyok benne, hogy most is kíváncsian figyelni sorsunkat, kíséri énekeinket és Bálványoson is velünk lesz az égi kántor és „szemében öröm lángol”.

Jóleső érzés jó ügyet szolgálni ! Beke Beáta meghívásának köszönhetően a lekenyei Családi Napnak közreműködője lehettem Kudlik Júliával együtt , ahol adventi gondolatainkat és énekeinket osztottuk meg a lelkes közönséggel, Várakozás című lemezünket bemutatva .

A családiás délután jótékonyági célt szolgált, hiszen a befolyt összegeket a kárpátaljai Rát-i Szent Mihály Árvaház javára ajánlották fel a szervezők. A gyermek a legvédtelenebb, s szeretetése is mérhetetlen. Gyermekként a nyári szüneteket számtalanszor Feleden töltöttem a nagynénémnél, akit sokszor elkísértem az ottani csecsemőotthonba, ahol a kis árvák szomorkodva várták, hátha valaki kiválasztja őket és családban élhetik majd életüket. Szívfacsaró volt ezt nekem is átélnem, hiszen jómagam is 6-7 évesen találkoztam velük először. Annyira ragaszkodtak hozzám, énekeltem nekik,játszottam velük és figyeltem rájuk,hogy szinte csüngtek rajtam. Volt egy-két kis kedvencem is,köztük egy csillogó, bogárszemű cigány kislány, aki aztán kiválasztott lett - elvitték nevelőszülők - nagy szomorúságomra. Akkor élhettem meg azt az érzést, hogy a dalok, a játékok mennyire feledtethetik a bánatot, a szomorúságot, a magányt .Egy életre való muníciót, érzékenységet kaptam ezektől a találkozásoktól,tapasztalásoktól. Berzéte remek szervezésével, figyelő közönségével és kiváló hangtechnikájával maradt meg emlékeimben, Tornagörgő csodás református temploma felemelő élményt jelentett, ahol a dalok és gondolatok még mélyebben hatottak. Külön esemény volt a teltház, meleghangulatú tornai fellépés, ahová rendőri felvezetéssel érkeztünk, hiszen elvesztünk a ködben, de annál nagyobb volt a megérkezés varázsa és a Várakozásra várakozók öröme....

Az elmúlt években a kárpátaljai koncertjeim Ungvártól - Körösmezőig hatalmas élményzuhataggal társultak, hiszen számtalanszor megtapasztalhatta az ember, ahol legnagyobb a nélkülözés, ott a legnagyobb a szeretet .Nagyon örül a lelkem, hogy végre Kárpátalja is „közügy lett”, hogy megmozdultak a szívek, a segítő kezek...

SIMON ERIKA (Keresztény Élet):

A szeretet kommunikációja

Beszélgetés Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművésszel

Pinc díszpolgára vagy, nem csoda, hiszen a kultúrház avatásán már szerepeltél hároméves korodban...

Nem gondolom, hogy ez a számomra keserű kudarccal kezdődött és végződött szereplésem alapozta volna meg a

díszpolgári címet, hiszen sírva szedtek le a színpadról, mert elszállt a bátorságom, amikor a „Hopp, Juliska...” kezdetű gyerekdalt kellett volna elkezdennünk, s a barátném hamisan zengte...

Családod számára is természetes volt a zenének, éneknek szükséges jelenléte?

Olyan közösségben cseperedtem fel, ahol természetes volt a dalolás munka közben, az énekkel való dicsérete az Úrnak. Anyai nagyanyám, Lőke Margit népszínművekben primadonnáskodott falujában, anyai nagyapám, Berki Kelemen József is nótás kedvű volt. Édesapám autodidakta módon tanulta a hegedülés fortélyát, édesanyámat Losoncra járatott zongora órákra. Több generáció vett körül, ahol mindenkinek meg volt a maga szerepe, helye, mindennek rendelt ideje volt. Már apró gyermekként szervesen beépültem a felnőttek világába. Kicsi kapámmal egyengettem a földet, „karmesteri pálcával” idomítottam a tyúkokat. Jómagam így tanultam meg, hogy mindenért meg kell dolgozni, mert csak így értékeled munkád gyümölcsét.

Minek köszönheted az életed egészét meghatározó zenei élményt?

Úgy gondolom, születésemmel már a génjeimben hordoztam a dalolás természetes voltát, hiszen anyai nagyszüleim gazdálkodó parasztok voltak, apai ágon pedig juhászok. A paraszti elődöktől örököltem az alázatot, a juhász felmenőimtől a mérhetetlen szabadság érzetét. A népdalhoz mindkettő elengedhetetlen. A saját magam kedvtelésére dalogattam, csalogattam ki a csigát házából, vagy a katicabogarat röptettem. Bizonyára ezért volt számomra természetellenes kiállni kisgyerekként a pódiumra, látva a feszülten várakozó nézősereget. Akkor úgy érezhettem, ez annyira személyes ügyem, ami nem tartozik másra. Egyébként mindmáig hiányzik belőlem az egoista exhibíció, a közlés vágya erősebb nálam, az emberek lelkének megérintése, a dalok szeretet üzeneteinek átadása, tolmácsolása.

Milyen emlék fontos számodra ma is Pincről, az Ipoly tájáról?

Az a gyermekkori óvodanélküli szabadságélmény, amit a mai gyermekek sajnos, már nemigen ismernek. Barátnémmal való kószálás a réteken, mezőkön, az Ipoly töltésén, a nyíló mezei virágokkal, ami különösen tavasszal ejtett rabul. Hatalmas kertünk végében, az egykori Árpád-kori templom helyén figyeltük a golyák gyülekezését...De felelevenedik a régmúltból a kukoricafosztás, ahol hallgattuk a bölcs öregek meséit, történeteit.

Az általad nyújtott zenei szépség a lényeg, de a lexikális adatok is jelzik életutad gazdagságát: harmincöt éve a televíziós Röpülj páva versenyen elért nagy siker, s azóta három kontinens negyvenhárom országában több ezer hangverseny. Kitüntetések, díjak és lemezalbumok hosszú sorát említem: az ifjúkori Dalvándorlás lemeztől az Ajándék anyagáig! Mit jelent ez utóbbinál a népdal határmezsgyéjén való kalandozásod?

Pályám során számos tehetséges zenésszel hozott össze a sors, akikkel hol népdalfeldolgozásokat, hol megzenésített verseket, de rock-oratóriumokban is énekelhettem. Kíváncsi és kísérletező természetem próbálta feszegetni a népdal határait, hiszen egy lélekbe sok minden belefér. Tinédzserként Kovács Kati számokkal debütáltam felvidéki táncdalversenyeken. A mostani Ajándék albumon is hallható néhány sláger újra gondolva népi hangszerekkel az egykori Illés zenekaros Szörényi-Bródy számokból, melyen Szörényi Levente is énekel.

Csak töredékeit említhetjük meg most az életmű egészének. Egyik lemezednek megragadóan egyszerű a címe: Szeretettel...(Dalok és gondolatok) Ezzel kapcsolatban emlegetik a Kudlik Júliával közösen adott estjeidről szólva a szeretet kommunikációját. Mi a szeretet-hangversenyeknek és a lemezeknek a története?

Kudlik Julival való újratalálkozásom a Gondviselésnek köszönhető, hiszen a 81-es Röpülj páva után hosszú idő telt el, hogy a Nap megszentelése c. albumom bemutatóján házigazdaként szerepeljen, majd egy önálló est tervezete ötlött fel mindkettőnkben, ahol az ő szeretetet-gondolatait az én szeretetet-énekeim kísérik. A Szeretettel lemezbemutatókon lelassul az élet és mindenki másképpen távozik, mint érkezett. Azóta megszületett második közös albumunk is, melynek címe a Várakozás, mely advent kapcsán szól a lelkekhez.

Az Éneklő Egyház népénekei mikor, hogyan hatottak rád? Hogy születtek meg albumaid a karácsonyi, nagyböjti, húsvéti, pünkösdü ünnepek zenéi jegyében?

A talentumot, amit kaptam, a Teremtőnek köszönhetem, s az éneklés számomra mindig egyfajta emelkedettebb állapot, ünnep, mely kiemel a hétköznapokból. Ez még hatványozottabban igaz az egyházi népénekekre. Hatalmas belső erőt árasztanak ezek az énekek, nem véletlen, „aki énekel, az kétszer imádkozik.” Kisgyermekkoromban ezek az énekek csodásan zengtek a pinci templomban és békét, nyugalmat, biztonságot és hitet adtak egy egész életre. Ennek a múltidézésnek is köszönhető, hogy öt lemezemen szólhatok az Úrhoz, sőt az egyiken öt történelmi egyház legszebb teremtést dicséző énekeit szólaltatom meg. Az ökuménia mellett kutattam a szomszéd népek egyházi és világi dallamkincsét a jeles ünnepeink kapcsán, így született meg az a megbékélést erősítő nyolc lemezem, melyeken a Kárpát-medence közös dallamkincséből válogattam és az énekeket és dalokat eredeti nyelveken szólaltattam meg.

Rátaláltál a gyógyító dallamokra... Szabó Lőrinc Mozartól írt költeményében így kiált fel: Gyógyíts meg Zene! A muzsika

biztosan táplálja a lélek erőit, de a Te gyógyító dallamaid gyakorlati célt is szolgáltak. Hogyan és hol legelőbb?

Az éneklés gyógyerejét kiskoromban is már megérezhettem, amikor keresztanyámat elkísértem a feledi csecsemő-gyermekotthonba, ahol az árva, nagyrészt cigány gyerekeknek énekeltem. Feledhetetlen volt a gyermekek mély ragaszkodása hozzám, a szintén gyermekhez. Azóta is kísért ez az emlék, a szeretet utáni vágy, a valakihez való tartozás óhaja, a kirekesztettek világa.

A zene valóban gyógyír a léleknek, s talán azt gyógyítja leginkább, aki maga is műveli a zenét. Hihetetlen örömforrás, s talán az egy szál énekhang bír legerősebb, legmélyebb hatással, mint a legintimebb megszólalási forma, mely a legérzékenyebb húrokat pengeti. Jó pár éve egy súlyos betegségből felépülve döbbsentem rá, milyen vékony hajszálon függhet az emberi élet és a betegség milyen kiszolgáltatottá tesz. Ezért örültem az orvosok, nővérek felkérésének, akik már korábban is gyógyítottak dalaimmal, hogy kimondottan a beszédzavarban és más betegségekben szenvedőknek készítsek albumot. Kiadtam az agyvérzéses betegek felépülését segítő Dúdolás lemezem, melyen közismert népdalokat dúdolok-énekelek, ezáltal serkentve, stimulálva, segítve a beszédképességet.

Tanári munka Szentendrén a Vujicsics Tihamér Zeneiskolában és néhány szemeszter a Zeneakadémia vendégeként. Oktató munkával és dalokkal jársz gyakran az „álomföldön”, a gyermekek világában...

Számtalanszor tapasztaltam, amikor gyerekeknek énekeltem, hogy az apró, még beszélni sem tudó csöppség hogyan billegette magát a ritmusra. Ezzel az érzékenységgel születünk, a génjeinkben hordozzuk zenei anyanyelvünket. Vallom, előbb dúdoltunk, énekelünk, majd megtanultunk beszélni. Örömmel tanítok, mert a gyerekek a tiszta lelkiületükkel fogékonyak minden szépre, jóra. Ezért óriási a pedagógusok felelőssége. Jómagam nemcsak tapasztalatot, példát nyújtok, de segíték a fiatalok érzelmi csatornáit megnyitni és közben egyfajta lélektani „aknamunkával” erősítem őket személyiségükben. Külön csoda egy több százéves kultúrának láncszemeként továbbéltetni a népdalkincsünket általuk.

Szakadatlanul új és új hangversenyek, lemezfelvételek sodrában mi készül épp mostanában?

Sok minden érlelődik bennem. Az egy éves Julka unokánkat már megajándékoztam a Tente baba című lemezzel. Hamarosan érkezik a következő emberpalánta, akinek jötte egy palóc meselemezre sarkall. Bizonyára életem végéig dalolni fogok, mert nincs olyan emberi érzés, amelyet a népdalainkkal ne lehetne kifejezni, hiszen az énekek mindenre választ adnak. Nem szeretnék a mai kor taposó malmában elveszni, felőrlődni, ezért Kodály Zoltán szavaival vallom:”Mechanizálódó korunk olyan úton halad , melynek végén az ember géppé válik. Ettől csak az ének szelleme véd meg.”

Az új pápáról (ÚJ Ember)

Nem könnyű nyilatkoznom, de már a névválasztása is szimpatikus, magáért beszél. Isten földi helytartója nem véletlenül választotta a Ferenc nevet, hiszen Assisi Szent Ferenc a szegénység, a béke embere mindenkinél kisebbnek akart látszani, nem uralkodni senkin, ahogy Krisztus is mindenki szolgája lett. Assisi Szent Ferenc testvérként tekint a világ minden teremtményére, minden emberre. Az egyik legkedvesebb imám a Naphimnusza, melyet éneken megszólaltatni gyönyörűség. Assisi Szent Ferenc halála előtt rendi testvéreinek diktálta le ezt az imát nagy fájdalmi közepette, nyomorúságos körülmények között, mégis egy csodálatos hálaének született. Az új pápa közvetlenségével, egyszerűségével, természetességével és eddigi megnyilatkozásaival őszinte emberi arcát mutatta, kerülve a formalitásokat, külsőségeket. Ez nekem nagyon szimpatikus. Személye bizonyára hozzájárul az egyház lelki megújulásához, közelebb viszi az embereket a hit mélyebb megéléséhez és példamutató szerénysége kihat majd az egész katolikus papságra, ami mindannyiunk javát szolgálhatja. „Ő, hogy szeretnék egy szegény egyházat, amely a szegényekért él!” - mondta Ferenc pápa. Ez számomra olyan üzenetérték, olyan példa lehet, amely együttérzőbbé, jobbbá, szebbé, békésebbé teheti a világot.

Riport a PILISCSABÁNAK:

32 éve énekel, több mint 3000 koncertet adott 33 országban eddig. Mindezt család, két gyermek mellett. Hogyan tudta/tudja megvalósítani ezt a sok mindent megvalósítani? Mi a titka, hogy fér a család mellé ez a fényes karrier? Talán a pályát, a szolgálatot nevezném meg életutam felelevenítésekor, mert a karrier szó igencsak messze áll lelki éghajlatomtól. Olyannyira, hogy ezt nagyon is kiérzik a karriert építő és karriert egyengető „kultúrdiktátorok”, így személyem mindig kívülesett látószögükből. Hál’Istennek! A teljes belső lelki szabadságnak köszönhetően, az örökölt alázatnak és a Teremtőtől kapott hangomnak köszönhető mindaz, amit más karriernek érez. Számomra soha nem volt kérdés, hogy első helyen és utána is mindig a család a leglényegesebb, mert ha az ember lelke nem nyugodt, nem él teljes belső harmóniában, akkor az ének is „hamiskásan” szól. Ahogy korosodom, egyre inkább látom, érzem azt az értékrendet, amit követnem kell, és amivel embertársaimat szolgálhatom. Valóban érvényes mindaz, amit jó húsz éve feltett hasonló kérdésre fogalmaztam meg: a karriernél jóval fontosabb számomra a friss harmat, zsenge családom, egy siheder vörösfenyő görbén nőtt ága, búbos kemencénk, esti litániák, mosolygó kankalinok, tündöklő szemek, barátaim, kacsintó partifecskék, a moha, a páfrány, egy impresszionista naplemente...

Hány évesek a gyerekek?

Már maga a születés egy misztikum, egy csoda, így életem legnagyobb élménye gyermekeim születése volt. Tudtam, hogy gyermekeim, akár csak minden ember, valamilyen küldetéssel érkezik ide a Földre. Minden születésben ott a hatalmas lehetőség és a család, a nevelés-neveltetés, valamint a hit továbbadása felelős, hogy a

szárnypróbálgatás után teljes kibontakozás következhessek. Akkor is ezt vallom, hogy tudom, nevelni tulajdonképpen kizárólag részlegesen lehetséges, mert születésünkkor már kész teremtett lények vagyunk és így magunkkal hoztunk mindent, amivé válunk és a nevelésből csak azt fogadjuk el, ami ellen a bennünk lévő adottságok nem lázonganak. Nagyon fontos, hogy a gyermekben ne önmagunkat keressük, mert ez egy magunkban lévő hiány pótlása, egy merő egoista szempont. Nyugodjunk meg, mert a Teremtő gondoskodik arról, hogy mindenki valahol megtalálja önmagát és a helyét ezen a földön. Ezt az utat a család, a nevelők csak egyengethetik. Mindezt most ötven fölött fogalmaztam meg, egyfajta életbölcseesség tulajdonával, ez természetesen nem jelenti azt, hogy mindkét gyermekünket csodamódszerekkel istápoltuk volna. Mindketten a húszas évek elején még szárnypróbálgatnak, mi meg férjemmel komoly belső izgatottsággal-féltéssel figyeljük őket. Ádám másfél éve dolgozik és távúton most fejezi be az export-menedzseri szakot Kremsben. Négy nyelven beszél és lelki habitusa leginkább juhász felmenőimhez hasonlítható. Eszter lányunk a maga vibráló, tüzes, gondoskodó egyéniségével gazdagítja környezetét és hasonló féltő gondolatokat ébreszt szüleiben, akárcsak a bátyja. Ő a Műszaki Egyetem ipari formatervező szakán élvezi az egyetemista ifjúság nagyrészt gondtalan és szabad légkörét.

Mik a legfőbb értékrendek az Ön életében?

Értékrendem nagyon szigorú és talán egyedi, mert én hiszek a dal, az ének megváltó és gyógyító erejében, hiszek a Vox Humáná-ban, és hiszem, hogy az ének emberibbé, békésebbé alakíthatja világunk. Hiszek a családon alapuló társadalom örökös erejében, a kis közösségek életben tartó energiájában, az imák gyógyító hatásában. Templomi koncertjeimen olyan nagyon közel kerülök az Úrhoz, hogy szinte párbeszédben vagyok vele. Naponta űzöm el, illetve tudomást se veszek a lelki mérgekről, melyeket egyre betegbb civilizációnk áraszt. Tudatosan, közel másfél évtizede igyekszem kerülni minden manipulált álembert, minden kifacsart értéket és irtózom a médiák örökös háttér befolyásolásától. Két évtizede nem nézek tévét, a rádiókat a padlásra száműztük, hogy elkergessük az odaköltöző nyesteket, de úgy látjuk, már ők is megszokták az örökös háttérzörejt. Mindez nem jelenti azt, hogy egyfajta remete-értékrend szerint élnek, sőt! De nagyon megsűröm a külső hatások milyenségét.

Csendre van szükség ebben a felbolydult világban, mert egyébként feladjuk önmagunkat és az egymáshoz vezető utat. Én imádom a csendet, melytől a legtöbb ember fél, mert nem tud vele mit kezdeni. És a csendben szembesülnie kell önmagával. Ez nem könnyű állapot, hiszen a legtöbb ember önmaga elől (is) menekül. Nekem a csend templomi csendet és a természet csendjét jelenti elsősorban. Ha templomban énekelek, akkor egy-egy ének közt súlyos csend honol, komoly üzenettel! Nemcsak énekkel és csenddel közelítek világunkhoz, de igyekszem esetlen szavakkal is a mindennapokban megjelenni, mindig őszinteséggel, önmagam vállalásával, mert látom, hogy embertársaim nagy része kissé másnak akar látszani, mint amilyen.

Ma már tudom, hogy a Teremtőtől tehetséget is kaptam, méghozzá énekhangomat, melyet gyermekkorom felvidéki falusi templomában, majd a helyi kultúrházban észleltem először, de ahogy peregtek az évek, évtizedek, egyre inkább éreztem, hogy ez az én valódi utam: az emberek vigasztalása, lelki gyógyítása énekeimmel, de párhuzamosan nekem is gyógyír a dalolás. Óriási ajándéka a sorsnak, hogy bárhol és bármikor dalra fakadhatok, külön éltető erő és bizonyosság mások szeretete, mely felém árad. Ez is hozzájárul egyre állandósulóbb belső békém megteremtéséhez. A belső béke megelégszéséhez sok-sok alázat szükséges és mindenkor igyekezet mások és önmagad elfogadására. Természetesen lényeges, hogy a rossz kisugárzású embereket igyekszem távolról elkerülni és sűrűn gyakorlom a megbocsátást. Mára már teljesen hatodrangú, hogy a pályámon mikor számítok egyáltalán hírértéknek, mert ezeket mások kreálják, így elsősorban a magam értékítélete a fontos. Természetesen az építő, jó szándékú bírálatot elfogadom és jól is esik, a rosszindulatú valamikor bosszantott, igaz csak néhány percig, ma teljesen elsiklok fölötte, átlendülök rajta és sajnálom a rosszmájú ítészt - bizonyára boldogtalan ember.

Több mint 30 önálló lemezt adott már ki. 2007-ben jelent meg, bár kereskedelmi forgalomban nem kapható a Dúdolás - gyógyító dallamok. Ezt az albumot beszédsérültek gyógyítására alkalmazzák. Honnan jött az ötlet az album elkészítésére? /Milyen hatékonysággal használják?

Ez a lemezem zenei kíséret nélkül feldúdolt és elénekelt, többnyire ismert népdalokat, katolikus és református énekeket tartalmaz. Akárcsak közel húsz lemezem, már ez a CD is a weboldalamról ingyen letölthető szöveggönyvekkel együtt. Több helyen is nyilatkoztam gyerekkori álmomról, hogy az emberi lelket valamilyen módon gyógyítsam, mert a népdal erre kiválóan alkalmas, hiszen az emberek örömben, bánatukban legmélyebb érzéseik kifejezésére használták kezdettől fogva. Az emberi hang alkalmas a legintenzívebb érzelmi hatás kiváltására. Beteg társadalomban élünk és ez a lemez nem csak az agyvérzéses betegeknek használ. A beszédértésre képtelen, magába zárkózott betegek tudata legelőször a gyerekdalokra, népdalokra kezd ébredni, ilyet hallva elérzékenyülnek, könnyezni kezdenek, majd egy részük énekelni próbál és csak később kezdenek beszélni. A lemez tudatos felhasználásával jónéhány meggyógyult beteg útját követhetem. Tervezem elkészíteni az album folytatását is.

Piliscsabán járt e már ezelőtt?

Piliscsabán számtalanszor átutaztam, voltam itt rongy-kép kiállítás megnyitón és még jó néhány alkalommal. A Pilis, így Piliscsaba is nekem, mint pilisszentlászlói lakosnak egykori gyermekkorom színterét, Pincet idézi, ahol mesevilág volt és egy lehettem a természettel. A budapesti egyetemi évek után természetes közegbe vágytunk és párommal, aki „kassai polgár”, Pilisszentlászlót választottuk, mert ebben a tájban és az emberekben is kicsit visszaköszön a szülőföld. Számos elismerést és díjat kapott az évtizedek alatt. Van - e kedvenc / mely a szívének legkedvesebb?

Az én lelkem nem azért szólal meg énekekben, dalban, hogy azt különböző kiosztott díjakkal ismerjék el, ettől függetlenül van több mint egy tucat díjam, melyek közül az Alternatív Kossuth-díjat említem, mert ezt „alternatív korszakban” kaptam és lefedi azt az alternatív életutat, melyet nagyrészt egyedül jártam végig. A Liszt-díj komoly szakmai elismerés, viszont a legbüszkébb arra vagyok, hogy városom, azaz Fülek, ahol nevelkedtem, díszpolgárrá avatott, de még ennél is mélyebb érzés, annak a falunak díszpolgárságát magaménak tudni, mely útnak indított. Ez az egykoron színmagyar, alig 300 lelkes

kis falu: a Losonc melletti Pinc. Ez utóbbi két díjat egy kis közösség szeretete adományozta nekem és ezért életem végéig hálával, szeretettel gondolok mindkét hely minden lakójára.

Kudlik Júliával jön a Piliscsabai Adventi koncertre. Milyen kapcsolatban van a híres televíziós személyiséggel? Kudlik Julinak mi lesz a szerepe az adventi koncertben?

Kudlik Julit még anno 1981-ben ismertem meg azon a nevezetes Röpülj páva vetélkedőn, melyet én nyertem meg, méghozzá akkor még csehszlovák állampolgárként. Ez abban az időben „korszakalkotó” volt. Julival néhány éve találtunk egymásra. Ő lemezbemutató koncertjeim háziasszonya és van egy közös műsorunk is, ahol én különböző szeretet-énekeket szólaltatok meg és Juli, aki ötödéves teológus hallgató - a szeretet kommunikációját illusztrálja csodálatos gondolataival. Ennek egy variánsát, kimondottan adventre fókuszálva fogjuk Piliscsabán előadni. Az elhangzó gondolatok és különböző énekek, népelemek mondandója és üzenete elsősorban adventi lesz, melynek egyik alapmotívuma, életre keltője, hogy mindkettőnknek, akárcsak embertársainknak hatalmas a szeretetisége. Az énekelt és elmondott „szentenciáink” szerint: a szeretet ereje mindent legyőz és csak a szeretet mentheti meg a világot. Julival közösen valljuk, hogy "bármit elveszíthetsz. A vagyonodat, a békességedet, a türelmedet, a hitedet, a családot, az életedet.... Mindent! Csak egyetlen dolog van, amit soha senki nem vehet el tőled, sem el nem veszítheted, az, amit te adtál másoknak."

Csoma Bori riportja (Prága) - részleteiben megjelent a Prágai Tükörben és az Új Szó-ban
Prágai beszélgetés Szvorák Katalinnal

Szvorák Katalinnal prágai vendégszereplése alkalmából beszélgettünk családról, gyerekekről, népdalparhuzamokról, a zene gyógyító erejéről, és még sok másról.

CsB: Ma és holnap a Prágai Magyar Intézetben adsz koncertet. A mai koncert egy gyerekeknek szóló műsor lesz A nap után sétáló, a holnapi pedig egy komoly, ünnepi koncert, amely az Emlékezzünk történelekről címet viseli. Úgy tudom, hogy már többször léptél fel itt Prágában.

SzK: Igen, itt a Prágai Magyar Intézetben is sokszor koncerteztem. Főleg az ünnepek közeledtével hívnak meg, húsvétkor, karácsonykor, de Mikulás tájékán is többször köszöntöttem már a gyerekeket énekeimmel. Mindig nagy boldogság, amikor ide jöhetek.

CsB: Ha jól tudom, a prágai Iglice Egylet a te Iglice szívem c. lemezedről kapta a nevét, ezek szerint most keresztanyaként üdvözölhetünk itt Prágában. Mesélnél egy kicsit erről a kapcsolatról?

SzK: Igen, a keresztanyaságnak nagyon örülök, már csak azért is, mert Prága a szívem csücske. Nagyon szerettem volna itt diák lenni, az Ady Kör, a prágai magyar diákok társasága is nagyon vonzott, sok fiatal ismertem innen, a város pedig egy igazi ékszerdoboz. A sors úgy hozta, hogy mégsem itt lettem diák, hanem Budapesten. Aztán megszületett az első gyermekünk, Ádám, és neki köszönhetően az Iglice szívem című album ötlete is. _ _ _ Amikor majdnem tizenöt évvel ezelőtt a prágai magyar kisgyerekes családok úgy gondolták, itt az idő, hogy egyesületté alakuljanak, és hivatalosabb keretek között vigyék tovább a magyar óvodát és anyanyelvi foglalkozásaikat, felvetődött, hogy milyen nevet adjanak a társaságuknak. Moravcsík Tímea, az akkori óvó néni ekkor megkeresett, hogy az oviban sokszor hallgatott lemezem címét felvehetnék-e? Én persze boldogan az áldásomat adtam rá, _ _ _ hát így lettem a keresztanyja az itteni egyesületnek.

CsB: A honlapodon is láttam, és riportokban is olvastam, hogy rengeteget utazol, a világ hány országában jártál már?

SzK: Már egy jó ideje nem számolom, de több mint harminc országban jártam. Imádok utazni, idegen messzi tájakat bejárni, emberekkel találkozni. Az énekesi pálya kedvez ennek a hóbortnak.

CsB: Amikor külföldön lépsz fel, ottani magyarok felkérésének teszel eleget?

SzK: Az érdekes az, hogy nem igazán a magyar közösségek hívnak meg. A meghívásokat számbavéve csak elenyésző a kinti magyarok felkérése. De nagyon gyakran magyarok is vannak a nézők között. Amikor például Spanyolországban szerepeltem, Avila-ban, az első sorban ott ültek a magyar apácák, óriási élmény volt látni, érezni átszellemült arcukat, de bárhol a világon szerepelek, mindig rámtalálnak a nézők soraiból a magyarok, és az olyan jó érzés. Távolság az hazától, mindig mélyebben és emelkedettebben szólnak a dalaim, ez nem véletlen...

CsB: És Magyar Intézetekben is sűrűn lépsz fel?

SzK: Igen, ez év júniusában a Trianon-i megemlékezés kapcsán a párizsi Magyar Intézetben adtam koncertet, de három évvel ezelőtt, éppen október 23-án Oslóban vendégszerepeltem, két éve pedig Cleveland-ben tartottam előadást az 1956-os forradalom női szereplőiről, majd dalban keseregtem. Mindig nagy boldogsággal megyek, mert nagyon szeretek utazni, szeretek emberekkel találkozni, külföldiekkel is, nem csak magyarokkal, és mindig nagy feltöltettség nekem egy-egy út is, meg az is, hogy meg tudom osztani a dal-élményemet az ottani közönséggel.

CsB: És ha külföldön énekelsz...

SzK: Természetesen magyarul énekelek, de előfordul, hogy a Kárpát-medence közös dalaiból is összeállítok dalsokrokat. Ilyenkor szlovákul, horvátul, szerbül, olykor lengyelül, románul, de csehül, is dalolok. De olyan is előfordult már, hogy finnül, spanyolul, oxiánul vagy éppen norvégul konferáltam. Ez utóbbi Oslóban történt. Angolul nem tudok tökéletesen, úgyhogy inkább vállaltam a norvég nyelvet. A követségen volt egy lelkes segítőt, egy echte norvég. Jó tanítványnak bizonyultam, mert a közönség megértette a szövegemet és nagyon értékelte „erőfeszítésemet”.

CsB: Ez fantasztikus lehetett! A mostani gyerekkoncerten pedig kiváló kiejtéssel énekeltél csehül és szlovákul.

SzK: Igen, de hát ez nem véletlen, elég csak annyit jeleznem, hogy húsz éves koromig az egykori Csehszlovákiában éltem. A holnapi felnőtt koncerten, az október 23-i műsorban is lesznek közös dallampárhuzamok, cseh, morva, lengyel, magyar, szlovák, horvát, román népdalok. Örömmel és kellő kíváncsisággal hallgatják ezeket az

emberek, s mindig nyugtázzuk, a népek között soha nem volt eredendően gyűlölködés.

CsB: Meséj egy kicsit ezekről a népdalparhuzamokról! Az világos, hogy a gyermekdalok vándorolnak, de a felnőttek dalai...

SzK: Nagyon érdekes, hogy a felnőtt dallamok ugyanígy vándorolnak, mint a gyerek-dalocskák. A holnapi előadásban például lesz egy huszita vándordallam-csokrom, ahol egy olyan altatót is énekelek, ami Comenius könyvében is szerepel, a Spí má milé poupi kezdetű. Ennek a dalnak a moldvai változata a Most jöttem Erdélyből, hat lóval, hintóval..., de számtalan ilyen példát hozhatnék fel. Szomjas- Schiffert György népzene kutató lelkesen kutatta ezeket a közös vonásokat. Egy ízben a rádiós műsorában nekem kellett illusztrálni dalokkal a kutatási eredményeit, óriási élmény volt, egy egészen más világ nyílt ki előttem. Azóta sokkal nyitottabb vagyok ezekre a dolgokra, és kifejezetten keresem ezeket a közös kapcsolódási pontokat. Úgy gondolom, hogy ahhoz, hogy jobban legyünk a szomszédjainkkal, meg kell ismernünk a másikat, a másik kultúráját. Szerintem, ha az ember tiszteli a sajátját, akkor nem ítélné el a másét, mert neki ugyanolyan fontos a sajátja, mint nekünk a miénk. Ezt itt Prágában is érzem. Itt szórvány magyarok élnek, és mégis mennyire fontos az, hogy ezek a kicsi gyerekek hallhassák az anyanyelvüket, hogy magyarul halljanak verseket, dalokat, előadásokat, mert ilyen kicsi korban kell, hogy magukba szívják az anyanyelvet. Nagyon nehéz lesz aztán a szülőnek, amikor a gyerekek iskolába kerülnek. De ha legalább annyit meg tud tenni, hogy otthon mindig, következetesen magyarul beszél a gyerekekhez, az már fél siker. Ez nagyon fontos lenne, de az is, hogy énekeljen. Hallom, hogy itt az Iglice Egyletnek köszönhetően hetente több magyar nyelvű foglalkozás is van, baba-mama foglalkozás, óvoda, iskola, bábelőadások. Ezek kiváló lehetőségek az itteni kisgyerekes családoknak az anyanyelv fejlesztésére, szinten tartására.

CsB: Több gyereklemezed van, melyik a kedvenced?

SzK: Hú, nincs olyan, hogy kedvenc, mert mind az enyém, ez olyan, mintha a gyerekeim között kellene rangsorolni. Ezért nehéz a választás. Talán mindig a legfrissebb a legkedvesebb. Az első talán azért, mert az az első, az Iglice szívem az Ádám fiam születéséhez köthető és mindaz az öröm, boldogság, amit a jötte jelentett számomra, a lemezen is hallható. Az Ispiláng (Ich spiel ein...) meg azért áll közel a szívemhez, mert ott a Kárpát-medence közös gyerekdalai szerepelnek, közös dolgaink. Érdekes, hogy a gyerekek soha nem okoz problémát, ha nem érti a másik gyereket, nincs nyelvi nehézség, mert tudnak kommunikálni, valahogy megértik egymást, és a zene is pont erről szól, hogy mindenki megérti a másikat. Átvésznek egymástól motívumokat, dallamokat, és ugyanazt éneklék. A katicaröppentők ugyanúgy megvannak a románnál, a horvátnál, vagy a lengyelnél is. Ezek annyira szép dolgok. Semmi nem választ el bennünket, embereket, csak a nyelv. Az meg nem sok. Mert érzelmekben ugyanazok vagyunk.

CsB: A koncerten elénekelted az Egy boszorka van kezdetű gyerekdalt, de nem csak magyarul, hanem szlovákul is. Számomra nem olyan régen derült ki, hogy ez nem magyar gyerekdal. Nagyon meglepődtem rajta...

SzK: Igen, ez egy szlovák népdal, és a magyar szövege műfordítás. Bartók Béla gyűjtötte, eredetiben: Stará baba zlá a szövege. Úgy látszik, Bartóknak annyira megtetszett, hogy most már magyarul él a köztudatban. A szövege: Stará baba zlá..., olyan vészjós, kicsit morbid, mint a Jancsi és Juliska mese.

CsB: Igen, vannak ilyenek. De azért a Katalinka szállj el, jönnek a törökök...-nél kevés morbidabb van...

SzK: Hát igen, ez meg a török kor lenyomata. A gyerekek valahol a félelmeiket is megénekeltek. Biztos, hogy azért is ilyen ez a dal. Ma már sokszor bele se gondolunk, hogy mi az eredeti szöveg tartalma, hogy több száz évvel ezelőtti időbe visz vissza minket. Majdnem minden dalnál azt kell nézni, hogy körülbelül mikor született, és rögtön tudja az ember, mit is jelenthetett akkoriban.

CsB: Ha jól tudom, két gyermeked van. Biztosan sokat énekeltek nekik születésüktől fogva. Mikor kell, mikor jó elkezdni a zenei nevelést?

SzK: Hát, tudod, mit mondott Kodály? Hogy az édesanya születése előtt kilenc hónappal. És ez tényleg így van. Most a koncerten is volt az a picike lány, aki még állni sem tudott, de annyira benne volt a zene lüktetése, rögtön ráérezett, ritmusra járt a keze, lába. Pici korban sokkal spontánabban megy minden, még nincsenek manipulálva a gyerekek, sokkal ösztönösebben érzik a zenét. A mondókák is azért fontosak, mert abban is van egy zeneiség, a gyerekjátékokról nem is beszélve, ezeket el kellene játszani velük, mert a mozgás nagyon fontos a gyerek fejlődése szempontjából. Ráadásul a játék megtanítt arra is, hogy nem lehetsz mindig nyertes, van, amikor kiesel a játékból, és ezt is fel kell tudni dolgozni. Itt volt egy-két gyerek, aki, amikor ki kellett volna fordulni, azt már nem vállalta. Pedig pont ez a lényege ezeknek a játékoknak, hogy tudj veszíteni is.

CsB: És mi a tapasztalatod, szerinted egy jó hangú, dalolni szerető édesanyának törvényszerűen jó hangú gyerekei lesznek?

SzK: Nehéz erre egyöntetű választ adni, mit örököl az a gyermek, milyen tálummal születik. Engem például jó hanggal áldott meg a sors. Eszter lányomnak nagyon szép hangja van, de előttem ritkán énekel. Ezért annyira szép emlék, amikor például egy tábortúznél együtt énekelhettünk. Ő más területeken tud kinyílni, mert nagyon kreatív, ipari formatervezést tanult a Műszaki Egyetemen, és most mesterfokozaton, a Moholy Iparművészeti Folytatja, de másban is tehetséges. Elvégezte az úszóedzőit a Testnevelési Egyetemen, emellett táncolva siel, sziklát mászik, az egyetemi röplabdacsapat tagja, de szeret zenélni is, sokáig fuvolázik. Ádám fiunk pedig gitáron tanult, hegedűn, meg dobon, és más ütős hangszereken is. Tehát mind a két gyerekben ott van a zene, a tálum.

CsB: És ha valaki botfülűnek született, lehet még ezen javítani?

SzK: Én azt mondom, hogy lehet fejleszteni. A férjem is teljesen botfülű, mégis jó zeneértő, nagyon mélyen érzi a zenét. Olyan típus, aki nem tudja magából kiadni, de érzi a muzsikát. Nem az a lényeg, hogy ki milyen adottságokkal születik, lehet valaki botfülű, de lehet még jó ritmuskészsége. Sőt ezt lehet fejleszteni. Ma már az is nyilvánvaló, hogy mindenféle betegségnél milyen fontos a zene. Egyre fontosabb szerep jut a zeneterapeutáknak.

CSB.: Neked is van egy ilyen CD-d, a Dúdolás.

SzK: Igen, ezzel agyvérzéses betegeket gyógyítanak. De a Parkinson-kórban küszködőknek, az Alzheimer-kórban

szenvedőknek, vagy az autista gyerekeknek is segít. Tehát főleg azoknak, akikkel egyébként nagyon nehéz kommunikálni, ebben is rettentő sokat segít a zene, meg az éneklés, mert a zene egészen mély réteget érint, átjárja az egész testedet, ha énekel. Végig megy benned ez a hullám, a zene rezgése, és szó szerint gyógyít. Engem is meggyógyított már néhányszor a zene. Három évesen még rendkívül gátlásos voltam, kitétek a színpadra, elsírtam magam, és legalább tíz évig nem voltam hajlandó énekelni. Bár ezt most nehéz lehet elképzelni, de bennem semmiféle exhibicionizmus nem volt. Most is csak azért csinálom, mert szeretem a népdalokat. Tehát nem könnyű, de fejleszhető. És bátran fel kell vállalni, akkor is, ha hiányosságai vannak az embernek. De ha szereti, akkor sokat tud ezen segíteni saját maga is. Nem kell a csúcsra törni, de valamilyen szintig biztosan el tud jutni. A szülő akkor is énekeljen a gyerekeknek, ha nem tud, mert egy egyszerű kis dal is elég a gyerekeknek az esti lefekvésnél. Mennyivel nyugodtabb a gyerek, ha az anyja simogatja a kezét, és énekelget neki! Hiszen annyira túl vagyunk terhelve mindenfélével. Látom a gyerekeknél, hogy mennyire nem tesz jót nekik se a számítógép, se a mobiltelefon. Személyiségzavarosak, meg figyelemzavarosak lesznek, mert annyiféle inger éri őket, hogy azt képtelenség mind feldolgozni, nem tudják kijátszani magukat gyerekkorukban, pedig nagyon fontos lenne, hogy futkározzanak, meg játsszanak, labdázzanak, tehát mindent, ami egy gyerek életéhez hozzátartozik. ... Ráadásul úgy veszem észre, hogy a gyerekek nagyon magányosak. Én hetente több nap foglalkozom kisgyerekekkel, és látom, hogy mennyire igénylik az odafigyelést. Nekik az egy óriási dolog, hogy egy órát velük foglalkozom. Az, hogy énekelnek, erősíti, gazdagítja a lelküket, és erre nagyon ki vannak éhezve. Ha valamelyiknek gondja van, rögtön megérezem az éneklésén, mert másképpen szól ilyenkor a hang. Elkezdünk beszélgetni, mert nemcsak arról szól az óra, hogy végigénekeljük, hanem beszélgetünk is, és ez nekik olyan jó. A lelkünk legmélyéről jönnek a dalok. A szülőknél is ezt tudnám ajánlani, hogy ha nehéz is, de a napból minél több időt csak rájuk figyeljenek. Ez aztán nagyon megtérül, mert a gyerek érzi, hogy van kihez fordulnia, és van, ahonnan erőt kap, bátorítást. Ha ez kicsi korban megvan, sokkal könnyebb lesz velük később, amikor már tinédzsernek lesznek, mert meg meri majd osztani a gondját a szülővel. Megéri, hogy társ és nem ellenség a szülő. Én mindig gyerekpárti voltam, mindig a gyerekek adtam igazat, mert ők a gyengék, őket kell erősíteni. Annyi félek vagyunk, és annyi baj van manapság. Azt is látom, hogy mindenféle szindrómákkal, mindenféle bajokkal vannak terhelve a gyerekek. És ehhez szerintem a pedagógia sokszor kevés, nincs rá felkészülve. Minden gyerek más, és mindegyikhez máshogy kéne közelíteni. Azért jók ezek a népdal-foglalkozások, mert ezeken is sok minden kiderül és a gyerek is többféle-újszerű impulzust kap.

CsB: Hallom, hogy nagymama leszel.

SzK: Igen! Ez lesz a legszebb karácsonyi ajándék, amit valaha is megéltem.

CsB: Van már valami elképzelésed, milyen nagymama szeretnél lenni?

SzK: Hát, én egy nagyon-nagyon szerető nagymama szeretnék lenni. Így, hogy a felelősség nem az enyém, nekem csak a szeretet jut. És hát tervbe van véve, egy Nagymama dalai című album, ezt szeretném elkészíteni jövő januárban. Ezen a lemezen kis, egyszerű dalokat szeretnék megszólaltatni, mindenféle kütyü nélkül, mindenféle hangszer nélkül, mert az emberi hangnál nincs megnyugtatóbb. Ezt egyre jobban érzem és egyre többször megyek egyedül - egyébként felnőtteknek is műsort adni. Két emberi hang szólal meg a Kudlik Júliával közös lemezünkön, a Szeretettel címűn, aminek hihetetlen sikere van. Mindenfelé meghívnak velem, most megyünk majd a Délvidékre, de már jártunk a Partiumban, Felvidéken több helyen, Kárpátalján is. Az emberek nagyon ki vannak éhezve az emberi szóra, az őszinte gondolatokra. Belőlünk is nagyon sokat kivesznek az előadások, mert nagyon fajsúlyosak a dalok is, meg a szöveg is, amit a Juli mond, de nagyon kell.

CsB: Amikor a kicsiket oktatom népdaléneklésre, ezek kiscsoportos vagy egyéni foglalkozások?

SzK: Most egyéni. Volt, amikor csoportost is tartottam. Most egy hajdani diákom vette át a csoportjaimat. Nagyon ügyes, nagyon jó kezekben vannak nála a gyerekek. Van, aki hozzám egyénire jár, és hozzá pedig a csoportosra. Ez a kettő nagyon jól kiegészíti egymást. Jó érzés, hogy van folytatás, van kiknek átadnom hivatásom, tudásom.

CsB: Akkor tudatosan neveled az utódnemzedéket?

SzK: Igen, tudatosan. Tőlem legalább egy tucat gyerek választotta a zenei pályát. Nagyon fontos egyébként, hogy a gyerekeknél az éneklés legyen az elsődleges, és csak utána kezdjen zenét tanulni, ez egy nagyon fontos szempont, amit nem mindig vesznek figyelembe. Az éneklés sokkal fontosabb, mert a halláskészséget, a ritmust, mindent ott tanul meg. És az a gyerek, aki elkezd Bartókot zongorázni, mennyivel könnyebben fogja eljátszani a Bartók darabot, ha ismeri az eredeti népdalt! Hányszor van úgy, hogy kollégáim, zongoristák megkérnek, hogy énekeljem el nekik azt a dalt, amit a gyerek feldolgozásban játszik, és akkor jön rá, hogy ez egész más, mint ahogy ezt ő elképzelte. Sokszor legyintenek a népzeneire. Pedig ez mindennek a fundamentuma, az alapja. Mindennek! Bartók olyan szépen fejezi ezt ki, hogy a népdal egy olyan mestermű, amely a legegyszerűbb eszközökkel, a legmélyebb tartalmakat, a legsűrítettebb módon fejezi ki. Sokszor akkor érzi ezt az ember, amikor komolyzenészekkel lép színre, és akkor hatalmas sikere van a népdalnak, mert megfelelő környezetben-körülmények között szólal meg.

CsB: A koncerten elhangzott, hogy a szép énekhang az a lelki békének a megszólalása. Hogy tartod karban a lelki békédet?

SzK: Hát, ez nem mindig könnyű. Néha, ha épp a családukat éri valami baj, akkor érzem, hogy nem tudom kikapcsolni a külvilágot, és hogy ez a teher itt van rajtam. És hiába próbálom elhessegetni, nem tudom becsapni a szervezetemet. És ilyenkor néha elcsuklik a hangom. Abszolút pszichés dolog... Én sokáig lelki gyógyító akartam lenni, de ma azt mondom, hogy az éneklésen keresztül éppen ezt csinálom.

CsB: Arról már gondolkodtál esetleg, hogy gyerekek számára is készíts ilyen gyógyító lemezt?

SzK: Igen, igen. Bár eleve úgy gondolom, hogy ha az ember gyerekfoglalkozásokat tart, az már sokat segít. Már létezik zeneterapeuta szak is, és azon gondolkodom, hogy ezt esetleg még én is elvégezném, mert nagyon érdekel, hogy hogyan lehetne ebből még többet kihozni. Ezzel rengeteget lehetne segíteni, mert az emberi hang, a zene annyira beépül az emberbe, a lélek részévé válik. Az agyvérzésekénél, akik beszélni sem tudnak, csak dadognak, meg akadozik a nyelvük, amikor éneklésre kerül sor, akkor el tudják énekelni azokat a dalokat, amelyeket gyerekkorukban

megtanultak. Azáltal, hogy énekelni tudták, felszakadt az a gát, a beszéd gátja, és könnyebb volt nekik beszélni is. Megható volt. Én magam is láttam ezt a Rókus Kórházban, az még jobb is volt, amikor nem felvétélről hallgatták, hanem engem láttak, és együtt próbáltunk énekelni.

CsB: Hogy tudod összeegyeztetni a családot és a rengeteg munkát, koncertet, utazást?

SzK: Most már azért sokkal egyszerűbb, mert már felnőttek a gyerekeim. Korán önállóak lettek, 17-18 éves koruktól már nem is nagyon szóltunk bele az életükbe, mert láttuk, hogy nagyon jó úton haladnak, és nagyon érett gondolkodásúak. Eszter lányom, ő gyakran érettebb is volt, mint a két évvel idősebb bátyja. De ő is nagyon korán lett önálló, tanulás mellett már dolgozott, most épp Ausztriában keresi a kenyerét, ahol nagyon jól érzi magát, exportmenedzsernek tanult Kremsben, így a különböző nyelveket nagyon élvezzi. Az angol, francia, spanyol, német mellett most az olasszal kacérkodik.

CsB: A nyelvi készség és a zene összefüggenek egymással?

SzK: Pontosan, összefüggnek egymással, de nem mindenkinél. Például a lányomnak, aki jól fuvolázott, nem annyira mentek a nyelvek, aztán kiderült, hogy diszgráfiás. Elég későn derült ki, de érdekes módon, amikor ez kiderült, akkor valahogy megnyugodott, és onnantól kezdve sokkal jobban ment neki a két kötelező nyelv. És a kreativitása is azért olyan jó, mert pont az az agyféltekéje működik erősebben, ami a kreativitásért felelős. Boldog ember mind a kettő, és az a legfontosabb. Én is boldog embernek érzem magam: beosztom az időmet, hetente két napot tanítok, a többi napokon vagy koncertezés, vagy lemezre készülés, riportra készülés, mindig van valami. Sokszor férjemnek, Tamásnak is besegíték, mert család-fa-kutatásokkal is foglalkozik, annak ellenére, hogy régész, most itt Prágában is járjuk majd a temetőket. Mindig összekapcsoljuk a kellemest a haszonnal. Férjem éppen grafológiatörténettel (is) foglalkozik, így elkerülhetetlen volt, hogy ne keressük meg a grafológia világhírű asszonyának: Dolfine Poppée (Popper) sírját, melyről még a szakma sem tud. Két koncert között elrohantunk az Olšansky zsidó temetőbe, ahol félszemmel konstatáltuk, hogy itt nyugszik Forbáth Imre felvidéki költőnk, a híres-neves cseh író és riportter Ota Pavel (aki egyébként Popperként született!), Franz Kafka és hosszan sorolhatnánk. Amikor megtaláltuk a rejtélyes sírt, megjelent képzeletünkben Dolfina hosszú fekete ruhában, amint éppen egy gyermekmedencébe merül alá, mint ezt egy visszaemlékező is megírta. Maga Dolfina Poppée is írt visszaemlékezéseket és megírták csehül életrajzát is. Mindkettő kéziratban lappang és várja a kiadót, fordítót. Egyébként tudott magyarul is és többször járt Budapesten. Első grafológiai előadását 1894-ben a prágai rendőrség betiltja, hogy röviddel később ő legyen a legfontosabb nyomozások segítője, ő alapítja az első grafológiai intézetet Csehországban, az első honoráriumát 20 aranyat Marie Louise bulgár hercegnőtől kapja, Nedbal Oskárnak, a kiváló zeneszerzőnek és karmesternek köszönhetően Bécsben Metternichék grafológiai szaktanácsadója lesz. Warsberg báróval üzen Erzsébet császárné is, aki szerint az édeanyján túl, csak Poppée ismerte igazi énjét, de analizálta Schrott Katalint, számos bűnözőt, uzsorást, bankárt és gyilkost. Lamezan gróf, osztrák államügyész szerint „Az Ön személye és az ön tudása ellen semmiféle kifogást nem emelnék, ha nem lenne nő.” „Excelenciás Uram, én nem tehetek róla, hogy így jöttem a világra”- válaszolta Dolphine Popée.

CsB: Holnap milyen témájú előadást tartasz?

SzK: Nők az 56-os forradalomban. Cleveland-ben volt egy ilyen előadásom két évvel ezelőtt, és óriási sikere volt, mindenki dicsérte, hogy jobb volt, mint a politikusok szövegei. Egész másról szól, más perspektívát dolgoz fel.

CsB: Milyen forrásokból dolgoztál?

SzK: Ehhez volt szakmai segítségem, egy történész barátom, mert azért ez nem olyan egyszerű. Az előadásom után egy fohással indítok, majd rabénekek, sorsénekek, hazát féltő énekek, keservesek következnek, és utána pedig a Kárpát-medence közös dallamaiból lesz egy 20 perces csokor.

CsB: Közeleg az adventi időszak. Hogyan éled meg a karácsony közeledtét?

Adventkor-karácsonykor a gyermeki éneket szoktam elővarázsolni-erősíteni annak a lelki tisztaságával, hitével együtt, hogy újra megélhessem a csodát, ami karácsonykor a születés misztériumában teljesedik ki, a gyermek születésével.

Az ünnepekre egyre nagyobb a lelki szükség, mégsem tudjuk úgy megélni, ahogy azt eleink tették. Ahhoz le kellene lassulnunk, tudatosabban kellene élnünk, az értékekre jobban figyelünk. A lelkünket kell felemelnünk, hogy észrevehessük saját környezetünkben is a mindennapi kis csodákat, a segítő kezeket, az odafigyelő tekintetet.

Mai világunkban egyre inkább éhes mindenki a szeretetre, az odafigyelésre, megértésre. Csak a szeretet tudja megmenteni a világot. A zsarnokság tehetetlen a szeretettel szemben. Minden emberben elsősorban csak a jót kéne észlelnünk és ehhez kell a feltétel nélküli szeretet gyakorlása.

Egy felvidéki énekkel kívánom prágai barátainak: „ Karácsony estéjén szépen vigadjanak,/ Első órájában békével jussanak./ Valahány e háznak lakosai vannak,/ Az Isten áldása térüljön magukra!”

Salgótarjáni riport:

Akinek a hitelesség jelenti a legtöbbet

Exkluzív interjú Szvorák Katalinnal a 10. Toyota Kupa díjugrató verseny kapcsán

Igazán neves és három kontinens 37 országában több mint 3000 koncertet adott előadóművészt, a - többek között - Kossuth és Liszt Ferenc-díjjal kitüntetett énekművészt, Szvorák Katalint sikerült az augusztus 20-án megrendezett jubileumi Toyota Kupára meghívnia Kakuk Józsefnek. Aki a művésznő megkeresésekor nem is sejtette, hogy az „aki korán kel, aranyat lel” mottó mennyire bejött esetében, hisz Katalin egy pár nappal később a Szent István napi központi kenyérszentelő ünnepségre kapott felkérést, mely szentmiséjének főcelebránsa Erdő Péter bíboros volt.

-Egy olyan sportrendezvényen, amelyen a lovak és lovasaik viszik a főszerepet, kihagyhatatlan a kérdés a díszvendégtől és fellépőtől, hogy milyen a kapcsolata a nemes néglábúakkal - kérdeztem a szomszédunkból, a szlovákiai Losoncon született neves földinket, Szvorák Katalint.

- Annak ellenére, hogy nagyapámnak csodálatos lovai voltak , sőt hintója is, pont az ő intelmeit (vigyázz, a ló

megrúghat!) szem előtt tartva tartok tőlük, és bár szeretem a pacikat, de csak tisztos távolságból.

- Ha már a gyermekkorával, diákéveivel indítottunk, meséljen egy kicsit róla...

- Losoncon születtem, a közeli Pincen gyerekeskedtem és Füleken jártam általános és középiskolába (később mindkét településen díszpolgárrá is választották - a szerző) Két öcsém családjával még most is utóbbi városkában él, ahová hivatalos és családi programokra is gyakran eljárak. 1978-ban jöttem át Magyarországra, az ELTE-n végeztem és bár először Kovács Kati hangja és számai tereltek a könnyűzene irányába, de végül mégis a népdalnál kötöttem ki, ahol első nagy élményem a '78-as „Röpülj páva” verseny megnyerése volt.

más műfajaiban is kipróbálta magát. Azt a megalapozott szakmai megállapítást is olvastam Önről, hogy idézem: a szigorúan értelmezett műfaji kategóriákat nem kedveli, mert sokkal fontosabbnak tartja a hitelességet és a mesterségbeli tudást...

- Többek között Illés Lajossal - aki nagyszerű ember és zenész volt - két közös nagylemezt is kiadtunk, de például Weöres Sándor verseit is eldaloltam”, vagy például Szörényi Levente 70. születésnapjának tálján a Koncz Zsuzsának írt dalait népi hangszereléssel énekelek majd fel egy közös korongra, ám az igazi szerelmem azért a népdal.

- Ön a Magyar Kultúra Lovagja is, ahogy tudom, nem csak a zenei világban mozog otthonosan.

előadásokat az Egyesült Államokban és Torontóban a nők szerepéről az 1956-os forradalom és szabadságharcban, s boldogan mondhatom, egyre sűrűbben és több helyen kell elénekelnem a magyar Himnuszt. Bár amit most mondok, nem közéleti szerep, de olyan boldog vagyok, hogy nem tarthatom magamban: kétgyermekes anyaként hamarosan nagymama leszek!

Szlováknak lenni Pilisszentlászlón

A demokrácia egyik archimédeszi pontja a nemzetiségi kérdés. A mindenkori politikai hatalomgyakorlók kártyajátékának ezért elengedhetetlen szenvedői a nemzetiségek, a kisebbségek. Az egykori „Magyarhonban”, azaz Uhorsko-ban még elsősorban a felekezeti hovatartozás jelentette az elsődleges önmeghatározást. A „hungaricus” embertípust a nyelvi és kulturális sokszínűség többfelé is köthette. Ez szűnt meg a Monarchia szétesésével, majd a különböző színezetű nacionalista sáfárkodásoknak köszönhetően mára már fehér hollónak számít.

Mindezen megállapítások hatványozottan érvényesek a Kárpát-medence népeire és azon belül fókuszálva az itt élő szlovákságra is. Az elmúlt évtizedek tanulsága szerint még inkább hangsúlyozandó, hogy minden ember számára létfontosságú az anyanyelvén elsajátított „alapismeret”, mert már Comenius is kifejtette és hangsúlyozta legfőbb pedagógiai elvként, hogy csak az anyanyelven elsajátított és megszerzett tudás az, ami a legmélyebben megmarad, elraktározódik a memóriában, s amire lehet később építeni.

Mint egykoron felföldi magyar nemzeti kisebbségi a mindenkori kisebbségek nevében vallom, hogy igen fontos minden ember számára felvállalni identitását, nemzetiségét, mert így a többségi társadalom számára is sokkal értékesebbé válhat az az egyén, aki tisztában van önmagával, kultúrájával, hagyományaival, múltjával - habár ezt nem hangsúlyozzuk eléggé. Mindezekből természetesen adódik, hogy igenis fontos a Pilisszentlászló-i közegben a szlovák nyelv tudása, de mindenekelőtt a legfőbb cél az volna, ha az idősebb korosztály, - amely még beszél és használja is anyanyelvét, - tudatosan törekedne arra, hogy átadja anyanyelvén meséit, dalait, a régmúlt tapasztalatait akár a kis unokáknak, hogy az elfeledőben lévő anyanyelv újra élővé válhasson. A tapasztalt tények jelzik, hogy a 24. óra már elmúlóban van, így az előbbi megállapítás már csupán vágyalom lehet, mert az anyanyelv természetes átörökítésénél, mint természetes folyamatból kiesett lényegében egy, másfél generáció, mely nem tud (és nem akar) mit kezdeni anyanyelvével: úgy-ahogy megérti azt, de már nem beszél, s ez komoly lélekvesztés az egész közösség számára, mert gyökértelessé, sebezhetővé válhat ezáltal is. Mindent elárul egy közösségről a temetője is: a pilisszentlászlói sírok közt csak nagyon elvétve fordul elő szlovák nyelvű felirat...Az anyanyelv tudatos felvállalása nagyban összefügg az egyén értelmi szintjével, gerinceségével, mert csak az tudja felmérni veszteségét, aki tisztában van saját hagyományaival, értékeivel.

Nagyon jó és példaértékű, hogy Pilisszentlászlónak van szlovák oktatás az iskolában, van hagyományörző énekegyüttese, de -úgy érzem - ez egyfajta kirakat, ami mégis fontos tükörképet adhat mások számára.

Nekem, az egykoron magyar nemzetiségű kisebbséginek a legféltettebb kincsem az anyanyelv volt, mely védelemre, óvásra szorult, s mivel nap mint nap meg kellett érte küzdenem, ezért oly drága nekem az énekelni anyanyelvvel együtt.

Kívánom, hogy a falunkban élő szlovák közösség is izlelje meg ennek a nemes „harcnak” minden csínját-bínját, mert csak így tudnak- levette az álarcot - visszatárolni önmagukhoz.

Senváclav, 2014-03-10

FELVIDÉK MA:

Simon Erika: A dal vándora

Írta:

Batta György

-

2016.12.21

A napokban Szentendrén mutatták be a Szvorák Katalin készült portrékönyvecskét, A dal vándora címmel. A kötet a Magyarok lenni sorozat új darabja; gyöngyszem, melyben Simon Erika beszélget a Kossuth-díjas népdalénekesssel. "Nekem, az anyaországban túlról jött magyarok nemzeti énekeink hallatán a mai napig könnybe lábad a szemem. Egész életem zarándoklat, mely egyben múltfordozás, értékmentés, értékörzés, de elsősorban jövőteremtés! A zarándoklat kegyelmi állapot, s a körülötte élő világ minden része a Teremtőt dicséri, hívja, szólítja. A zarándok a földre

tapossa a sivár globalizációt, a média diktálta, testi-lelki megbetegedéseket kiváltó trendeket; ráébred arra, hogy az örökkön tetszelgő, álvilágot gerjesztő létforma csak egy ideig járható út. Mindenkinek megadatik a maga szűk környezetében egy ösvény, melyen haladnia kell."

A Losonc közeli Pincen cseperedett Szvorák Katalin korán rátalált a saját ösvényére, s azt, - mindnyájunk öröme, - nem hagyta el soha, életének legnehezebb pillanataiban sem. Máig megőrizte lelki tisztaságát; Budapesten élve, majd Magyarországon véglegesen megtelepedve, egy apró pilisi faluban otthont teremtve, családot alapítva is megmaradt felvidékieknek, dalaiban egy tágabb szellemi hazát teremtve a Kárpát-medencében.

"Tapasztalatból állíthatom, hogy igen fontos minden ember számára felvállalni az önazonosságát, nemzetiségét, mivel így a többségi társadalom számára is sokkal értékesebbé válhat az ember. Az anyanyelv tudatos felvállalása nagyban összefügg az ember értelmi szintjével, gerincességével, mert csak az tudja igazán felmérni veszteségeit, aki tisztában van saját hagyományaival, értékeivel." (Kati férje, Repiszky Tamás is felvidéki származású, Kassán született magyar.)

"Mindig hittem, és egyre inkább tudom, hogy az éneklés a lélek gyógyítója. Az éneklés hozza meg számomra azt a lelki és testi gyógyulást, amit egyre sűrűbben megélek. Énekléskor számtalan boldogsághormon termelődik, hiszen az ember testét átjárja a dallam. Az öröm, a dal le tudja győzni a betegségeket, a letargiát, hasznosabb a depresszió elleni piruláknál. Nem véletlen, hogy a hagyományos paraszti társadalmakban az éneklés végigkísérte az ember egész életét."

A dal vándora portrékönyv számomra Szvorák Katalin lelkének tükre. A hatvanadik életév felé közeledve hatalmas életmű magaslik mögötte; olyan teljesítmény, mellyel már most a legnagyobb magyar teljesítmények sorát gazdagítja. Kati ötven országban énekelt már, miközben nem mondható el róla, hogy szerepléseit, „vándorlásait” befolyásos szervezetek vagy személyiségek támogatásának köszönheti. Lemezeit magánkiadásban jelenteti meg; azokat sem népszerűsítik reklámok. A napokban megjelent karcsú kötetet ezért ajánlom a hazai magyar települések és iskolák könyvtárai számára. Ez nem költséges befektetés, mégis hatalmas érzelmi-erkölcsi hasznot hozhat felnövő nemzedékeink számára. Afféle rendhagyó tankönyv lehetne: egy közlünk való, rendkívüli egyéniség csodálni való életpályája ösztönözhetné gyermekeinket, unokáinkat. Befejezésül álljon itt még egy idézet a könyvecskéből:

"A magyar himnusz gyermekkoromban otthon, Pincen csöndben, a négy fal között énekeltük. Ezért mondom el, hogy milyen életre szóló élmény volt számomra, amikor Mádl Ferenc köztársasági elnök ünnepélyes beiktatásán szólóban énekelhettem a Szózatot. Lelkileg hónapokig készültem erre a szent napra, hogy méltó módon szóljon az egy szál hang, s benne minden magyar hangja."

Holnap, azaz május 29-én megiszteltetés Szvorák Katalinnak, hogy énekelhet a "Fiatalok a Polgári Magyarorszáért Díj" ünnepélyes átadásán. A Díjazott: Ady Endre Diákkör. A díjat átadja: Mádl Dalma Köszöntőt mond: Balog Zoltán A díjazottat méltatja: Kövér László

Szvorák Katalin: Nosztalgikus prágai emlék-kép foszlányok az Ady Endre Diákkörrel és a Nyitnikérről. - - Az ember kora ifjúsága teljében, főleg, ha anyaországán kívül született, még erőteljesebben keresi gyökereit, honnan hová tart, mi végre van e világon....Gyermekkoromban, az akkori Csehszlovákiában mindenbe belekapaszkodtam, ami erősíthette kötődésemet az édes anyanyelvhez, a kultúránkhoz, légyen az költészet vagy zene. Igen boldog voltam, amikor 15 évesen tagja lehettem a jó hírű fülekpüspöki Palóc Táncegyüttesnek. Néptáncos koreográfusként feledhetetlen Taki, azaz Takács András, akinek köszönhetően ráérezhettem a népzene igazi ízére, erejére. Péntekenként még az egyórás gyaloglást is örömmel felvállaltam Fülekről Püspökibe, hisz itt érezhettem rá igazán a népzene erejére, amit a lábamban is éreztem, de a dallamok szintjén a lelkemben is. Nem beszélve arról, micsoda erős közösség kovacsolódott össze! Jóleső érzés volt az is, amikor táncok közben, - míg viselet váltás volt, - én a táncról kipirultam, dalra fakadhattam. Minden porcikám érezte, a kettő jól megfér egymás mellett, sőt, erősítik egymást! Táncolás közben éreztem meg azt az ősi erőt a népzeneinkben, ami erőt ad a mindennapok terheinek elviselésében, színesebbé teszi életünket, gazdagítja lelkünket. Így utólag, biztos vagyok abban, hogy a tánc hozta ki belőlem a maga felszabadultságával az énekesi énemet, ami azóta is vigasz, öröm, megnyugvás, úgy nekem, mint a hallgatóknak. Csak zárójelesen jegyzem meg, a 70-es években a Palóc Táncegyüttes jegyzett névként jeleskedett a Zselíz-i Néptánc Fesztiválokban, ahonnan általában díjjal tértünk haza, így a Gombaszög-i Fesztiválról se hiányozhattunk. Fesztiválokban és ötórás teákban táncdalokat is énekeltem, természetesen Kovács Kati számait. Különöseket voltak ezek: rólunk szóltak, magyarul és ez volt a fontos. Már gimnazistaként énekeltem szonokat ötórás teákban, közben tagja lettem az iskolai énekkarnak is, énekeltem orosz népdalokat szovjet laktanyákban. Sokszor kísért harmonikán Gál Jenci, aki később Prágában egyetemi tanár lett és egy ideig ő volt a Cseh Kulturális Intézet igazgatója Budapesten. Minden prágai utamon őt is felkeresem.

Egy idő után rádöbbentem, hogy a népzene mellett kell döntenem. A nehezebb, a göröngyösebb utat választottam, és ezen az úton haladok a mai napig.

Az egykori Csehszlovákiában élő magyarság elsősorban "vigyázó szemét" Prágára vetette. Az érettségi előtt már biztosan tudtam, hogy a szívem Prágába húz. Ez a vonzalom csak erősödött, amikor megtudtam, hogy létezik egy igazi magyar oázis a csehszlovák fővárosban: az Ady Kör és az annak berkein belül működő Nyitnikék. Sikerült leérettségiznem, pedig Kálosi tanár úr egyszer meg akart buktatni matematikából, mégis a matematika érettségét az ő kérésére dallal kezdhettem el, majd következett a prágai egyetemi próbálkozás.

Az Arany Prága mindmáig az egyik legkedvesebb városom., ha csak tehetem, próbálom évente meglátogatni, s nemcsak történelmi múltja miatt, a szántoronyú Prága mindig elkápráztatott szépségével, de az ott élő, tanuló szórvány magyarság miatt is, akik távol szülőföldjüktől is megmaradtak magyarnak, példát mutatva, hogy a szellemi haza bárhol megteremthető, ha van rá lelkület és szándék.

A Nyitnikékkel való találkozás és a kalondai vendégszereplésem számomra -az akkor még szinte ismeretlen

énekesnek - nagy megtiszteltetés volt és hihetetlen megerősítést jelentett a tekintetben, hogy amit addig megéltem, elértem, azt tudatosabban kell felvállalnom. Nagyon szimpatikus volt számomra ez a közösség, mely vibráló oázisként működött Prágában, hiszen távol a szülőföldtől kellett őrizni a lángot, az anyanyelvi zenei kultúra erősítését. Annnyira jó kisugárzású csapatot ismerhettem meg, hogy számomra természetes volt az érettségi utáni felvételizésem Prágába a Károlyi Egyetem népművelés szakára. Szerettem volna közétek tartozni. Az külön boldogság volt, hogy személyesen megismerhettem a magyar tanszék vezetőjét, a nagy tudású, bölcs Rákos Pétert s a magyar nyelvészetben otthonos Bredár Gyuszi bácsit, akik igen sokat segítettek a felvételi előtti többhetes prágai tartózkodásom idején. Elláttak szakirodalommal, tanácsokkal és otthonossá tették az ott léteimet. Kitágult egyszerre a világ számomra, szívtem magamba mindent, amit csak lehetett.

Mindmáig bennem él Ursula zenésznék szarkasztikus humora, rengeteget nevettem akkoriban, a humor mindnyájunkat túlszárnyalt sok mindenben Ládáim aljában mindmáig ott lapulnak azok a levelek, fotók, melyek Prágából érkeztek. Például a napokban előkerült egy 77-es Gombaszög-i Fesztiválos csoportkép is, melyen örömmel fedeztem fel: "Güzüt", Ursulát, Kozsár Mikit, Monát, Pölhös Árpit, Katit, "Gyapjast", Hegedűst, Balogh Pistát, Ivánt. Milyen érdekes, hogy a Tekergők tagjai között 1976 őszétől ott található az a Kanóc Csaba, akivel a 90-es évek elején Csámborgó-s korszakomban bejártuk turnéinkkal szinte egész Európát. Valahol egy dosszié aljában még nem régen megtaláltam azt a levelet, melyben a 78-as fellépéseitekre invitáltak, mint énekest. Erre már nem kerülhetett sor, mert időközben felvettek a budapesti ELTE magyar-könyvtár szakára.

Feltehető a nagy költői kérdés, vajon hogyan alakult volna életem, ha felvesznek az egyetemre? Úgy gondolom, a sorsunk könyvében minden előre meg volt írva. Későbbi éveimben Fortuna szekere ide-oda röpített, hogy megtaláljam életem értelmét a családon, a daloláson és tanításon keresztül: szolgálni és örömet, vigaszt, reményt nyújtani az embereknek. Mindenesetre életem egyik meghatározó szegmense a prágai emlék, mely erőt adott mindig az újrakezdéseknél.

Szvorák Katalin

Kossuth-díjas népdalénekes

(In.: Lacza Tihamér: A prágai Ady-kör története 2017)

Művészetek Völgye, Kapolcs, Muharay Udvar, 07. 22. 5én, szombaton, 20.30-kor : Áthallások Kodály és Bartók nyomában - két hangra, két hangszerre....Szvorák Katalin - ének, Tímár Sára - ének, Cserta Balázs - tárogató, szaxofon, klarinét, Szabó Dániel - cimbalom. A koncerten főszereplő a legősibb és legősintébb hangszer: az emberi hang, amellyel az érzelmek széles skáláján barangolhatunk a Kárpát-medence és Moldva többszáz éves népdalain keresztül. A magyar és a szomszéd népek egymásra hangolódo áthallásai variálódnak, újratemtődnek a cimbalom és a fúvós hangszerek izgalmas játékával.

A zarándoklat kegyelmi állapot

A Nemzetközi Zarándoknap, a Mária Út, a „Magyar Caminó” múltthordozás, értékmentés, értékörzés, jelen esetben jövőteremtés is! Kívánom, hogy ez a kései zarándoklat egykori Monarchiánkban jövőt teremtsen, hiszen ez nemcsak barangolás térben és időben, nemcsak egy táj, nemcsak egy nemzet és a vele együtt élő szomszédok megismerését szolgálja, de szolgálja az emberek lelki gyógyítását, vigasztalását, a belső béke megjelését, melyhez a zarándokút sok-sok alázata szükséges.

A zarándok akár Erdélyben, akár a Felvidéken élő magyar testvéreivel gyalogolhat, imádkozhat és megismerheti a kisebbségi létnek mások számára értéktelennek tűnő dolgait: a sajátos ízeket, a helyi szokásokat.

A zarándok mindennapjainak kísérelje az Isten, hiszen a körülötte élő világ minden része a Teremtőt dicséri, hívja, szólítja. A zarándoklat ünnep, mert a zarándok együtt él a szó szoros értelmében Istenével. Ezeknek az Istenet szerető embereknek az útja földbe tapossa a sivár globalizációt, a médiák diktálta értéktelen trendeket. A zarándok ráébred, hogy az örökkön tetszelgő, álvilágot élesztő létforma csak egy ideig járható és súlyos testi-lelki megbetegedéssel járhat.

Mindenkinek a maga szűk környezetében megadatik egy ösvény, egy (zarándok) út, melyen haladnia kell...csak azt veszítjük el, amiről önként mondunk le!

A Csíksomlyó-Mariazell zarándoklat során megismerhetjük azt is, amivel a Teremtő megajándékozott minket: a szépséges természetet, a hegyeket, völgyeket, erdőket, vizeket, az állatokat, a növényeket, olyan csodákat, melyeket óvnunk kell, mert sajnos, ahová a ma embere beteszi a lábát ott pusztít. A természettől rengeteg energiát kaphatunk, hiszen állandóan megújul, változik és ez lelkünkre, viselkedésünkre is kihat. A Teremtő ránk bízta a természetet, a környezetünket. Nekünk kell óvnunk, vigyáznunk. A mi felelősségünk óriási!

Külön öröm számomra, hogy a zarándoklatot a családokért ajánlják fel a résztvevők! A családnál tökéletesebb szervezet nincs. A társadalom olyan alapsejtje, melynél jobbat nem lehet kitalálni. Vallom, hogy egy zökkenőkkel-vitákkal telesztott családi élet is több, jobb, mint a csonka, széthulló, széteső. Sajnos egyre nagyobb figyelmet kell szentelni a válságát élő családnak. Elsősorban a család előnyeiket kell kihangsúlyozni, mert a családban élők egészségesebbek lelkileg, testileg, hiszen a család erőt képvisel, mely megvéd bennünket. Szeretném, ha egyre többen vállalnának minél több gyermeket, mert valahol ez életünk egyik alapértelme. Nincs nagyobb öröm a gyermeknél, aki jövőnk és fő megtartó erőnk ezen a Földön! ...Korunk családjairól igen szomorú képek tárulnak elém. Kevés boldog családot látok magam körül. Számos tényezővel magyarázható ez az állapot, de elsősorban egy teljesen torz, értékválságos, manipulált, médiák által flusztrált beavatkozással. Éppen ezért kiútként egy radikális visszatérést szorgalmaznék a valódi értékek, a múltunk, a hitünk, a kultúránk égisze alá, ahol évszázados szokásrendeknek megfelelően zajlanának a mindennapok. Ez a visszatérő attitűd számos családot menthetne meg, boldogíthatna. Sajnos a világtendenciák, melyeknek hullámai minket is sújtanak, az ellenkezőjét erősítik, de pont ezért kell ellenállni. A mai

családok agyonhajszoltak, időhiányban fuldoklóak, minden a megélhetés körül forog, a felülről-kívülről diktált trendik-divatok szerint zajlik és a globalizált világ kiszolgáltatott rabszolgáivá válnak. Ebben az agyonmanipulált világban valóban nehéz értéket őrizni és közvetíteni, de nem lehetetlen.

A minőségi élet elsődleges szempontja, hogy olyan támpontokat, támaszpontokat közvetítsünk gyermekeink számára, melyek egy egész életen át végigkísérik őket. Úgy érzem, hogy mindenkinek saját magának kell megtalálnia a hithez való utat és erre a talán a legalkalmasabb a mostani zarándokút! Vivat via Csíksomlyó-Mariazell!

Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész

„A rivaldafényt, a felhajtást mindig is kerülő, csöndes alkotónak tartottam magam. A siker számomra egyben felösség is. Felelősség népem, nemzetem, szülőföldem iránt, amiből vétettem, ahonnan a dalolás örömét, megtartó erejét, érzékenységét kaptam. Egy apró felvidéki falu volt gyermekkorom színtere és talán ezért olyan fontos számomra a vidék, a falu. Nem véletlen, hogy pályám során a vidéki kis közösségek szeretete ad erőt és bizakodást. Azáltal, hogy a ránk bízott kincseinket őrizzük és továbbadjuk, a mi nemzedékünk is értékmentés közben értékke nemesedik, bár egyre jobban félttem kultúránk sorsát. A Teremtő nekem a színpadtól, szerepléstől féltő lénynek, mégis ezt a csodás pályát jelölte meg, hogy hangommal, énekeimmel gyógyíthassam a lelkeket. Nem könnyű szeretetűes, lelki nyomorúsággal küzdő emberek elé kiállni, mert az én lelkem azonnal elérzékenyül, de az énekeim szeretet-üzenete mindent legyőz. Ebben a kegyelmi állapotban számtalanszor van részem, ez a Teremtő ajándéka és az énekek az én ajándékaim a Teremtőnek. Vallom, hogy minden ember valamilyen küldetéssel, feladattal érkezik a Földre. Mindenkiben elsősorban csak a jót kéne észlelnünk és ehhez kell a feltétel nélküli szeretet gyakorlása. Lényeges, hogy a gyermekben ne önmagunkat keressük, mert a Teremtő gondoskodik helyettünk arról, hogy mindenki előbb utóbb megtalálja a helyét, küldetését, mi csak egyengethetjük az utat. Nagyon fontosnak tartom, hogy a fiatalok velük egykorú példaképeket is lássanak a kultúra művelői között. Örömmel látom, hogy milyen nagy szeretettel, hozzáértéssel, őszinteséggel szólnak meg az ifjabb generáció képviselői. Minden tehetségük megvan hozzá, hogy a népi kultúra kincseit megtalálják, megőrizték. A népdal mindig időszerű, nem egy konzervdobozva zárt régiség, hanem velünk együtt változó, általunk továbbélő örökség.”

Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész

Aki felöltöztette Pest megyét

- interjú Szvorák Katalin Kossuth-díjas előadóművésszel, Pest megye díszpolgárával -

-Gömör és Nógrád után, immár Pest megye is magáénak vallja, amit a tavaly decemberben átadott díszpolgári címmel fejezett ki a megye közgyűlése. A címhez ez interjú keretében is őszintén gratulálok! Mit jelentenek az Ön számára - aki Sao Paulótól Losoncon át a világ számtalan helyén aratott már sikert és kapott elismerést - ezek a kisebb, lokálisabb elismerések?

- Őszintén megvallva, ezek az igazán jóleső elismerések, hiszen egy kisebb közösség szeretetét érzem, ésmagát az odafigyelést értékelem. Manapság a közöny pusztítja számos embertársunk lelkét, ugyanakkor egy-egy ilyen „adományozás” is jelzi, hogy valójában nem felesleges földi létünk ezen a bolygón. Büszke vagyok, hogy a határon túlra szorult Nógrád megyei, 300 lelkes Pinc falu egyetlen díszpolgára lehetek, hiszen életem első öt évét itt töltöttem egy többgenerációs nagycsaládban. Itt hagyományozták rám a magyar szót, a feledhetetlen templomi éneklés és elsősorban a természetközelség adta határtalan belső szabadság érzetét, amely mind a mai napig lételemem. A Gömör megyei Füleek szintén díszpolgárságot adományozott részemre. „, Füleek vára szép helyen van”, akárcsak minden iskolája, ahol tudást, oltalmat, menedéket, mérhetetlen szeretetet és figyelmet kaptam legendás tanáraimtól.

Pest megye díszpolgári címe többretegű értelmet hordoz számomra, hiszen több mint negyedszázada élek itt. Emlékképek sora sejlik fel bennem: Pilisszentlászló csodás fekvése, fészekrakásunk viszontagságai, mesét idéző tót atyafiai, és legendát igéző menyecskéi. Eredetileg a házunk egy parasztporta volt, az udvaron kemencével, ólakkal, füstölővel, budival. Ezt az őszállapotot próbáltuk paradicsomivá varázsolni úgy, hogy mindezeket lebontottuk, meghitt zugokat teremtettünk, a házat rendbe hoztuk és kibővítettük. Amikor beköltöztünk - az első években - örömlünkben előadásokat rendeztünk az udvaron a helybelieknek, koncerteztünk, versmondó estet tartottunk. Bélyeges téglá volt a belépőjegy, amiket aztán beépítettük a házba, a falubeliek hozták a sámlit, a kisszéket, volt, hogy százan is összejöttek. De felsejlik a László-réteken talált agancs, a Ribnyicska, Hrabina és Bukovina simogató látványa, a Kán- és a Lajos-forrás engem is gyógyító vize, a Pomáz melletti Holdvilágárok minden évben visszatérő legendáriuma, és előtör a teljes Pilis és Visegrád többszintű üzenete, a túrák a Börzsönyben, számos templom, ahol énekekkel dicsérhettem a Teremtőt. Mindennapjaim színtere Szentendre, zeneiskolájával, piacával, görbe utcáival, ahol nosztalgizva lépegetek lelkemben az egykori festők alkotásaival. De más dimenzióval is felöltöztettem Pest megyét, hiszen az egész Kárpát-medence szívében fekszik és a Csehszlovákiából való áttelepülésem után én az egész Kárpát-medencét választottam új hazámnak. Régi kő-sár-vályog házunk ablakaiból egy saját világra nézek, az egész Duna-tájra, egy lelkemben kialakított Dunamenti Köztársaságra.

-Talán joggal mondhatjuk, hogy a népdal az Ön anyanyelve. A magyar mellett éneklis a szlovák és más népek dalait is: egyformán értik ezt az anyanyelvet szülőfalujában az egykori Csehszlovákiához tartozó Pincen, az erdélyi városokban, vagy akár Pest megyében?

Valóban a népdal az anyanyelvem, már csak azért is, mert szerintem az énekelt nyelv a beszélt nyelvnél is ősbibb. Én is

valahol nagyon mélyen, agénjeimben hordozom az énekeket. Őseim kelnek bennem életre ilyenkor, hiszen énekelni nem tanultam. Egyesek ezt nevezik östehetségnek. Magyarul énekelni megtartó erő számomra. Az anyaországban természetesen sokkal kevesebb többlettartalmat hordoznak népdalaink, itt nem „Kunst” magyarnak lenni. Valóban másképpen szól egy dal a Székelyföldön és a Csallóközben, ahol még sok helyen többséget alkotunk. Leginkább az igazi szörvány helyeken érzem a küldetését a magyar éneknek, ahol már alig van magyar osztály, ahol mindennap a szó szoros értelmében meg kell küzdeni édes anyanyelvünkért. Számos ilyen helyen énekeltem a Délvidéken, Kárpátalján és a Felvidéken. Szívszorító, de egyben lélekemelő is szolgálni ezeken a helyeken. Gyermekként én még órákig izgatottan gyakoroltam, hogy helyesen kérjek kenyeret a szlovák péktől, valóban fiatalon kell átélni a megkülönböztetés minden megalázó, sanyargató hatását. Nagy öröm számomra, hogy kormányunk Magyar Házakat létesít, iskolabuszokat támogat, ösztöndíj-programmal segít, utaztatja az iskolásokat határon túli testvéreinkhez. Kiemelten kell említenem azokat az anyaországiakat, akik rövidebb-hosszabb ideig élnek és segítenek a nehéz sorsú határon túlra szorult magyar közösségeknek.

-Megyénk - az egykori vezérmegye - határmegye is egyben, ahol szinte minden magyarországi nemzetiség megtalálható gazdag hagyományokkal. Elég a szentendrei szerb, az ecseri szlovák vagy Solymártól Zsámbékiig a sváb nemzetiségre gondolnunk. Az Ön lemezein is nagyon gyakran megjelenik a Monarchia és Közép-Európa fogalma, akár gyermekdalokról, akár a Karácsony ünnepköréről van szó. Ez erős tudatosságra utal. Mi az oka ennek?

-Valóban nagyon tudatos az én „monarchikus”, „keleti-svájcos”, „dunai-köztársaságos”, „kert- és műhely-magyarországos” ábrándom, melyet számos koncertemmel és tucatnyi lemezzel próbálok bizonyítani. Azt kutatom, ami összeköt bennünket, nem pedig szétválaszt, ezért keresem a népdalpárhuzamokat és nem azt firtatom, hogy ki kitől vette azt át. A határokat nem ismerő népdal a legemberibb megnyilvánulások egyike, hiszen mindenki egyformán búslakodik és vigadozik. A népdal le tudja dönteni a gyűlölet, a kirekesztés, az idegenség falait. A népdal „magas” művészetté kristályosodott, mert az egykoron nagyrészt békében egymás mellett élő népek, nemzetek megajándékozták egymást saját népművészetükkel. Nem véletlen például az erdélyi „Tündérvár” csodás hangszeres zenéje, hiszen magyar, román, szász és zsidó népzenei közös kikristályosodásából lettek igazi drágakövek. Szomorú, hogy 34 szólólemezem közül talán a legviszhangtalanabb a Kárpát-medence népeit békítő többnyelvű nyolcrészes sorozatom, melyeket Kiss Ferencsel közösen készítettem. Ahogy nem talált méltó fogadtatásra az ökümeniai szolgáltató hét történelmi egyház Teremtést dicsérő énekeit megszólaltató albumom sem. Egy elmúlt, elveszett békevilág, leginkább a kiegyezéstől az első világháborúig tartó országépítő periódust álmodom vissza. Nem véletlen, hogy sokan vesztegár alá helyeznek, mert harmadikutaságom a kizárólagosságokban gondolkodók számára nehezen emészthető. A megbékélést hirdetem dalaimon keresztül. Monomániásan ragaszkodom ehhez, még akkor is, ha mindez illúziókergetésnek tűnik. Ennek a megénekelte közös Kárpát-medencei hazának, zárkózott palóc magyarként, halmozottan kirekesztettként a mindenkori kisebbségek énekmondójának érzem magam. De tántoríthatatlan vagyok, mert hiszem: ahol felcsendül az ének, ott megszelídül a lélek!

Megyénk, akárcsak a jelenlegi Magyarország nemzetiségei nem említhetők egy lapon a határon túlra szakadt magyarsággal, mert itt az anyaországban egy, majd két nemzedék kimaradásával, természetes módon történt elmagyarosodásával, egyfajta torzult nemzeti öntudat teremtődött. Talán csak Méhkeréken labdázunk és babáznak az apróságok iskolába kerülésükig kizárólag román nyelven. Egy nemzetiséghez való tartozást legjobban bizonyítja a számolás és az álmodás nyelve. Lélekben legbelül vallom, hogy a demokrácia archimédeszi pontja a nemzetiségi kérdés. A hatalomgyakorlók kártyajátékában adu ászok a nemzetiségek. Az egykori „Magyarhonban”, azaz Uhorskóban, szinte kizárólag a felekezeti hovatartozás jelentette az elsődleges önmeghatározást. Még Csehszlovákiában, az őszi krumpli-brigádokon találkoztam Árvában és Liptóban olyan szlovákokkal, akikben mélyen élt egyfajta kettős kötődés, amikor is kijelentették, hogy „ja sem szlovák, aleuher”, azaz szlovák vagyok, de Nagy-Magyarországhoz tartozó. A „hungaricus” embertípust a nyelvi és kulturális sokszínűség többfelé is köthette, hiszen még száz éve Temesváron, Kassán, Aradon, vagy Pozsonyban 3-4 nyelven „rúgták a labdát”. Ez a nyitottság, sokszínűség szűnt meg a Monarchia szétesésével, majd a különböző árnyalatú nacionalista sáfárkodásoknak köszönhetően a többnyelvű, több kultúrához kötődő ember mára már fehér hollónak számít. Mindezen megállapítások hatványozottan érvényesek a Kárpát-medence népeire és azon belül fókuszálva megyénk nemzetiségeire is. Az elmúlt évtizedek, évszázadok bizonyítják, hogy minden ember részére létfontosságú az anyanyelvén elsajátított alapismeret. Már Comenius is megírta, hogy csak az anyanyelven elsajátított és megszerzett tudás az, ami a legmélyebben megmarad, elraktározódik az emlékezetünkben, s amire később építeni lehet.

Magyarországra kerülve, a 70-es évek vége felé egészen más optikán keresztül láttam a saját világomat, hiszen odaát „magyarka” voltam, a csallóközi magyaroknak a „korcs” nyelvet beszélő palóc, Magyarországon pedig, hol szlovák, hol cseh lány - még az elit Eötvös kollégiumban is.

Így, nyugodtan állíthatom, mint többszörösen hátrányos helyzetű „nyelvi” egyén, mint egykoron felföldi magyar nemzeti kisebbségi, a mindenkori kisebbségek nevében is, hogy igen fontos minden ember számára felvállalni identitását, nemzetiségét, mert így a többségi társadalom számára is sokkal értékesebbé válhat az ember, az az ember, aki tisztában van önmagával, kultúrájával, hagyományával, múltjával - habár ezt nem hangsúlyozzuk eléggé. Mindezekből természetesen adódik, hogy igenis fontos megyénkben is a szlovák, német, szerb, horvát, roma stb. nyelv tudása. Talán a legelsődlegesebb feladat az volna, ha az idősebb korosztály, - amely még beszél és használja is anyanyelvét, - tudatosan törekszik arra, hogy átadja anyanyelvén meséit, dalait, a régmúlt tapasztalatait a kis unokáknak, hogy az elfeledőben lévő anyanyelv újra élővé válhasson. Sajnos a tapasztalat, a tények bizonyítják,

hogy az előbbi megállapítás a legtöbb településen már csupán vágyalom lehet, mert az anyanyelv természetes átörökítésénél, mint természetes folyamatból, kiesett egy- másfél generáció, mely nem tud - és nem akar - mit kezdeni anyanyelvével: úgy-ahogy megérti azt, de már nem beszéli, s ez komoly lélekvesztés az egész közösség számára, mert gyökértelessé, sebezhetővé válhat ezáltal is. Mindent elárul egy közösségről a temetője: megyénk, akárcsak anyaországunk friss sírjai közt csak nagyon elvéve fordul elő nemzetiségi nyelven felirat. Az anyanyelv tudatos felvállalása nagyban összefügg az egyén értelmi szintjével, gerinceségével, mert csak az tudja felmérni veszteségét, aki tisztában van saját hagyományával, értékeivel.

Példaértékű, hogy országunkban - így megyénkben is - van nemzetiségi nyelvoktatás az iskolákban, vannak hagyományörző ének- és táncgyűtesek, de - úgy érzem - ez inkább csak egyfajta kirakat, ami mégis fontos, mert tükröképet adhat mások számára és áttételesen segíti a külhoni magyarság helyzetét. Nekem, az egykoron magyar nemzetiségű kisebbségnek a legfőbb kincs az anyanyelvem, mely védelemre, óvásra szorult, s mivel gyakorta meg kellett érte küzdenem, ezért oly drága nekem az énekelt anyanyelvvvel együtt. Kívánom, hogy a Magyarországon, illetve megyénkben élő nemzetiségi közösségek is izleljék meg az anyanyelvért folyó nemes „harcnak” minden csínját-bínját, mert csak így tudnak- levette az álarcot - visszatálatni önmagukhoz.

-A kereszténység is hangsúlyosan jelenik meg lemezein, aszakralitás egyik legintenzívebb megjelenítőjét tisztelhetjük Önben. A ma emberének mit üzennek ezek az énekek? Szépségük, emelkedettségük képes-e megszólítani a kortársakat? Igény-e a szakralitás?

-A népdal, a népének, az ég-föld harmóniáját jelenti számomra és nemcsak őseinkkel, múltunkkal köt össze, de fölfelé is köt, az élet valós értelméhez. A hittel és hitelesen énekelt dal-ének hallatán lelassul az idő és lélektől-lélekig szárnyal azok üzenete. Csodás érzés a felülről kapott erő, amellyel az embereket vigasztalhatom, lelküket gyógyíthatom, miközben nekem is gyógyír a dalolás. Igaza lehetett annak a magyarul nem értő arisztokrata bécsi hölgynek, aki a „Mondj szívem dalt” című lemezem bemutatója után halkán felkiáltott: „SiesingtausHerz!”. Hiszem, hogy „Aki énekel, az kétszer imádkozik”. Figyelmeztető szentencia a 103. zsoltár néhány sora: „Az ember napjai olyanok, mint a fű, /úgy virágzik, mint a mező virága:/ átmejj rajta a szél, és nincsen többé, /és nem ismeri őt többé a helye sem.”

A hívő ember tisztában van a földi élet törekénységével, miközben a média hatására egyre többen képzelik magukat a Teremtés koronáinak. Az emberek nagy részéből hiányzik a kellő alázat, az útkeresés, az építő kételkedés. Nem veszik észre, hogy valójában milyen parányi porszemecske vagyunk az egész világmindenségben. Nem véletlenül születünk erre a földre. Már maga a születésünk, az életünk is egy csoda, egy ajándék a Teremtőtől, egy hatalmas lehetőség, melyben hol felemelkedünk, hol elbukunk, hol elesünk, hol talpra állunk. Életem számtalan periódusa juttatott vissza Istenhez. Őt, kizárólag egyházi énekeket tartalmazó lemezsorozatomban alkotása kapcsán és életmentő műtéteim idején éreztem valóban a mérhetetlen közelséget a Teremtőnkhez. A múlandó élet megtapasztalásakor döböntem rá az élet valódi értelmére, a valódi értékek fontosságára. Azóta próbálok minden nap egy kicsi jót tenni, ez lehet egy mosoly, egy szó, egy pillantás. A ma emberének földi vándorútja során hatványozottan szüksége van megerősítésre, támaszra, hitre, szakralitásra, hiszen lassan emberi arcunkat is kezdjük elveszíteni. Vissza kell találnunk elődeink hagyományaihoz, életviteléhez, amikor is az embernek sokkal erőteljesebb kapcsolata volt az égiekkel, a természettel, így jóval teljesebb életet élhettek, mint a mostaniak. Az értelmiségieknek nagyon komoly felelősségük, hogy hitükkel, cselekedeteikkel, műveikkel bizonyítsák: „Meggzárad a fű, a virág elhull, de a mi Istenünk beszéde megmarad mindörökké!”

-Az Ön hangja kísért a Kupola-terembe a magyar koronát, énekelt Mádl Ferenc beiktatásakor, ugyanakkor szívesen lép fel kis templomokban, kisebb településeken egyaránt. Mi az, ami közös az ilyen eltérő jellegű fellépésekben és mi az, amit csak egyik vagy másik alkalom képes nyújtani Önnek? Mi alapján dönti el, hogy eleget tesz egy felkérésnek, meghívásnak?

-Lelkemet valóban ilyen sorsdöntő pillanatok, életre szóló élmények is befolyásolták és nehezen tudom kifejezni azt az érzést, hogy nekem, mint felvidéki magyarnak mit jelent nemzeti imánk eléneklése. A mai napig nemzeti énekeink hallatán könnybe lábad a szemem, lelkileg hónapokig készülök a Szózat, vagy a Himnusz eléneklésére. Az én pályám egyébként nagyon atipikus, talán ha írónak, festőnek születtem volna és alkothatnék asztalfióknak és üres falaknak, akkor kevésbé rendhagyó lenne az életem. A nagy fesztiválok, a reflektorfény és a média-maszlag majd mindig elkerültek, így maradtam csöndben értéket teremtő és értéket továbbhagyományozó művésznek (még szerencse, hogy nem lettem színész, mert akkor ki lennék kiszolgáltatva könnyebb-nehezebb rendező-diktátoroknak). Fellépéseim javát kis közösségeknek köszönhetem, ahová nehezebben „gyűrűznek be” a nyomuló menedzserek, önjelölt világmegváltók, és ahol pénzszüke miatt nem tudják megteremteni a média által reklámozott sztárok hatalmas gázsiját. Örömmel vállalkok konkrét célok elérése esetén jótékonysági koncerteket is. Valóban nem könnyű egy pódium-művésznek, egy előadóművésznek a köztudatban maradnia, ha olyan lelki éghajlatú, mint én. Tudatosan készítettem eddig 34 önálló tematikus albumot. Egyébként igaza lehet Popper Péternek és Szendi Gábornak, hogy a nő legnagyobb alkotása egy új élet teremtése. Nem véletlen, hogy jóval kevesebb kimagasló tehetségű karmesternőnk, festőnőnk van, mint férfi, hiszen mi nők a szüléssel már megalkottuk életünk fő művét. Feldmár Andrással együtt sajnálom a férfiakat, akik eltávolodtak egykori ősi küldetésüktől, az élelembeszéző vadászatoktól. A ma vadászai inkább újjgazdagok és sznobrikus vérengzők. Megemlítenék még egy igazi archetípust, akik teljesen kiveszttek: ők a „lelki” emberek, akik jó tíz-húszezer évvel ezelőtt még túlsúlyban lehettek. Magamat is ezek közé sorolom, mert szinte kizárólag csak az ösztöneim diktálják a lépéseimet földi vándorúton.

-Három kontinens 43 országában koncertezett és 34 önálló albumot jelentetett meg az elmúlt három évtizedben. Beszélne nekünk arról, hogy mi szükséges egy ilyen nem mindennapi teljesítményhez? Mennyi munka, gyakorlás, tanulás? A családja hogyan élte meg mindezt?

-Bagdi Emőke szerint mindenki egy bizonyos mennyiségű boldogsághormonnal születik; nekem úgy látszik sok adatott, pedig „idő előtt születtem”, és természetesen fiút vártak a szüleim, sőt a neveltetésben is voltak kisebb lelki csorbák. Sokszor vallom, hogy tán még a gyermek első 3-5 évében tapasztalt példamutatás hasznos felnőtt énünk kialakításához, de lényünk-lelkünk szinte minden porcikája már a fogantatás pillanatában eldőlt. Ez a teremtés csodája. Lehet magyarázni genetikailag, horoszkopálisan, de szerintem mindez maradjon rejtély, így varázslatosabb az életünk. Kodály is szólt már a zene fontosságáról a magzati állapotban, én hathónapos, áldott állapotban is vertem az ütőgardont. Ezért választhatta fiúnk a zeneiskolában a dobot.

A békés családi háttér egyébként nagyon jó táptalaja a művészi tevékenységemnek, hiszen csak egy lelkileg egészséges ember tudja a tiszta forrást megszólaltatni. Bármelyik tanítványomnál rögtön észreveszem, hogy a háttérben milyen lelket befolyásoló áramlatok vannak. Jártak hozzám már egyetemre járó lányok is, akik a pszichiáter helyett a népdalt és engem választottak. Amúgy kevés szóra vagyok allergiás, e kevesek egyike a siker és a karrier. Egyik se hoz lázba, mindkettő taszít, sőt elriaszt. Férjem hasonló alkat, talán, mert ő is bika, akinek a békés családi otthon mindennél fontosabb, így mindkettőnk pályája csak kiegészítése, adaléka a közös életünk mindennapjainak. Nekem sokkal fontosabb gyermekeink jövője, unokánk - hamarosan unokáink - mosolya, integetése, vagy udvarunk virágai, a falainkat befutó borostyán, búbos kemencénk, egy tulipános láda motívumai, a sok könyv, a tévé nélkülség, egy romantikus esti séta...

Négy évtizedes pályám során összesen egy hónapig volt menedzserem. Külföldön, de a tengerentúlon is a szájról-szájra terjedve születtek a meghívások. A másik ritkaság, hogy tán 1-2 tucat előadást tartottam hivatalos államközi meghívás keretében, a többi baráti szeretet színeiben született és szinte kizárólag helyi öslakosok hívtak, egy-két esetben az emigránsok. A 34 album is csoda, hiszen egy részüket magánkiadásban jelentettem meg, fittyet hányva a kapitalizmus törvényeire.

-Talán ritkábban emelik ki, de Ön kísérletező művész is. Elég az évek óta sikeres Kudlik Júliával közös műsorára, az Illés Lajossal készített átíratokra, a megzenésített versekre, a gyermekdalokra és általában a bámulatos műfaji gazdagságra gondolnunk. Mi készíti az újabb és újabb formák, megszólalási módok kipróbálására?

-A kísérletező kedv, az alkotás öröme mindent felülír egy művész lelkében. Valamikor remekül festettem, kilenc évig hegedültem, voltam Füleken primadonna a Szabadság és szerelemben, ötórás teákon dagadó erekkel danolásztam, zengtem „csaszituskákat” is a szovjet laktanyákban, de nyertem járási és kerületi táncdalfesztiválokat is az akkori Csehszlovákiában, természetesen Kovács Kati számokkal, akivel komoly lelki rokonságot érzek: hasonlóan hadarok, nem tudom magam árusítani és neki se volt soha egy keményen menedzselő háttérhatalma. Ez sok esetben ugyan nagyon hátrányos, mert az ember sodródhat mindenfelé, de lehet lélekemelő is ez a fajta szabadságérzet. Mostanában a juhász felmenőimtől örökölt szabadságérzetem egyre erősödik bennem és a kísérletező kedvem a jövőben sem fog cserbenhagyni.

-Ady és Mikszáth mellett szellemi példaképei közt említi a Pest Megyei Értéktárba bekerült PolczAlaine nevét is. Kinek a műveit ajánlaná még könyvespolcainkra és miért?

-Szellemi példaképeim változnak időről időre, de állandó jelleggel és az előtérben díszileg József Attila, Ady, Bartók, Mikszáth és az impresszionista festők. Minden humanistát, mint Lénárd Sándort és Albert Schweitzert őszintén csodálok. A kortársak közül most talán Dragomán Györgyöt említeném. Lelki rokonaimnak érzem az önálló, olykor magányos utat járókat: Csontváryt és a Somoskőújfaluban élő Földi Pétert. Külön öröm volt megismerni azokat a szabadon szárnyaló egyéniségeket, akiknek felmenői közt juhászok is voltak, mert az ő szabad lelkületük nagyon hasonlatos az én juhászivadék bensőmhöz. Ilyen volt Czine tanár úr, akihez szakdolgozatomat írtam és ilyen földim, Tözsér Árpád, felvidéki Kossuth-díjas költőnk. Nagyon nehéz kiemelni bárkit is és könyvespolcra javasolni. Legszívesebben sok száz író, költő, alkotó több ezer művét sorolnám most fel, mert hiszek a gondolatok örökkévalóságában.

-A Pest Megyei Értéktárról mi a véleménye? Ha már a példaképekről esett szó, Ön kiket ajánlana szülőhelyük vagy akár a magyarság értéktárába közülük?

Sokat gondolkoztam a Pest Megyei Értéktárról, miközben gondolataim egy önálló szellemi barangoláson vettek részt egy képzeletbeli térképen össze-vissza csapongva. Ennek a lenyomatát próbálom most visszaadni egyfajta saját megyei értéktárral.

Visegrád villant fel először Görgeynk sírjával és a Kán-forrással, a Visegrád melletti Szentgyörgypusztáról Áprily jut eszembe, majd a dunabogdányiCsódi-hegy római kori kőbányája következett.Kisoroszit Újváry Ignác jelzi, aki részt vett a Feszty körkép megfestésében és a legendás Illés Lajos, a későbbi református kántor, akit jó néhányszor meg is látogattam. Leányfaluról a római őrtorony sejlik fel és természetesen Bibó István, Ravasz püspök és Mórincz Zsigmond.Szentendre hét temploma, a Művésztelép és számos értéke külön fejezetet érdemelne. Pomázról két

régész, Alföldi András és Sashegyi Sándor alakja kel bennem életre és természetesen a Holdvilágárok. Nem messze innen vannak a pilisszentkereszti kolostorromok, a hegy túoldalán a mézészéteiről is híres Pilisszántó, ahol Szörényi Levente varázsolt állandó lakhelyet magának. Csobánkáról a Mackó barlang, Vörösvárról Erős Zsolt, a hegymászó, és az induló Szamos marcipán családi vállalkozás jut eszembe. Piliscsaba természetesen egyeteméről híres és az ott lakó Hobóról. Szellemi vándorutamat folytatva jutok el Pátyra, a Veterán Autók és Motorkerékpárok Múzeumának helyszínére. Telkiben született Kodolányi János, Budajenőről Kovács Kati jut eszembe. Biatorbágy Pászthy Miklós karnagyot kelti életre. Sósokútról a lovagló Habsburg utódok és a kiválóan faragható kő, Tárnokról az Öreg-hegy pincésora, Érdről az ottani ősember, a délvidéki Csuka Zoltán és Egerszegi Krisztina jut eszembe, Százhalombattáról Makovecz temploma és a száz halom. Gondolataim ezután villámlásszerűen cikáztak a Duna túoldalán. Elsőként a Börzsöny minden falva kelt életre bennem: Nagybörzsöny ősi temploma, középkori bányái és a még megtalálható ezüstolvasztó nyomai. Zebegényről Szőnyi Istvánt említem. Vác a püspökségével és Tragor Ignáccal, Órbottyánról Nagy Feró, Aszódról Petőfi, Podmaniczky Frigyes és a Tornyai-Schossbergerek, Bagról a Muharay Népi Együttes, Galgamácsáról Vankóné Dudás Juli alakja jelenik meg. Gödöllő az egykori Művésztelepet jelenti és természetesen a kastélyt. Szellemi érték-vándorlásom még számos helyre kalandozhatna el, de már ennyi érdekesség is jelzi, hogy megyénk értéktára kiapadhatatlan!

-A tanítás más jellegű öröm és kihívás, mint az előadó művészet. Mi vonzza a tanításban? Kit ajánlana figyelmünkbe tanítványai közül?

-Több mint húsz éve tanítok a szentendrei zeneiskolában. Kiváló „hangedzés” ez, mert napi 8-9 órát végigénekelek növendékeimmel, és emellett a sok dalolás az én lelkemnek is jót tesz: gyógyít. Növendékeim örökifjúvá alakítanak és rengeteget tanulok tőlük. Óráimon elsődleges cél az éneklés öröme, és csak másodlagos a különböző versenyeken való megmérettetés. Minden esetben szeretnék segíteni nekik lelki egészségük megtalálásában. A zene révén lelki problémáik is előtérbe kerülnek, hiszen csak úgy tudnak felszabadultan énekelni, ha rendben van a lelkük. Így az éneklésen keresztül valamilyen szinten pszichológusként is működök. Optimista vagyok, mert egyre többen lesznek elkötelezett hívei lelkünk tükrének, a magyar népzeneének. Két évtizedes pedagógusi munkám során arra a következtetésre jutottam, hogy a gyermekeinkben ne önmagunkat keressük, tanítványainkban ne önmagunkat reprodukáljuk, hiszen a Teremtő gondoskodik arról, hogy mindenki megtalálja a maga helyét, küldetését ezen a földön. Nekünk csak egyengetni kell ezt az utat.

Úgy érzem a ma gyermekei még inkább éhesek a szeretetre, az odafigyelésre. Csak a szeretet, a megértés tudja megmenteni a világot, ezért mindenki bennem elsősorban a jót kéne észlelnünk, s erősíteniünk. Hiszem, hogy a nevelésben az egyik leghatásosabb eszköz a példaadás. Örülök, hogy ennek hatására sokan választották az én hivatásomat. Tímár Sára Junior Prima-díjas növendéke egy tucatnyi lemezemen énekelt, dalolt a nagyszerű acappella lemezünk bemutatóin, egyébként az újjávarázsolt Sebő együttes énekese lett. Lábás Viki lilás hajjal és szögletes műkörömmel érkezett a zenesuliba, hogy népi éneket tanuljon tőlem. Két éve megálmodta és megalapította a méltán népszerű Margaret Island együttest. Önálló zeneszerzői és költői utat jár az Amatild együttes alapítója, Pénzes Matild. Zeneakadémista lett az egyik legtehetségesebb növendéke Sasvári Borcsi, Lindner Zsófi pedig már gyermeket szült és saját zenekart is alapított. Éveken át tanítottam Völner Esztert, aki a barokk éneklés ígéretes tehetsége, a visegrádi Farkas Enikő, nemrégiben pedig saját lemezzel lepott meg. A Zeneakadémián Paár Julcsi is növendéke lehetett, így öt hívtam vendégénekesnek a Szörényi Leventével készült duett albumunk felvételeihez. Sóllyom Panna, Orbán Bori és még majd egy tucatnyi növendéke elindult dzsesszénekesnek, vagy gordonkaművészek lettek.

Komoly szívfájdalmam, hogy művészeti nyugdíjasként ez év nyarán befejezni kényyszerülök a népdaltanítást. A jelenlegi törvények nem teszik lehetővé még a fiatal művészyugdíjas nyugdíj melletti munkavégzését sem. Sokan biztatnak a harcra, engem a harcképtelen, védtelen nőt, de én a bürokrácia malmaira nem fecsérelem időm, akkor sem, ha biztos vagyok a győzelemben. Ezekben a harctereken még győzni sem szeretek. Soha semmilyen szekértábornak, klikknek nem voltam tagja, így a Klikk által támasztott pedagógusi pályamodellt se szeretném végigpapírozni. Mindezt nagyon megalázónak érzem. Nem leszek „mester-tanár,” de maradok boldog feleség, nagymama, újabb és újabb lemezeket megjelentető koncertező énekes és virágait öntöző háziasszony, akit szeretetteljes jó napot!-tal köszönt a cigány származású szemetes.

-Ahogy a tanítványok, Pest megye is egy nagy lépés előtt áll. Elindult az önálló régióvá válás útján, amit már a 2000-es évek elejétől szeretett volna elérni. Ön mit vár ettől, az utak állapotának javításán vagy a vállalkozási feltételek kiszélesedésén túl, a megye kulturális életére milyen hatással lehetnek a megnövekedő uniós támogatások?

Megyénk önálló régióvá válásának már épp ideje volt, ennek nagyon örülök, mert hiszek a lokálpatriotizmusban, hiszek a kisebb tájegységek, régiók, közösségek építő energiáiban és az alulról építkező demokráciában. Nagyon remélem, hogy egyre erősödni fog az a polgári középosztály, akik a kultúrát éltetik megyénkben. A megnövekvő kulturális támogatásokkal nagyon ügyesen kell sáfárkodni. Lehetőség szerint elsősorban maradandó, jövőt építő elképzeléseket kell előtérbe helyezni. Nagyon megfontoltan kell tervezni, hogy az eredményeket ne csak unokáink, de dédunokáink is élvezhessék.

-Mi az, amit szeretne megvalósítani, elérni a közeljövőben, akár szakmai, akár személyes életére vonatkozóan?

Elsősorban szeretnék továbbra is jó feleség lenni és szerető nagymama maradni, és minél több unokát szeretnék magamhoz ölelni. Erre komoly esély van, hiszen hamarosan érkezik a második unoka és lányomé - terveik szerint - legalább öt gyermeket szeretnének. A jövőben egyébként szeretnék festeni, csak a magam örömeire, és természetesen készülnek újabb hanghordozóim: egy szonozos album és mindenekelőtt egy palóc meselemez. A pályám, az úgynevezett sikerek, másodlagosak. Eddigi énekesi múltam sem volt egy szokványos történet, mert lelki éghajlatom tiltakozik minden természetellenes megnyilvánulástól. Számomra mindennél fontosabb a belső harmónia és az általam közvetített üzenet.

(Riport a Pest Megyei Hírlapnak)

riportrészlet:

Hihetetlenül fogékony és nyitott, de egyben gátlásos gyermek voltam: távolugrásban versenyt nyertem, röplabdáztam, szavaltam, szerkesztettem a pionírok faliújságját, rajzaim versenyeken nyertek, a Szabadság, szerelem operettben Judit szerepét alakítottam, énekeltem szonozokat ötórás teákon, voltam kórustag. Énekesi példaképem Kovács Kati lett, akinek dalaival még a szlovák táncdalversenyeken is feltűnést keltem. Táncoltam és daloltam a fülekpüspöki Palóc Néptáncgyűttesben, itt döbbenve rá arra az ősi erőre, amely népdalainkban rejlik. Ezt erősítette Pinc falu közösségének templomi éneklése, ahol egykoron önazonos volt mindenki. Ez a kicsi falu volt nekem kis gyermekként a világ közepe, ahol a magyar nyelv egészen más többlettartalmat, áthallást kapott, mint az anyaországban. Pályám kezdetén, akárcsak most is, teljesen ösztönszerűen fogadom az élet adta örömeit, ajándékokat. Utamat sokan siker-storynak érezhetik, pedig nem sikerre vágytam, a karrier szó még jobban irritál, egyszerűen csak örültem, hogy énekelhetek és mások örömeiket lelik ebben. A mai napig minden fellépés előtt izgulok. Rossz tapasztalataim tucatjával voltak és vannak, de ezeket gyorsan elfelejtem. Különböznem nem lehetnék boldog és a művészetem se lenne hiteles és őszinte.

Mesélt már arról, hogy Felvidéken a magyarsága, a mai Magyarország területén pedig felföldisége okán bélyegezték meg. Pest megyében, a Pest megyei emberek között sikerült otthonra találnia?

Az egykori Csehszlovákiában sokszor „magyarka” voltam és az egyetemre átkerülve még az elit Eötvös kollégiumban is az 1981-es Röpülj páva versenyig én voltam a „cseh”, a „szlovák”, olykor „csehszlovák” lány, aki akcentussal bár, „de jaj de szépen” beszél magyarul. Ekkortájt kaptam a Parlamentben Pozsgay Imrétől a Népművészet Ifjú Mestere címet, melyet csehszlovák állampolgárként nem lehetett könnyen nélkül átélni. Összekuszált lelkem lassan kezdett megválni őseim palóc nyelvjárásától és palóc humorom is elindult sorvadni. Nehéz évek voltak ezek a duplakisebbségnek, a palóc-magyaroknak, a vidékinek. Az anyaország ugyan befogadott, de lelki nyugalmat akkor éreztem igazán, amikor megtaláltuk Pest megyében Pilisszentlászlót, ahol otthont teremtettem. Ez a Felvidékre emlékeztető, egykoron csak szlovákok lakta kis falu, a Dunakanyar, de Pest megye számos tája, falva adta a biztonságot, mert a vidéki ember lélekben más, a falusiak őszintébbek és természetesebbek. Megmaradva nosztalgizáló felvidékinek, lassan pilisi lokálpatrióta lettem, aki nemcsak a tájat, de a lakosokat is imádja, örülve a sokszínű Pest megyének, a Dunakanyarnak, ahol sok nemzetiség, kultúra él együtt. Jóleső érzés, hogy az idősebb szentlászlóiakat „Daj Bozse dobry gyennyel” köszöntöm és ezt örömmel viszonzózzák.

Mi az, ami ennyi bejárt ország, számtalan város és kultúra megismerése után is még mindig különlegessé teszi az Ön számára Pilisszentlászlót?

Legalább 50 ország tájait, lakóit ismerhettem meg, de a legszebb érzés mindig a hazatérés. Kinézek házunk ablakából látva a pilisi hegyeket és elmerengek. Ez is a gyerekkoromat idézi, hisz húszéves koromig a Nógrád és Gömör lankái, a Karancs dombjai sejtettek fel szemem előtt. Egyébként is nagyon hegyimádó vagyok, mert izgat a hegyen túli világ. Szentlászlón nemcsak tájélményem van, de az itt lakók egyszerű és befogadó szeretete is nagyon jól esik. Negyedszázada még kútra jártunk ivóvízért, fát aprítottunk. Leggyakrabban Somsich Mária néni bölcs szavait lestük, mert az ő nemessége példaérték volt. Gyakran futkározott Mária nénihez „Saul fia” is, azaz Röhrig Géza, aki egy ideig falunkban bújt meg. Érdekes, hogy Pilisszentlászlón jut 1000 főre a legtöbb Kossuth-díjas. Rajtam kívül Krasznahorkai László is itt él és alkot. Most a Pest megyei díszpolgári cím azért nagyon kedves nekem, mert azoktól kaptam, akik közt mindennapjaim élelem és még inkább erősíti bennem a lokálpatriotizmust.

34 önálló tematikus album, több ezer fellépés. Az előadókat ma már sokan inkább szolgáltatóknak, rosszabb esetben valamiféle árucikknek tekintik. Hogyan lehet ebben a világban megőrizni a hivatástudatot? Önnek mi segít ebben, mitől tud még mindig ilyen szeretettel fordulni a közönségéhez?

A művész mindenkor feladata a szellemi-lelki szabadság hívének maradni, így se szolgáltatónak, se árucikknek nem érzem magam, hiszen szájról-szájra terjedek, akár a népdal. Közel négy évtized alatt egy hónapig volt menedzserem és az önmenedzselés életidegen tőlem, sőt „önártalmasnak” érzem. A világ minden részére szinte kizárólag kis közösségek hívtak és majd mindenüvé vissza is hívnak. Egyre fokozottabban érzem a művészetek fontosságát, lelkeket gyógyító hatását ebben a felfordult világban. Gyakori szólókoncertjeimen sokszor látok síró szemeket, gyakran nekem is könnybe lábad a szemem...

Munkája mellett a családi teendők is sok örömteli kötelességet jelentenek a mindennapjaiban. A népszerű művésznő és a szeretett anya, nagymama szerepét, s az ezzel járó feladatokat hogyan tudja összeegyeztetni? Hogy néz ki egy átlagos napja - már ha van ilyen?

Átlagos napra valóban vágyom, de mindig keresztül húzza valami. Heti bontásban: minimum két nap örömteli unokázás,

két nap énektanítás, két-három fellépés, egy-egy alkalmi megjelenés, egy nap pedig a ház körüli teendőké. Évente kétszer-háromszor legalább egy kéthetes periódus a kikapcsolódásé, az utazásé. Ezek nagyrészt messze a városi civilizációtól történnek: egy világvégi alföldi tanyán, nyaralás egy három lakosú faluban, az Alpok menedékházaiban, a laoszi őserdőben, elhagyatott fjordokban, különböző majdnem lakatlan szigetek öbleiben...

Akad olyan idő, amit csak önmagára szánhat?
Ezt az időt mire fordítja a legszívesebben?

Egykoron mindennek megvolt az ideje. Mára a káosz a jellemző. Az önmagamra szánt időm nagyon kevés, bár tudatosan igyekszem lelassítani az idő pergését. A népdal, akár a hit, mint meggyőződés és lelki megnyilvánulás kötött és mély alázatot követel. Ezeket a tulajdonságokat kaptam anyai paraszt felmenőimtől és apai ágon, mint juhász-ivadék a szárnyalás, a szabadság örömét örökölhettem. Mindkettőt egyszerre élvezem, bár bölcsőbbé válva egyre inkább a szabadság, a függetlenség érzetét élvezem, ilyenkor a kertünkben „kapirgálok”, gyomlálok, de közben lelkem szárnyal. Imádom bámulni az eget, nézni a felhők játékos vonulását, figyelni a madarak énekét, gyönyörködni röptükben, vagy csak úgy hallgatni a természet ezernyi apró nesztét. Igyekszem sokat olvasni. Mostanában leggyakrabban az „emberi psziché” többféle módon való megközelítése izgat, így Polcz Alaine, Feldmár, Popper és Szepes Mária gondolatait fűzőm tovább. Jelenleg Lesznai Anna kétkötetes családregényével „bajlódom”, élvezve mély kor- és emberrajzát. Leginkább zenét hallgatok, tévén 25 éve nincs.

Lelki éghajlatom a csend élvezését óhajtja, mert a csend, akár a halk ima, befelé fordít. Nem vagyok csacsogós hölgyemény. Juhász nagyapám ajkát is csak ritkán hagyta el a szó, de az messzire hallatszott...

A legtöbb ember menekül a csend elől, nem tud vele mit kezdeni, mert így szembesülnie kellene önmagával. A legtöbb ember önmaga elől menekül.

A képzelőerőm néha olyan erős, hogy a legnagyobb ricsajban is sikerül belső csendet teremtenem. Néha úgy érzem, a csend sokszor beszédesebb, főleg ha megfelelő helyen „hangzik el”. Kudlik Julival készített első lemezünkön nem véletlenül szólunk szövegben és dalban a hatalom szeretete helyett, a szeretetet hatalmáról. Julit idézve: „Manapság a rosszak azért olyan erősek, mert a jók olyan gyöngék.” Bármerre járunk, tapasztaljuk, hogy ma még inkább éhes mindenki a szeretetre, az odafigyelésre, megértésre. A zsarnokság tehetetlen a szeretettel szemben. Ezt igyekszem szolgálni dalaimmal. Többször említettem már optimista hitem egyik alap gondolatát: „Ahol felcsendül az ének, ott megszelídül a lélek!”. Nemcsak énekkel és csennel közelítek világunkhoz, de igyekszem esetlen őszinte szavakkal is.

Négyszemközt a Madách-díjasokkal

dátum: 2017 január 24.

Madách Imrének, a magyar irodalom és dráma költészet kiemelkedő alakjának 194. születési évfordulója alkalmából múlt héten -a hagyományoknak megfelelően - ünnepélyes keretek között nyújtották át az íróról elnevezett díjat a palócság fővárosában, Balassagyarmaton. Madách-díjjal minden évben olyan személyeket jutalmaznak, akik a Madách-kutatásban, az író kultuszának ápolásában, valamint a megye kulturális és művészeti életében a legeredményesebben működtek közre. Idén e kitüntetéssel Huszti Péter Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművészt, színiakadémiai rektort, színigazgatót, rendezőt, érdemes és kiváló művészt, valamint Szvorák Katalint Kossuth-díjas és Liszt Ferenc-díjas népdalénekest, előadóművészt jutalmazták meg.

(Palchuber Kinga)

Balassagyarmat. Lapunknak lehetősége nyílt az ünnepség kezdete előtt a városi könyvtár irodalmi alkotásokkal teli, csendes kis olvasótermében egy néhány perces beszélgetésre is a két díjazottal. Az interjúra kijelölt helyiségben várakoztam, s be kell, hogy valljam: izgultam kicsit. - Két kiváló ember, két tehetséges művész lesz az elkövetkezendő pár percben a beszélgetőpartnerem - gondoltam magamban. Az előre kigondolt kérdések cikáztak a fejemben, s ekkor közeledő léptek hangjára lettem figyelmes. Először Szvorák Katalin népdalénekesnővel álltam szemtől szemben, akinek kisugárzása, mosolya és közvetlensége már az első percben világossá tette számomra: kellemes párbeszédnek nézünk elébe. Az idő sajnos sürgetett, hiszen a Madách-ünnepségnek percre pontosan el kellett kezdődnie, így hát egy gyors bemutatkozás után fel is tettem kérdéseimet az előadóművésznek.

Dalaimmal mindig tudok hitet árasztani az emberek lelkébe, amellyel erősíthetem is őket - emelte ki Szvorák Katalin

(Fotó: Danyi Lilla)

„Zene nélkül a lélek is meghalna...”

- Milyen érzéssel tölti el, hogy önt választották az egyik Madách-díjasnak?

- Nagyon nagy meglepetés volt, ugyanakkor hatalmas öröm is! Fantasztikus érzés, hogy egy olyan kitüntetést vehetek át, amely kimondottan Nógrád megye díja - kezdte Szvorák Katalin: - Úgy gondolom: minden díj kötelezi az embert. Ez nagy szó, s ilyenkor természetesen végiggondolom az egész eddigi életemet: a sok-sok küzdelmet, felemelkedést, valamint bukást is. Milyen érdekes, nem? Bennünk rejlik Madách Imre üzenete, miszerint: az egész életünk egy sűrű tartó versenyfutás, amelyben hol győzünk, hol veszítünk. Ez valójában az emberi élet. Számomra óriási érzés, hogy énekesként a dalaimmal mindig tudok hitet árasztani az emberek lelkébe, amellyel erősíthetem is őket. Mindenekelőtt pedig munkásságomon keresztül igyekszem a külvilág számára az optimizmus üzenetét is átnyújtani.

- Ön Losoncon született. Meséljen egy kicsit szülőföldjéről!

- Losonc mellett Pinc is nagyon fontos helyet foglal el a szívemben. Itt éltem ugyanis ötéves koromig. Amikor meglátom a Karancsot, vagy ahogyan Mikszáth Kálmán nevezte, a „Palóc Olimposzt”, akkor tudom és érzem is: hazaérkeztem. A pinci temetőben nyugszanak egyszerű keresztes sírokon a szüleim, a nagyszüleim, valamint az ükszüleim is, s milyen érdekes: pár méterre tőlük a temető közepén egy örökzöld fának a tövében alussza örök álmát Madách Imre nővérének a

lánya, Huszár Anna, valamint az ő férje, Károlyi Miksa pinci földbirtokos is.

- Miért tartja fontosnak a népzenei hagyományok ápolását?

- Nagyon fontosak a gyökereink, az: hogy honnan, hová tartunk. Zene nélkül a lélek is meghalna. A Teremtő megajándékozott énektudással, s ha most visszaillesztünk az elmúlt éveimre, akkor egyre inkább érzem: ez az én utam. Dalaimmal vigasztalom, s gyógyítom is az embereket, ugyanakkor nekem is gyógyír a dalolás. Mindezek mellett pedig azt gondolom: a népdal le tudja dönteni a gyűlölet, a kirekesztés, valamint az idegenség falait is.

- Mindig énekesnő szeretett volna lenni?

- Nem, sőt irtóztam a szerepléstől. Nekem minden egyes fellépés: egy küzdés maga. Nem véletlen, hogy Madách Imre is papírra vetette: „az élet küzdelem, s az ember célja e küzdelem maga.” Azonban azt gondolom: küzdelem nélkül nem jutnánk előrébb, és küzdelem nélkül eredményeket sem tudnánk felmutatni.

E néhány gondolat is meggyőzött arról, hogy Szvorák Katalin előadóművész méltán vehette át megyénk Madách-díját. Egyedülálló tehetséggel, hangi adottsággal, izléssel és szorgalommal megáldott énekesnő, aki nemcsak belülről ismeri anyagát, hanem fel tudja mérni hatását is, így mindig minden megnyilvánulása a közönségnek szól. Pedagógiai munkássága révén pedig olyan hagyományokat teremt, amelyek a magyar népzenei kultúra megismertetése és terjesztése szempontjából is nélkülözhetetlenek.

Szvorák Katalin Madách Imre-díjat kap

Madách Imrére emlékeznek a Nógrád megyei Madách-ünnepségen január 20-án, Balassagyarmaton. Ekkor kapja meg Huszti Péter Kossuth-és Jászai Mari-díjas színész, színiakadémiai rektor, színgazgató, rendező és Szvorák Katalin Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas népdalénekes, előadóművész a 2017. évi Madách Imre-díjat.

„A mostani Madách-díj különleges értékkel bír számomra, mert szűkebb régióm, a gyökereim, a szülőföldem és Madách üzenetét érzem belőle” - mondta Szvorák Katalin az esemény előestéjén.

Az újabb elismerés átadása kapcsán kérdeztük a felvidéki gyökerekkel rendelkező előadóművészt, népdalénekest, Szvorák Katalint.

Több díjat tudhat már magáénak. Hogy fogadta a Madách - díjat?

„Ez az újabb díj, akárcsak az összes eddigi, váratlanul érkezett. A mostani Madách-díj különleges értékkel bír számomra, mert szűkebb régióm, a gyökereim, a szülőföldem és Madách üzenetét érzem belőle. Külön öröm számomra, hogy a másik díjazott az általam nagyon tisztelt Huszti Péter. Az eddigi Madách-díjasok névsora is üzenet jellegű számomra, hiszen a díjazottak között ott található többek közt: Keresztury Dezső, Kass János, Sinkovits Imre, Csohány Kálmán, Ránki György és Supka Magdolna. Külön öröm volt felfedezni Komlós Aladárt, szintén Sztrégova szülöttjét, akinek Lajos utcai lakásában többször vendégeskedtem. Felesége a Kassáról elszármazott Palotai Erzsébet néni volt. Lényegében ő táplálta belém végzős egyetemistaként a hiányzó önbizalmat és ő nevezett el "benső fényforrásnak, a napsugár kishúgának". Jankovics Marcell nevének szintén megörültem, hiszen budapesti szárnypróbálgatásaimkor az Egyetemi Színpadon ő rendezte a Kárpát-medence magyar népdalparhuzamaiból felépülő "Virágok vetélkedése" című estét. A legbensőbb örömmel fedeztem fel az eddigi díjazottak közt Rajeczky Benjaminget, Béni bácsit. Rajeczky Benjamin volt az, akivel valóban Nógrádon túl, az énekeken túl is összekapcsolódott lelkem.

„Összekapcsolódott a lelkem” Milyen hatással bírt munkásságára Rajeczky Benjamin?

Béni bácsival, a Röpülj páva zsűri elnökével 1981-ben kerültünk egymás látószögeibe. Többször toppantam be puritán pásztói otthonába, ha csak egy rövid időre is, hogy láthassam őt, hogy mosolyából, biztató pillantásából erőt, optimizmust, emberséget merítsek. Ő szavak nélkül is tudott hatni. Amikor megjelent az első lemezem, hosszú levélben köszönte meg küldeményem, s biztatása most se maradhatott el: "...És minden stúdium mellett megmaradt autentikus népdalhangnak, erőteljes és temperált változatban egyaránt. Szívből kívánom, hogy célja: a népdaltudományban otthonos népdalművészet iskolát teremtsen, Kodály szíve vágya valósul meg benne." Jól estek reményt adó sorai, nekem az örök kétségekkel és kishitűségekkel küszködőnek.

Mit jelent az Ön számára ez a díj?

A Madách-díj még jobban figyelmeztet a küldetésre, a szolgálatra, a küzdelemre. Eszembe jut egy Illés Lajos darabjában általam is énekelt dal üzenete:

"Mert a haza nem eladó.

Ezüst pénzre sem váltható.

Mert a haza lelked része,

Határait beléldvéste

Ezer éve,

Ezer éve a hit.

Mert a haza kereszted is.

Betlehemi csillagod is.

Hiába tiporták hadak él,

Hiába tiporták hadak él.

Mert a haza

Mert a haza

Te magad vagy."

Kodály Zoltán egyre időszerűbb gondolataival vallom: "Mechanizálódó korunk olyan úton halad, melynek végén az

ember géppé válik. Ettől csak az ének szelleme véd meg." Magamat az igazi palóc-archetípusok közé sorolom, ők a „lelki” emberek, akik egykoron sokkal többen voltak. Szinte kizárólag csak a paraszt és juhászelődeimtől kapott ösztönök irányítják a lépéseimet, család- és szülőföldszeretetemet. Azért is felemelő érzés ezt a díjat megkapni mert kötelez és figyelmeztet értékeink továbbadására, éltetésére. Mindeközben tisztában vagyok az élet múlandóságával. Madách alábbi sorai alapján is tudatosítom, hogy valóban mily parányi porszem vagyunk a világmindenségben: "A teremtés történetében csak világok sírja számoltatik, egy ember földi báb, élete buborék, mely nyom nélkül enyész el." BB, Felvidek.ma

Poézis és dráma, kötelesség és küldetés keresés, küzdés és "bízva bízás" érzelmi elegye vegyült lelkembe, amikor az első havas délutánon értesültem, hogy a Nógrád Megyei Önkormányzat Madách Imre díjjal fog jutalmazni. Madách időjárásra rímelő sorai zengtek gondolataimban:

"Zúgva nyargal a szél, hordja a havat,
Mindenekre tiszta fénypalástot ad.
Egyaránt borít el bérceket, völgyeket,
Tán az egyenlőség tart ma ünnepet."

A Mikszáth-féle "Görbeország", "Palócország" sajátos vidéke kelt életre bennem. Amikor itthonról hazafelé tartok, egyre jobban ver a szívem és amikor meglátom a Karancsot, vagy, ahogy Mikszáth nevezte a "Palóc Olimposzt", tudom hazaérkeztem.

Az élet értelmét firtató Madách sorai sejlenek fel bennem, amikor a pinci temetőt látogatom: "Jegyezd meg jól, de ne csüggedj soha, remény, csalódás, küzdelem, bukás, sírig tartó nagy versenyfutás. Keresni mindig a jót, a szépet, s meg nem találni - ez az élet." Itt nyugszanak nagyszüleim, dédszüleim, ükszüleim. Egyszerű keresztes falusi sírokban. Pár méterre tőlük, a temető közepén, egy örökzöld fának a tövében alussza örök álmát Madách Imre nővérenek a lánya, Huszár Anna és férje, Károlyi Miksa, Nógrád megyei, pinci birtokos, alezredes szabadságharcunk idején. Egy Madách unokaöccs visszaemlékezései alapján: "... kétlovas könnyű fogat állt meg a sztregovai kastély előtt, s Károlyi megtette a családnál első látogatását. Károlynak saját kertészetében termelt szebbnél szebb kamélia csokrok, s az eljegyzés követte nemsokára az első látogatást..." A Madách rokon írása alapján szülővárosom: "Losonc intelligenciájának a szép eredményen felbuzdult lokálpatriotizmusa már az ötvenes években büszkén hangoztatta a város előkelő helyét hazánk városainak sorában, és szinte szállóigévé vált a megyében, hogy Párizs után a második helyet Losonc foglalja el..." Most egy Komlós verssel eleveníteném fel születésem helyszínét: "A hogy ma reggel-vásár volt ma éppen / kimentem a templom elé a Kubinyi téren / jöttek rakott nagy szénás szekerek / a szénán bámész parasztyerekek, / s alattuk a falvakról csak úgy özönlöttek / fonott farkú lovakkal, kemény kocsikon / bősapkás tótok, pattogó palócok..." A pattogó palócok közt később én is ott tüsténkedtem nagyanyám oldalán, akivel a losonci piacon tojást és vásznat árultunk. Szabó Gyula a mi vásznainkra festette legszebb képeit.

"Nem a kakas szavára kezd virradni,

De a kakas kiált, mert hogy virrad." - az ismert Madách idézetről önkéntelenül gyermekkorom színtere jutott eszembe - kissé más áthallással: itt „karmesteri pálcával” idomítottam a buta tyúkokat. Emlékszem, egyszer egy harcias kakas szállt a fejemre és megcsípte azt. Több se kellett nagyanyámnak: a legközelebbi vasárnapon már leves lett belőle. Később lett új kakas, "új virradás". Falusi portánk padlásán imádtam keresgélni a számtalan kacat közt. Itt találtam meg anyai nagyanyám "félnótásnak" tartott öccsének néhány olajképét, számtalan filozófiai könyvet, Ady verseskötetét. Lőke nagyanyám bátyja lógott ki leginkább ebből a paraszti családból, hiszen a Nyugatot járatta, egy ideig Hubay Jenőnél tanult hegedülni, zongorát hozatott falusi portánkra, lepkéket gyűjtött és mindenki megrökönyödésére rövid nadrágot hordott. Életét a balassagyarmati Sárgaház zárt osztályának dühöngőjében fejezte be...

A mostani Madách-díj megkülönböztetett értékkel bír számomra, mert a gyökereim és Madách üzenetét érzem belőle. Különleges öröm számomra a másik díjazott személye, az általam nagyon tisztelt Huszti Péter. Külön öröm volt felfedezni Komlós Aladárt, szintén Sztregova szülőfőjét, aki egész életét legszívesebben 1913-ban élete volna le, és akinek Lajos utcai lakásában többször vendégeskedhettem. Palotai Erzsébet néni próbálta belém táplálni a mai napig tartó hiányzó önbizalmat és ő nevezett el "benső fényforrásnak, a napsugár kishúgának".

Örömmel fedeztem fel az eddigi díjazottak közt Rajeczky Benjaminget is. Róla hosszabban elékezem meg "A dal vándora" című, nemrég megjelent portrékönyvemben, melynek egyébként már második kiadása is készül. Rajeczky Benjamin volt az, akivel valóban Nógrádon túl, az énekeken túl is mélyen éreztük egymás közös lelkületét. Béni bácsival, a Röpülj páva zsűri elnökeként, 1981-ben ismerkedtem meg. Mindenkor elbűvölt a szeretetével, mint írta: "Az ember zeneibb lény, mint az énekes madár. Minden időben, minden megnyilvánulásnál zenél." Mosolya, biztató pillantása erőt, optimizmust, emberséget sugallt. Mi szavak nélkül is megértettük egymást.

Nemcsak az egykori díjazottak, de Nógrád számos kiválósága is eszembe jut, akik az egyetemes magyar kultúrtörténet meghatározó egyéniségei voltak. Még felsorolni is csak komoly listával lehetne őket. Most csak a Civitas Fortissimára, a legbátrabb városra, Balassagyarmatra fókuszálva elsőként jut eszembe Jobbágy Károly költő, Markó Iván táncművész és Zorád Ernő képregényművész. Az itteni Jeshiva növendékei voltak egy időben Schönberg, a világhírű zeneszerző, valamint Molnár Ferenc és Vészi József elődei.

Kodály Zoltán egyre időszerűbb gondolataival vallom: "Mechanizálódó korunk olyan úton halad, melynek végén az ember géppé válik. Ettől csak az ének szelleme véd meg." Magamat az igazi palóc-archetípusok közé sorolom, ők a „lelki” emberek, akik egykoron sokkal többen voltak. Szinte kizárólag csak a paraszt és juhászelődeimtől kapott ösztönök irányítják a lépéseimet, család- és szülőföldszeretetemet. A Madách-díj erősíti a nemzetemhez való tartozást itt a Kárpát-medencében. A díj még jobban figyelmeztet a küldetésre, a szolgálatra, a küzdelemre, értékeink továbbadására, éltetésére.

Mindeközben tisztában vagyok az élet múlandóságával. Madách alábbi sorai alapján is tudatosítom, hogy valóban

mily parányi porszem vagyunk a világmindenségben: "A teremtés történetében csak világok sírja számoltatik, egy ember földi báb, élete buborék, mely nyom nélkül enyész el."

Ugyanezt a 103. zsoltárunk így fejezi ki:

„Az ember napjai olyanok, mint a fű,
úgy virágzik, mint a mező virága:
átmegy rajta a szél, és nincsen többé,
és nem ismeri őt többé a helye sem.”

Prágai emlék-kép fozslányok

Az ember kora ifjúsága teljében, főleg, ha anyaországán kívül született, még erőteljesebben keresi gyökereit, honnan hová tart, mi végre van e világon... Gyermekkoromban, az akkori Csehszlovákiában mindenbe belekapaszkodtam, ami erősíthette kötődésemet az édes anyanyelvhez, a kultúránkhoz, légyen az költészet vagy zene. Igen boldog voltam, amikor 15 évesen tagja lehettem a jó hírű fülekpüspöki Palóc Táncegyüttesnek. Néptáncos koreográfusként feledhetetlen Taki, azaz Takács András, akinek köszönhetően ráérezhettem a népzene igazi ízére, erejére. Péntekenként még az egyórás gyaloglást is örömmel felvállaltam Fülekről Püspökibe, hisz itt érezhettem rá igazán a népzene erejére, amit a lábamban is éreztem, de a dallamok szintjén a lelkemben is. Nem beszélve arról, micsoda erős közösség kovácsolódott össze! Jólesés érzés volt az is, amikor táncok közben, - míg viselet váltás volt, - én a táncól kipirultam, dalra fakadhattam. Minden porcikám érezte, a kettő jól megfér egymás mellett, sőt, erősítik egymást! Táncolás közben éreztem meg azt az ősi erőt a népzeneinkben, ami erőt ad a mindennapok terheinek elviselésében, színesebbé teszi életünket, gazdagítja lelkünket. Így utólag, biztos vagyok abban, hogy a tánc hozta ki belőlem a maga felszabadultságával az énekesi énemet, ami azóta is vigasz, öröm, megnyugvás, úgy nekem, mint a hallgatóknak. Csak zárójelesen jegyzem meg, a 70-es években a Palóc Táncegyüttes jegyzett névként jeleskedett a Zselíz-i Néptánc Fesztiválok, ahonnan általában díjjal tértünk haza, így a Gombaszög-i Fesztiválról se hiányozhattunk. Fesztiválok és ötórás teákön táncdalokat is énekeltem, természetesen Kovács Kati számait. Különösek voltak ezek: rólunk szóltak, magyarul és ez volt a fontos. Már gimnazistaként énekeltem szonókat ötórás teákön, közben tagja lettem az iskolai énekkarnak is, énekeltem orosz népdalokat szovjet laktanyákban. Sokszor kísért harmonikán Gál Jenci, aki később Prágában egyetemi tanár lett és egy ideig ő volt a Cseh Kulturális Intézet igazgatója Budapesten. Minden prágai utamon őt is felkeresem.

Egy idő után rádöbbenem, hogy a népzene mellett kell döntenem. A nehezebb, a göröngyösebb utat választottam, és ezen az úton haladok a mai napig.

Az egykori Csehszlovákiában élő magyarság elsősorban "vigyázó szemét" Prágára vetette. Az érettségi előtt már biztosan tudtam, hogy a szívem Prágába húz. Ez a vonzalom csak erősödött, amikor megtudtam, hogy létezik egy igazi magyar oázis a csehszlovák fővárosban: az Ady Kör és az annak berkein belül működő Nyitnikék. Sikerült leérettségiznem, pedig Kálosi tanár úr egyszer meg akart buktatni matematikából, mégis a matematika érettségét az ő kérésére dallal kezdhettem el, majd következett a prágai egyetemi próbálkozás.

Az Arany Prága mindmáig az egyik legkedvesebb városom., ha csak tehetem, próbálom évente meglátogatni, s nemcsak történelmi múltja miatt, a szántoronyú Prága mindig elkápráztatott szépségével, de az ott élő, tanuló szórvány magyarság miatt is, akik távol szülőföldjüktől is megmaradtak magyarnak, példát mutatva, hogy a szellemi haza bárhol megteremthető, ha van rá lelkület és szándék.

A Nyitnikékkel való találkozás és a kalondai vendégszereplésem számomra - az akkor még szinte ismeretlen énekesnek - nagy megtiszteltetés volt és hihetetlen megerősítést jelentett a tekintetben, hogy amit addig megéltem, elértem, azt tudatosabban kell felvállalnom. Nagyon szimpatikus volt számomra ez a közösség, mely vibráló oázisként működött Prágában, hiszen távol a szülőföldtől kellett őrizni a lángot, az anyanyelvi zenei kultúra erősítését. Annnyira jó kisugárzású csapatot ismerhettem meg, hogy számomra természetes volt az érettségi utáni felvételizésem Prágába a Károlyi Egyetem népművelés szakára. Szerettem volna közétek tartozni. Az külön boldogság volt, hogy személyesen megismerhettem a magyar tanszék vezetőjét, a nagy tudású, bölcs Rákos Pétert, s a magyar nyelvészetben otthonos Bredár Gyuszi bácsit, akik igen sokat segítettek a felvételi előtti többhetes prágai tartózkodásom idején. Elláttak szakirodalommal, tanácsokkal és otthonossá tették az ott léteget. Kitágult egyszerre a világ számomra, szívtam magamba mindent, amit csak lehetett.

Mindmáig bennem él Ursula zenésznék szarkasztikus humora, rengeteget nevettem akkoriban, a humor mindnyájunkat túlszolgált sok mindenben Ládám aljában mindmáig ott lapulnak azok a levelek, fotók, melyek Prágából érkeztek. Például a napokban előkerült egy 77-es Gombaszög-i Fesztivál csoportkép is, melyen örömmel fedeztem fel: "Güzüt", Ursulát, Kozsár Mikit, Monát, Pöhlös Árpit, Katit, "Gyapjast", Hegedűst, Balogh Pistát, Ivánt. Milyen érdekes, hogy a Tekergők tagjai között 1976 őszétől ott található az a Kanóc Csaba, akivel a 90-es évek elején Csámborgó-s korszakomban bejártuk turnéinkkal szinte egész Európát. Valahol egy dosszié aljában még nem régen megtaláltam azt a levelet, melyben a 78-as fellépéseitekre invitáltatok, mint énekest. Erre már nem kerülhetett sor, mert időközben felvettek a budapesti ELTE magyar-könyvtár szakára.

Feltehető a nagy költői kérdés, vajon hogyan alakult volna életem, ha felvesznek az egyetemre? Úgy gondolom, a sorsunk könyvében minden előre meg volt írva. Későbbi éveimben Fortuna szekere ide-oda rőptetett, hogy megtaláljam életem értelmét a családon, a daloláson és tanításon keresztül: szolgálni és örömet, vigaszt, reményt nyújtani az embereknek. Mindenesetre életem egyik meghatározó szegmense a prágai emlék, mely erőt adott mindig az újakezdéseknél.

Szvorák Katalin

Kossuth-díjas népdalénekes

(Megjelent a prágai Ady-kör történetében. Szerk.: Lacza Tihamér)

 Beszélgetés Szvorák Katalin népdalénekesnővel

A zene a génjeinkben van

Szvorák Katalin Kossuth-díjas népdalénekesnővel kárpátaljai szereplése után beszélgettünk el arról, hogy mit jelentettek egykor, s mit jelentenek ma a népdalok.

- Mikor szeretett bele a népdalokba, népzenebe?

- Nem olyan könnyű erre a válasz, hiszen tizenévesen jut el az ember oda, hogy keresi a helyét a világban, mi végre van itt a földön, honnan jött, hová tart. Ötéves koromig egy kis faluban, az Ipoly-menti Pincen éltem, ahol dalos közeg vett körül, ahol természetes volt, hogy az emberek énekeltek ünnepnapokon és munka közben is Ilyen rendezett világ vett körül. Három éves voltam, amikor kiállítottak énekelni a kultúrházavató ünnepségen, erre nem szívesen emlékszem, hiszen sírva szedtek le a színpadról. A barátnőmmel kellett volna énekelnem a Hopp, Juliska, hopp, Mariska című dalt, de ő hamisan kezdte, én pedig bátortalan voltam és nem akartam részt venni ebben. Láttam a felnőttek feszült tekintetét, így elsírtam magam. Sokáig úgy gondoltam, a színpad és a szereplés nem nekem van kitalálva, mert bennem sosem működött az exhibicionizmus. Inkább a közlésvágy volt fontos, a dalok üzenete és az, hogy megosszam az emberekkel az éneklés örömét. Egyre inkább tudatosodott bennem, hogy ez az én utam.

A határon túli magyaroknak különösen fontos a zenei anyanyelvük ápolása, mert a népdaloknak megtartó erejük is van. Fontos, hogy a zenében is saját nyelvünket használjuk. Kodály szavaival „...és mint az ékszer is holt kincs a láda fenekén, életet akkor kap, ha viselik : a népdal is, mennél többeké lesz, annál nagyobb lesz világító és melegítő ereje.”

- Több ezer fellépés, számos kitüntetés, elismerés és önálló lemez van már Ön mögött. Van ezek közt olyan, amire különösen büszke?

- Nagyon kedves díjaim vannak, többek között Pinc díszpolgára lettem. Nagyon megható volt, amikor azelőtt a kultúrház előtt, ahol annak idején elsírtam magam, átadták a díjat. De azért van sok más is, mint a Liszt-díj, az alternatív Kossuth-díj, és az idén megkapott Kossuth-díj. Álomban sem gondoltam volna, hogy ilyen pályát futok majd be és ilyen elismerésekben lesz részem.

- Van olyan tájegység, helyiség, amelynek a dalai különösen közel állnak a szívéhez?

- Felvidékiéknél talán természetes a Zobor-vidék dalaihoz való lelki kötődésem.

- Több lemeze szól gyermekeknek. Mért tartja fontosnak, hogy a gyerekek korán kapcsolatba kerüljenek a zenével, népzenevel?

- Mert ez az ő természetes zenei nyelvük. Számtalanszor tapasztaltam, amikor gyerekek elé álltam ki énekelni, hogy az egészen kicsi, még beszélni sem tudó apróság is hogy billegte magát a ritmusra. Ezzel az érzékenységgel születünk, a génjeinkben hordozzuk zenei anyanyelvünket. Vallom, előbb dúdoltunk, énekelünk, majd megtanultunk beszélni.

- Több vallásos kötődésű lemeze is van. A vallás az Ön életében különösen fontos?

- A vallásnak megtartó ereje van. Úgy érzem, a mai felgyorsult világunkban egyre kevésbé fontosak az értékek, éppen ezért kellene a biztos kapaszkodók. Minél idősebb az ember, annál fontosabbak. Hiszek abban, hogy valamilyen küldetéssel születünk erre a világra. Nem véletlen, hogy nekem énekelnem kell. Szolgáltatnak tekintem ezt. Az pedig külön öröm, amikor a szórvány magyar területeken énekelhetek, hisz az ott élőknek hatalmas erőt jelenthet a túléléshez egy-egy ilyen előadás, s ez engem is feltölt.

- Járt már Kárpátalján?

- Két évvel ezelőtt voltam itt először, Nagyszőlösön. Az ottani kórház javára énekeltem a katolikus templomban. Tavaly pedig a Felső-Tisza-vidéki Magyarok Találkozóján. Mindig jóleső érzés az emberekkel való találkozás, csak több idő kellene mindehhez.

- Van valami terve a közeljövőre?

- Miután hazamegyek, stúdióba vonulok: zeneakadémiai tanítványaimmal egy a capella lemez készül, amely voltaképpen örömeleklés lesz és szomszédolás a Kárpát-medence népeinek közös dallamvilágában mindenféle hangszer kíséret nélkül több nyelven, több szólamban, mindenféle hanghatással, ami az emberi hanggal kifejezhető. Egyszóval különleges zenei csemege készül. Majd Kudlik Júliával a szeretetről szólunk prózában és énekeinken keresztül. Mindkét albumot az ősz folyamán szeretném megjelentetni.

- Miben látja a népzene fontosságát ma?

- Ezek a dalok több száz éven keresztül éltek, erősítették gyökereinket, s talán frázisnak tűnik, de ebben a mai világban is megvan a helyük, fontosságuk. Nincs olyan emberi érzés, amelyet a népdalainkkal ne lehetne kifejezni, legyen szó akár örömről, akár bánatról. Ezek az énekek mindenre választ adnak. Hiszek a dal erejében. Kodály Zoltán szavaival fejezném be e gondolatot: „Mechanizálódó korunk olyan úton halad, melynek végén az ember géppé válik. Ettől csak az ének szelleme véd meg.”

Espán Margaréta

----- A D A L V Á N D O R A

A Kairosz Kiadó most megjelent interjú-kötetének bemutatója

Szvorák Katalin Kossuth-díjas népdalénekesnővel beszélget Simon Erika.

Házigazda: Czigány György

Köszöntőt mond: Gyürk Dorottya alpolgármester

(December 16. Péntek, Szentendre, PMK, 18 óra)

A megbékélés reményének morzsaszemei a kötetből:

...aki a saját kultúráját tiszteli, becsüli, a másét nem tudja gyűlölni. A megbékélés nem lehet illúziókergetés...

Valóban az egész életem zárandóklát, mely egyben múlthordozás, értékmentés, értékörzés, de elsősorban

jövőteremtés is! Vándorlásom elsődleges helyszíne az egykori Monarchia, ahol szívesen barangolok térben és időben, és

ez nemcsak egy táj, nemcsak egy nemzet és a vele együtt élő szomszédok megismerését szolgálja, de szolgálja az emberek lelki gyógyítását, vigasztalását, a belső béke megjelését, melyhez sok-sok alázatra van szükség...

Nagyon emlékezetes a Kőfaragókkal tartott "Monarchia-nosztalgias" koncertem a Bécsi Zeneakadémián, amit K.U.K. rivalgás követett. Emlékezetes visszagondolni a Mnozil Kávéházra, ahol az asztalokon széki hétlépésest táncoltak a zeneakadémiai tanárok. Ez még a "Csámborgós" korszakban volt...

Jó pár éve volt a Visegrádi Négyek tiszteletére koncertem, négy ország tizenhét muzsikussal, négy nyelv dallampárhuzamaival a Budapesti Tavasz Fesztiválon. Szinte minden reklám és folytatás nélkül. Pedig lengyel testvéreink nagyon szerették volna, ha a visegrádi országok hivatalos eseményeit ez a koncert kísérné...

Gyermek- és ifjúkorom minden ünnepeén felhangzott a "Hol a hazám..." kezdetű "Kde domov můj" és a "Nad Tatrou", vagyis a cseh és a szlovák himnusz. A szlovák himnusz dallamához egyébként hasonlít egy Bartók Béla által gyűjtött „Azt mondják, nem adnak engem galambomnak” kezdetű népdalunk...

Nemcsak a magyarság-érzés mélysége, de a Kárpát-medenceiség eszménye is felvillant gondolataimban, mert „közép-európai” lemezszorozatom kapcsán éppen Mádl Ferenc írta nekem: "...a közép-európai zenék világa csak tovább erősíti bennem azt az érzést, melyet Illyés Gyula úgy fogalmazott meg, hogy e térség népeinek "egy a tőz helyük"..."

Régi kő-sár-vályog házunk ablakaiból egy saját világra nézek, az egész Duna-tájra...

Egyébként ide kívánkozna ismét Ralph Waldo Emerson sorai: „Beutazhatjuk az egész világot, hogy megtaláljuk a szépséget, de magunkban kell azt hordoznunk, különben sosem fogunk rálelni.” Szívemet mindig jobban megdobbantják a közeli csodák: Nógrád lankás hegyei, a Tátra, a Fáttra, a lelkenek nagyon kedves Sáros és Szepesség, a Felső Tisza-vidék, a Vereckei hágó, a Radnai-, a Fogarasi havasok, a Hargita és Gyimes, ahol annyira keservesen szólnak az énekek. Erről jut eszembe a rozsnyói Krausz Tivadar egyik költeménye: "Hegy vagyok, van mit megmásznom./ Tenger vagyok, így hát úsznom kell. / Vakító nap vagyok, hunyorogva nézek tükörbe./ Éhes kenyér vagyok, aki felzabálja önmagát./ Magyar vagyok. Na, most mit csináljak?"...

Magyarországra kerülve, az 1970-es évek vége felé egészen más optikán keresztül láttam a saját világomat, hiszen odaát „magyarka” voltam, a csallóközi magyaroknak a „korcs” nyelvet beszélő palóc, Magyarországon pedig, hol szlovák, hol cseh lány, olykor csehszlovák, - még az elit Eötvös kollégiumban is...

Nehéz, de szép évek voltak ezek, dupla-kisebbségiként, palóc-magyarként, falusiként-vidékiént Csehszlovákiából átkerülni az anyaország „vízfejébe”...

Párom „kassai polgár”, s ha ránk köszön egy-egy idős néni, bácsi, szlovákul mi is "Daj Bozse dobrí gyennyel" válaszolunk neki...

A szentlászlói maradék szlovákság, akár csak a jelenlegi Magyarország nemzetiségei, nem említhetők egy lapon a határon túlra szakadt magyarsággal, mert itt az anyaországban egy, majd két nemzedék kimaradásával, természetes módon történt elmagyarosodásával, egyfajta torzult nemzeti öntudat teremtődött. Talán csak Méhkeréken labdázna és babáznak az apróságok iskolába kerülésükig kizárólag román nyelven. Egy nemzetiséghez való tartozást legjobban bizonyítja a számolás és az álmodás nyelve. Lélekben legbelül én is vallom, hogy a demokrácia archimédeszi pontja a nemzetiségi kérdés...

A hatalomgyakorlók kártyajátékában adu ászok a nemzetiségek. Az egykori „Magyarhonban”, azaz Uhorsko-ban, szinte kizárólag a felekezeti hovatartozás jelentette az elsődleges önmeghatározást. Még Csehszlovákiában, az ősi krumppl-brigádokon találkoztam Málinecen és Zelenén olyan szlovákokkal, akikben mélyen élt egyfajta kettős kötődés, amikor is kijelentették, hogy „ja som slovák, ale uher”, azaz szlovák vagyok, de Nagy-Magyarországhoz tartozó. A „hungaricus” embertípust testesíti meg nekem a szlavista Käfer István, akivel lelki rokonságban érzem magam. Ezt az embertípust a nyelvi és kulturális sokszínűsége többfelé is köthette, hiszen még száz éve Temesváron, Kassán, Aradon, vagy Pozsonyban három-négy nyelven „rúgták a labdát”. Ez a nyitottság, sokszínűség szűnt meg a Monarchia szétesésével, majd a különböző árnyalatú nacionalista sáfárkodásoknak köszönhetően a többnyelvű, több kultúrához kötődő ember mára már fehér hollónak számít. Mindezen megállapítások hatványozottan érvényesek a Kárpát-medence népeire. Az elmúlt évtizedek, évszázadok bizonyítják, hogy minden ember részére létfontosságú az anyanyelvén elsajátított alapismeret. Már Comenius is megírta, hogy csak az anyanyelven elsajátított és megszerzett tudás az, ami a legmélyebben megmarad, elraktározódik az emlékezetünkben, s amire később építeni lehet...

Különleges felfedezés volt számomra később megismerni óbudai lakótelepi lakásában Szomjas-Schiffert Györgyöt, aki felnyitotta a szemem a cseh, morva és szlovák közvetítéssel nyugatról érkező dallamok világára, a népzenei kölcsönhatásokra. Az ő egyik tanulmánya és Bartók indították el lelkemben a "dalvándorlást"...

... Hollós Máté egyik lemezem ajánlásában pontosan rátapintott a lényegre: „A földgömböt forgatva kicsiny pont. Térképen ráközelítve: foltocska, hegyek gyűrűjében síkság zöldjével. Közigazgatási térképen mindez határokkal éreztetten. A határok helye a térkép kiadási dátumától függ itt, Közép-Európában...

Egészen közel hajolva: a hazánk. A haza: táj, ember, nyelv, dal. Amit a nyelv elválaszt, a dal összeköti. Mert az ember vándorolt a tájon, s méh gyanánt porozta egyik kultúrával a másikat. Nevek mindenütt mindenfélék: az elvegyülést hirdetik...

Szavakban sok az egymásra acsarkodás. A dal abból a mélységből szól, ahol egyik vagyunk: születésben, halálban, szerelemben, ünnepeken.

Jó, hogy van Svzvrák Katink, akit neve és nyelve többfelé köt, s akinek éneke híd. Nem gigászi híd kell ide, hisz a

szakadék képzelt csupán. Elég egy palló, amelyen átsegít a túlsó partra. Ahol mi magunk vagyunk. Ha ő énekel, nyugodtan forgatom a földgömböt. A kicsiny pont harmóniája hallik..."

„Ez a világ kizárólag a keményebbeknek kedvez” - állapította meg nem is olyan régen Kovács Kati, így továbbra is megmaradok szájról-szájra terjedőnek és a „harmadik utasoknak” járó magányos, de boldog karantén elfogadjának... Ezek az albumok az egész Kárpát-medence olyan énekelt dallamai hallhatók, melyek a nemzetek közt vándoroltak. Gyermekként reszketve és dadogva beszéltem szlovákul, hiszen mindig rossz helyen használtam a visszaható „sa” szócskát és olykor a nemeket is összekevertem. Később, átkerülve Magyarországra, más optikán keresztül nagy hozadékká alakítottam a szlovák tudásom. Megszületett nyolc önálló albumom a Hungarotonnál. Ezek az albumok a Kárpát-medence közös dallamait szólaltatom meg eredeti nyelveken. Nem régen a szlovák nyelvtörvényre a szlovák-magyar népdal-párhuzamos Vox Humana albummal reagáltam, melyet száz számozott példányban jelentettem meg, Schuster Rudolf Köztársasági Elnök ajánlásával, aki szerint: „Szvorák Katalin azon túl, hogy a népzene kedvelőinek egy különleges csemegét nyújt át, egy üzenetet is küld mindnyájunknak, milyennek kellene lennie a mi együttélésünknek... mert egymás kölcsönös megértése, a gyűlöletnélküliség mindannyiunk érdeke.” A Vox Humanát eljuttattam a legfontosabb helyekre, de a visszhangtalansága a mai napig csöndet áraszt, akárcsak az általam felvállalt közép-európaiság. Sorsa kissé hasonlatos a szlovákok és magyarok közös történelméről írt Meghasadt a múlt kötethez, melyet szlovákul is megjelentettek. Nem kapott kellő publicitást az a nemrégén vetített kiváló dokumentumfilm sem, melyet Vladislava Planèiková rendezett. A filmből fájdalmasan érezhetjük, hogyan sodorta a nagy politika a kisembereket egy kafei labirintusba. Egyébként a Felvidék-Horná zem című film záró perceit az én dalom színesíti... ...közép-európai lemez sorozatom bemutatóit intézményi szinten „módosították”... Nagy örömmel fogtam neki Varga Imre Tölgyfa-testvér testvér című szlovák népköltési műfordításainak elénekléséhez, melyet szintén megjelentetnék lemezen...

Lelki emberként élek, mert szinte kizárólag csak az ösztöneim diktálják a lépéseimet földi vándorutamon...

A DAL VÁNDORA

Megjelent Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész életútját ismertető könyv, melynek ünnepélyes bemutatóját november 21-én tartják Budapesten (Borsos Miklós Lakásmúzeum, Budapest. I. ker. Úri utca 6. 17 óra), majd Szentendrén (december 16-án, PMK, 18 óra). Mindkét est házigazdája Czigány György. November 30-án Szvorák Katalin Párkányban lesz hallható, látható. A Vénusz Cukrászdában, a hatkor kezdődő énekléssel és vetítéssel egybekötött esten a "Keresem a szót" című album születéséről beszélget Szvorák Katalinnal és Szörényi Leventével Kudlik Julia. Az est záróakkordjaként borbemutatót tart a Szörényi- Pincészet. Szvorák Katalin Kudlik Júliával közös "Várakozás" című adventi lemezbemutatójára Buzitán a református templomban december 3-án, délután 17,30-kor kerül sor.

A napokban jelent meg Szvorák Katalin rendhagyó életútját ismertető interjúkötet a Kairosz Kiadónál. Simon Erika interjúalanya a 130 oldalas könyvben számtalanszor említi a szűkebb és tágabb hazát, a Kárpát-medenceiséget, gyökereit, szülőföldjét. A felvidéki származású énekesnő szülővárosát is életre kelti Komlós Aladár piacról írott versével, ahol az apró Szvorák Kati nagyanyjával nemcsak tojást árult, de vásznakat is, hogy Szabó Gyula arra festhesse legszebb műveit. Anyai nagyanyja testvére itt tanult Hubaynál, de a pinci parasztközösség annyira kivetette a festőzenélő, Nyugatot járató lepkegyűjtő rokont, hogy a balassagyarmati "Sárga-ház" dühöngőjében fejezte be életét. A művésznő édesanyja, a paraszt-kulák leánygyermek Losoncon vett zongora órákat. Apai nagyapjának testvére a Forgách grófok komornyikja volt, a másik testvér pedig a szocializmust építette a jáchymovi uránbányában. Pinc a felhőtlen, szabad gyermekkorú idézi. Ez az alig pár száz lelket számláló közösség indította őt útnak. Szomorúan jegyzi meg Szvorák Katalin, hogy a ma már zömében szlovák lakosokkal betelepített falunak se iskolája, se óvodája nincsen, mégis nosztalgizálva vette át a szlovák polgármester által adományozott díszpolgárságot. Édesapja a Pinc melletti Szelhegyen gyermekeskedett egy nagy juhász dinasztia tagjaként, így nem véletlen, hogy Szvorák Katalinban a juhász felmenőtől örökölt szabadságérzet egyre erősödik, miközben a paraszti anyai-ágtól örökölt alázatot is gyakorolja, ugyanis a népdalhoz mindkettő elengedhetetlen. Tőzsér Árpád személye szintén megelevenedik, hiszen a költő nagyapja és az övé minden bizonnyal szemközti domboldalon legeltethette nyáját. Különös szeretettel nyilatkozik a füleki iskolák karizmatikus tanáraitól és a számára feledhetetlen néptáncosról, koreográfusról, "Taki"-ról, azaz Takács Andrásról, akinek köszönhetően, mint a fülekpüspöki Palóc Táncgyűttes tagja, ráérezhetett a népzene igazi ízére, erejére. Ekkortájt pattant biciklire, hogy első népdalgyűjtő útján megismerhesse a medvesaljai Motyovszki Teréz nénit. Később a Zoborvidéken is gyűjtött. A „Vétessék ki szóló szívem” kezdetű balladát olyan idős asszony énekelte neki 1982-ben, aki annak idején ifjú leányként még Kodálnak is dalolt. Különös szeretettel emlékszik vissza népdalismeretének elsődleges forrására, a fáradhatatlan népdalgyűjtőre, Ág Tiborra. Külön fejezet a könyvben a füleki évek összegzése, ahol valóban megtört Szvorák Katalinban minden falusi idill és varázs. Mégis otthonra lelt ebben a "kusza" városban, hála az iskolának, ahol énekléssel kezdték mindennapjaikat. Ennek az alma maternek köszönhető, hogy imádott rajzolni, festeni, hét évig hegedült, távolugrásban versenyt nyert, röplabdázott, szavalt, szerkesztette a pionírok falújságját, rajzai versenyeken díjat nyertek. A Szabadság, szerelem operettben Judit szerepét alakította gimnazistaként, de táncdalokat is énekelt ótórati teákon, orosz népdalokat szovjet laktanyákban. Sokszor kísérte harmonikán Gál Jenő, aki később Prágában egyetemi tanár lett és egy ideig ő volt a Cseh Kulturális Intézet igazgatója Budapesten. Komoly sikereket ért el a Totó vezette zenekar kíséretével előadott Kovács Kati számokkal, a szlovák táncdalversenyeken is feltűnést kelte. A Zlatá Guliékán is szerepelt. "A versenyeken tanultam meg örök másodiknak lenni, mert minden versenyen előnyt élveztek a többségi nemzethez tartozó társaim. Őket díjazottként nemzetközi üttörőtáborokba küldték, nekem egyszer sikerült a Tátrába eljutnom." Mikszáth „jó palócait”, Szvorák, a szintén jó palóc, örökre szívébe zárta. Márait

kassai polgár férje hozta közelébe. Gyakorta visszatérő vers életében: Batta György: "Egy mondat a szeretetről" üzenete. Őszintén szól Magyarországra kerüléséről: " odaát „magyarka” voltam, a csallóközi magyaroknak a „korcs” nyelvet beszélő palóc Magyarországon pedig, hol szlovák, hol cseh lány, olykor csehszlovák, - még az elit Eötvös kollégiumban is." Oldalakon keresztül ecseteli azt a rendkívüli eseményt, amikor 1980-ban csehszlovák állampolgárként könnyek között átvehette a Parlamentben Pozsgai Imrétől a Népművészet Ifjú Mestere címet. Többször említi a könyvben Gábor Bertalan szépsi esperest, akinek Szvorák Katalin az első templomi koncertjét köszönheti a kassai Csámborgó Zenekarral. Az ő inspirációjára adta ki saját költségén kétezer példányban a Kottás Harangszó énekes könyvet is. Külön fejezet: Komlós Aladárné, Palotai Erzs, a Kassáról elszármazott művész, aki Katalin első lemeze ajánlójában a „napsugár kishúgának” nevezte őt. A könyv nemcsak az egykori Monarchia nosztalgikus életre keltése, de a mindenkori kisebbségek önvallomása is, az ökuménia dalban-énekben való életben tartója. Nem véletlen, hogy Szvorák Katalin a szlovák nyelvtörvényre a szlovák-magyar népdal-párhuzamos Vox Humana albummal reagált, melyet száz számozott példányban jelentetett meg, Schuster Rudolf Köztársasági Elnök ajánlásával. A könyv egy boldog ember önvallomása, akit Fortuna szekere ide-oda röptetett, hogy megtalálja élete értelmét a családon, a daloláson és tanításon keresztül: szolgálni és örömet, vigaszt, reményt nyújtani az embereknek.

Morzsaszemek a könyvből:

... A paraszti elődöktől örököltém az alázatot, a juhász felmenőimtől a mérhetetlen szabadság érzetét. A népdalhoz mindkettő elengedhetetlen...

... Az egész faluközösség szocializált. Ez a kicsi falu volt nekem kis gyermekként a világ közepe, ahol a magyar nyelv egészen más többlételemet, áthallást kapott, mint az anyaországban...

... Szabad voltam, mint a madár, hiszen még óvodába sem jártam...

...A zarándok földbe tapossa a sivár globalizációt, a médiák diktálta testi-lelki megbetegedést kiváltó trendeket, ráébred arra, hogy az örökkön tetszelgő, álvilágot gerjesztő létforma csak egy ideig járható...

...egy-egy vidéki zárt település - mondjuk egy partiumi, vagy kárpátaljai falvacská - tucatszámú templomi közönsége és őszintesége felér egy tengerentúli reklámas "óperenciával", vagy a Bobby Mc Ferinnel történt duettezésemmel. Pályám nem szokványos sikertörténet...

...A magyar himnuszt akkoriban otthon, csöndben négy fal között könnyezve énekeltük...

...A legtöbb ember menekül a csend elől, nem tud vele mit kezdeni, mert így szembesülnie kellene önmagával. A legtöbb ember önmaga elől menekül...

...odaát „magyarka” voltam, a csallóközi magyaroknak a „korcs” nyelvet beszélő palóc, Magyarországon pedig hol szlovák, hol cseh lány, olykor csehszlovák...

...A hatalomgyakorlók kártyajátékában adu ászok a nemzetiségek...

...Nekem a legföltettebb kincsem az anyanyelvem, mely védelemre, óvásra szorult, s mivel gyakorta meg kellett érte küzdenem, ezért oly drága nekem az énekelt anyanyelvvel együtt...

... Énekléskor számtalan boldogsághormon termelődik, hiszen az ember testét átjárja a dallam...

...Mára már teljesen hatodrangú, hogy a pályámon mikor számítok egyáltalán hírértéknek...

... Az ember saját magát ismeri legkevésbé, nekem is rejtély, a benső hangot megszólaltató erő...

... Mindig a magam magányos ösvényét tapostam, ahol olykor rám is tapostak. Ma már látom, hogy ez az ellenszeles ösvény sokaknak példaértékű járandó-járható utat jelentett, üzenetet hordozott...

...nevelni csak töredékesen lehet, mert születésünkkor már magunkkal hoztunk mindent, ami lesz belőlünk és a nevelésből csak az marad meg, ami ellen a bennünk lévő adottságok nem láznak...

...aki a saját kultúráját tiszteli, becsüli, a másét nem tudja gyűlölni. A megbékélés nem lehet illúziókergetés...

... felemeltem a karmesteri pálcát, a tyúkok illedelmesen gyülekezni kezdtek és egymás mellé telepedtek a tyúklétrán...

... Lelki emberként élek, mert szinte kizárólag csak az ösztöneim diktálják a lépéseimet földi vándorutamon...

B.B. Felvidék ma

Megjelent a Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész életútját ismertető könyv, melynek ünnepélyes bemutatóját november 21-én Budapesten, majd december 16-án Szentendrén tartják. A könyvet első alkalommal Felvidéken a november 30-i párkányi, vetítéssel egybekötött esten vásárolhatják meg az érdeklődők.

A napokban jelent meg a Kairosz Kiadónál az az interjúkötet, amely Szvorák Katalin rendhagyó életútját ismerteti. Simon Erika interjúalánya a 130 oldalas könyvben számtalanszor említi a szűkebb és tágabb hazát, a Kárpát-medenceiséget, gyökereit, szülőföldjét. A felvidéki származású énekesnő szülővárosát is életre kelti Komlós Aladár piacról írott versével, ahol az apró Szvorák Kati nagyanyjával nemcsak tojást árult, de vásznakat is, hogy Szabó Gyula arra festhesse legszebb műveit. Anyai nagyanyjának testvére itt tanult Hubaynál, de a pinci parasztközösség annyira kivetette a festő-zenélő, Nyugatot járató lepkegyűjtő rokonnak, hogy a balassagyarmati "Sárga-ház" dühöngőjében fejezte be életét. A művésznő édesanyja, a kulácpaszta leánygyermek Losoncon vett zongoraórákat. Apai nagyapjának testvére a Forgách grófok komornyikja volt, a másik testvér pedig a szocializmust építette a jáchymovi uránbányában.

Pinc a felhőtlen, szabad gyermekkorát idézi. Ez az alig pár száz lelket számláló közösség indította őt útnak. Szomorúan

jegyzí meg Szvorák Katalin, hogy a ma már zömében szlovák lakosokkal betelepített falunak se iskolája, se óvodája nincsen, mégis nosztalgizva vette át a szlovák polgármester által adományozott díszpolgárságot. Édesapja a Pinc melletti Szelhegyen gyermekeskedett egy nagy juhászdiasztia tagjaként, így nem véletlen, hogy Szvorák Katalinban a juhász felmenőtől örökölt szabadságérzet egyre erősödik, miközben a paraszti anyai ágtól örökölt alázatot is gyakorolja, ugyanis a népdalhoz mindkettő elengedhetetlen. Tözsér Árpád személye szintén megelevenedik, hiszen a költő nagyapja és az övé minden bizonnyal a szemközti domboldalon legeltethette nyáját.

Különös szeretettel nyilatkozik a füleki iskolák karizmatikus tanáiról és a számára feledhetetlen néptáncosról, koreográfusról, „Taki”-ról, azaz a tibi születésű Takács Andrásról, akinek köszönhetően, mint a fülekpüspöki Palóc Táncgyűjtő tagja, ráérezhetett a népzene igazi ízére, erejére. Ekkortájt pattant biciklire, hogy első népdalgyűjtő útján megismerhesse a medvesaljai Motyovszki Teréz nénit. Később a Zoborvidéken is gyűjtött. A „Vétessek ki szóló szívem” kezdetű balladát olyan idős asszony énekelte neki 1982-ben, aki annak idején ifjú leányként még Kodálynak is dalolt. Különös szeretettel emlékszik vissza népdalismeretének elsődleges forrására, a fáradhatatlan népdalgyűjtőre, Ág Tiborra.

Külön fejezet illeti a könyvben a füleki évek összegzését, ahol valóban megtört Szvorák Katalinban minden falusi idill és varázs. Mégis otthonra lelt ebben a „kusza” városban, hála az iskolának, ahol énekléssel kezdték mindennapjaikat. Ennek az alma maternek köszönhető, hogy imádott rajzolni, festeni, hét évig hegedült, távolugrásban versenyt nyert, röplabdázott, szavalt, szerkesztette a pionírok faliújságját, rajzaival díjakat nyert. A Szabadság, szerelem operettben Judit szerepét alakította gimnazistaként, de táncdalokat is énekelte ötórai teákon, orosz népdalokat szovjet laktanyákban. Sokszor kísérte harmonikán Gál Jenő, aki később Prágában egyetemi tanár lett és egy ideig ő volt a Cseh Kulturális Intézet igazgatója Budapesten. Komoly sikereket ért el a Totó vezette zenekar kíséretével előadott Kovács Kati számokkal, a szlovák táncdalversenyeken is feltűnést keltve. A Zlatá guliékán is szerepelt.

„A versenyeken tanultam meg örök másodíknak lenni, mert minden versenyen előnyt élveztek a többségi nemzethez tartozó társaim. Őket díjazottként nemzetközi úttörőtáborokba küldték, nekem egyszer sikerült a Tátrába eljutnom” - emlékszik vissza az énekesnő.

Mikszáth jó palócait, Szvorák, a szintén jó palóc, örökre szívébe zárta. Márait kassai polgár férje hozta közelébe. Gyakorta visszatérő vers életében: Batta György Egy mondat a szeretetről című költeményének üzenete.

Őszintén szól Magyarországra kerüléséről: Odaát „magyarka” voltam, a csallóközi magyaroknak a „korcs” nyelvet beszélő palóc, Magyarországon pedig, hol szlovák, hol cseh lány, olykor csehszlovák, - még az elit Eötvös Kollégiumban is.”

Oldalakon keresztül ecseteli azt a rendkívüli eseményt, amikor 1980-ban csehszlovák állampolgárként könnyek között átvehette a Parlamentben Pozsgai Imrétől a Népművészet Ifjú Mestere kitüntetését.

Többször említi a könyvben Gábor Bertalan szepsi esperest, akinek Szvorák Katalin az első templomi koncertjét köszönheti a kassai Csámborgó Zenekarral. Az ő inspirációjára adta ki saját költségén kétezer példányban a Kottás Harangszó énekeskönyvet is.

Külön fejezetet szentel Komlós Aladárné, Palotai Erzsinek, a Kassáról elszármazott művésznak, aki Katalin első lemeze ajánlójában a „napsugár kishúganak” nevezte őt. A könyv nemcsak az egykori Monarchia nosztalgikus felevenítése, de a mindenkori kisebbségek önvallomása is, az ökuménia dalban-énekekben való életben tartója. Nem véletlen, hogy Szvorák Katalin a szlovák nyelvtörvényre a párhuzamos szlovák-magyar Vox Humana albummal reagált, melyet száz számozott példányban jelentetett meg, Rudolf Schuster köztársasági elnök ajánlásával.

A könyv egy boldog ember önvallomása, akit Fortuna szekere ide-oda röpített, hogy megtalálja élete értelmét a családon, a daloláson és tanításon keresztül szolgálni és örömet, vigaszt, reményt nyújtani az embereknek.

Felvidék Ma: Méltatás

Az olvasás hónapjának alkalmából ismert személyiségeket kértünk meg, osszák meg velünk, hogy jelenleg mit olvasnak. Azt is megkérdeztük tőlük, hogy a környezetükben élő gyerekek mit olvasnak. Ezúttal Pogány Erzsébet, a Szövetség a Közös Célokért igazgatója válaszol.

Mit olvas jelenleg?

A budapesti Kairosz kiadó „Magyarnak lenni” könyvsorozatát már évekkkel ezelőtt felfedeztem, és mindig nagyon örülök, amikor olyan emberekkel készített beszélgetést olvashatok, akiknek a tevékenysége közel áll hozzám. Legutóbb a Szvorák Katalinnal és Petrás Máriával készített interjú kötetet olvastam.

A sorozatban kis zsebkönyvek jelennek meg, amelyben ismert személyiségek vallanak életükről, és arról, hogyan élnek meg magyarságukat.

Decemberben „A dal vándora” címmel Szvorák Katalin Kossuth-díjas népdalénekesssel készített interjú kötetet kaptam a születésnapomra. Eszter lányom megrendelte, Kati pedig elküldte ajándékba, nagyon boldoggá tett. Kati könyve a sorozatban a százharmincötödik kötet és 2016-ban jelent meg.

Idén január 22-én Petrás Mária csángó énekes, kerámiaművész járt Pozsonyban, és a kiállítás megnyitása után a vele készített könyvecskét kaptam tőle ajándékba. „Madárnyelven” a címe, és 2006-ban a 12. kötetként jelent meg. Ezt a két könyvet most a napokban olvastam el, egymás után, nagy élvezettel. Szvorák Kati életét, művészetét ismerem, mégis sok új ismerettel gazdagodtam, a tőle megszokott őszinteséggel, nyíltsággal beszél. Ki gondolná, hogy az ő tehetsége sem nyitott meg könnyen kapukat, bizony gyakran gáncsolták. Szülőföldjéhez, anyanyelvéhez, zenei örökségünkhöz való ragaszkodása szinte süt a könyvből. Alig tudtam letenni, két nap alatt felfaltam.

A környezetében élő gyerekek mit olvasnak?

Konkrét könyveket nem említek, de három unokámat arra ösztönzik a szüleik is, én is, hogy olvassanak. Érdekeséggé, a legkisebb, másfél éves Botond is már hozza utánam a könyvecskéit. Vele azt játszunk, hogy rámutat egy-egy képre, és táncol hozzá, ami azt jelenti, hogy énekeljek ahhoz a képhez illő énekecskét. És aztán ügyelni kell rá, hogy legközelebb ugyanahhoz a képhez ugyanaz a dalocska hangozzon föl, a vonathoz mindig a „Megy gözös...”, egyébként

rosszallóan néz rám. Ő így „olvas” egyelőre. Mivel még egy szót sem szól, de szerintem kész verseket fog mondani, ha végre megunja a hallgatást.

Pogány Erzsébet nyilatkozata a Felvidék Má-nak

A molinón: Szvorák Katalin

A Szentendreiek a csúcson sorozatban Szvorák Katalin népdalénekest láthatjuk ebben a hónapban, aki sikert sikerre halmozva nemcsak országos, hanem nemzetközi hírnevet is szerzett magának. Eddig 34 önálló albuma jelent meg, és három kontinens 43 országában koncertezett. A szlovákiai Losoncon született, jelenleg Pilisszentlászlón élő előadóművész 1996-tól két évtizeden át a szentendrei Vujicsics Tihamér Zeneiskola népdaltanára volt.

Már több interjújában is mesélt mesés gyermekeiről. Mit hozott magával a szülőföldjéről?

Losonc szülőtte vagyok, paraszti és juhász felmenőkkel. A paraszti elődöktől örököltem az alázatot, a juhász felmenőimtől a mérhetetlen szabadság érzetét. A népdalhoz mindkettő elengedhetetlen. Az egész faluközösség szocializált. Ez a kicsi falu volt nekem kis gyermekként a világ közepe, ahol a magyar nyelv egészen más többlettartalmat, áthallást kapott, mint az anyaországban. Egy-egy vidéki zárt település - mondjuk egy partiumi vagy kárpátaljai falvacska - tucatnyi templomi közönsége és őszintesége felér egy tengerentúli reklámos „öperenciával”. A legföltettebb kincsem az anyanyelvem, mely védelemre, óvásra szorult, s mivel gyakorta meg kellett érte küzdenem, ezért oly drága nekem az énekelni anyanyelvvvel együtt. Megmaradtam mindenkor kisebbségnek úgy, hogy ezt az érzést többletté alakítottam, így az egész Kárpát-medencét otthonomnak érzem.

Pályája nem szokványos sikertörténet, felsorolni is nehéz az elismeréseket, amelyekkel művészetét értékelték.

Ezek közül talán a legfontosabbak: Röpülj páva (1981), Liszt Ferenc-díj (2000), a Magyar Kultúra Lovagja (2012), Alternatív Kossuth-díj (2010), Kossuth-díj (2013), Pest Megye Díszpolgára (2015). Mit jelent a siker az Ön számára?

Őszintén megvallva, nem szeretem ezt a kifejezést, mert lelki éghajlatomtól teljesen idegen. Teljesen hatodrangú, hogy a pályámon mikor számítok hírértéknek. A boldogságot számomra a családom, a gyökereim, az éneklés öröme jelenti. Ha dalolok, az egész testemet átjárja a dallam, s ilyenkor számtalan boldogsághormon termelődik bennem és ez átjárja a hallgatóság lelkét is. Mindezt szavakban nehéz kifejezni, mert ilyenkor az ég és a föld egybeolvad az énekek szárnyán.

Pályája során mire emlékszik vissza a legszívesebben?

Csak kiragadva néhány emlékezetes, ünnepi pillanatot: 2000-ben, Mádl Ferenc köztársasági elnök beiktatásán én énekeltem a Szózatot, ugyanebben az évben a parlamenti Karácsony háziasszonya voltam, felemelő érzés volt 2001-ben a Szent Koronát újévi énekekkel köszönteni. 2011-ben, az EU-zászló átadásakor az Esti dalt én szólaltattam meg a Parlamentben, 2012-ben együtt énekeltem Bobby Mc Ferrinnel, 2013-ban felléptem Illés Lajos emlékkoncertjén. Örömteli érzés a Szörényi Leventével készült közös lemezünk is, mint ahogyan a Kudlik Júliával immáron lassan öt éve tartó lemezbemutatóink.

Milyen külön hozadéka, tapasztalata van annak, hogy a koncertezés mellett két évtizeden át folyamatosan tanított a szentendrei zeneiskolában és most ősztől ismét vendégtanár lesz a Zeneakadémián?

A tanítás lételemem, bár a nevelésben hatalmas csodákat nem tudunk végrehajtani. Nevelni csak töredékesen lehet, mert születésünkön már magunkkal hoztunk mindent, ami lesz belőlünk és a nevelésből csak az marad meg, ami ellen a bennünk lévő adottságok nem láznak. Énekesi tevékenységem inkább lelkek gyógyítása, istápolása, melyre mostani szeretetében világunkban nagy szükség van. Szerencsésnek érzem magam, hisz nekem a tanítás is öröm, a dalolás is az, s ha ezt át tudom adni növendékeimnek, az igazán csodás érzés. Több tucat diákom választotta az énekesi pályát, többen konzervatóriumban tanulnak, jó páran a Zeneakadémiát már el is végezték.

Hogyan látja, értékeli eddigi pályafutását?

Mindig a magam magányos ösvényét jártam, ahol olykor rám is tapostak. Ma már látom, hogy ez az ellenszeles ösvény sokaknak példaértékű utat jelentett, üzenetet hordozott. Lelki emberként élek, mert szinte kizárólag csak az ösztöneim diktálják a lépéseimet földi vándorutamon. A Teremtő mindenkit megáld egy energiahorizonttal és boldogság-érzékeléssel is. Nekem mindkettőből jócskán jutott. Ehhez már csak ajándék volt az egykori falusi nagycsalád, az óvodanélküliség, a kiváló tanárok, a nem mindennapi férjem, felcseperedett gyermekeim, növekvő unokáim és még sorolhatnám a mindennapi szocializációmot kísérő-segítő tényeket. Ahogy Rajeczky Béni bácsi is vallotta: „Csak saját hangunk lehet önmagunk leghitelesebb interpretátora.” Tudom, hogy van bennem egy belső intuíció és ennek köszönhetően művészetem nemcsak rekonstrukció, mesteri utánpótlás, de ha énekelek, igyekszem újratemetni azt a csodát, amely több száz esztendőn szólt az emberek ajkán, hozva vigaszt és lelki békét.

(N.E.) - Szentendre és Vidéke, 2017.aug.15.

Szvorák Katalin: "Folt hátán folt..."

Megnyitó a székesfehérvári Korona Foltvarró Kör kiállításán a Herendi Porcelánmanufaktúra Múzeumában (2017.szept.27.)

Kedves kreatív alkotók, tisztelt nőtársaim, kedves egybegyűltek, lelkes érdeklődők!

Rendhagyó kérésnek tettem eleget, amikor Somogyi Irén, a Korona Foltvarró Kör vezetője felkért, hogy a mostani kiállításon működjek közre, nem mint népdalénekes, de néhány gondolattal nyissam meg a kiállítást. Részemről erre még eddig nem volt példa, így bátran rábólintottam rá a kérésre, egy újabb kihívásnak éreztem, s hogy tovább oldjam most a magam izgalmát, feszültségét, rögtön egy találó népdalra csendítenék rá, mely így szól: "Folt hátán folt, egy ingem volt..." - Talán így kezdődhetett a patchwork... A foltvarrás, a foltmozaik, mai divatos szóval patchwork történetét leginkább egy régész tudná feleleveníteni, hiszen az 5-6 ezer évvel ezelőtt készült kerámiák, majd később fémtárgyak díszítőmotívumainak nagy részét textilmintázat sugallhatta. A foltvarrás egyidős a szövés feltalálásának

idejével. Gondoljunk csak a neolitikumból elökerült szövöszék nehezekekre, orsógombokra és orsókarikákra, vagy az ismert kelta szövönöt ábrázoló edényre. A foltvarrást elsősorban szükség hozta létre. Az első foltvarró asszonyok minden folt-folt takarójukat kézi varrással készítették. A foltvarrás igazi női házimunka volt. Hozzátartozott a lánytól-asszonytól elvárt ismeretanyaghoz, mint a meszelés vagy a kapálás. "A kapálás olyan mint az írás, mindenkié más"- mondták falvainkban. És ez hatványozottan igaz a foltvarrára is. Kisebb közösségekben a hosszú téli estéken foltvarrással is múltatták idejüket. A huszadik század elején Háromszéken is sok ilyen kézimunkát, főleg praktikus céllal készítettek "patchworkot", viseletre. Használton kívüli vastag alapanyagokat varrtak össze, majd kihímezték őket. A foltvarrást egyébként Kudlik Júlia barátném szerettette meg velem, aki mind a mai napig lelkes patchworkos, s újabban a csipkeverésben is igen járatos, nem beszélve a francia gobleinről.

A nő,amióta világ a világ,mindig szövött,font,hímzett,varrt,kötött... egyebek mellett. Addig férjhez sem mehetett, míg nem sajátította el ezeket a technikákat,fortélyokat. Én magam a keresztaszemes hímzésig jutottam el, de még láttam kislányként nagyanyámat szövni,fonni,kézimunkázni. Ez volt a természetes. Mind a mai napig féltve őrzött kincseim között ott vannak az ő és a dédanyám keze nyomát őrző csodás ágytakarók, függönyök,asztalterítők,díspárnák. Mindig tiszteltem és a mai napig is csodálom azokat,akik kéz alkotta ügyességükkel ,kreatív, szárnyaló, játékos képzeletükkel belevarázsolják az anyagba vágyaikat, álmaikat, hogy ezzel minket, a nézőt,a szemlélőt,elvarázsolhasson.

Nos,ilyen varázslat hatása alatt vagyok most is, amikor körbenézve látom a színes kiállított alkotásokat,legyen az gyermeknek való rongybabá,játék,vagy táská, nyakba való gyöngyosor, terítő, falvédő ,illetve a sok-sok rongykép, tele ősi szimbólumokkal, a színek kavalkádjával ,mind -mind mesél nekünk ,kit hogyan érint meg.

Népdalaink természeti képeinek java része is szimbolikus tartalmú,mint ahogy a tárgyi népművészet motívumkincsei is azok. Szinte minden itt kiállító alkotó élt ezzel a kincscsel.

A tendenciák, törekvések, az egyes kombinációk sokszínűsége, eltérő szerkesztési elvek, az egyéni világlátás, minden alkotó megismételhetetlen egyénisége első látomásra különbözőséget sugallnak, most én mégis az esztétikai megjelenítésen túl az egységességre, egy közös emberi, múltbéli jelképtár újraalkotását szeretném elsősorban kiemelni. Ezeknek az ősi elemeknek, formáknak, szimbólumoknak, motívumoknak, mintáknak elementáris párhuzamait próbálom röviden érzékeltetni a kiállított csodás alkotások ismeretében. Az elemekre való bontás, akár minden műelemzés szubjektív, így lehet, hogy maga az alkotó lelke is mást szeretett volna közvetíteni, mint amit én kiérzek az alkotásból.

Nehéz szakértői véleményt formálnom, így engedtessek meg, hogy néhány kép alapján próbáljam meg az őselemeket, az impressziókat megosztani önökkel. A z egyik képen a színvarázsból szárnyaló pillangók, mind a maga útját repülő különböző irányba, mind keresi virágját, hogy megtermékenyítse azt. Nem véletlen, hogy neves költőnk, írónk és iparművészünk, Lesznai Anna nemcsak meséiben, de számos hímzésén is pillangók a főszereplők. Első mesekönyve is A kis pillangó utazása Lesznán és a szomszédos Tündérorságban címet viselte. A borítón a kék szirmos virágok pillangót jelképeznek és akárcsak az itt kiállított mestermunkán, sokfelé készülnek repülni. "Drága kék pillangó az ő első mesekönyve, az ő gyönyörös és ríkató, szép és fájdtító rajzaival, az első ékes könyvbe került mese, mely preludium, sok szépnek sok szépségű bejelentője " - írta az atyai jó barát, Ady Endre. A meseszövönő, azaz Lesznai Anna cigarettával a szájában élete végéig kézimunkával teremtette meg belső harmóniáját. A lepke egyébként a lélek jelképe. Jó néhány herendi porcelánon is megtalálható, hiszen a kínai hagyomány az öröklét szimbolikáját látja benne. Az antikvitásban a halhatatlan lélek, míg a japánoknál a pár nélküli - szüziesség, vagy a gésák jelképe. És már egy következő alkotásnál vagyunk A gésa tudományánál, ahol a szerelem ősi megjelenítője, az ikebanákat is idéző virágok közt egy gésa gondozza növényeit. Egy másik alkotás komoly szimbólumrendszerét mutatja be a Távol-Keletnek. A következő műben megjelenik a hal, mint a vizek jelképe, a Biblia számos fejezetének részese, de eszembe jutnak a vízvonalak, az asztrológiából a Vízöntő és a Halak jegye. A másik szimbólum, a lilium, a tisztaság jelképe. Az Énekek énekében a liliumhoz hasonlított menyasszonyban a Szentlélek jegyesének előképét látták. De van itt méhecske is, amely elsősorban a tavasz szimbóluma,a Napisten állata, a néphit szerint Salamon király kedvenc rovára. Mások a szorgalom jelképét látják benne. A porzás ismét erotikus mezőkre invitálhat minket. Egy torony is felsejlik az egyik "foltkazettában", mely a legtöbb ókori magas kultúrában a világmindenséget testesíti meg. Babel tornya például az égbe törő vágyak jelképe. A templom a világmindenség rendjének a szimbóluma, a magyar népi kultúrában elsősorban a közösség szelleme, s a falu valóságos központja. De látható egy sellő, ill. szirén is, a csábítás és érzéki vágyak jelképe. Külön kérdés számomra az egyszarvú állat, mely lehet isteni ékesség, de más attributum is. Nem véletlenül áll e szimbólum kavalkád közepén a Nap, amely az időszámítás legfőbb kulcsa. Szinte minden vallásban főszereplő. A magyar szólás szerint, ha derült az égbolt "hét ágra süt a nap"...nem véletlenül.

Történelmünk tárháza jelenik meg egy következő művön: a legősibbtől a legmodernebbig. A sámándob az emberfeletti erőt, az ég és a föld összeköttetését szimbolizálja, ősi vallásunkat jelképezi. A palmetta dísz ősi motívum, elsősorban a szasszanidák, perzsák hatására jutott el hozzánk, hogy avarkori öveinket díszítse, s majd Árpád-kori kódíztésként is megjelenjen.

Nem véletlen a Hunyadiak címerét díszítő holló sem, a napisten és a halál madara. A következő korszakot a barokk anygalkák jelképezik, akik általában légius szellemi lények, közvetítők Isten és ember között. Majd Alfonz Muchát idéző szecesszió, s az utolsó fejezet a képsorban már egy új négyszögek, kockák, hengerek sugallta kubisztikus, avantgard kort sugallnak.

Fémbe, agyagban is megjelenik a textilművészet. Ezt szimbolizálja a kályha minden "csempefoltja", amely külön tanulmányt igényelne. Maga a kályha az otthon és a lélek melegét közvetítő remek alkotás, amelynek üzenetértéke szintén értékes fényfoltja ennek a kiállításnak. Két kiváló színes négyszögletes motívumokra épülő - az egyikben szinte puzzle variációban - eljön domináns formabontó elemként a csigavonal. Maga a csigavonal, azaz spirális, a latin spiro-ból származik. Jelentése: lélegzek és Brahma Isten is lélegzett. Egyébként a csigavonal a legelső, leggyermekibb mozgás vetülete. Czeizel Endre szerint: " a hallucináció kezdeti, ún. geometrikus fázisának jellegzetes mintája a

csigavonal." Külön elméletek születtek a kifelé haladó és a becsavarodó vonal jelentéséről. A csigavonalat sokan "labirintizálják", míg a jógában az "életerő" -prána a test energiacsatornáin kígyózik felfelé. Hét-nyolc alkotás geometrizáló fantáziavilága egykori szötteket, olykor torontáli szönyegek motívumkincsét rejtik magukban. Szinte mindegyiken uralkodik a csillag stilizált megjelenítése. Az ókori kultúrákban a csillagos ég a túlvilágot jelentette, a csillagok, csillagképek és a bolygók az istenek és hősök megtestesülései voltak. A Vénusz, azaz az Esthajnal tiszteletét Szűz Mária örökölte a kereszténységben, de csillag jelezte Jézus születését is.

Több alkotás messzi tájak hiedelemvilágát, motívumkincsét eleveníti fel: az egyiken a bölcsesség és az isteni titkok szimbóluma: a könyv is megjelenik. Ugyanitt látható az élet és a tudás forrása: a kút, mely a pszichológiában a tudattalan, az ismeretlen világba való eljutást is jelképezi. Megjelenik a tűz is, a négy alapelem egyike, amelynek jelentéstartalma, üzenete, jelképe szinte minden kultúrában fő szerepet kap. A remekbe szabott zöld kályha a tűzhellyel, a tűztérrel a belső békét, az otthon melegét árasztja, míg a teljesen egyedi madaras-fás házakat ábrázoló alkotás egyik üzenete, hogy óvja lakóját. Egy barnás zsánerképes széken ülő labdás kisfiú szinte egy paszteles archív fotó hatását kelti, mintegy nosztalgiát ébresztve a régi békeidők után. Erdőséget, fenyőfát mintáz az a mű, mely körül aranycsillagok ragyognak a hófehér égi mezőben, látható egy tájkép, ahol magvakat is vélek felfedezni, mely az örök újjáéledést jelentik számomra.

Láthatunk kakast is, mely madárként lélekszimbólum és az éberség jelképe. Számos művön szerepel a tulipán, hol naturalisztikus mivoltjában, hol teljesen stilizáltan. A francia virágnyelvben a szerelem megvallása, a magyar népművészetben a tulipán a nőiességet, az erotikát jelképezi. Néhány alkotás már a modernizmust, a kortárs művészetet jelentik, így lehetnének akár Deim Pál, Balogh László vagy Barcsay Jenő "patchworkos" variánsai. Ilyenek a házak és vitorlák a színes sávok világába komponált művek, amelyek harsány és merész színeikkel és a jelenlévő nappal nagyon optimisták.

Külön szólni kell a színvilágról is, mert minden műnél szinte elsődleges tartalmat hordoznak: a fehér a tisztaságét, az ártatlanságét, a sárga a hervadást, elmúlást is jelezheti. A magyar népművészetben a leggyakoribb a piros: az öröm, a lelkesedés, az ünnep hangulatfestője. A zöld és kék nagyrészt passzív színek és a kozmikus végtelenség érzetét keltik. A sötétkék a nyugalom és józanság színe, míg a zöld a remény, az öröklét szimbóluma.

Még hosszan lehetne folytatni a művek mustrálását, de azok önmagukért beszélnek és inkább a nézők fantáziájára bízom azok hatását.

Kodály Zoltán szavaival vallom: "Mechanizálódó korunk olyan úton halad, melynek végén az ember géppé válik." A mai kiállítás azt bizonyítja, hogy vannak olyan emberek, közösségek, akik lelket lehelnek alkotásaikkal a mai kiüresedő világba. Zárószóként énekszóval adom át a terepet Kudlik Júliának, aki nemcsak a Delta legendisztikus alakja, nemcsak az emberi kommunikáció mentora, de ügyes kezű kézimunkázó is, aki sok csodát álmodott és valósított meg.

Hírek Szentés

Ünnepi hangulat Szvorák Katalinnal

Írta: Kárpáti Lajos

Ezúttal nem közreműködőként, hanem főszereplőként, a saját zenekarával látogat ismét Szentésre, mégpedig az októberi, szomorkás nemzeti ünnepünk alkalmából a 2013-tól Kossuth-díjas énekesnő, Szvorák Katalin!

Igen, már a legnagyobb elismerésben részesült, ám valljuk be, nem tartozik a legszélesebb körben ismert művészek közé. (Nem mintha bármiféle összefüggés volna a két tényező között. Jól is néznénk ki, ha a legrangosabb díjunkt az ismertség alapján osztogatnák, hiszen akkor az összes magamutogató celeb és a sok, minden eszközzel és alkatrészével karriert építő popululiska ott ücsörögne a parlament lépcsőin, a sorára várva.) Mégis. Szvorák Katalin azok közé (a sokak) tartozik, akik megérdemelték!

Tudtátok, hogy a Felvidéken született? 1981-ben első díjat nyert a Röpülj páva televíziós versenyén. (Az érdekesség kedvéért említem meg, mindenki tudja, miért: az 1988-as Lajtha-emlékversenyen szintén.) Zenetanári pályája ismert volt előttem, de hogy 34 lemeze jelent meg 2015-ig, azon most magam is meglepődtem.

Népdalok, megzenésített versek, egyházi énekek, gyermekdalok - hogy csak a legkedveltebb műfajait említsem. (Az első háromból összeválogatott műsort várok a szentesi koncertjén, de ne felejtjük el: meghirdetése a népdaléneklést helyezte előtérbe.) A paletta azonban ennél is színesebb, hiszen az egykori kisoroszi kántor Illés Lajossal közösen készített, Válaszúton (1997) című, elektronikus felfogásban elkészített népdalfeldolgozás-album bónuszaként a Miért hagytuk, hogy így legyen című, korunk gondolkodó emberienek alig rejtett üzenetet hagyó Illés-sláger énekelte el. (Lehet, hogy eltaláltam a ráadás-számot?)

Szvorák Katalin mostani zenekarát Szentésen két fő jelenti. Egyikük Bolya Mátyás (koboz, citera), aki a Zurgó zenekarban és a Kárpátia (nem a mostanában futó faék-egyszerűségű, feneketlen kút-mélyű szittya magyar, hanem a korábbi, világzenei beállítottságú csapat által társaival együtt végső soron Palya Bea hírnevét alapozták meg. Másikuk, a fúvós hangszerek értő játékosa, Cserta Balázs pedig szinte hazajár Szentésre, a Fabula Rasa oszlopos tagjaként.

Trió-formáció? Eddigi tapasztalatom szerint az ilyen felállás egyenrangúságot, egyforma fontosságot jelent.

Általában. Ebben azonban minden valószínűség szerint ki fog domborodni, ki fog emelkedni az énekszólamból, hiszen arra kell, hogy kihegyezett legyen a műsor.

A Zene-Világ-Zene második világzenei előadása lesz az övéké, természetesen a Zeneiskolában, október 20-án pénteken 19 órakor.

Szvorák Katalin ünnepi meghívása véleményem szerint telitalálat. Előadásmódjának hangvétele minden bizonnyal méltó lesz a jeles nap méltóságteljes mivoltához. Hogy mi lenne az, ami még „bónuszban” várható tőle? Tisztán csengő hang és maradandó emlékü, mély tűzű produkció - amely a szívét és a lelket melengető fajtából lesz való.

Hogy mért vagyok ebben ennyire biztos? Azért, mert az egyik barátom - sok évvel ezelőtt - látta Szvorák Katalin templomi koncertjét Kunszentmártonban, és katartikus élménnyel vált gazdagabbá.

/Olasz Sándor/

<http://hir45.hu/nemzeti-unnepunkre-koncerttel-keszul-hangversenykozpont/>

SZVORÁK HATVAN

Most 60 éves. Nem ünnepelteti magát. Hozzá méltó módon mégis ajándékozni szeretne: méghozzá négy albummal örvendezteti meg ez év tavaszán-koranyarán hallgatóságát. Nem a reklám, nem a tender szülte ötletektől vezérelve, minden reklámot nélkülözve, hanem harmóniában lelki éghajlatával: újabb alkotásaival daloló adósságtörlesztéseivel szeretne megjelenni, hogy életműve ne csak poszthumusz legendásodjon.

Zavarban lehetünk, ha köszönteni szeretnénk a most 60 éves Szvorák Kati, aki közismerten szerény, minden rivaldát kerülő énekes, aki mind a mai napig - Kossuth-díjasként is - csöndben alkotó, tömegeket-mozgalmakat elkerülő művész. Az örökös takarásban kellett közénk elhoznia a fényt, hogy a kisközösségek visszatérő vendége lehessen, népmeseként terjedhessen szájról-szájra. A saját ösvényét járó, menedzser-nélküli Szvorák Katalin „aranyhangját” - Utassy József szerint -, „ezüst muzsika kíséri”, „Énekhangjától megszépülünk” - vallotta Tamási Lajos. „A dalaiban vándorló üzenet e tágabb hazában a vox humana küldetését vállaló mindenkori kisebbségek hitvallása”, Fittler Katalin szerint Szvorák Katalin zenei világa: „saját világ. Nem utánozható, nem is utánozandó. Éneklése maga a nemes egyszerűség, a méltóság hangja, ahol az énekelt dal iránti alázat szólal meg.” Minden megnyilvánulása az éneklés művészetén túl is emberi tartás. Palotai Erzsike szerint: „Benső fényforrás ő, a napsugár kishúga.” Már 1981-ben Rajeczky Benjamin szívből kívánja, hogy célja: „a népdaltudományban otthonos népdalművészet iskolát teremtsen, Kodály szíve vágya valósul meg benne.” Hollós Máté zeneszerző szerint: „... Ha ő énekel, nyugodtan forgatom a földgömböt. A kicsiny pont harmóniája hallik...”. Kiss Ferenc Makovecz- és friss Martin György-díjas zenészt idézve: „... Szolgálat, hűség, hit, derű, minőség. Ez a néhány szó ragyog fel számomra a magyar nyelv 800.000-re becsült szókészletéből, ha Szvorák Katiira gondolok. Szolgál, mert nap, mint nap sugározza ránk az ének gyógyító erejét... Műsorai, lemezei, szakismerete, életmódja, lakása, főztje, gyermekei, kapcsolatai, öltözete, humora...” Csörsz Rumen István, a lantos irodalomtörténész többek közt az alábbiakat írta róla: „amiként kezdtem, végig az maradtam.” Pilinszky szavai Szvorák Katiira is igazak. Ő nem alakult át: pontosan az maradt, aki volt. Évtizedek óta ugyanazt a mosolyt lehet látni az arcán, mint például most, ahogy az első sorban ül. Azóta képviseli ugyanazt az otthonosságot - ő nem elhítté velünk, hanem meg tud győzni arról, hogy mindaz, amit csinál, a világ legtermészetesebb dolga. Szvorák Kati összes kiadványa és műsora átgondolt, megszerkesztett... az ő munkája mindig komoly, nem ritkán olyan összefüggésekre derít fényt, amire például a zenetudomány nem mindig vállalkozik... Valamit a népdal ideájából tud közvetíteni ezzel a mosolygással és hozzáállásával tisztaságával... Ő nem az áldozata annak, amit csinál, hanem szerencsés értelemben családtaggá lett a munkája, és így egyúttal sokak családtagja. Egy eltéveszthetetlen hangszínnel, egyszerre líraian és drámaian.”

„Kányádi Sándor költői jegyzetét ír, amikor meghallgatja az Ispiláng-Ichspielein gyereklemezt: „a tisztások szélén harmatot őrizgető mogoróbobor; a susogásuk is más és más, a vihart sem egyformán szokták megsínyleni, de jaj, ha egyet is kívágnak, kinyűnek-tépnek közülük, mert akkor még a föld, a talaj összetétele is megváltozik...”. De a méltatók közt ott van Csoóri Sándor néhány sora is: „Sötét égbolt alatt élünk, de aki verssel és énekkel közeledik felénk az világosságot akar és reményt az emberi szívekben.” Dúdolás lemezéről egy főorvos is nyilatkozott figyelmet keltő módon: „nyugodtan mondhatjuk, hogy a lemeznek nemzetmentő jelentősége van.” A dal vándora portrékönyv számomra Szvorák Katalin lelkének tükré. - írja Batta György - A hatvanadik életév felé közeledve hatalmas életmű magaslik mögöttem; olyan teljesítmény, mellyel már most a legnagyobb magyar teljesítmények sorát gazdagítja. Kati ötven országban énekelt már, miközben nem mondható el róla, hogy szerepléseit, „vándorlásait” befolyásos szervezetek vagy személyiségek támogatásának köszönheti. Lemezeit magánkiadásban jelenteti meg; azokat sem népszerűsítik reklámok. Afféle rendhagyó tankönyv lehetne: egy közülünk való, rendkívüli egyéniség csodálni való életpályája ösztönözhetné gyermekeinket, unokáinkat.”

u.lz.
parlando.2018-4

Szól az egy szál hang, és benne minden magyar hangja

Szvorák Katalin énekművész születésnapján

Csaknem félszáz országban énekelt már; templomokban, hangversenytermekben, bajor kocsmában, norvég óvodában, müncheni kórházban, francia vidéki kastélyban. De Sevillában, a világhiállítás Makovecz által megálmodott magyar szentélyében is és Washingtonban, a Folger Libraryben Orbán Viktor kitüntetése alkalmából, vagy olaszországi zsidó fesztiválokon, és szólt az „egy szál hang” a Szent Korona elhelyezésekor az Országházban, és persze szeretett szülőföldjén, a Felvidéken. Meg sok-sok faluban és városban a Kárpátok ölelte térségben, ahol mi, magyarok leltünk hazára más népekkel együtt, mert „egy a tűzhelyünk”.

Kati Pincről, egy Losonc-környéki kis faluból indult a nagyvilágba; abból a tájbőlcsöből, melyet a természet ringatott; pillangókat kergethetett, madarak röptében gyönyörködhetett, fürödhetett a folyócskában, kifuthatott a kert végébe, fára mászhatott, lépdelhett a hajnali harmaton. A csendben talán még saját szívdobbanását is hallani vélte; megtapasztalta a falusi emberek természetességében rejlő bölcsességet. Talán ezért hozta el a nagyszülői házból pillisszentlászlói otthonába a tulipános ládákat, a szuszékokat, a hímzett vásznakot, a tisztaszoba bútorait - még

nagyapja bőrcsizmáját is.

Szvorák Kati természetesen nem csak zenei kíséret nélkül, s nem csak szólóban énekel, de művészetében számomra az „egy szál hang” jelenti a legnagyobb élményt. Ilyenkor mintha nem is a közönségének, hanem az Istennek mutatná fel, miként él a tőle kapott tántumokkal: a hangjával, amely mintha nem is a torkában és szájüregében állna össze nemes rezgéssé, hanem a szívéből áradna felénk. Kati képes a nép költészetét és dallamait egyedi harmóniába delejezni, átérzve a bennük lévő hangulatokat és gondolatokat, s így mindnyájunk számára tükrözteni a lélek patyolat tisztaságát. A felvidéki palóc lány így válhatott nemcsak a forrón szeretett magyar hazához hűséges énekesné, hanem egyetemes, minden népet tisztelő művésszé, olyan személyiséggé, aki Istenben él, s akiben ott él Isten: a miénk is, és minden népe.

Április huszonkilencedikén, hatvanadik születésnapján még ismerősei is elámulnak, ha számba veszik eddigi teljesítményeit: a napokban jelent meg a harminchetedik önálló lemeze, egy dupla album! Fellépései több ezerre tehetők. A legkisebb faluban is tudása legjavát nyújtotta és nyújtja, mindig tisztelettel és alázattal viszonyul meghívóihoz és a közönségéhez. Ő támogatók nélkül érvényesült, s emelkedett egyre magasabbra pályáján új környezetében, az anyaországban. Budapesten, ahol az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar nyelv-könyvtáros szakán diplomázott, gyakran szlováknak vagy csehnek tekintették a hallgatók; két évtizeden át a Honvéd Művészegyüttes magánénekeseként kereste kenyerét gyakori megaláztatások közepette; súlyos betegségéből, hála Istennek, kilábal, és férjében, egy igazi kassai polgárban megértő társra lett.

Közös életük napról napra végzett szívós munkával fokozatosan megérlelte gyümölcseit: Pilisszentlászlón, ahol megtelepedtek, Kati ismét a természet közelségében, és csendben élhet, sőt, a közeli Szentendrén éveken át tanított a zeneiskolában. Mára egy sor kitüntetés birtokosa, megkapta például az Alternatív, majd az állam által odaítélt Kossuth-díjat is. A szülőföldhöz való hűsége, lelkének tisztasága, szívóssága és felelősségtudata archaikus népi imáink gyűjtőjére, Erdélyi Zsuzsannára, a magyar kultúra egyik kimagasló egyéniségére emlékeztet. Isten éltesse, kedves Kati! Építsd tovább mindnyájunk közös kincsét, az életművedet, és örvendezz megszületendő harmadik unokádnak. Ő lesz születésnapod legszebb ajándéka!

Batta György, Felvidék.ma

Szvorák Katalin három új albumot adott ki

Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész újabb lemezekkel lepte meg hallgatóságát. A napokban jelent meg a Hazagondolás, a Tölgyfa-testvér és a Szvorák 60 című lemeze.

A népdalénekes legújabb lemezén alkotásaival, daloló adósságtörlesztéseivel szeretne ajándékozni. A palóc népdalokat, meséket tartalmazó dupla album, a Hazagondolás egy régi vágyalom volt, hiszen a Palócföld szülöttjeként eddigi tematikus kiadványai között soha nem szerepelt kizárólag szűkebb-tágabb szülőföldjének népi hagyománya, pedig egykoron még tizenéves füleki serdülöként első biciklis gyűjtőútja is a Medvesaljára vezetett.

A válogatás Ág Tibor, Újváry Zoltán, Takács András, B. Kovács István, Nagy Zoltán, Magyar Zoltán, Varga Norbert és mások áldozatos gyűjtései alapján készült. A lemez hallgatásakor a pinci búbos-kemencés, háromgenerációs kő-sár-vályog szülőház egykori lakóinak világa elevenedik meg. A szüleitől, nagyszüleitől örökölt illabiális ával, diftongusokkal és zárt ë-vel díszített nyelvezetet kelti életre kellő alázattal, melyet paraszt elődeitől kapott, és azzal a szabad szárnyalással, melyet juhász felmenőitől örökölt.

A Szállj el, fecskemadár ismert palóc népdal szárnyal szóban, énekekben. A fecskemadár ugyan elszáll, de minden tavaszkor visszatér Palóccsországba, ahogyan Szvorák Katalin is vissza-visszatér gyökereihez. Tözsér Árpád a lemezt ajánló gondolatait így fejezi be: „... Kedves Szvorák Kati, kívánom, hogy nagyon sokáig harangozzanak, csengettyűzenek még a torkodban a nekünk annyira fontos palóc dalok, juhász- és betyárnóták, népmesék. S hogy az a táj és erős lelkeség, amely annak idején mindkettőnk a művészetek világába indított, dalaidban, meséidben hódítsa meg nem csak a magyar glóbuszt, de a nagyvilágot is.”

A másik, a Tölgyfa-testvér címet viselő CD dalanyaga Varga Imre költő szlovák népköltészeti műfordításai alapján került Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész legújabb albumába.

A lemez méltó megvalósítása Käfer István gondolatának: „Magyarokat és szlovákokat még a rokonságnál is szorosabb szimbiózis fűzte egybe. Nemzeti kultúráink régi rétegeiben a nem magyar nyelvű anyag is a miénk és a magyar nyelvű anyag is az övék.” Szvorák Katalin éneke most "dallamra kelti" Varga Imre kiváló műfordításait, melyek Sebő Ferenc ajánlásával jelentek meg: „A szlovák népköltészet dalai, balladáit, gyermekdalai, népi imádságai, aratódalai és szerelmes énekei a magyar népi kultúra szomszédságát képezik és örökös kölcsönhatásban éltek egymás mellett és egymással. A múltat pedig „nem veszejthetjük el”, ahogyan egy szlovák muzsikus mondta, különösen nem, ha van rá esély, hogy abból a közös jövőnk is kibontakozhat.”

A harmadik album, immáron a 37. önálló kiadványa egy tudatos válogatás Szvorák Katalin énekeiből

A Szvorák 60 címmel megjelent dupla album egyben előzetes beharangozása a Művészetek völgyében bemutatásra kerülő további variánsnak, ahol Szvorák Katalin több évtizedes énekesi tevékenységének egy szűkített terces summázata hangzik majd el: fiatalos hévvel, mély zenei intuícióval két kiváló és kreatív muzsikussal, Cserta Balázssal fűvőshangszereivel és Szabó Dániel cimbalomjátékával.

A koncertről élőfelvétel készül majd „Dalüzenet” címmel, hogy lemezen is élvezhessük Szvorák Katalin hangját, mely, mint egy méltatója írta: „Végtelenül nőies, a lélek mélyéről jövő, őszinte és személyes a hangvétele. Hosszú évtizedek óta megszólítja hallgatóságát. Ő ugyanis nem csak énekel, de valóban meg is szólít...”

BB, Felvidek.ma

Kapcsolódó:

<http://felvidek.ma/2015/12/gomori-turnen-jart-szvorak-katalin-es-kudlik-julia/>

Vallomás a palócságról

Interjú Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművésszel a Hazagondolás album megjelenése kapcsán Szvorák Katalin Kossuth-díjas énekművész újabb lemezekkel lepte meg hallgatóságát. A napokban jelent meg a Hazagondolás, Tölgyfa-testvér és a Szvorák 60 című lemeze.

Áprilisban több lemezzel is meglepte rajongóit. A három kiadványból melyik áll legközelebb a szívéhez? Igaz, hogy hatvanéves születésnapomra megszületett egy életmű-összesítő dupla album Szvorák 60 címmel, valamint Varga Imre Tölgyfa-testvér című szlovák népköltési műfordításainak eléneklése is lemezre került, mégis szívemhez, palóc lelkemhez legközelebb a nagyapám faragta magányos sámlival megjelent Hazagondolás a legfontosabb. A hátlapon sziluettként, népviseletben megjelenek én is egy Csáky Karcsi által készített régi fotó elvarázslásával. Nem véletlen a felkelő napot, a Földünket és az évek múlását egyszerre szimbolizáló fatörzs metszete sem a címoldalon. A kiadvány elkészítése, az arra való lelki felkészülés komoly belső vívódással, töprengéssel járt, hiszen teljes gyermekkorom, egész ifjúságom, szeretteim, halottaim kísérték végig a hangzóanyag megvalósulásáig.

Miért oly fontos ez az album az Ön számára?

Nagyon szépet, nagyon jót, nagyon autentikus és eredetit szerettem volna alkotni, mintegy emléket állítva a palóc művészet legmélyebb üzeneteinek. A palóc népdal, a népének, a népmese, a hiedelemvilág az ég-föld harmóniáját jelenti számomra és nem csak őseinkkel, múltunkkal köt össze, de fölfelé is köt, az élet valós értelméhez. Most hatvanévesen tudatosult bennem igazán, hogy a legféltettebb kincsem a palóc anyanyelvem, mely védelemre, óvásra szorul, s mivel gyakorta meg kellett érte küzdenem, szenvednem, ezért oly drága nekem az énekelt anyanyelvvél együtt, mert Kőlcseyt idézve: „Minden nemzet, mely elmúlt kora emlékezetét semmivé teszi, vagy semmivé lenni hagyja, saját nemzetét gyilkolja meg.”

Mit tartalmaz az album, honnan merített?

Igyekeztem egy nagyon minőségi, szövegeiben is mély üzenetet hordozó, nyelvjárásában is nagyon ízes kiadványt összeállítani. Olyan örökséget életre kelteni, summázni a dupla albumon, mely esszenciája lehet ennek a csodálatos néphagyománynak. Hetekig, hónapokig csak álmodoztam, majd esténként palóc mesékkel próbáltam álomba kergetni a férjemet, sokat böngésztem a remekebbnél remekebb könyveket, hiszen kiadványom nem jöhetett volna létre Ág Tibor, Újváry Zoltán, Takács András, B. Kovács István, Nagy Zoltán, Magyar Zoltán, Varga Norbert, Pelle Andrea és mások áldozatos gyűjtései nélkül.

A kezdő dal az ismert csucsumi Elindultam hosszú útra kezdetű, majd osgyáni, szilicei, felsőrási, újbásti, berzétei, gesztetei, lévőrti, palásti, zabari, szalóci, sajógömöri, balogpádári, borzovai népdalok következnek, de elhangzik az ipolyvarbói menyasszonybúcsúztató is. Nagy élmény volt válogatnom a népmesékből, hiedelmekből, rövid történetekből is. Ezeket is hosszan sorolhatnám, így csak ízelítőül megemlítem néhány kedvencemet: A fürj és a pacsirtát Pincről, A pinci közös nadrágot Bolykról.

Nagy élvezettel rögzítettem ezeket a stúdióban, de a legtöbb élményt B.Kovács István baracai gyűjtése jelentette. Még a stúdió falai is mosolyogtak, amikor előadtam a Jacsi Jancsinét. Hasonló jókedvem volt közel negyven éve, amikor egy zimankós téli estén a Trabantunkkal árokba csúsztunk és Kovács Pistáék húztak ki onnan, hogy utána Baracán elszállásoljanak „Szerena nenénél”.

Elmondhatjuk, hogy most visszatért oda, ahonnan elindult?

Úgy látszik, mostanáig kellett várnom, hogy immáron közel negyven önálló albumom megjelenése után visszatérjek oda, ahonnan elindultam. Ez Gál Sándor költőnk egyik legszebb versének a címe is. Nem véletlen az sem, hogy földim, lelki rokonom, Tőzsér Árpád a lemezt ajánló gondolatainak „Ahonnan elindultunk” címet adta. Külön öröm magam mellett érezni azt a szabadon szárnyaló egyéniséget, akinek felmenői között juhászok is voltak, mert az ő szabad lelkületük nagyon hasonlatos az én juhászivadék bensőmhöz.

Úgy érzem, ilyen juhászivadék földim, a gömöri Tőzsér Árpád Kossuth-díjas költőnk is, akit a hatvanadik és nyolcvanadik születésnapján énekel köszönhettem. A nagyapja és az enyém minden bizonnyal szemközti domboldalon legeltethette nyáját. Apám a Pinc melletti Szélhegyen gyermekeskedett egy nagy juhász dinasztia tagjaként, így nem véletlen, hogy mostanában a juhász felmenőimtől örökölt szabadságérzetem egyre erősödik bennem. Mint a Dal vándora című, rólam szóló könyvben már megírtam: „... születésemmel már a génjeimben hordoztam a dalolás természetes voltát, hiszen anyai nagyszüleim gazdálkodó parasztok voltak, apai ágon pedig juhászok. A paraszti elődöktől örököltem az alázatot, a juhász felmenőimtől a mérhetetlen szabadság érzetét.”

Mit jelent számára a mai napig Pinc?

A Kossuth-díj után a legmeghatóbb „díjérezésem”, hogy Pinc falu díszpolgára lehetek. Ez az alig pár száz lelket számláló közösség indított útnak. A ma már zömében szlovák lakosokkal betelepített falunak se iskolája, se óvodája nincsen, mégis nosztalgizva gondolok vissza rá, hiszen életem első öt évében ott voltam igazán szabad, mint a madár, hiszen még óvodába sem jártam.

Pincen hagyományozták rám a palóc szót és a természetközelség határtalan szabadságérzetét. Többször említettem már különböző riportokban, hogy számomra Pinc életem alfája és omegája. Pinc kapcsán felelevenedik a kukoricafosztás, ahol hallgattuk a bölcs öregek meséit, történeteit. Az egész faluközösség szocializált. Ez a pici falu volt nekem kisgyermekként a világ közepe, ahol a palóc nyelv egészen más többlettartalmat, áthallást kapott, mint az akkori Csehszlovákia többi magyarlakta területein, az anyaország „pesties”, „uras” beszédéről nem is szólva.

Pincen éreztem rá igazán, hogy mennyire fontos tényező volt az igaz falusi csend is. A mai napig érzem a mások számára zárkózottnak is jellemzett palóc testvéreim száján ülő csendet. Szerintem ez a csönd nagyon is beszédes. Én is hordozom a csend utáni vágyat, elég csak az apai ág juhászaira gondolni: nagyapám ajkát csak ritkán hagyta el a szó, de az messzire hallatszott!

Hogyan alakult élete a mesés pinci évek után?

A pinci csodás, csillagokkal teli, nagycsaládos, dimbes-dombos gyermekkor után Fülekre kerülve megtört bennem minden falusi idill és varázs. Ebben az egykoron falusias közösségben, ahová ezek települtek be a környező falvakból a „csinzsákokba”, vagy az életidegen „kockaházakba”, ebben a béklyókkal teli városban kezdtem keresni a kiutat, melyet elsősorban a remek magyar iskola jelentett számomra kiváló tanáraival.

Magyarországra kerülve 1978-ban „tótágast” állt bennem az identitásom, hiszen odaát „magyarka” voltam, a csallóközi magyaroknak a „korcs” nyelvet beszélő palóc, aki nem nyerhetett a Szép magyar kiejtési versenyen. Az akkori Magyarországon pedig, hol szlovák, hol cseh lány, olykor csehszlovák „csaj” voltam, - még az elit Eötvös Kollégiumban is. Nem voltak egyszerű évek ezek kétszeresen kisebbségiként, palóc magyarként, falusiként-vidékiéként Csehszlovákiából átkerülni az anyaország „vízfejébe”, Budapestre.

Hogy indult neki a népdalok gyűjtésének, mikor gyűjtött először?

Füleki gimnazistaként életem első szalagos magnójával biciklire ülve Motyovszki Teréz nénihez igyekeztem. Ő volt az első nótafaélményem, hiszen Pincen akkoriban már a magyar nóta lett az egyeduralkodó. Ezt az első biciklis gyűjtőtutát is megemlíti Tözsér Árpád kiadványom bevezetőjében: „.... Néhány évvel később egy pinci-losonci-füleki leány, magnóval a hátizsákjában, biciklin járta be talán ugyanazokat a gyűjtőtutakat, helyeket, és a palóc népi énekeseket, nótafákat hallgatva lassan ő maga is énekesé cseperedett. A leányt úgy hívták, hogy Szvorák Katalin. Azóta sok víz lefolyt a Sajón, Ipolyon és a Rimán, de még a Losonc mellett folydogáló Kriván patakon is, s a pinci-losonci-füleki leányból országos híru-jelentőségű népdalénekes, Palócország énekes nagykövete, messze hangzó népi organonja lett, s én most nagy örömmel és lelkesedéssel ajánlhatom figyelmébe a nagyközönségnek a Hazagondolás című lemezét, amely, akárcsak a mi egykori gyűjteményünk, a palóc népköltészet mély és tiszta vizű forrásából merít. Szvorák Katalin visszavarázsolja lemezén gyermek- és ifjúkorunk közös Görbeországát (Mikszáth nevezte így a palócok hegyes-dombos tájait), torkának csodás hangszerével azok számára is megszólaltatja az ennek az immár térben, s időben is távoli világnak a sajátos zenéjét, költészetét, nyelvét, akik nem ott születtek. Énekeiből, meséiből árad a szülőföld szeretete, a gyökerek ereje, a gyermekkor törölhetetlensége, a juhász ősök szabadságélménye, csillagokat fürkésző bölcsessége, a nógrádi-gömöri lankák hangulata, s így végül az egész lemez mű egyetlen jól komponált, nagy erejű vallomás, szeretet-üzenet a palócokról a palócoknak és mindenkinek. ”

Hogyan jellemezné palócságát? Mit jelent palócnak lenni az Ön számára?

Lelkemet ősi palóc archetípusként jellemezném, mert szinte minden megnyilvánulásomat, egész gondolatvilágomat a szülőföldön kapott örökség határozza meg. Ha még jobban szeretném identifikálni ezt a legbensőbb állapotom, talán a női mivoltommal egészíteném ki, mert lelki emberként élek, szinte csak az ösztöneim diktálják a lépéseimet. És ezek a lépések ugyanolyanok most is, mint amikor megtanultam járni a pinci szülőház udvarán tyúkokat kergetve, vagy amikor mezítláb futottam Jolika barátnőmmel a harmatos réten, hogy meglessük az „lpó” csupa rejtély örvényeit. Egyébként a sok mindennapi „pofont”, a „keserű a szőlőt”, mely a palócságomat érte egykoron, ezzel a kiadvánnyal igyekszem „édessé” varázsolni, a ránk borított árnyékot, félnyékot napsugarassá változtatni. Őszintén boldog vagyok, mert felidézhettem azt az egykor volt harmóniát, a palóc világ mesés múltját. Külön öröm, hogy az interjú végén Tözsér Árpád hozzám írott leveléből idézhetek: „...megkönnyeztetél: az újra hallott, az idők mélyéből kicsobogó hangoddal. Ha testvérem volnál, se lennél közelebb hozzám, mint ahogy a gyermek- és fiatalkoromat megidéző dalaidal, történeteiddel.”

BB, Felvidek.ma

<http://felvidek.ma/2015/10/lekenyeben-lesz-a-legujabb-kudlik-szvorak-lemezbemutato-felvideki-premierje/>

<http://felvidek.ma/2015/08/harom-uj-albumot-jelentettet-meg-szvorak-katalin/>

Egy ismeretlen nótafa levele Katinak szeretettel:

Egy ágamon virág hatvan,

zúg a birsfa kint a napban.

S dalt kér pitypang, tátika;

hej, énekelj még, Katika!

(Varga Imre)

Käfer István gondolatai Szvorák Katalin Tölgyfa-testvér című lemez bemutatójához.

Ezúttal rendhagyó módon a grafika kerül előtérbe. A CD tölgyfa koronája az ezeréves Magyarország térképét sugallja, híven tükrözve a tiszta forrás hajszalgyökérzetét. Európa kivételes adottságú térségéről van szó. Itt minden etnikum és nemzetiség -köztük a magyar - a politikai magyar/magyarországi/hungarus/uhorský nemzethez tartozik. Az etnikumok, a nemzetiségek különböztek, de a modern értelemben vett nemzet valamennyiük azonos hazatudata volt. Ennek a hihetetlenül nehezen megfogalmazható valóságnak szinte spirituális kifejezése Szvorák Katalin CD-je a maga lenyűgöző bizonyító erejével. Ehhez kiváló szellemi társ Andorka Tímea grafikája.

Mindezt a maga világában Bartók Béla sem tudhatta, de váteszi zsenialitásával érezte a kimondhatatlant. Ezért kísérletezett német jegyzeteiben a hungarisch és a magyarisch alkalmazásával. A szlovákok, népköltészetük "hungarikum", a "történelmi" Magyarország alkotó eleme, de nem "magyar". A terminológia mindeddig képtelen a politika lassan két évszázados rontásainak ellensúlyozására. A reformkori nemzetiségből, amelynek egyik része volt a magyar, a magyar nemzet és a más nemzetiségek diszkriminatív gyarkorlata jött létre. A békecsináló hatalmak rendezése többséget és kisebbséget szült, amit a proletárdiktatúra nemzetiséggé minősített. Szlovákia alkotmánya szerint a szlovák nemzettel együtt él a magyar nemzetiség. Ugyanígy nálunk is nemzeti nyelvünk mellett nemzetiségi nyelvekről, kultúráról, szószólókról beszélünk.

Szvorák Katalin CD-je a tiszta forrás bartóki valóságából merít. E végtelen mélységeket ízlelő Sebő Ferenc nem véletlenül hivatkozik a múlt század hetvenes éveitől kibontakozó táncház mozgalomra. Akkoriban kezdtek sejteni Kárpát-medence-szerte, hogy olyan örökség tör felszínre, ami véget vethet a pénz, a politika megosztásának és bomlasztásának. Sebő Ferenc CD-ajánló soraiban joggal idézi Vikár Bélát 1897-ből, hogy a dallamok gyűjtésének a hazai nemzetiségek zenéjére is ki kell terjednie... Bartók Béla egy lépéssel tovább ment az említett "ungarisch", "magyarisch" megkülönböztetésében, sőt javította egyik szlovák gyűjtőjének szlovák helyesírását! A CD-grafika sugallt egységének meghatározása örökösének a feladata.

A CD ezt az egységet árasztja, nem tagadva a mai realitásokat. Olyan mélységekbe pillant, ahol európai kultúránk alapjai találhatóak. Igaza van Sebő Ferencnek, hogy szlovák muzsikust idéz: "... A szlovák népköltészet dalai ... a magyar népi kultúra szomszédsága, örökös kölcsönhatásban éltek egymás mellett." Ez az egybeforrottság pedig akkor is megmarad, ha a modern nemzeti kultúrák ma államközi kapcsolatok értelmezésében is virágozhatnak. A magyar-szlovák etnikai szimbiózis évszázadai azonban a mai magyar vagy szlovák állampolgár véreibe is felszívódtak. Annál is inkább, mivel tömeges nemzeti identitás váltások kísérték. Mai szlovákok még tudnak magyarul, vagy már alig, ugyanígy ez a még és már magyarrá lett szlovákokra is érvényes. Szvorák Katalin a maga vállalt palócságával megoszthatatlan magyar-szlovák felföldiségével hungarus és keresztény európaiságot sugárzó hangjával valami egészen újat teremt. Békét a mai magyar-szlovák szellemi összefüggésrendszerben, ami hatni kezd a mindennapi gyakorlatban is. Ehhez járul hozzá a szintén felföldi Varga Imre értő, természetes műfordításával. Az ő tollából - lelkéből is az árad, hogy a magyarnak legközelebbi rokona, testvére a szlovák, a szlováknak sem a cseh, hiába értik egymást.

Szvorák Kati kiejtése mindkét nyelvben és a nyelvjárásokban minden énekében a tiszta forrást idézi. Bartók Béla Tót népdalok c. gyűjteményének pizkozat-kiadása, újabb készülő kötetei Szvorák Katalin interpretációjával lesznek majd teljessé.

(Elhangzott június 7-én.) Bartók Béla „köpönyegéből” - Szlovák népdalok Szvorák Katalin előadásában
2018. július 16. hétfő 13:22

Az idén hatvanadik születésnapját ünneplő Szvorák Katalin Kossuth-díjas népdalénekes jeles „évnapja” alkalmából gazdag, s életművéhez, egyéniségéhez hű ajándékokkal kedveskedett a művészetét nagyra becsülők népes táborának.

Saját kiadásában ugyanis rövid idő alatt három, egyaránt reprezentatív CD-t jelentetett meg. Az első, a Házagondolás szép és megható főhajtás Ipoly menti felnevelő falucskája, Pinc és az egész palóc népi kultúra előtt. A második, a Szvorák 60 kétlemezes zenei antológia, amelynek Jeles napok című fejezetében már találkozhatunk a Tölgyfa-testvér közvetett nyitányának tekinthető, hiszen mindkét válogatásban szereplő Kojsoi és vazseci szlovák pünkösdlőkkel.

Huszoneves korom óta meg-megismételt szlovákiai túráim, majd családi kirándulásaink, továbbá az a néhány, életembe és írásaimba beépült esztendő, amikor a komáromi Selye János Egyetem egyik alapító tanára lehettem, sok-sok szállal köt ennek a gyönyörű régióknak a kultúrájához, szokásaihoz, tájaihoz, illataihoz és tájjellegű ételeihez. Ez utóbbit nem véletlenül írom: a Tölgyfa-testvér tizenhárom témakörre osztott dalait hallgatva nyilván sokan érezzük úgy, hogy egy igazi muzsikusz rendezte agapé, egy szeretetlakoma részesei, kóstolgotói lehetünk. Egy olyan világ vendégei, amelyben nincs ellenségeskedés, nincsenek karcos pillanatok, bármilyen történelmi-politikai történészek vertek, vagy inkább próbáltak éket verni e két szomszédos, sok vonásában rokonsorsú nép közé. A Cselédány volt és a Juhásznóta például közös gyökerű élményekről, érzelmekről tanúskodik, éppúgy, mint a Csicsija, babája gyűjtőnevet viselő három altatódal vagy a Szeretők ciklus, amelynek Huszárok, huszárok című epizódja Bartók Béla páratlan szlovák népdalgyűjtésének egyik ismert darabja.

E rövid kedvcsinálónak ezen a pontján feltétlenül érdemes idéznünk a Szvorák Katalinnal gyakran együtt muzsikáló Sebő Ferenc szép ajánló esszéjének szavait: „Legelső, korszerű eszközökkel (gyorsírással és fonográffal) dolgozó gyűjtőnk, Vikár Béla már 1897-ben kifejtette, hogy: »A dallamok gyűjtésének a hazai nemzetiségek zenéjére is ki kell terjednie, mert ezek közt szintén számos igazgyöngy és sok magyar kölcsön van, épp úgy, amint népünk sok dallamot vesz át a nemzetiségektől.« (...) Bartók Béla munkássága méltóképpen folytatja elődeiét. (...) (Gyűjtéskor a szövegek tökéletes megértésére törekedett, s a számára ismeretlen szavaknak utánanézett, s az eredményt rávezette a támlapján az eredeti mellé.) 1906-tól 1918-ig összességében 3409 szlovák népdalt gyűjtött, megközelítőleg 4500 szöveggel. Zeneszerzőként is felhasználta ezeket a dallamokat, mint a régi közös örökség részét. És ez már nemcsak az összehasonlító néprajztudomány témája iránti tiszteletkőr volt részéről, hanem az összetartozás üzenete is. (...) Ennek bizonyítéka ez a Varga Imre által műfordított lemez is, mely Szvorák Kati több évtizedes tevékenységének és kitartó munkájának újabb gyümölcse.” Ide kívánczik még egy, Sebő Ferenc által ugyancsak citált idézet, a magyar-szlovák kapcsolatok „nagykövetének”, Käfer Istvánnak szép gondolata: „Magyarokat és szlovákokat még a rokonságnál is szorosabb szimbiózis fűzte egybe. Nemzeti kultúránk régi rétegeiben a nem magyar nyelvű anyag is a miénk, és a magyar nyelvű anyag is az övék.”

Értékes ajándék számunkra most, a nevezetes születésnap évében éppúgy, mint minden időben, hogy Szvorák Katalin személyében van egy olyan, mindkét nyelvben, mindkét kultúrában jártas művészünk, aki ezt az együvé

tartozást közvetíteni és bizonyítani tudja. Nem didaktikusan, nem propagandisztikus erőszakkal, hanem úgy, hogy hajlékony hangjában ott dalolnak ősanái, a hegyek között otthonosan járó-keelő szép juhásznék. És megszólal énekében az az egykori füleki diáklány, aki 1976-ban és 1978-ban, tehát két ízben győzelmet aratott a szlovákiai magyarok népdalversenyén, majd nem sokkal később, 1980-ban, mindössze huszonkét évesen elnyerte a Népművészet Mestere címet.

Szvorák Katalin egész életére jellemző az, hogy minden ízében társas lény. Végtelen azoknak a muzsikusbárátoknak, kollégáknak a száma, akikkel már eddig is együtt lépett fel, együtt készített felvételeket. A Tölgyfa-testvér énekeinek „lombjai alatt” is sokan gyűltek össze, hogy vele zenéljenek: Orbán Johanna, Paár Julianna, Tímár Sára (ének), Bodnár Péter (basszusgitár), Cserta Balázs (tilinkó, klarinét, szaxofon, dvojnica, tárogató), Csörsz Rumen István (lant, koboz, gitár, doromb).

A június elején, az Országos Idegennyelvű Könyvtárban megtartott, fergeteges sikerű első lemezbemutató azt bizonyítja, hogy a Tölgyfa-testvér hitről, szeretetről, életörömről és összetartozásról tanúskodó szlovák népdalai máris sokak szívében és fülében otthonra találtak. Nem is lehet ez másként, hiszen Bartók Béla ennek a CD-nek a lelki és szellemi „fővédnöke”.

Petrőczy Éva/Magyar Kurír

Az írás az Új Ember 2018. július 8-i számának Mértékadó mellékletében jelent meg.

Szvorák Katalin Európai Polgár díjat kap

Az Európai Parlament által 2008-ban alapított Európai Polgár díjat olyan kivételes teljesítményt nyújtó személyeknek, illetve szervezeteknek ítéli oda, akik hozzájárultak a közös megértés, a polgárok és a tagállamok közötti szorosabb integráció előmozdításához, vagy az unió értékeinek képviselésére hivatott programokat alakítottak ki. A brüsszeli központi ünnepséget megelőzően nemzeti díjátadó ünnepség keretében veszik át a díjat szeptember 21-én a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében. A díjat Járóka Lívia, az Európai Parlament alelnöke, Gál Kinga, Hölvényi György és Szájer József európai parlamenti képviselők adják át a díjazottak, a NAGYCSALÁDOSOK ORSZÁGOS EGYESÜLETE, SZVORÁK KATALIN Kossuth-díjas énekművész, és VARGA ERIKA, a Romani Design alapítója és művészeti vezetője, divattervező számára. Az ünnepségen Szvorák Katalin Közép-Európai dalvándorlás címmel ad műsort. A díjat a felterjesztő, Szájer József nyújtja át. Szvorák Katalin előre megírt köszönet nyilatkozását itt olvashatja:

Tisztelt vendégek, kedves barátaim!

Mindig nehezen éltem meg az ünnepi pillanatokat. Most is zavarban vagyok, nem könnyű megszólalnom, ezért is írtam le kusza gondolataimat. Lelki éghajlatomtól távol áll az ünneplés, ha én vagyok benne a főszereplő. A dalolás más, mert ott közvetítő szerep jut számomra és a színpad is védelmez. Ezt háromévesen még nem így láttam, nem véletlenül szedtek le pityeregve a pinci kultúrház avatójának színpadáról. A sok rám szegezett pillantás megzavart, mint, ahogy most is. El szerettem volna bújni a világ szeme elől, úgy éreztem, az éneklés annyira személyes és bensőséges dolog, hogy ez csak rám tartozik. A mai napig inkább rejtőzködő lélek vagyok, mégis a Teremtő megáldott az éneklés ajándékával, hogy rátaláljak a számomra járható útra. Tudjuk, hogy mindig a saját hangunk a leghitelesebb interpretátorunk, amivel nem hazudhatunk, hiszen csak őszintén szólhat a dal, mely évszázadokon keresztül ontotta dédanyáink, nagyanyáink bölcsességét. Nekem mindig a dal üzenete volt a fontos, s nem a saját személyem.

Tisztelt jelenlévők, drága barátaim!

Köszönöm, hogy most együtt örülhetünk. Nehéz lenne hiánytalanul felsorolni mindazokat, akik lényemet elfogadták, erősítették hitemet, önbizalmamat, így dalolva elindulhattam egy göröngyös ösvényen, hogy bejárhassam szinte az egész világot. A családom segítő és megtartó erejét, szeretetét most nem részletezném, viszont nevesítenék néhány kedves embert. Egykoron tizenévesként a fülekpüspöki Palóc Táncegyüttesben táncolva Taki, azaz Takács András, Bandi bá' bizalma küldött fel a színpadra népdalt énekelni. Itt éreztem rá igazán a népzene varázserejére. Az anyaországba átkerülve Kiss Ferenc volt az, aki kiválasztott engem, a budapesti vízfejben helyét kereső palóc lányt, hegedűt nyomott a kezembe és velük dalolhattam az első Táncháztalálkozón, 1981-ben, a szlovák dallamra énekelt "Ne menj a munkába, ne dolgozz hiába" kezdetű nótát. Ő lett, aki elvezetett a Dalvándorlástól a Dalüzenetig. A másik "zenei atyám" Hollós Máté, aki a Hungaroton igazgatójaként nagy szeretettel és elfogadással gondozta a többnyelvű "közép-európás" lemezsorozatomat tudva, hogy ez nem lesz sikertörténet. Végezetül kiemelten köszönöm Szájer Józsefnek a felém áramló figyelmét, melyet évtizedek óta érzek. Önzetlen segítsége nélkül nem születhetett volna meg négy egyházi énekeket tartalmazó lemezem. Neki köszönhető, hogy "reprezentációs" költségeit kultúra támogatásra is költötte, s így dicsérhettem a teremtést és megszentelhettem a napot. Gondoskodása még az Óperencián túlról, az Ober Ensen túlról is számomra a kiegyezést követő békehangot, a biztos jövőképet jelenti, amikor is a nagyszülők - Zweig szerint - már az unokák stafírungrára gyűjtöttek.

A mostani díj elgondolkoztat az európaiságomról, hovatarozásomról. Hogyan juthattam el, én a juhász és paraszt ivadék a 300 lelkes palóc Pincről, Füleken át Brüsszelig, az "Értől az Óceánig". Életem során olykor voltam rossz időben rossz helyen, viszont most érzem, hogy itt jó helyen vagyok, csak éppen az európai meteorológia nem kedvező. Szébb időjárásban az

európai kultúra virágzott, most a "szépséges Európé" hervad és elrablása zajlik. A nemzeti identitásom megerősítette a kisebbségi sors, amely az idők folyamán többléte bővült, hiszen csodás érzés, amikor a Közép-Európa-i népek közös dallamait énekelve megszületik az az összhang, harmónia, ami a szavak szintjén nem mindig érhető tetten. Úgy érzem, a mi erőnk a közép-európaiságban rejlik, hiszen "Dunának Oltak egy a hangja". Ezt próbáltam nemcsak a több nyelvű dalaimmal, de a különböző felekezetek énekeivel is üzeni. A megbékélés szerintem, nem lehet illúzió kergetés.

Jobb széljrást és szebb időket remélve, köszönöm Mindnyájuk figyelmét!